

LÁTÓFA

A MAGYAR MÚLT, JELEN
ÉS JÖVŐ LAPJA

I. évfolyam 1. szám
2011. május

Megjelenik negyedévenként.

Kiadja a Székely Ház Közhasznú Alapítvány

A kiadásért felel:
Nagy Zoltán kuratóriumi elnök

Szerkesztőség és kiadó címe:
2112 Veregyház Vasút u 7.
Telefon: +36-302953062
fax: +36-28-386574
email: lafofaszerk@gmail.com

Készült: a Székely Ház Közhasznú Alapítvány
Nyomdájában

Alapító főszerkesztő:

Lovass Ferenc

Főmunkatárs:

Veszelszki Ferenc

Tördelőszerkesztő:

Ifj. Nagy Zoltán

Olvasószerkesztő:

Miklauzič István

A címlapterv Mata János munkája

Címlapunkon: Nepáli sámán szer-
tartás

PRÓBAPÉLDÁNY!

Jelen példány kizárólag bemutató céljából készült, hogy a leendő Látófa c. folyóirat majdani kiveteléhez hasonlítva láttassa azt. A lap nem esett át korrektúrára, így tartalmi jellegű felelősséget ezen lappal kapcsolatban szerkesztőségünk nem vállal.

A közlésre szánt kéziratokat a szerkesztőség címére kérjük elküldeni. Azokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza. A szerkesztőség örömmel veszi, ha kéziratát elektronikus levélben juttatja el hozzánk.

Műszaki egyeztetés:
ifjnagyzoltan@invitel.hu

HU ISSN 2062-6398

TARTALOM

Beköszöntő	3	<i>Fejes Pál:</i> Mit tudunk az Árpád-ház őseiről?	114
<i>Makkai Ádám:</i> Magyarország nevére ...	6	<i>Kiss Dénes:</i> A ragozó nyelv lényege.	122
<i>Jókai Anna:</i> Makkai Ádám köszöntése	7		

Tanulmányok

<i>Zachar József:</i> Előzmény: szkíták Jézus Urunk születése előtt	8
---	---

<i>Jókai Anna:</i> A mítosz mint realitás Kodolányi világképe	18
--	----

Európa ősnépe a magyar?	23
-------------------------------	----

<i>Czeizel Endre:</i> A magyarság eredetének genetikai kutatása	26
--	----

<i>Barna Erika Viktória :</i> Kőrösi Csoma Sándor, a szellemi őshaza felfedezője	37
--	----

<i>Lovass Ferenc:</i> Magarok közt Nepálban	52
--	----

<i>Varga Géza:</i> Szibériai sámánköpenyek és a magyar koronázópalást azonos szimbolikája	62
---	----

<i>Benkő Mihály:</i> Közép-ázsiai krónikák a keleti magyarok részvételéről a kazak kánságok megalapításában	76
---	----

<i>Obrusánszky Borbála:</i> A kései hunok néhány kérdése	84
---	----

<i>Vödrös Csaba:</i> A magyarság vándorlásai és rokonságaink	97
---	----

<i>Marton Veronika:</i> A magyaroktól a káld- sumirokig	107
--	-----

Nézőpont

<i>Papp Lajos:</i> Gróf Szécsényi* István a Látnok	128
---	-----

<i>Záhonyi András:</i> Nemzeti megosz- tottság?	138
--	-----

Kitekintő

<i>Salamin András:</i> A svájci hun-völgy különös története	142
--	-----

Könyvszemle

<i>A Heraldika kiadó könyvei</i> - <i>Tellér Sára</i>	161
--	-----

Beköszöntő

KEDVES OLVASÓNK!

A látófa egykoron magas pózna volt, amelyre felhágva a sámán kapcsolatot tartott a felső világgal, a szellemmel, és az alsó világgal, amelyben a fa is gyökerezik. A sámán a magasból „mindent” látott, és a látottaknak megfelelően irányította a közösséget. Később, az alföldi pásztortanyák mellett állott a földbe ásott, lecsonkolt ágú magas fa, amelynek tetejéről a pásztor a legelő távolabbi részére is ellátott, onnan őrizte a nyáját.

Ezért a Látófa címet viselő lapba minden belefér, ami a látófa magasából látható. Az elnevezés egyben utalás arra, hogy a fa tetején ülő messzebb lát a mindennapokban elvegyülőknél és arra is, hogy nincs témakorlátozás, hiszen onnan föntről minden egyszerre látható.

Olyan ismereteket, tárgyköröket szeretnénk feldolgozni, amelyek már “benne élnek” a köztudatban, de a hivatalos tudomány számára még ismeretlenek, vagy nem akar tudomást venni róluk.

A magyarság történetével foglalkozó írásoknak könyvtárnyi irodalma van már, számos előadást szerveznek különböző kulturális egyesületek és művelődési intézmények, de alig van olyan fórum, ami a széles nyilvánosság számára is ismertté tenné a „hivatalostól eltérő” kutatások eredményeit. Azoknak a kutatóműhelyeknek, tudósoknak a munkáját szeretnénk bemutatni, akik itthon és külföldön fáradhatatlanul dolgoznak a tények összegyűjtésén, elemzésén és értékelésén.

Természetesen nem csak a múlt, hanem a jelen magyarságának legfontosabb kérdései és a jövőbeli feladataink is helyet kapnak a lapunkban, valamint a külföldön élő magyarok írásai és sok más olyan téma, ami a magyar kultúra és tudomány számára fontosnak ítélfhető.

Itt az idő! – mondja a költő! Itt az idő! – mondják a politikusok. Itt az idő! – érezzük mi magunk is, hiszen régóta érezzük egy ránk erőltetett tudomány szorítását, amelyből egyesek mernek kitörni és mernek új utakat keresni. A Látófa a megújulásnak, a szemléletváltásnak a lapja kíván lenni.

Ez az idő a Vízöntő korszaka - a napjainkban is zajló forradalmak, a robbanásszerű változások, a régi rendszerektől való elszakadások ideje. Népek és egyének útkezesésének ideje ez, az emberiség önmagára ébredésének, egy új megvilágosodásának a korszaka, amely egyre szélesebb kapukat tár a szellemi dimenzió felé.

A világban zajló izgalmas, spirituális forradalomban a magyarság szellemi, spirituális feladatának kérdése is megkerülhetetlen, amit sokan szeretnének ezoterikus témaként kezelni. De gondoljunk csak Szent István királyunk államalapító munkájára, akinek haláláról így ír a Képes krónika: „A szentséggel és kegyelemmel teljes Szent István király azután országlásának negyvenhatodik évében, a Boldogságos, mindenkoron szűz Mária menybemenetelének napján kiragadtatott e hitvány világból és a szent, angyalok társaságába került.” (Képes Krónika, Magyar Helikon, 1959, 91-102. oldal)

Olvassuk újra a krónikákat és legyen fülünk a hallásra! Mert itt az idő, hogy újra értelmezzük a régen leírt szövegeket és megértsük a régiek tudását.. László Gyula ré-

gész professzor azt mondta egyszer: „Én hiszek a krónikáknak, mert azok nem az egyes emberek kénye-kedve szerint íródtak, hanem az ősi családok tudását, az ősi hagyományokat őrzik. Ezek pedig nagyon erősek. Akkor mindent tudtak, hiszen a krónikák világosan megírták, hogy szkíta utódok vagyunk és abban hittünk. Tudták a szkíta eredetet, a hun eredetet, és az úgy volt.”

De ide idézhetjük Zachar József, hasonló szellemű gondolatait egy - a lapunkban is ajánlott – könyvének előszavából, mellyel „a magyar nyelven értőknek a közel két évszázada elhallgatott, elhazudott régmúlt felidézésével kíván segítséget nyújtani,... mert már 1896-ban, az Árpád-féle honfoglalás 1000 éves ünneplésekor monográfiát jelentetett meg Thúry József. Ebben pedig szükségszerűen hangsúlyoznia kellett: "Aligha van olyan nemzet, melynek eredetére és őstörténetére vonatkozólag annyi és olyan természetű kútforrás maradt volna fenn, mint a magyarokra vonatkozólag, s mégis talán egy nemzetnek az őstörténetét sem borítja olyan sűrű homály mind e napig, mint a magyarokét. Pedig az írásban fennmaradt történeti emlékek ékesszólóan bizonyítják, hogy az egykorú és közelkorú történetírás voltaképpen mindig tisztában volt azokkal a dolgokkal, amelyekből az újabbkori kutatók kérdéseket csináltak." A mára már elfelejtett szerző arra is választ adott, hogy mi húzódik meg ennek a nyilvánvaló ellentmondásnak a hátterében: "Az eddigi kutatók nem használták fel azon forrásokat mind, melyek a magyar nemzet őstörténetére vonatkoznak. [...] A második ok a történeti kritika hiánya, akarom mondani: mellőzése az eddigi történeti kutatásokban. [...] A harmadik ok nem kisebb vétség, mint a történelem megtagadása."

Sajnálatos, hogy a történelem eme megtagadásában az akadémiai tudomány sok képviselője ma is jeleskedik. Ők okolhatók azért a helyzetért is, ami a magyar történelemkutatásban kialakult. A hivatásos történészek ideológiai-politikai okokból kizárnak bizonyos témákat a kutatásból, majd az ezen dolgozó más történészeket hiteltelenítik, lejáratják. Feltehetően erre a jelenségre mondta Szócs Géza államtitkár egy interjúbán, hogy: "szeretném az akadémiát is bevonni, noha tudom, ott sokan ellenérdekeltek" Az el nem végzett munka azután sok lelkes amatőrt is vonz, és ezért születhetnek olykor megmosolyogni való elméletek, amelyeknek még így is lehet valóság magja. De azt már csak az a szakember tudná kideríteni, aki nem hajlandó foglalkozni vele.

Kicsit olyan a viszonyuk az ősi tudáshoz és annak újraélesztéséhez, mint az orvos-tudománynak a természetgyógyászatához. Ha az orvosok nem megtagadnák, hanem a szakértelmükkel felügyelnék a természetgyógyászokat, nem maradhatott volna rés a sarlatánoknak, az egészséggel üzérkedő képzetleneknek. De ahogy a természetgyógyászok harcolnak a maguk igazáért és eredményeikkel bizonyítják, hogy vegyszermentesen is fenntartható az emberi egészség, úgy a történészeknek is meg kell küzdeniük az igazság megismeréséért.

Ehhez ki kell vívniuk a kutatás és megismerés szabadságát, abban az értelemben, ahogy arról az egykori Magyarországon született Rudolf Steiner beszél Az emberi társadalom szellemi, jogi és gazdasági élete című előadásában: A társadalmi tevékenység három alapvető szférája: a szellemi-kulturális, a jogi-politikai és a gazdasági szféra. Az egészséges, demokratikus társadalmi élet követelménye, hogy mindegyik szféra maga igazgassa önmagát a sajátosságának megfelelő intézményekkel és módszerekkel, és egyik szféra se szólhasson bele hatalmi súllyal a másik működésének tartalmi kérdéseibe (ne uralkodjék a másik fölött), bár kölcsönhatásuk törvényszerű. Ez a társadalmi hármas tagolódás elve. „A szellemi-kulturális szféra alapelve a szabadság, hiszen minden ember szabadon akarja fejleszteni magát. De a „szellemi

élet szabadságát ... egyvalaki maga soha nem tudja tetten érni. Ez egy szociális követelmény, amelynek meg kell akadályoznia, hogy az emberre olyan igazságokat rákényszerítsenek, amiket ő nem tud elismerni, és amik ezért lelki életére károsak. ... A szellemi élet társadalmi szabadságánál tehát mindig a másként-gondolkodás szabadságáról van szó." (D. Brüll "Antroposophische Sozialimpuls" Novalis Verlag 1984.) A kutató és művészeti alkotó tevékenységnél tartózkodni kell bármely irányzat, iskola, nézet jogi és/vagy gazdasági eszközökkel való háttérbe szorításától vagy kedvezményezésétől, uralkodják a kulturális sokszínűség.

Várjuk tehát szerzőinket, kutassanak akár Keleten, akár Nyugaton. Érdekelje őket a történelem vagy genetika, a régészet, a nyelvészet és az írástudomány vagy a zene. Kutassanak és írjanak! ...Jöjjenek a fiatalok, akik kedvet kapnak a nagy elődöktől, és talán át tudják ugrani ezt a leláncolt századot, akik új gondolatokat tudnak felhozni - akár a múlt mélyéről is.

Várjuk érdeklődő olvasóinkat, éljenek akár Keleten, akár Nyugaton. Akik olvasói előfizetésükkel is jelzik hitüket a tudományban, akik bíznak abban is, hogy egyszer minden kiderül, az igazság elrejthetetlen. Talán nincsenek örök titkok, csak át kell világítani a sötétségen és a fényben megláthatjuk, honnan jöttünk, hová megyünk.

Várjuk támogatóinkat, akik hirdetéseikkel, adományaikkal segítenek elindítani és életben tartani ezt az új lapot, hogy hírt adhasson azok számára, akik vágnak feljutni a Látófa magasságába, akik tudni szeretnék, mi látható onnan föntről.

Lovass Ferenc

Makkai Ádám

Magyarország nevére

Neved Arkangyali Rende
ragyogóra aranyozzák –
neved édes, neved áldott,
gyönyörű szép Magyarország!

Ki nem ért meg, ne dicsérjen!
Ki nem áld meg, ne is értsen!
Aki hangod sose hallja,
ne kívánd, hogy elítéljem.

Neved ember-kezű szívek
az erőre alapozzák –
neved édes, neved áldott,
gyönyörű szép Magyarország!

Ne dicsérjen, ki nem áld meg.
Ki nem ért meg, ne is áldjon.
Hatalommal ha le is dült,
neki rosszabb e világon.

Ha ki olvas: neved könyvét
az igazságra lapozzák!
Neved édes, neved áldott,
gyönyörű szép Magyarország!

Ki nem ért meg: belehaljon!
Szava semmis, szava ósdi.
Lepörögjön – takarodjék,
aki nem... *idevalósi!*

Nem az osztály, nem a vallás,
nem a faj kell e vidéknek –
az az ember, s az a testvér,
akiben magyar – a *lélek!*

Neved elszánt, neved érces,
neved Isten maga írta
– tizenötször millió szív veri –
nem sárga papírra.

Neved édes, neved áldott,
neved elszánt Bibliája:
nem erős az, aki adja –
a legény az, aki állja!

Hatalommal te ne társulj.
Ne vakítson soha méreg.
Te kibírtad, te legyűrted:
neked dolgoztak az évek.

Ha kivénült ez a század,
de a poklot te kibírtad:
szabadítsd fel te a foglárt –
szeretetre te tanítsad!

Neved elszáll csuda-szárnyon,
fiai meglepi sorra:
kiragyogsz a nagyvilágban
a határt is letiporva!

Neved Arkangyali Rende
ragyogóra aranyozzák –
neved édes, neved áldott,
gyönyörű szép Magyarország!

Lake Bluff - Chicago, 1972

Jókai Anna

Makkai Ádám köszöntése

Makkai Ádám az indoklás szerint a magyar költészetet világszerte népszerűsítő műfordítói munkásságáért, rendkívüli formakultúrájú és páratlan nyelvi leleménnyel megírt költeményeiért, életpályája elismeréseként részesült idén Kossuth-díjban.

Makkai Ádám életpályája elismeréseként részesült az idén Kossuth-díjban. az indoklás szerint a magyar költészetet világszerte népszerűsítő műfordítói munkásságáért, rendkívüli formakultúrájú és páratlan nyelvi leleménnyel megírt költeményeiért.

Makkai Ádám 1935. december 16-án született Budapesten. Egyetemi bölcsészeti tanulmányait Budapesten kezdte az ELTE-n, majd 1956 után az Egyesült Államokban, a Harvardon és a Yale-en folytatta. 1956 óta az Egyesült Államokban él. 1958-60-ban a hawaii, 1963-64-ben a Kuala Lumpur-i, 1965-74 között pedig több amerikai egyetemen tanított. 1969-2004-ben az illinois-i egyetem professzora, közben 1988-tól 2002-ig a hongkongi baptista főiskola nyelvészeti tanára. 1974-ben megalapította az amerikai nyelvészszövetséget, amelynek azóta ügyvezető és kiadóbizottsági elnöke. A Forum Linguisticum című szakfolyóirat alapítója, kultúrtörténeti jelentőségű munkája az angol nyelvű magyar költői antológia szerkesztése.

Metafizikába hajló, ironikus verseket írt. Kötetei többek között a *Szomj és ecset* (1966), a *K=13* (1970), a *Jupiter szeme* (1991), *Úristen! Engedj meghalni!* (2002), *Az erő* (2003) valamint a *Jézus és a démonok imája* (2005). Budapesten 2002-ben mutatták be *A legszebb ezer vers költészetünk nyolc évszázadából* címmel ezeroldalas versantológiáját, amelyet tankönyvnek is ajánlottak.

Zachar József

Előzmény: szkíták Jézus Urunk születése előtt

Az európai nemzetek családjában ma magát magyarnak nevező sors közösség mindig is a szétszakíthatatlan nagytérseget jelentő, e névre csak meglehetősen későn rálelt Eurázsiaiban élt, elei eredetileg pedig – egyre szélesebb körű felfogás szerint – eleve a végleges honvisszafoglalás óta mindmáig hazáját jelentő Kárpát-medencéből indultak a végül is hazavezető hosszú vándorútra. Ennek a sorozatos szállásváltásnak évszázadai során eleink csak meglehetősen sokára kezdték önmaguk is e népvét használni. A több alkalommal hazatérőkkel kapcsolatosan ugyanúgy, mint a végleges beköltözéskor itt találtakat illetően számos nézet áll vitában egymással, még népiségük megnevezését illetően is. Ezt a felismerést már másfél évszázaddal ezelőtt Ipolyi Arnold, a római katolikus püspöki méltóságra emelt tudós így ismerte fel: "Nemzetünk tagja egy nagy földirati [!] kiterjedésű népségnek, mely külön ágai ban, külön nevek alatt, külön időkben, a történelmi kor kezdete óta a világ történetében gyakorta nagysze rüleg szerepelt, majd Ázsiát, majd Euró párt megrázkódtatá, a világ legnagyobb birodalmai között némelyeket eltemetett, egyebeket meghódított, vagy megalakított, s a keleti óceántól egyfelől a jeges s az éjszaki [!] tengerig nyújtotta ki gyökereit, másfelől a Nílusig terjesztette; miért azt méltán az ural-altai s közép-ázsiai szűkebb helyiségtől neven túl a tágabb s nevezetesebb skytha hún-népségi nevéből, mely alatt történelmi hagyomá nyunk és nemzetünk eredeti törzsi nevét is me rí, nevezhetjük." A magyar ság múltja és akkori jelene iránt nagy érdeklődést tanúsító Dzsivandzsi Dzsamgedzsi Modi indiai tudós ezt egyszerűbben 1926-ban így adta tud tul: "Mielőtt a magyar magyar lett volna, már a hun népben foglaltatott, ez meg a szkíta fajban rejtett." (Talán nem véletlen, hogy a XIV. századot megelőzően népnévként a "magyar" nem szerepel, hanem minden nyel vű forrásban az örökölt "hun" népnévvvel illeték eleinket, továbbá mindig "szittya", azaz "szkíta" ősről szóltak.)

E fontos felismerésen túl ugyanígy feltétlenül igaz az a további álta lánosító megállapítás, miszerint az idők folyamán a vele történetek kihullnak az emberiség tudatából, ezek felidézése az utódok részéről kitartó és tudatos kutató feltárást igényel. Ez viszont csupán a valós fejleményeknek csak egy töredéke esetében sikerülhet, minél korábbi időkről van szó, an nál kevesebb esetében. Mégis az ezek alapján megörökített történetíráshoz hivatkozva, az így elébünk táruló képet nevezzük történelemnek. Ebben az értelemben a következőkben a történelem felidézése történik, mert a különböző időkben különböző helyeken élő, különböző nyelveken be szélő és író népek tudatában megörzött ismeretek sorjáztatására kerül sor. A történelemidézés egyúttal történetírói eszközökkel történik, a történet íróit ugyanis az különbözteti meg a krónikásoktól, hogy az események puszt a felsorolásán túlmenően azok szellemi mozgatóerőinek a bemutatásával magát a háttér is megeleveníti. Ezúttal a különböző, mára már régen egybeolvadtak múlt homályába vesző korai történetét csak egyetlen vonatkozásban – a közös hit és ebből fakadó összetartozási érzés vonatkozásában – kívánjuk felidézni, mégpedig valamennyi, a magyarság elődjének tekintett, a kortársak részéről egykoron a legkülönbözőbb néven ne vezetett emberközösségre vonatkozóan.

Amikor ezt tesszük, akkor tanítványi ragaszkodással az egykor a szer zőt is oktató-nevelő fe led hetetlen professzor, László Gyula szavait kö vetjük: "Nem az a törek vésem, hogy mindenáron újat mondjak, hanem az, hogy az eddigi mun kákat meg vizsgáljam a magam és mások számára, s ezzel megkönnyítsem a helyes tájéko zódást." Ezt az útmutatást követve, tudatában vagyunk annak, hogy az eleink korai történetére vonatkozó tu dományos kutatás még messze nem lezárt, hanem még számos, talán már soha meg nem oldható kérdéssel szembesül. Az mindenesetre világos, hogy a máig sok kutató részéről erőltetett egyoldalú nyelvtörténeti meg közelítés sehová sem ve zet, hanem számos más tudományág eredményeit, így a geológia, nö vényt an, állattan, embertan, néprajz, régészet, sőt mind in kább a biológia és a genetika eredményeit is be kell vonnunk a múlt di zítésbe. Még azonban talán ennél is sürge tőbb követelmény, hogy visz szatérjünk a nemzet tudatban a legújabbkor kezdetéig továbbélt, az ismert írott forrásokban – ugyan töredékesen, elszórtan, de mégis – máig tükrö ző dő, mára azonban már teljesen figyelmen kívül hagyott adatokhoz, amel yek egyenesen a bibliai korokig visszanyúlóan megőriztek fontos ismereteket.

A következőkben, éppen az azokban rejlı nagyfokú bizonytalanságból fakadó té vedési lehetőségre tekintettel, óvakodni fogunk attól, hogy magát a ma ismert ma gyar népet vetítsük vissza a múltba. Az ezirányú meglehetősen hézagos ismereteink miatt a múltbéli eredet során nem kö vetjük azokat, akik egészen a Kr. e. 11542-ben elsüllyedt Csendes óceán beli földrész (Mu) és az onnan elmenekültek, illetve a Kr. e. 7274-ben ugyancsak elsüllyedt Atlantisz és az onnan a ma ismert földrészekre idő ben elvándoroltak történetéről is szólnak. Ugyanakkor nem keressük a szintén régen eltűnt Lemúria nevű ősfölddel és az állítólagos óriásmeteorit-be csapódással való kapcsolatot. Götz László és társai nyomába sem lépünk, akik a Kr. e. 9. évezredtől kezdődően kö vették nyomon az ősi föld részekről elvándoroltakkal és továbbélők kel kapcsolatos eurázsiai mű veltségnyomokat, Kr. e. 5400-tól kezdő dően pedig már előkerült leletek alapján meg is elevenítik a folyamközi (mezopotámiai) első egysé ges mű veltségű, az ottani, Kr. e. 2150 körüli időre datált (vagy talán már Kr. e. 4000 táján bekövekezett) Vízözön előtti és utáni népességet. Nem vizsgáljuk továbbá a kö zel- és közép-keleti, a legutóbbi másfél évszázadban egységesen, Jules Oppert olva sata alapján téves jelzővel sumérnak neve zett, az előbbiekre építő további távoli kor szakokat sem. Eurázsiai eleink keresése során vé gül nem a zsidóságot középpontba állító ismert őszövetségi, babiloni fog sá guk idején a Káldeából származó, kánanita, hurri, hettita, akkád köz vetítéssel megismert, sumér eredetű hagyomá nyo kat erő sen torzítottan meg őrző gondolatmenetet kívánjuk követni. Amennyiben ele ink ről egé szen korai időkre vonatkozóan is megkísérünk szólni, akkor éppen az ily módon félig-meddig továbbélő és máig ismert hagyomá nyokhoz igyekszünk visszanyúlni. Tesszük ezt az alapján, ahogyan már fél évezreddel ezelőtt Thúróczy János megfo galmazta krónikája elején: "A világnak bármely sarkán eredtek és bárhonnan jöttek is a hunok, va gyis a magyarok, dicsőségük híre-neve széles e világon elterjedt, hála vi selt dolgaik nagy sze rűségének, s e hír mindenfelé fennen hirdeti, hogy felvették a keresz tény hitet, hogy derékségük fényeskedik, erkölcseik ékes tisz tességben vi rul nak, és hogy katonai kiválóságban és fegyveres vitéz ség ben a többi nemzeteket messze-messze felülmúlják."

Kiindulópontnak a XIX. század második felében a heves és hangos kodó finnugor és török származási vita során az államhatalom nevében megszólaló Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter 1877-es országgyűlési nyilatkozatát kell felidéz nünk: "Tisztelem az urak állás pont ját, én azonban mint miniszter az ország érdeke-

it kell néznem [!], és ezért a külső tekintély szempontjából előnyösebb, a finn-ugor származás princípiumát [elvét] fogadom el, mert nekünk nem ázsiai, hanem európai roko nokra van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama kép viselőit fogja támogatni, akik a finn-ugor eredet mellett törnek lán dzsát." A később a Magyar Tudományos Akadémia elnöke tisztségben is politikai megbízottként viselkedővel szemben a magyarságáért üldözött és egyházi méltóságától megfosztott Horváth Mihály püspök törté nész ként halkán megszólalva, csupán figyelmeztetett a magyar forrásokban is megőrzött és immár hivatalosan megtagadott, de semmivel sem cáfolt szkí ta-hun-avar-magyar származásvonalra. A másik kortárs tudós, Lukácsy Kristóf esperes-plébános már határozott szavait vetette papírra, aho gyan idézzük: "Szkítáknak és szkíták ivadékainak hirdeti a magyarokat az összes törté nelem." Azonban sietve hozzátette még: "Csakhogy a szkíta nevezet oly bizonytalan, oly határozatlan jelentésű, miként azzal, ha a ma gyarokat a történetírók nyomán szkítáknak mondjuk, még mit sem mondtunk." Ezzel csatlakozott szerzőnk a szkíta megnevezést magyarártva használó pálosrendi szerzetesként a múltat feltáró Virág Benedek egy nemzedékkel korábban leírt szavaihoz: "A magyarok [...] szittyának tart ják magokat. De ez a nevezet nem csak egy nemzeté, hanem mind azon népeké volt, melyek akár Európában, akár Ázsiában, vérré, nyelvre különbözvén egymástól, észak felé fekvő tartományokat bírtak."

Észak felé, mármint a ma görög műveltségbelieknek ismertektől néz ve északabbra élők, pontosabban a tőlük távolabbra az eurázsiai nagy síkságon a Himalája és az Alpok között keletről nyugat vagy nyugatról kelet felé vonulók megnevezéseként született meg ez a gyűjtőfogalom. E térség pontosabban a Jaxartész (Szir-Darja) és Oxosz (Amu-Darja) völgye, a Pontosz Oxosz (Aral-tó), Pontosz Hürkanosz (Káspitenger), Pontosz Euxeinosz (Fekete-tenger) vidéke, Isztrosz (Duna) völgye, hiszen e hatalmas síkvidéken volt lehetséges a viszonylag szabad vonulás. A már fél évszázada a messzi távolban elhunyt történész Padányi Viktor kutatásaiból tudható, hogy az ősi szaka=nép, többes számban szakít=népek önmegnevezését értelmezték az egykori görög világbeliek a tőlük idege nek népnévének, és ez utóbbit vették át félrehallva, a szokásos hangug rással "szkíta" formában. Pontosabban saját, ehhez nagyon hasonló szkíta=vándorló szavukat alkalmazták rájuk. Azonban már a neves ókori történetíró Hérodotosz (Kr. e. 484-406) tisztában volt azzal, hogy "a szkíták, akiket szakáknak hívnak". Ez a felfogás továbbélt, így egy másik ókori szerző, a költő Hesiodius is "szkíta eredetű, szakáknak nevezettekről" írt.

Más önmegnevezések felbukkanása ellenére egyre elterjedtebbé vált ennek a gyűjtőfogalomnak a továbbélése, vagyis a különböző északibb népeket rokonoknak tekintették a további ókori évszázadokban is. Már az előbb említett Hérodotosz a legkülönbözőbb térségbeli, így mai megnevezéssel "a Fekete-tenger mellékén", "Médiában" vagy "a Maros mentén" élőkről egyaránt azt állítja, hogy "szkíták". De azt is leírta, hogy "a szar ma ták szkíta nyelven beszélnek". Curtius szerint "szogdok, dahák, maszsa géták, szakák – ugyanaz a nemzet". Strabo kicsit részletesebben szólt róluk: "a szkíták közül sokat dahának, a keletebbre lévőket masszagétának nevezik, és a szakák velük vannak kapcsolatban". Plinius, a keletieket saját korabeli megnevezéssel illetve, ezt azzal gazdagította, hogy "a per zsák a szkíta népeket egyetemlegesen szakáknak nevezik." Jusztiusz ez el szemben azt állította, "a szkíták maguk a párthusok és a baktriaiak", ma gyarázatot is fűzött hozzá: "a szkíta párthusok korábban kiszorultak, ezért a szkíta párthus név menekületet jelent". Szeptimosz Büzanthinosz a saját korában létezett szomszédos birodalomról szólva közölte, hogy "a párthus nép szkíta ere-

detű", és ezt egy sor korai szerző ugyancsak átvette. A zsidó Josephus Flavius tartotta a legősibbnek e népiséget: "Magóg a róla elnevezett magogiták atyja volt, akik magukat szkítáknak nevezik." Ezt követhetően a szkíták Magógtól való származtatását egy sor másik ókori szerző, így például Hieronymus átvette.

Áttérve egy másik ókori nagy birodalom népességére, Evagrius a legtermészetesebb módon örökölte meg, hogy azok alkotói "hunok, akik masszagéták". Procopius is úgy vélte, azok "masszagéták, akiket magyaroknak nevezünk", de ugyancsak ő írta le: "a hunok, akiket szabíroknak neveznek". Cedrenus is úgy tudta, "a hunugurok és a szabírok – hun népek". Végül Menander már egy további birodalom alkotójáról is így írt: "a turkok, akiket régen szakáknak hívtak", ezzel szemben ugyan ezekről Theophanosz azt közölte, hogy "keleten a Tanaiszig [Don] a turkok élnek, akiket régebben masszagétáknak mondtak". Mindezeket a népmegnevezéseket kerülve, de azonosan a tőlük nyugatabbra így megnevezettek vonatkozóan a baktériai, pártiai, arméniai és más források, ahogyan Eli seus megőrizte, más népvét használtak: "a hunok, kik magyaroknak nevezetnek". Tegyük hozzá: a hun gyűjtőfogalom a nyugatibb íróknál csak a Kr. u. III. században bukkant fel, és csak egy évszázaddal később váltotta fel a szkítát, míg keletebbre korábban és később is csupán a kus (kut, chut, skut) gyűjtőfogalom volt ismert.

Miként korábban közel kétezer esztendőn keresztül a szkíta megnevezés élt és tükröződött a legkülönbözőbb nyelvű irodalmi alkotásokban, ennek helyébe lépve, ugyanilyen általánosítóan elterjedté vált az önmagukat mah-gar néven illető korai eleink kapcsolatosan az elmúlt másfél évszázadban a XIX. századi téves ékirati olvasat alapján sumér (szu mir) megnevezés. Míg korábban az így nevezett népbeli-ekkel kapcsolatosan csak késői korszakokra vonatkozó görög és római szörványadatok voltak ismertek, a feltárt, mintegy másfélmilliónyi folyamközi (mezo potamiai) és más közép-keleti térségben előkerült ékirásos agyagtábla folyamatos – bár rendkívül lassú – feldolgozása nyomán életükről, sőt hitvilágukról egyre többet tudhat meg az érdeklődő. Ez különösen azért fontos körülmény a múlt kódében való tájékozódás szempontjából, mert a zsidó nép ősatyjának tekintett Ábrahám maga is a sumérok lakta (az Ótestamentumban: káldeus) folyamközi Ur városából az ott elsajátított műveltséggel indult el a történelem országútján.

Mindenesetre akár a szkíta, akár a sumér, akár a hun megnevezést használja bárki, tudatában kell lennie annak, amit Kr. e. 177-ben Mao-tun keleti hun uralkodó közölt büszkén kínai uralkodótársával: "A népek mind, amelyek lóháton járat feszítenek, hunokká váltak, és immár egyetlen családdá egyesültek." Nehezen képzelhető el, hogy a harminckét évi uralma alatt egyesített huszonhat korábbi államalakulat valamennyi lakosa népesség szempontjából hun lett volna, annál valószínűbb értelmezés, hogy immár mind elismerte a hun uralmat.

A magyarság szkíta eredettudatát elfogadva, de annak vizsgálatát mellőzve, melyik korai népcsoportban is lehetne felfedezni felmenőket, hiszen a magyar népnév – bizonytalan korábbi hasonló hangalakú nevek egyedi felbukkanása ellenére – nem bizonyítható a Kr. u. IX. század előtt, és a hun megnevezés is alig félezer esztendővel korábbról ismert, célszerű más irányba fordulnunk. Azt sem kereshetjük meggyőző adatok hiányában, miként is nevezték eleinket e korai időben mások, és miként nevezték meg ők önmagukat. Már a fentebbi példák is azt tanúsítják, hogy azonos megnevezést könnyen vittek át e korai időkben újonnan felbukkant különböző népekre. Egyszerűen elfogadjuk a XII. századbeli Calanus dalmát püspök általánosító megállapítását, miszerint "a hunok, akik avarok, és most magyarok", miként tet-

te ő, amikor a német Widukind két évszázaddal korábbról fennmaradt szavait vette át: "az avarok igen ke mény nép, akiket most magyaroknak neveznek, az avarok pedig a hunok maradványai".

Ezt így tudta még a reformkorban is például Pápay Sámuel, aki tovább bővítve, megismételte: "A magyarok a régi szkítáktól származnak, s három ízben: hun, avar és magyar nevezet alatt költöztek ide." Mivel az avar népmegnevezés eredetileg megbélyegző jellegű volt, (latin *ava rus*=zsugori,) számos forrásban ehelyett a várkony népnév, illetve téves azonosítással vagy megtévesztő leegyszerűsítéssel várkun, sőt kun név alak szerepel. Mindenesetre fentiek alapján célszerűnek látjuk éppen napjainkban, hogy kövessük Zajti Ferenc két nemzedékkel ezelőtti fi gyel meztetését, miszerint "az ősi szkíta-hun nép szülte a magyarságot", és "a szkíták adták őskultúrájukat az Ókornak is", vagyis figyelmünket inkább e korai eleink szellemi műveltségére irányítjuk.

E tekintetben természetesen kevés bizonyossággal rendelkezünk, ám ezt a keveset feltétlenül ki kell emelnünk. A vizsgált korai műveltség idején annak középpontjában a világról alkotott elképzelésük állt, de már a Kr. u. II. századbeli Maximus Tyrius megörökítette: "a szkítáknak megvan a tisztelete Isten iránt". További ismeretet az egyistenhitűségen túlmenően a szkítákról a már említett Menander ókori szerző örökített ránk, amikor bemutatta, hogy felfogásuk szerint a Fény Birodalma és az Alvilág között he lyezkedik el az emberek földi világa. Mindhárom alkotója és egyúttal a világrend fenntartója a Menny legfelsőbb szintjén lakozó Egyetlen Isten. E tekintetben az Isten-fogalom akkori megértésére idéznünk kell a Cey-Bert R. Gyula által megőrzött táltos-éneket: "Kerek az Ég Sátra, / Ráborul a tájra, / Nagy kékség, / Istenség." Ebben az értelemben a szkíták a Nap "szekerét" jelképnek vették, miként magát a Napot is, míg előbbiben a világ mozgását, utóbbiban az egyébként láthatatlan Isten megnyilatkozását látták, a kettőt egybekapcsolva pedig, úgy vélték, Isten, azaz a Nap szekérrúdja mozgásával a világ menetét kormányozza.

A XX. századi őstörténetszerző Baráth Tibor összefoglalása szerint az ősi hitfelfogás szerint a világfeletti és örökkévaló Isten nemzette-szülte mindazt, ami létezik. Ebben az értelemben az egész teremtetést létrehozó a Nagyúr, míg az embert teremtő a Nagyasszony. Hozzátette még, hogy eleink a fényadó Napot tekintették Isten első teremtményének, ezért fordultak ehhez, hitük kinyilvánításaként, és az Istenhez való minél közelebb jutást célozták az imádás, imádság helyének szánt ziggurátok, a hét-szintű, egyre kisebbedő térséget közrefogó négyszögletes építmények. A korai sumér agyagtáblák kiegészítésként ennél némivel többet is közölnek. Ezek azt adják tudtul, hogy An az Isten, aki önmagát teremtette, és képes önmagából nemzeni és szülni, mivel magában foglalja mindkét nemet. De ezen túl ő magában foglal mindent, egyúttal ő a fény forrása. A továbbiakban az önmagából való teremtetés során An (Anu) maradt az Atya, An-ki (En-ki, Ea) lett az Anya, az általuk teremtetett Fiú pedig En-lil. E korai Szent Háromságból An a mennybéli, Ea az átmeneti, En-lil a földre általa lehozott világ ura. Mindenesetre a tudós kortárs, a római katolikus lelkész Zakar András hangsúlyozza, hogy a korai Szentháromság felfogás ellenére a sumér agyagtáblák tanúsága szerint az Istenben, mint Egyben, Egye dülben, Egyetlenben, Egyedülvalóban hittek ezek az eleink. Péter Anton Deimel vatikáni sumerológus professzor szerint ugyanis 1904-ben közölt szavaival "a sumír Istín [Isten, Ősten] szó jelentése Egy, Egyetlen." Sőt élt közöttük az őskinyilatkoztatás abban az értelemben is, hogy ismertek bűnbánati imádságaik, papjaik feloldozó áldásai, sőt a kenyér és bor formájában megáldott áldozatvétel szertartása is.

A magyarok elei vallásának említett jelenkori kutatója, Cey-Bert R. Gyula e korai Szentháromság továbbélését azzal idézi fel, hogy az egykori Ujgu-ria, a mai Kelet-Turkesztán három hegyének neve őrizte meg ezt. Kök-Tengri a nappali Ég és a Fény, Kara-Tengri az éji Ég és a Sötétség, a Bor-Tengri pedig a hajnali és alkonyati Ég megtestesítője volt. Maga az Égbolt az Isten birodalma, az Istenség lakóhelye volt eleink számára. Az Istenségen belül az Atya az Isten férfiértékű jelképe volt, míg az Őt meg testesítő Nap a világosságnak és a Földet megtermékenyítő égi erőknek a megnyilatkozása. Ugyanígy az Istenségen belüli női értékű jelkép az Anya, azaz a Bol dog asszony volt, Őt, vagyis a nőiességet változó fázisaival megtestesítő pedig a Hold, amely az idő múlását, a halált és az újjászületést egyaránt tudtul adta. Végül a hajnali és alkonyati Égbolt magát a változást, az életet és a halált jelentette, egyúttal az Isten és az ember közti kapcsolatot is kinyitvánította, miként a mindezt megtestesítő Esthajnalcsillag. Miután pedig világnézete szerint az Esthajnalcsillag, a világ tengely sarokpontja körül forog a világmindenség, és mögötte áll a Világ birodalom Urának a trónszéke, vagyis a világ közepe ott van, ezért az e hitet valló, messze látó szervezésű, szabad és egyenjogú emberekből álló nép is az égi akaratból kiválasztott vezető körül csoportosul. A sumér agyag táblán megőrzött "Töredék a Vízözönről" fogalmazta meg talán legkorábban az isteni eredetű földi uralmat: "Midőn a királyság koronája az égből alászállt,/ midőn a királyság pálcája, trónszéke az Égből alá szállt,/ En-lil alkotta meg a szertartásokat,/ a fensőbb törvényt ő szabta meg." (Komoróczy Géza fordítása.)

A korai őskinyilatkoztatás meglétének felismerése útján tovább vezet, ha felidézzük, hogy Kr. e. 1000 körül a két szkíta nagytér, Turán (Párthia) és Irán (Baktria) határvidékén felbukkant sokáig továbbélő hit elveivel Zarathusztra (Zoroaszter, valószínűleg Szaraszustra), a szkíta hit élete nagy megújítója. Salamon boszrai metropolita XIII. századi művében maradt fenn legteljesebben a szkíta utódnépek sorsára oly jelentős befolyást gyakorló jövődőlés. Így idézi fel Zarathusztra szavait: "Az idő végén és a végső pusztulásnál egy gyermek fog fogantatni egy szűz méhében, és képződni fog testében anélkül, hogy hozzá bármely férfi közeledett volna. [...] Ő kezdetben le fog szállni a Föld mélységeibe, és a mélységekből fel fog emelkedni a magasságba, azután jönni fog a Világosság seregeivel, és hordoztatni fog fenn, a magasban, fehér felhők fölött, mert ő a Gyermek, aki a mindenséget teremtő Ige által fogantatik. [...] Ő az én családomból fog származni. [...] Mikor az ő eljövételének kezdete mutatkozik, hatalmas jelek fognak látszani az égen, és az ő fénye felül fogja múlni a Nap fényét, [...] mert ő a Királyok Királya, kik ő tőle kapják a koronáikat." Aranyszájú Szent Jánoshoz kapcsolva maradt fenn az az ősi hagyomány, miszerint a szkíta nép Zarathusztra óta tizenkét mágussal nemzedékről-nemzedékre figyeltette a mennyböltöt, mikor jelenik meg az a csillag, amely figyelmezteti őket a várt Gyermek meg születésére. Tegyük hozzá gyorsan, a kortársak számára a mágus messze nem a mai értelemben felfogott varázslót jelentett, hanem Istennel érintkezésre képes, Istent szolgáló és az isteni igazságot az emberek közös ségén belül érvényesíteni hivatott szellemi vezető.

Zarathusztra egyébként a jó és a rossz szellemek kozmikus és etikus kettősségére építette fel világfelfogását, akiknek vezérei Ahura Mazda (=Bölcs Úr), aki az életnek és a tenyészetnek, a jónak és az erénynek, és Ahriman (=Gonosz, eredetileg Angra Mainiu=Gonosz Szellem), aki a romlásnak és enyészetnek, a gonosznak és a bűnnek az Istene. E felfogás szerint az ember azért teremtett, hogy fegyvertársa legyen Ahura Mazdának, de Ahriman beleszórt az ember szívébe a bűn csíráit: a lustaságot, a

hazugságot és az erőszakot. Ahura Mazda szövetségesei a szent halhatatlanok, míg Ahrimané a gonosz lelkek az egymás elleni, démoni erővel vívott küzdelemben. Az e harc során meghaló minden ember az ítéletkor feltámad, a jók üdvösségre, a rosszak kárhozatra kerülnek, de a kiálott szenvedések után a gonoszok tűz által megtisztíttatnak, és akkor ők is elnyerik az üdvösséget. A Zarathusztra és Jézus élete között eltelt év ezredben a szkítáknak nevezett népek – legalább részben – elevenen őrizték ezeket az ismereteket, és várták az Oxosz (Amu Darja) folyó mentén Szogdiában és Baktriában is egykor bizonyosan térítő úton járt Zaratrusta által megígért Gyermekek eljöttét.

Mivel napjainkban már csak – annyira, amennyire – a görögök és rómaiak világa ismeretes, talán nem érdektelen, ha az ő forrásaikra támaszkodva azt is felidézzük, milyen emberek voltak ezek, a megígért Gyermekekre várakozó távoli őseink. A már említett Jusztinosz így írt: "A szkíták nemzete harcedzett, megfélemezhetetlen, nem ismeri a fősვნისséget és a nagyravágyást, a legyőzöttektől semmit sem követeltek a dicsőségén kívül. [...] Az igazság náluk nem törvényekkel van elfogadtatva, hanem jellemükbe van oltva. Nincs nagyobb gonosztett náluk a lopásnál. Ezüst, arany után erkölcsükönél fogva nem futnak. Egyébként igen mértékletesek és önmegtartóztatóak, természetűtől fogva becsületesek." Szinte e szavakhoz csatlakozik Damaszkuszi Nicolaus megállapítása: "A közös életmód és az igazságosság következtében a szkítáknál senki sincs, akin az lenne látható, hogy irigység vagy gyűlölet, vagy félelem indítja valamire." A fentebb már említett Maximus Tyrius más oldalról mutatta be a népi séget: "Jött egy bölcs férfiú a szkíták földről; sem szószaporítás, sem csevegő bölcsesség, hanem [mondandójának] foglalata volt: szabatos életmód, józan ész, rövid és találó beszéd."

E magas erkölcsiség alapját a férfibarátság jelentette, ahogyan a Kr. e. I. századbeli írásában Lucianus a szkíta Toxarisz tanításaként megőrizte: "Amennyire mi alulmaradunk a barátságról szóló beszédekben, annyiban felülmúlunk titeket annak tetteiben. [...] Párviadalban meggyőzve, sokkal szívesebben hagynám levágni a jobbkezemet, ami a szkíta nép büntetése, mint hogy silányabbnak tartsanak a barátságban. [...] Nálunk folytonosak a háborúk. [...] Ekkor leginkább szükségesek jó barátok, s ezért annál szilárdabban kötünk barátságokat, azt tartván egyedül legyőzhetetlen és felülmúlhatatlan fegyvernek. [...] Ha valamely jó férfit látunk, aki képes nagy tetteket véghezvinni, ahhoz sietünk mindnyájan. [...] Sokat járunk utána, és mindent elkövetünk, hogy el ne tévesszük a barátságot, s ne látszassunk megvetendőnek. Ha pedig barátul választottunk már valakit, következik a szövetség, s a legnagyobb eskü, hogy bizonyosan egymással fogunk élni, s ha kell egymásért megfogunk halni. És így teszünk is, mert mihelyt, bemetszvéen ujjunkat, serlegbe csöpögtetjük a vért, a kardunk hegyét bemártván, egyszerre iszunk mindketten belőle, semmi sincs, ami ezután minket szétválaszthatna. [...] Esküdni fogom neked eskümet, minthogy eleinte ebben is megállapodtunk: Eskü szövege a Szélre és a Kardra, hogy semmi hazugságot sem mondok neked a szkíta barátságról! [Moszippon athéni görög közbevetésére: Jól tetted, hogy semmi Istenre sem esküvéll, folytatja:] Nem tartod Istennek a Szelet és a Kardot? Vajon ennyire nem tudtad, hogy az embereknek semmi sem fontosabb az életnél és halálnál? Ha tehát a Szélre és a Kardra esküszünk, ezt annyiban tesszük, amennyiben a Szél [=a levegő] az élet oka, a Kard pedig halált eszközöl."

Szinte ennek a fontos tanításnak a folytatásaként vehetjük Laertiusz Diogenész egy évszázaddal későbbi szavait: "Szoszikrat, a szkíta [...] azt állította, hogy jobb egy

sokat érő barátot bírni, mint sok semmirevalót. Továbbá azt mondá, hogy a piac meghatározott hely egymás megcsalására és a nyerészkedésre." Azt egyébként már a Kr. e. I. században rögzítette a már említett Strabo, hogy "a szkíták nem ismernek jövedelemmegtaka rítást, sem szatócskodást, kivéve árut az áruért. [...] A legkevésbé töltik életüket szer ződésekkel és pénzkereséssel, hanem mindent közösen bírnak, kivévén a kardot és a kupát." Így kellett ennek lennie, mivel a kelta múlt mai tudós kutatója, Timaru-Kast Sándor révén tudhatjuk, hogy minden korai lovasműveltségű nép azonos életfelfogással rendelkezett. A pusztá széles látó határa e népek tekintetét az égre, a Mennyre irányította, ahonnan az éltető erő érkezik, és ahol a Mindenható Mennyei Atyának, a Világbirodalom Meg teremőjének és Megtartójának a székhelye van. Tőle származott hatalmánál fogva az apajogú társadalom irányítója, termé sze tes módon, az erre kiválasztott, aki az Istennel kapcsolatot teremteni tudó táltos révén kerül a szabad és egyenjogú társai élére. Ugyancsak a táltos kíséri, az ősökkel is kapcsolatot tartva, az elhunytakat a Túlvilágba, és segíti döntéseiben az élőkkel kapcsolatosan a kiválasztott vezetőket.

Annak érdekében, hogy mai késői utódokként büszkék legyünk elfe ledett egykori szkíta őseinkre, feltétlenül érdemes elővennünk egy mindmáig kevésbé ismert, pedig immár hozzáférhető alapvető forrást. A még a XIX. században Vámbéry Ármin által felfedezett, az Isztambuli Állami Levéltárban máig őrzött és az ő jóvoltából másolatban a Magyar Tudos mányos Akadémia Keleti Gyűjteményében is megtalálható, de elfektetett kéziratot krimibe illő módon egy évszázaddal később Sárkány Kálmán és Zakar András juttatta el Blaskovics József professzorhoz Prágába, aki ott lefordította, majd az Újvilágba kikerült magyarra átültetett kéziratot Geönczeöl Gyula professzor az Egyesült Államok-beli Cleveland-ben csonkítatlanul, későbbi fordítási pontosításokkal megjelentette. A svájci emigrációba szorult Matúz József professzor kutatásai szerint a török kézirat szerzője az I. Szülejmán szultánnal Fehérvárra érkezett Mahmúd Tardzsüman (1510-1575), bajor születésű portai tolmács volt. A négy év százados késéssel végre közreadott mű pedig nem más, mint a magyar királyi irattárban 1543-ban általa fellelt, mára már elveszett latin nyelvű igaz magyar kéziratoss krónikáknak (vagy az ugyancsak elveszett, 1090 körüli időre keltezett magyar ősgesztának) a szultán számára készített török nyelvű, színessé tett összefoglalója Tárih-i Üngürüş (Üngürüş, azaz Hungaria Története) címmel. Ha ma már az alapul szolgált egykori magyar kéziratok az enyészet birodalmába tartoznak is, feltétlenül utalnunk kell arra, hogy a török szerzővel azonos módon számos őt megelőző vagy vele közel egyidőben írt és fennmaradt magyar mű is az ő tudását igazolja. Csak felsorolásszerűen utalunk ezúttal Anony musra (1200 kö rül), Kézai Simonra (1280-as évek), Kálti Márkra (1358), Thúróczi Jánosra (1488) Oláh Miklóssra (1537), Farkas Andrásra (1538), Székely Istvánra (1559), Heltai Andrásra (1575), Bornemissza Péterre (1578).

Ezúttal, visszatérve Mahmúd Terdzsüman fentieknél kevésbé ismert (vagy inkább még mindig szinte ismeretlen) munkájára, a korai időkkel kapcsolatosan csupán arra nyílik módunk, hogy ebből az egészében és minden részletében rendkívüli jelentőségű ismeretanyagból az eredeti magyar tudat szerinti három "honfoglalás" történetét felvillantsuk. Az első: "A régi időkben a Madzsar törzs nemzetsége Nemród gyermekeitől született. Nemródnak volt egy Ankisza nevű felesége, s ettől a feleségétől két fia született. Az egyiket Magornak, a másikat Hunornak hívták. [...] Üngürüş népe Hunor nemzetségéből származott, mivel Hunor neve később Hüngürüşre változott. [...] Amikor Adzsem padisahja [uralkodója] Konsztan tiniije ellen ment, az említett

Hunor népét támadás érte, mely aztán ily módon elvált Adzsem padisahjától, és Pannonia tartományába költözött. "Íme a második: "Hunor rokonai között volt egy hatalmas bégfi [fiatal főember], nevét Kattarnak mondták. Hunor utódának őt választották meg a hadsereg fővezérévé. Kattar fővezér tanácsülésére összejöttek az összes bégek, és tanácsot tartottak, melyik vidékre fognak menni. [...] Ekkor Hunor népe és katonái megértették, hogy Üngürüz tartományánál jobb tartomány nincs. [...] Hunor népe az erdéli tartományban, de a Tisza partján telepedett le, és uralkodott. A Tisza folyót azonban állandóan át lép ték, és támadásokat intéztek Pannonia tartományába. [...] Végül is a Tiszán átkelő Hunor népe egyesült Hunornak azzal a népével, amelyik Adzsem padisahjával erre a tájra költözött, és itt telepedett le." Végül a harmadik: "Kaba nemzetségéből abban a tartományban volt hét bégzádé [nagyúr], [...] ezeknek volt egy vezérük, aki Kabának egyenes leszármazottja volt, Árpádnak hívták. [...] Akkor azon a helyen szövetséget kötöttek, hogy onnan felkerekednek, és visszafoglalják azt az országot, amelyet őseik karddal megszereztek, azonban tőlük elvettek. [...] Árpádot tették meg az összegyűlt hét kapudán [vezető] és a vitéz hadsereg fővezérének. [...] Sziddija padisahjától [uralkodójától] elbúcsúztak. [...] Árpád fővezér rendben átvonult a kán tartományán, az erdéli [erdélyi] vidékek ellen indult, azokat foglalták el. [...] Amikor Árpád szerdár [fővezér] és a többi kapudán Erdelt elfoglalták, ott hosszú ideig éltek és uralkodtak. Közben Üngürüz tartományát alaposan szemmel tartották, minden állapotát és tulajdonságát kifürkészték. [...] Árpád szerdár és a hét kapudán átkeltek a Tisza folyón, és a Szeged néven ismert helyhez érkeztek [...]"

A három "honfoglalás" közti időről is részletesen szól e krónika, ezáltal nyilvánvalóvá válik, hogy valóban három, különböző korban végrehajtott Kárpát-medencei bejövetelről, nem történetismétlésről van szó. Az első bejövetel ezek szerint nem volt teljes: "Mihelyst Hunor népe itt letelepedett, Dzsiddija tartományába küldtek, [...] hogy jöjjenek be ebbe a gazdag országba. [...] Néhány bég [főember] nem akart alattvalója lenni, más bégségeket alakítottak." Az akkor visszamaradtak Kattar vezetésével való Kárpát-medencébe vonulását felidézve, ezt követően a leírás hosszan elidőzik legnevesebb utódjánál, Atillánál, majd gyermekeiről szólva, közli: "Amikor a király eltávozott ebből a világból, Kaba és Ala da riusz nevű fiai a szultánatus [uralkodás] miatt azonnal ellenségekké és ellenfelekké váltak. [...] Kaba serege legyőzve, útra kelt Konstan tinijje felé. [...] Végül is Sziddija tartományához közeli helyre érve megtelepedtek."

Nem kétséges, hogy egyenesvonalúan ábrázolt, a Nimród, Hunor, Atilla, Árpád leszármazási vonalhoz kötött három beköltözés bemutatásáról van szó. Figyelemre-méltó, hogy a magyarokat a szerző Hunortól és nem Magortól származtatja, és az ő kiindulási helyeként az Adzsemnek nevezett, a káldeus, kus, sumér népességhez kötött észak-kaukázusi térséget nevezi meg. Csak ezt követően szól a régi történetírók által jól ismert Kattar (Kadar) hunjainak Kr. u. 373-hoz kötött nyugatra indulásáról. (Más források a hunokat akkoriban egyesítő Kadar uralkodási idejét 376-383 közötti időre teszik, míg megint mások a Kárpát-medencébe vonulást utódjához, Balambérhoz kötik.) Végül a Kárpát-medencéből Atilla halálát követően kiszorultakat a Konstantinijja néven említett Kelet-római Császár ságon való átvonulás, illetve rövid azon belüli távozás felidézését követően a Sziddija néven nevezett, attól keletebbre eső európai szkítiai térségbe vezeti vissza, majd a Kaba (Csaba, más forrásokban: Irnik) lezárazottjaként felidézett Árpád népét, a 745-ös esztendőhöz kötve, onnan indítja meg nyugat felé, hogy bekövetkezhessen a még tárgyalandó harmadik "honfoglalás".

Befejezésül még szükséges egy fontos megjegyzés. Az itt a magyar ság ősatyjaként megnevezett Némród, és számos középkori magyar szerzőnél is, immár egyértelműen a bibliai származásrendhez kötött szerepű Nimród, esetleg Ménród, nem légbőlkapott név. A Kr. e. 1750-1600 közt a Van-tó mellől a Folyamközbe betört szkíta nép, a lovasműveltségű hurrik Mitanni nevű birodalma alapítója az ókori keleti hagyomány szerint egy Nimród nevű uralkodó volt, aki a Vízözön utáni időben ott állítólag ötvenhat évig uralkodott. Az ő birodalmának fővárosa pedig az egykori Khurri=Kurri, a későbbi Urrháj=Orrháj, a pártusoknál Edessza, a római aknál Orrhoe, a mai Urfa volt. Ennek az uralkodónak a neve pedig számos magyar előnéppel kapcsolatosan felmerül további korai forrásokban. Így különösen figyelemreméltó a zsidó-keresztény Szent Epiphániosz, aki Kr. u. 375 körül így írt: "Nimród a fekete Kusnak volt a fia, akit Zoroasz ternek [!] hívtak a görögök, és aki keletre költözve, a baktriai Hunniában uralkodott egykor, ott megalapítva a baktrok székvárosát, ahonnan elterjedtek mind a csillagászat, mind azon mágia tanai, amelyeket Nimród fedezett fel annak idején, és amiről később azt állították, hogy Zoroaszter [!] fedezte fel". Szent Izidor sevillai püspök 600 körül Nimródot az "ör dög höz" hasonlította, aki szerinte a bábéli tornyot építtette, ezzel meg őrizve azt a régi hagyományt, miszerint az özönvíz után Babilonból vándorolt volna Nimród Edesszába. A már említett Hieronymus egyházatya (Szent Jeromos, 347 ? - 420.) egyenesen úgy tudta még, hogy "Nimród király" szülővárosa Scythopolis volt Szamáriában, más szavakkal éppen a zsidóság által is lakott térségben. Magyar szempontból azonban fontosabbnak tűnik, hogy Decsy Sámuel a Szent Koronáról írt 1792-es művében a Kr. u. II. század elején élt római Plinius feljegyzésére hivatkozva közölte, hogy a korona megszületése Nimród uralkodásához kötődik: "[...] Mingyárt királyságra emeltetése után egy korona forma jelenséget látván a felhőben, ertőzöntő [ércöntő] mestereit összehívatta, és ahhoz hasonló koronát öntetvén, maga fejére tette."

Számos mű megőrizte, miszerint a hun Atilla nagykirály egyenesen Nimród 33. nemzedékbeli leszármazottja lenne. Így érthető, hogy a VII. században élt zsidó Jonathán ben Uriel rabbi Ábrahám feleségének, Sárának a szájába adva ezt közölte: "És nem lesz szükségünk fiára Hágárnak, aki leánya Fáraónak, aki fia Nimródnak." Ez szinte egyértelmű utalás a fentebbi állítás igazságára. Ugyanis hágár=agareni=ugar a nyelvészek szerint. Legutóbbi szóval pedig a hurri=khurri=kurri népek Mitanni Kr. e. XIII. századbeli felbomlását követően ismét a Van-tó környékén elfoglalt egyik új szállásterületének régi zsidó szent iratokbeli megnevezéséhez, Ugarithoz jutunk el. Ez a Kr. e. 590 körül arménai uralom alá került államszerveződés pedig a fogságba hurcolására emlékező zsidóság számára nem volt ismeretlen terület, hiszen Nimród népe utódainak Istene volt Él, és az ő válásának főpapjaként szerepel a zsidóknál is Melkizédek, akiről még szó lesz. (Maga Babilon, a névadó káldeus város is Él-Isten nevét őrizte meg, ugyanis Bab-ilu=Él [Isten] kapuja.) Talán nem érdektelen, hogy ezúttal viszont egy ugariti kultikus szöveget idézünk: "Dicsőség a magasságban Istennek, és az emberek iránt jóakarát." Bizonyára nem véletlen, hogy ezek a szavak szinte pontosan vissza köszönnek a Lukács szerinti evangéliumból ma is jól ismert angyali kórus részéről a Názareti Jézus születésekor felhangzó énekben.

Jókai Anna

A mítosz, mint realitás - Kodolányi világképe

Kodolányi János prózájából, melyet Várkonyi Nándor végkifejletében „mágikus realizmusnak” nevez, világosan kitetszik: az írói út összefügg az emberi úttal, a tudat részben kegyelem általi táguásával, vagy szerencsétlen esetben éppen a tudat beszűkülésével. Az utóbbira is van, sajnos, példa: egy-egy ragyogó alkotó, művészetteretikus hogyan akadt az éltető nedvet elszívó, szívacsos, végletes anyagelvűség csapdájába, s vált népszerűsítőjévé olyan ügyeknek, amelyeket rontatlan ifjúságában még szégyellnivalónak tartott volna. De most nincs dolgunk a tévelygőkkel; Kodolányi elszánt vándor-lelkéről beszélünk – felismeréseiről, amelyek kivezették a helyi nyomorúságok elemi ábrázolásából, a magyar történelem sugallta szélesebb tematikákhoz terelték, s végül a magas szellemi világ kutatására is képesítették. Ezen a spirálszerűen táguoló-emelkedő úton minden állomás fontos volt: a erkölcsiséggel áthatott társadalmi ítélkezés a jelen felett, a felelősséggel megidézett történelmi múlt, de mindennél fontosabbá vált az ős-idők és ős-terek mítosza – s az ezekből elősugárzó jövő. A szellemi üzenet, amely sem nem avulhat, sem el nem évülhet, de megvalósítása – amelyet Hamvas Béla realizálásnak hív – fájdalmasan nehéz és többszörösen, koronként más-más formában kisajátított vagy félreértett. Kodolányi idegszálaiban érezte és észlelte a szenvedő, kihasznált kisembereket, az okozatok csatáját a szeszélyes történelemben – de nem elégedett meg a látvánnyal s annak bároly érzékelés leírásával: ő az okok birodalmába hatolt. Nem hiszem, hogy véletlen Magyarországon az egyidejű hármas megjelenés: Hamvas Béla, Várkonyi Nándor és Kodolányi János testet öltése. Gondolkodásuk *alapja* ugyanaz volt mindhármuknak, a tehetségük természetéhez igazodó feladat volt a némileg különböző. Hamvas a kezdetet, az emberlény Paradicsomát hangsúlyozta, mint egyedüli reléező valóságot, amelyhez viszonyítva zuhanás és téboly minden – Várkonyi a történelem előtti és a korai történeti folyamatok kapaszkodópontjait, jelzőtábláit kereste, Kodolányi pedig mesélt, de az igazat mesélte; fölébresztette az alvó mitikus világot s olyan nyüzsgő élettel töltötte meg, hogy az olvasó számára *egyidejű* valósággá válhatott. A kiindulásban volt egyetértésük határozott: Várkonyi így szólt *Az elveszett Paradicsom*-ban: „Az emberiség története velejében nem egyéb, mint a sóvárgás története; a paradicsomi állapot visszaszerzésének vágya lendíti kerekét előre...”, Kodolányi pedig az ős-források szent tartalmait öltöztette hús-vér valóságba; írói bravúrja, hogy a rég leltűnt, s a nagyképű huszadik század révén fantazmagóriává lefokozott eseményeket, lelki-szellemi helyzeteket, emberalakokat és jellemeket *behozza* a jelen élmény- és látókörébe; mintha ma történne, történhetne velünk és körülöttünk, amiről elhitették, hogy soha meg sem is történt. Thomas Mann trilógiája a harmincas években készül el, majd tetralógiává bővül; a *József és testvérei* világirodalmi szenzáció – az idős mester ezzel nem a történeti regény műfajához kanyarodik vissza, hanem új formát teremt, a *mitikus regényt*, amely nem zárja ki az iróniát sem, sőt felhasználja, mint Kodolányi János is teszi néhány évvel később, itt, a szellemi vérkeringésből egyre jobban kiszorított Magyarországon. Érdekes, hogy éppen akkor bukkan elő a mítosz, az „örök isteni” felmutatásának újbóli szellemi igénye, amikor a történelmi ál-

cába öltözött gonoszság a fizikai lét elemeibe a lehető legdurvábban, megsemmisítésre törve kezd behatolni. Az ihlet védekezik: nem hagyja magát a pusztá matériától, a napi politika ármánykodásaitól kisajátítani. Az író – Európában – nagyon is élesen látja a születő borzalmakat, a készülődő nácizmust, a háborút, s annak megfékezése után a bolsevizmus terjedését. Thomas Mann szabadabb mozgástérben, Kodolányi sokkal zártabb rendszerekben áll ellen a tudat-zsugorításnak. Mintha éppen ez a szörnyű idő volna a legalkalmasabb a külső zajlástól függetlenül – a rég elfeledett törvényeket, alapígéket és kinyilatkoztatásokat ismét fényre hozni. Most már agonizáló századvégünk is ilyen: a teljes felelősség az emberre esett; sajnos, még elég homályos idő van ahhoz, hogy továbbra is el lehessen úgy-ahogy a világosság elől szellemi lustasággal, gyávasággal egy-egy sarokba bújni – de már oszlik annyira ez a homály, hogy aki akar, tájékozódni tudjon: honnan a derengéshez, a továbbjutáshoz az irányt merre keresse...

Kodolányi a maga határozott, nyomot hagyó lépéseit megtette. A harmincas évek történelmi-lélektani regényei (*A vas fia*, *a Boldog Margit*, *a Juliánus barát*) után, melyek a későbbiek ismeretében áttevésnek, előkészületnek látszanak – a negyvenes évek második felében, az ötvenes évek elején, a bontakozó majd tomboló, később ravaszul leplezett személyi kultusz és idegen megszállás alatt írja meg mítosz-regényeit. Mintha jót tenne tehetségének, ahogy Hamvasnak és Várkonyinak is, az egyre züllöttebb és hazugabb társadalmi valóság, a kényszer-ideológia. Hiszen úgy tetszik: *kifelé* nincs egyelőre út, csak *befelé lehet terjeszkedni*, de arra aztán élet- és létszükséglet, nem elodázható szellemi parancs. Segít a természet nyugalma, az akarattyai csönd. Kibontakozik a Vízöntő tragikus-ironikus világa, azután az *Új ég, új föld*, s a csúcspont (éppen a sötétség mélyén, 1950–51-ben) az *Én vagyok*, majd, mintegy hiányt pótolva az időrendben, 1953-ban, ötvenhetes megjelenéssel *Az égő csipkebokor*. Ebből a monumentális vonulatból számomra két, már-már az égivel érintkező oromzat emelkedik ki: a vízözön előtti emberállapot hiteles és varázslatos rajza, és a Földfejlődés döntő fordulató felismerő Júdás- és Jézus-regény, Jehuda bar Simon önvallomásának kiteljesítése.

A Vízöntő, avagy a Vízözön városai felett megjelenik Nannar, az Égi Gyík – a közelgő világkatasztrófa jelképe, de az évezredek tudását őrző Utnapistim kivételével senki sem veszi komolyan –, a jövő vezérének született Gilgames (kétharmad részt még isten, s csak egyharmadában ember) cseperedő gyermek, majd a szerelem praktikáit és a családi kötöttség unalmát egyaránt csalódással megélt ifjúként csak készülődik, a feladatra még nem elég érett. Az ábrázolásban hézag nélkül tapad egymásra az egykori hajdanvolt Szurippak és Erech egymást gyilkoló népének, valamint a bekebelezett Eridunak a gyászos története – és az összefüggést kereső készítés, amely a tartalmakat a második világháború körüli pokolba vezeti. Maró ironia, olykor fekete humor és részvét együttese ez a stílus. A vetélkedő hatalmak önigazolása, a tömeg befolyásolása, az ócska népámítás, majd a könyörületet nem ismerő iszonyú bosszú mindkét oldalon – bizony, ez a XX. század. A kölcsönösen karóba húzatottak rettenetes halálkínjai; változott-e a kegyetlenség dramaturgiája 2000 küszöbére...? Egy világ-átok, az eltorzult emberi természet ismétli önmagát mint történelem. Ha a nyomorú nép elégedetlen, ha valami nincs rendben, működik az irgalmatlan rögeszme: „Küldj csapatokat... Földrengés, tűzvész, szökőár rombolja városaidat...? Küldj csapatokat... Zúgolódnak a rossz élelem, a komisz bánásmód miatt? Küldj csapatokat... Adóvégrehajtók sanyargatják a népet? Küldj csapatokat... A csapatok mindig, mindenütt a helyükön vannak. Csapatokat küldtek ki, mondják az emberek, s bi-

zalmuk helyreáll, kedvük kivirágzik.” S mi Szurippak forradalma? „A földühített népharag mindenáron igazságot akart. Azaz: meg akart ölni egy sereg embert, szét akarta tépni, húsát föl akarta falni, hogy ezután békesség, rend, jólét uralkodjék a birodalomban... Azon fáradozott boldog-boldogtalan, hogy mindez minél gyorsabban megvalósuljon... Az utcák köveit sűrűn borították halottak és jajgató sebesültek... Utnapistim előtt kicsiny gyermek ült a porban, anyja után bömbölt. Utnapistim nézte a gyermeket és mindent megértett.” Törvényszerű, hogy ami ilyen, eltöröltetik, de az isteni terv átmenti, ami folytatható. A pusztulás nem kíméli meg, csak Utnapistim bárkájának lakóit, akik befogadták a bölcsességet, s tovább él, mert Kodolányi szíve csücskében tovább élteti, valahol a messzi hegyekben, a költő... Őt nem hagyja az író veszni.

Az *Új ég, új föld* uralkodójának szánt Gilgames is elbukik végül, részben hibái, részben erényei miatt. Ki akarja ásni a régi alapokat, s köré felépíteni az új birodalmat. S bár nincs többé emberáldozat: de az állat-áldozat is kiontott vér. Az önkéntes halál sem sokkal magasabb rendű a révületes kényszer-halálnál. Utnapistim szobra már hamis ábrázolás: merev, gőgös tartás és arc. Gilgamest megszállja a hatalom mámore, de naivitása is végzetes: „...nem látta a szemétdomb hitványságát, jövőt akart teremteni.” Jóindulata, könyörületessége is visszajára fordul, erélytelennek bélyegzik; mert a nép, az új nép nem sokat változott a régi föld népéhez képest. A testvérül fogadott ős-erő, Endiku is megöletik, s a kék virágot, a boldogság, az öröklét jelképét ellopja a kígyó... Miért is hát akkor mindez, miért is...? Ó, mondja Kodolányi keserű gúnnyal, az okokról azok a régi emberek nem tudtak semmit, „ámde a múlt század, a Haladás Százada óta sikerült megoldaniuk minden titok nyitját... töviről hegyire ismerjük a fogamzás, a születés, a halál folyamatait... kiderítettük, hogy az élet véletlenül keletkezett a földön. Mindent tudunk, mindent tudunk! De Gilgames és kortársai, meg visszamenőleg valamennyi ősük és elődjük *évmilliókig* nem tudtak semmit.”

Az *En vagyok* Jehudája az árulás pszichológiájának tökéletes leképzése. Követhető jellemrajz egészen az árulásig. Utána beavatás és misztérium, szavakkal épp csak megközelíthető. Jézus Krisztus megjelenése a történetben szándékosan eszközszegény; Jézus Krisztusnak nem fejlődése van, s nincs ábrázolhatósága, hanem Ő az, Aki. *Tanítása* hat a szövegben, Jehuda értetlensége, illetve félreértései által még meggyőzőbben. Kevesebb az ironia, s a jelenre való közvetlen utalások is elmaradnak. A legtöbb titok és szakralitás ebben a regényszövedékben rejlik. Jézus Krisztus útja a végső keresztáldozatig előre kiképzett – Júdás útja az árulásig lépcsőzetesen visz lefelé, döccenőkkel. Folyamatosan áltatja magát, miközben sodródik. Téveszmék áldozata, miközben konokul harcol az általa hamisnak vélt igazság ellen. „Nem gondolkodik itt senki józanul” – mondogatja zavarodottságában. Mert mi Jehuda bar Simon ma is divatos „józsansága”? Pénzt szerezni, *befektetni* az ügybe. A rendkívülitől megrettenni, elirigyelni a képességet, Istenként ítélni, helyt adni a rágalmaknak, fattyúnak csúfolni a fiút, „fekete mágusnak” minősíteni, aki szakadatlanul beteljesíti a törvényeket... ideológiát találni a nyerészkedésre, igazolni az aljas okoskodást: a pénznek nincs szaga! Avagy Isten országát itt és most, azonnal, *tűzzel-vassal*, erőszakkal kivívni. Jehudát az önismeret hiánya, az erényként táplált hiúság, irigység, félelem, kapzsiság, gyávaság, nagyravágás teszi a Gonosz eszközzé – de különös módon rendelés az is, hogy a Megváltás eszköze lehessen. Júdás nélkül nincs kereszthalál – s Krisztus vére nélkül végleg kiszikkad a föld.

Nehéz ebből a mélyből és magasból az Ószövetség előkészületi világához, a Mózes-mitoszhoz *Az égő csipkebokor*-ban visszalépni. Sok a mellékszál, a kitérő.

Kodolányi ítélete Mózes felett, aki nem léphet be az Ígélet Földjére, különös: ő nem Mózes menet közben kikerülhetetlenül elkövetett bűneiben látja a tiltás legfőbb okát, hanem abban, hogy kételkedett a népben. Ezáltal Kodolányi saját korábbi sötét emberképét oldja – s ma már nem eldönthető, mi ez a hirtelen derülátó bizalom: engedmény-e a külső politikai körülményeknek, vagy a lélek valamiféle kegyelemteljes belátása és reménye...?

A lét értelmét, célját és a fokozatos létrontás, süllyedés miértjét és mikéntjét feltáró gondolatok valamennyi regényben egymást kiegészítve és támogatva vonulnak végig. *Ez a jövőnek is szóló üzenet.*

A tévedést folyton megismétli az ember, némi módosítással. A Vízöntő-kor királya égbe nyúló, gőgös Világtornyot akar fölhúzni, ami megvéd Anu, az Isten csapásaitól. Gilgames már csak az alázat hétemeletes tornyát tervezi, Isten tiszteletére. De mindketten materiális eszközt használnak, hogy a finom anyagtalant kijátsszák, illetve földhöz kössék. Utnapistim szava süket fülekre talál: „Az emberben magában kell tornyot építeni”. S az izgatott, mámoros építkezés ma is folyik; az ember az istenit majmoló buzgósággal tervezi az Isten-nélkülit. Felhőkarcolók, üvegaloták, acélbunkerek, amerre a szem ellát, de ahova a szem nem lát be: lapos, lehordott pusztaság vagy éppen átabotában, találomra összehordott, nem illeszkedő kövek halmaza. A semmi vagy a torzó: ez az átvilágított átlag-lélek röntgenképe.

„Le kell mondanunk az egymás ellen folytatott küzdelemről... Használd értelem-det az értelem elűzésére” – Utnapistim intelme változatlan. Van valami az értelem *fö-lött* is, s ezt éppen a táguló értelemmel kéne belátnunk. Az irgalmat gyakorló Gilgamest gyengének bélyegzik, s a Szabadító szava – „szeresd ellenségedet” – Jehuda számára a legnagyobb értelmetlenség, botrány.

Az ideje-lejárhoz, a feladata-vesztett formához való megrögzött, vágyakozó ragaszkodás, vagy az örök ige lefitymálása a felvilágosodottságával hivalkodó, éppen hogy elsötétült elmében – ugyanazon veszély Janus-arca. Így volt ez Szurippakban, így Urukban, így a Kánaánt kereső vándorlásban, így Jeruzsálemben. S ma sincs másképpen. Bennragadni a múltban, vagy mindent eltörölni: mintha a kereszt két szárán, a függőleges és vízszintes metszőpontján a megváltás meg sem történt volna.

A halogatás bűne, a cinikus vállrándítás, a „lesz ahogy lesz”, a változásra-restség, ráhozta az emberiségre a víz pusztító hatalmát, Nannar vészjósló zümmögését – napjainkban az atom mintha ugyanúgy ketyegne. S céljainkat még ma is a húsosfazékban rotyogó minél dúsabb leveske szabja meg. Júdas evilági, javakkal és fegyverekkel szilárdítható hatalomban, a hivatali tekintélyben hisz – mint az egykori királyok és Egyiptom uralkodói és a főtanácsok. A bölcs, a beavatott minden korban óv ettől. Úgy tetszik, mindmáig hiába.

Gilgames álmodozása a hánykódó bárkán, a valósággal a minimális mértékben sem számoló idealizmusa, a nem tisztán-gyermeki, hanem visszamaradott képzelgés ma is kísért. „Ő, majd nem hazudnak, csálnak, lopnak az emberek többé, – lelkendezik Gilgames – ...nem lesz többé háború. Anu mosolyog és Istár szerelme elárasztja a földet.” Veszedelmes, ha az emberiség azzal ringatja el magát, hogy csak úgy, mechanikusan megjavulnak a dolgok. Hamvas Béla is tudja ezt: „A világ megváltozása az én megváltó tevékenységemtől függ.” Ebben a szüntelen megcselekvésben azonban fájdalmas tapasztalati igazság hat, a Mózeszt színre széttépő felismerés: „Az ember nem méltó az égi birodalomra, ha nem akarja megvalósítani a földön” – mondja, miközben tudván-tudja: a „tökéletes ember az már az idők végezte”. Addig is: „Minden napnak megvannak a maga teendői, minden teendőnek megvan a maga

munkása”. Nem az egykori földi Jeruzsálem falaiból áll majd, mintegy felcicomázva a majdani égi Jeruzsálemet. „Az én világom nem e világról való” – ez az a krisztusi közlés, amit Jehuda bar Simon árulása előtt nem ért meg, de tette után már igen. Ő is, ő is meg van váltva. A régi Jehuda elporlik; aki itt meghal, a fénybe száll, az éltető elembe, túl a borzalmakon, s bármily meglepő, *boldogan*. „Mint a hal, amelyet a partról visszadobtak a tengerbe”. Már az életben legyőzi a halál hatalmát. Utnapistim szól így a csüggedt Gilgameshez: „A halhatatlanság ára, Gilgames, az élet. Így vagy úgy, meg kell halnod, hogy örökké élj”. Mózeset még beavatják a halálba, bonyolult szertartással. Júdás önmagát avatja be – s ezzel egyszer s mindenkorra a legbűnösebb bűnösnek is megnyitja ezt az utat. Hiszen az emberi és isteni lét közös titka századunkra javarészt már kibomlott. Az égő csipkebokorban még csak a tűztestig-sűrűsödött nyilatkozik meg. „Leszek, aki leszek...” – ez az Ígéret. A törvényt Mózes már az „Én vagyok Jahve” hangszerű élménye által, visszatükrözve kapja. Majd az Ige megtestesül, és a hús-vérbe költözött Fiú szava színről színre szól: „Én vagyok... Mielőtt Ábrahám lett, Én vagyok”. Hiszen ezt hallotta Utnapistim is, a kezdetek kezdetén, vigasztalásul a kétségbeesésben, mint Anu szavát: „Én vagyok, aki vagyok”. A beavatottak tudása, mint *lehetőség*, mára közkincs. Az ezredvég embere ezt az Ős-Ént, a Teremtő Mintát saját szabadságra teremtett Én-jében és Én-jével keresi, *ha* keresi; de ha keresi, meg is találja. Miként a megidézett, írásaiban tanító Kodolányi János – alámerülve a mítoszokban és fölbukkanva újjászületetten.

Európa ősnépe a magyar

Az alábbiakban közöljük, az Interneten több forrásban is megtalálható Ornella Semino vezette kutatócsoport munkájának eredményét bemutató írást. A tanulmány angol nyelven itt érhető el :

http://hpgl.stanford.edu/publications/AJHG_2004_v74_p1023-1034.pdf

A 2000-ben elvégzett Semino-féle, genetikai vizsgálatssorozat, Y-kromoszómás kutatási eredményei szerint: "A magyar férfiak 60 %-a az EU-19-es - őskőkorszakbeli - ősapa leszármazottja. A magyar férfiak további 13,3 %-a az EU-18, 11 %-a az EU-7 és 8,9 %-a az EU-4 ősapa utóda. Mindez azt jelenti, hogy a jelenlegi magyar férfiak 93,3 %-a négy ősapától ered, és 73,3 %-a már az őskőkorszakban a Kárpát-medencében élt férfiak utódja." (Dr. Czeizel Endre: A magyarság genetikája 235. oldal, 3. bekezdés.)

További fontos megállapítása volt a Semino-féle vizsgálatnak az, hogy az urali népekre jellemző TAT (EU13+EU14) jelű gén a magyarokból teljesen hiányzik!

A honfoglalóknál hét mintából kettő esetben tudták kimutatni ezt a bizonyos Tat markert, ami uráli, vagy ha a jelenleg rendelkezésünkre álló archeogenetikai adatokat vesszünk figyelembe, Belső-Ázsiába az ázsiai hunok irányába mutathat.

"2000-ben, a világ egyik legautentikusabbnak elismert folyóiratában, az USA-ban megjelenő Science-ben, Semino és 16 genetikus munkatársa közös közleményt tettek közzé. A magyar népesség vonatkozásában az alábbi megállapításokat tették:

1. A magyar nép ősei a napjainktól számított 40-35 ezer évvel ezelőtt Európában elsőnek megjelent europoid őstelepések között voltak!!

2. A magyar nép populációgenetikai szempontból ma Európa egyik legkarakterisztikusabban elhatárolható népessége (amire az Eu19 haplotípus - őskőkori genetikai marker, a magyarokban, legmagasabb százalékarányban kimutatható jelenléte utal).

3. A magyar nép legközelebbi - genetikai szinten igazolható - rokonai a lengyel, az ukrán, továbbá a horvát nép. (Mit mondott Zrínyi?: Horvát vagyok, tehát magyar! Zrínyi a szkíta jogfolytonosság okán még tudta mit beszél.)

Genetikailag olyan, hogy "indoeurópai" nem létezik. Nincs "szláv" sem, csak "európai", és értik ez alatt éppen a magyarságra legjellemzőbb haplotípusok csoportjával jellemezhető népeket. A magyar nép genetikailag európai, sőt, "őseurópai". (Természetesen a nyelvünk is és az írásunk is az!)

Géneket nem lehet "kölcsonözni", "átvenni", hamisítani, csak és kizárólag örökölni!

"A recens minták azt mutatják, hogy a 132 magyarországi és 99 székelyföldi férfitől, valamint ugyanolyan 113, illetve 84 nőtől nyert minta összetétele nem különbözik egymástól, és valamennyiüknek jó kilenctizede az európai őslakosságéval egyezik meg." - olvashatjuk a Magyar Tudomány említett szá-

mában. Fontos észrevenni: a székely és a magyar nem különbözik egymástól! Már a honfoglalás- és Szent István-kori Magyarország lakossága is szinte kizárólag biológiailag európai eredetűekből állt."

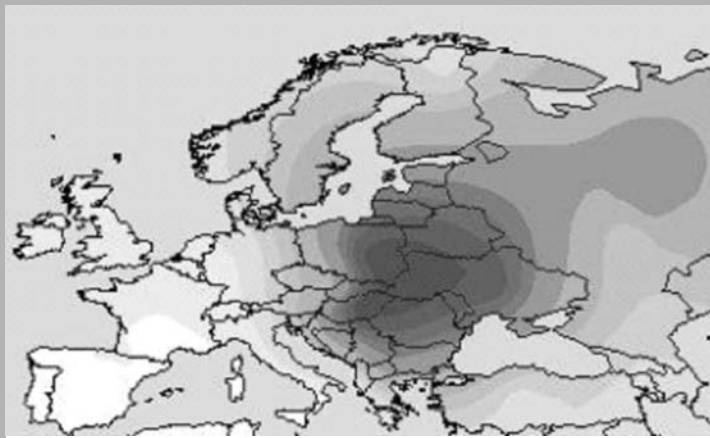
Az un. Honfoglalók csak hazatértek őseik földjére, vérrokonaik közé.

Az EU19 haplotípussal kapcsolatosan megemlítendő, hogy az nem csak Európában fordul elő. Tekintélyes frekvenciákkal találkozhatunk Észak-Indiában, Pakisztánban és Közép-Ázsiában is, ahol egyébként a marker legnagyobb gyakoriságát éri el. Ezek azok a területek, ahol a szkíta, szaka, sumer, hun, szabír, pártus stb. kultúra kisugárzott és történetileg, régészetileg is kimutatható a jelenléte. Megállapítható, hogy az őstörténet kutatás egyiptomi, indiai, sumer, ázsiai elemei egy közel 50.000 éves nép, a királyi szkíták, vagy szaknyelven szólva az EU19 haplotípus kulturális epizódjai.

Ezért a magyar nem származik sem a sumertől, sem az egyiptomitól, sem az ázsiai népektől, hanem az EU19 génállományú, őseurópai, ősnép alkotott az említett helyeken civilizációkat, birodalmakat, az adott helyi populációkkal közösen.

Ezért van az, hogy a nagyon szembetűnő azonosságok mellett, karakterisztikus különbségeket mutatnak fel ezek az ősi kultúrák. Az azonosságot az EU19 őseurópai nép alapkultúrája adja, az egyedi ízt, pedig a helyi lakosság kultúrája adja.

Ettől különbözik az etruszk, a pelazgtól, a föníciai a sumertől, az indiai szaka az ázsiai huntól, az ír kelta a Kárpát-medencei keltától. Ettől más az egyiptomi, a hurrita, a káld, a méd és a pártus, de az EU19 genetikai és kulturális információs tartalma köti őket össze.

Az EU19-es haplotípus génfrekvencia térképe Európában Semino és mtai közleménye alapján.
(Ábra: Gáspár R.)

Ahol a lila árnyalat megjelenik, ott az EU19 őseurópai nép tartósan megtelepedett és keveredett a helyi lakossággal, és elvitte magával a gabonát, a sertést, a szarvasmarhát, a kerámiát, majd a kereket, kocsit, lovat, nyeret, nád-
rágot, zekét, kabátot és nem utolsósorban a hitvilágot, a vallást, a társadalmi

felépítmény mellérendelő, köztulajdonon alapuló szerkezetét. (ezt nevezik ma Szentkorona értékrendnek)

Ezért az őstörténet kutatás terén nem a kabátot kell a gombokhoz hozzávarrni, hanem fordítva.

Az Angol régész, Gordon Childe szerint a kőkorból létezett egy azonos műveltségű nép a Mezopotámia, Kárpát-medence, Kréta háromszögben. Észrevételeit 1929-ben tette közzé a *The Danube in Prehistory* c. művében.

"A Kárpát-medence volt a szarvasmarha európai háziasításának gócpontja, mert a vad őse itt élt a legnagyobb számban. A sertés helyi vad őseinek háziasítását a Kárpát-medencéből, főleg a bronzkorból lehet kimutatni."

A az őskőkortól (paleolitikum) kezdve Európa legsűrűbben lakott területe volt. A Kárpát-medence nemcsak az állatok háziasításának volt az egyik legfontosabb gócpontja, hanem Európa benépesedésének is.

Az új kőkorból (neolitikum) a Kárpát-medencében 3 nagy műveltségek virágzottak.

-A KÖRÖS műveltség (i.e. 5.000) kiterjedt Erdélyre, Duna-Tisza közére, valamint a Dunántúl Duna-Dráva szögletére.

-A Nagyalföldön volt az alföldi vonaldíszes edények műveltsége (i.e. 4.000).

- Míg a Dunántúlon a Dunántúli vonaldíszes edények műveltsége (i.e.4.000).

Az utóbbi leletanyaga megtalálható a Bécsi és Cseh medencén keresztül egészen a Rajna vidékéig.

H. Würm (a göttingeni egyetem neves professzora) kutató igazolta, hogy a Kárpát-medencében a gabonafélék kinemesítése az Őszirokból az i.e. 6000-ben már befejeződött.

Állítását igazolják a gabona termesztéséhez szükséges szerszámokat előállító köipartelepek feltárásai és azok kormeghatározásai Tarcal, Tokaj, és Csitár határában.

A Kárpát-medencéből származik

- az epigrafikai és paleográfiai írásrendszer a gyökrendszerű, fraktál ősnnyelvvel

- a korong előtti és a korongolt kerámia

- a gabona kinemesítése az őszirokból

- a fémbányászat

- a fémművesség

- a háziasított sertés és szarvasmarha

- az ötvös művészet és a technikai civilizáció alapja a kerék, a kengyel!

Gordon Childe és Fritz Sachermeyr szinte egybehangzóan írják műveikben, az Európai népek tanítómesterei a Kárpát-medencei scythák voltak.

Ezért köszönet és hála mindazon őstörténet kutatóknak, akik a Kárpát-medencei 50.000.- éves nép történelmét, annak szeletei feltárták, illetve ezen ősnép és más népek közös múltját, az ezen együttműködésből kifejlődő civilizációk „magyar” vonatkozásait feltárták.

Dr. Czeizel Endre

A magyarság eredetének genetikai kutatása

Az emberiség mintegy 5000 évvel ezelőtt találta fel az írást, történeti feljegyzések is csak ettől kezdve maradhattak fent. Ráadásul kezdetben nagyon gyéren és már akkor is sokszor mesterkéltten, elég a mi Anonymusunk munkájára utalni. Így fajunk távoli múltja - Thomas Mann hasonlatával – a mély sötét kúthoz hasonlítható. Éppen ezért kellett segítségül hívni a nyelvtudomány, a régészet és más szakmák képviselőit is a magyarság távolabbi eredetének tisztázásához. A biológiai tudományokon belül korábban az embertan (antropológia) módszereit hasznosították. Az antropológusok által vizsgált külső jelek, mint testmagasság, bőrszín, arc és koponya, vagy az ősök csontjai azonban olyan „külső” jelek, amelyeket sok gén határoz meg, éppen ezért megnyilvánulásukat a külső hatások (a táplálkozástól kezdve az éghajlaton át a betegségekig) jelentősen befolyásolják. E vizsgálatok értéke emiatt újabban számottevően csökkent a származáskutatásban, már csak azért is, mivel a genetika sokkal hatékonyabb módszereket kínál.

A genetika most tetőző forradalmának köszönhetően ugyanis a génjelek, az Y nemi-kromoszómák és a mitokondriális DNS vizsgálata az emberiség és ezen belül a nagyrasszok, valamint a különböző népesek származásával kapcsolatos ismereteinket is jelentősen gazdagították, sőt sokszor új megvilágításba helyezték.

Magunk az 1980-as évek közepén – német genetikusokkal együttműködve – fogtunk hozzá a magyarság génjeleinek vizsgálatához, amit azonban később – finn és olasz szakemberek segítségével – munkatársam, Dr. Béres Judit, a mitokondriális és Y nemi-kromoszóma kutatásokra is kiterjesztett. Az emberiség, a különböző népek, így a magyarság származásának tisztázásakor elsősorban ez a három genetikai vizsgálmódszer hasznosítható, érdemes ezért velük megismerkedni.

A génjelek

A génjelek lényegében a vércsoportokat meghatározó fehérjék, valamint a vörösvértest enzimek fehérjéi és a savófehérjék. A fehérjék elsődleges szerkezetét (aminosav-sorrendjét) valamelyik kromoszóma meghatározott helyén (ún. lokuszán) lévő két gén közvetlenül és egyértelműen meghatározza, ezt a külső hatások nem képesek befolyásolni. Ha tehát a fogamzás pillanatában az utód a kromoszóma AB0-vércsoport helyére AA vagy A0 géneket örökölt, akkor nincs olyan durva külső hatás, amely az A vércsoport megnyilvánulását meg tudná akadályozni. Éppen ezért lehet a génjeleket az apasági perekben is hasznosítani. A kromoszómák említett „helyein” található génpárok a *Mendel-szabályok* szerint öröklődnek és az általuk meghatározott fehérjékre visszavezethető tulajdonságok az utódban vagy megjelennek, vagy sem. Elvileg nincs harmadik lehetőség. A vizsgált személynek a génjei tehát mindig megtalálhatók a szülőkben is. Ha a Mendel-szabályoktól eltérés adódik, akkor nem a génekben van a hiba, hanem inkább a feleségben... Csaknem mindig bebizonyosodik ugyanis, hogy nem a feltételezett apa a biológiai apa. Ezen túl az új mutáció nagyon ritka lehetőségével kell még számolni.

A génjelek olyan fehérjék, amelyek csak laboratóriumi módszerekkel vizsgálhatók, ezzel egy lépéssel közelebb jutunk a génhez, hatásuk emiatt pontosabban lemérhető. Éppen ezért a génjeleknek – szemben a bőrszínnel, testmagassággal, stb. - nincs semmiféle társadalmi értéke, az emberek nem is tudnak róluk, így nem jelentenek előnyt vagy hátrányt.

Az adott népességet vagy etnikai csoportot képviselő nagyobb számú emberben a génjelek vizsgálatával feltárhatók a kromoszómák különböző helyein lévő gének milyensége, majd kiszámítható a különböző gének előfordulása, az ún. *gényakoriság*.

A gényakoriságok az emberi fajt alkotó nagyraszokban (un. európai-„fehér”, afrikai-„fekete” és keleti-„sárga” emberfajtákban) és rasszokban, valamint népességekben és etnikai csoportokban kisebb-nagyobb eltérést mutatnak, amelynek mértéke széles sávot fog át. A legegyszerűbb a helyzet akkor, ha a vizsgált minta valamelyik kromoszómahelyén bizonyos gének elő sem fordulnak. Két példát említek ennek bemutatására. A Duffy-vércsoport Fy gényelőfordulása lényegében 100%-os az afrikai nagyraszban, viszont az európai és keleti nagyraszban szinte nem is észlelhető. A Diego-vércsoport Di^o génye gyakori az amerikai indiánokban és más keleti nagyraszhoz tartozókban, viszont nem található meg az európai és afrikai nagyraszban. Ilyen egyszerű vizsgálati eredmény azonban ritkán adódik. Máskor az adott kromoszómahely génjeinek gyakorisági eltérése szembetűnő. A keleti és afrikai nagyrasz tagjaiban például az Rh-vércsoport negativitás (tehát az r gén) nagyon ritka, míg az európai nagyraszban elég gyakori. Végül, és ez az általános, a vizsgált gényakoriságok a különböző népességekben és etnikai csoportokban csak kisebb fokú eltérést mutatnak, mint pl. az AB0-vércsoport esetében.

A genetikai származásvizsgálatokba éppen ezért lehetőleg minél több génjelet kell bevonni, mivel számukkal arányosan egyre nagyobb pontossággal mutathatók ki a meglévő genetikai különbségek. A gényakoriságok alapján kiszámítható két nép, etnikai csoport vagy rassz genetikai távolsága, amely az emberi fajon belüli genetikai rokonságuk mértékét tükrözi. A sajnos általános és nagyfokú természettudományos műveletlenség megnyilvánulása, amikor az emberfajták, a rasszok közötti különbséget „faji” eltérésként emlegetik. Az emberiség egy faj, ezért például a nagyraszok, pl. az európai-európai és afrikai-fekete emberek közötti társadalmi összeütközéseket faji ellentétekként emlegetni, természettudományos analfabetizmus.

A mitokondriális DNS

A sejteken belül a sejtmagot övező citoplazmában foglalnak helyet a sejtek működéséhez energiát biztosító kis szervecskék, az ún. mitokondriumok. Egyetlen sejtben gyakran ezzel, sőt olykor tízezzel találhatók meg. A sejtekbe kerülő szerves molekulákból, elsősorban a cukrokból a mitokondriumok szabadítják fel oxigén (oxidáció) segítségével a sejt működését biztosító energiát, amelyre különösen az agy- és izomszövetben van nagy szükség. A mitokondriumok valószínűleg olyan elcsökevényesedett baktériumok, amelyek több mint egymilliárd (!) évvel ezelőtt hatoltak be a sejttaggal rendelkező sejtekbe és velük azután végtelen időre szóló házasságra, ún. szimbiózisra léptek.

A sejttagon belüli DNS-molekulában mintegy 3,2 milliárd bázis van (ezeket nevezhetjük „betű”-nek is, mivel a DNS-ben foglalt üzenet határozza meg a fehérjéink, így közvetve testi felépítésünket és szervezetünk működését). A DNS-molekulának

azokat a szakaszait, amelyek egy-egy fehérje szerkezetét határozzák meg, nevezzük géneknek, ezeknek a száma kb. 25 000-re tehető. A *mitokondriális* DNS ezzel szemben csak 16 569 bázis hosszúságú, ezért csupán 37 gént tartalmaz. Így a mitokondriális DNS a sejtmag DNS-ének 0,05%-át, 37 génje pedig a sejtmag kb. 25 000 génjének 0,15%-át teszi ki. Viszont míg a sejtmagban a DNS-nek csak két másolata található, a sejtek citoplazmájában több száz mitokondrium és bennük 1-10 DNS-molekula vizsgálható.

A mitokondriális DNS-nek van egy kb. 1200 „betűből” álló „*alvó*” része, amely nem tartalmaz géneket, de amely DNS-szakaszban ugyanúgy bekövetkezhetnek változások, ún. mutációk, mint a géneket alkotó DNS-ben. A mitokondriális DNS ugyanakkor sokkal sérülékenyebb, mint a sejtmag DNS-e. Az utóbbiban a DNS-t fehérjeburok védi és a bekövetkező mutációkat az ún. helyreállító (ún. reparációs) rendszerek általában kijavítják. Ezen túl a mitokondriumok energiatermelésekor keletkező oxigénszármazékok, az úgynevezett *szabad gyökök* gyakori okai a génmutációknak. (Mint a kohó izzó lávájából időnként kicsapó lángoló törmelékek...) A mutációk emiatt 10-szer *gyakoribbak* a mitokondriális DNS-ben, mint a sejtmag DNS-ében. A génekben bekövetkező mutációk általában károsak az egészségre, ezért általában gyorsan kiválogatódnak. Ezzel szemben a mitokondriális DNS *alvó* szakaszában kialakuló DNS-változatoknak nincs semmiféle ártalmas következményük, emiatt ezek rögzülnek és vizsgálhatók.

Az emberek származásvizsgálata szempontjából a mitokondriális DNS legfontosabb jellegzetessége az ún. *maternális öröklődés*, vagyis hogy a gyermekek mitokondriális DNS-e csak az anyától származik. A fogantatásban részt vevő óriási (még szabad szemmel is látható) petesejt citoplazmájában több mint 100 000 mitokondrium van, ezzel szemben az apró ondósejt lényegében csak a fejnek megfelelő sejtmagból, valamint az ennek mozgását biztosító farokból áll. A megtermékenyítéskor a petesejtbe az ondósejtnak a sejtmagja „lövődik be” (ahogy a tankba is csupán a tankelhárító rakéta „feje”), ezért az utód összes mitokondriális DNS-e az anyától származik.

A mitokondriális DNS vizsgálatát még egy további fontos jellegzetesség magyarázza. A testi sejtek magjában lévő 23 kromoszómapárból mindig csak az egyik és ez által a bennük foglalt géneknek a fele kerül át az utódba mind az apától, mind az anyától. De hogy az egyes kromoszómapárok melyik tagja, az a véletlentől függ. A kromoszómáknak e szabad társulása miatt a gyermekek kromoszóma-összetétele sohasem egyezik meg a szüleikével, ráadásul még a gének között is történnek bizonyos kicserélődések. Éppen ezért igaza van Kosztolányi Dezsőnek, minden újszülött „*egyedüli példány*”. Az anya mitokondriális DNS-e ezzel szemben *változatlan* formában kerül át a gyermekeibe.

Mindezeknek köszönhetően a mitokondriális DNS említett *alvó* régiójában bekövetkező és rögzülő mutációknak már az életkorát is meghatározták. Így az Ursula-mutáció 45 000 éve, míg a Jazmine-mutáció 10 000 éve történhetett. Általában 20 000 évenként várható egy-egy ilyen mutáció, tehát ezek nagyon ritkák és emiatt nagyon jól hasznosíthatók a származás vizsgálatában. E mitokondriális mutációk természetesen követik az emberi faj vándorlásának útját, ahogy Közép-Afrikából elindulva „belakták” az egész Földet. Az afrikai, közel-keleti, ázsiai és európai mitokondriális DNS-mutációk ezért nagy segítségünkre vannak a különböző nagyraszok, rasszok és népek eredetének tisztázásában.

A korán elhunyt A. Wilson jött rá arra, hogy ha nagyszámú egyed mitokondriális DNS-ének elváltozásait vizsgálják meg, akkor végül is ki lehet nyomozni a legtávo-

labbi közös anyai ágú őst. Így szerinte az összes ma élő nő mitokondriumának közös őse, az „*ősanya*”, tehát Éva kb. 190 000 éve élehetett Közép-Afrikában. Wilsonék azonban viszonylag kisszámú mitokondriális DNS-t vizsgáltak, ezért az általuk megadott életkor igen nagy szórást (150 és 300 ezer év között) mutatott. Később a japán Satoshi Horai és munkatársai három: egy afrikai, egy európai és egy japán ember mitokondriális DNS-ének teljes bázissorrendjét határozták meg, és szerintük Éva 143 ezer évvel ezelőtt élehetett. Természetesen akkortájt is sok nő lakhatott az emberré válás színhelyén a bibliai Édenkertben, de csak Éva leszármazottjai maradtak fent a mai napig.

A mitokondriális DNS-vizsgálatok eddigi legnagyobb tudományos eredményének a *neandervölgyi ember* rejtélyének a megoldása tekinthető. Az Észak-Németországban, a Neander folyó völgyében végzett földmunkák során 1836-ban találtak egy koponyát, amelynek alapján a neandervölgyi embert sokáig az emberi faj közvetlen ősenek tartották. A mostani, ún. modern emberek és a neandervölgyi koponyájából nyert mitokondriális DNS között azonban olyan óriási különbség mutatkozott, hogy ezt a lehetőséget ki lehetett zárni. Sőt azt is igazolni tudták, hogy közös ősök mintegy 300 000 évvel ezelőtt élehetett, és azután a belőlük kifejlődő neandervölgyi emberek Európát, a modern ember (a *Homo sapiens*) ősei Afrikát foglalták el. A modern ember 42-43 évvel ezelőtt jutott el Európába és ettől az időtől számítva a neandervölgyiek rohamosan fogyni kezdtek. Utolsó példányaik mintegy 30 000 évesek. Nem nehéz mindebből sorsukra következtetni: őseink kiirtották őket is...

A mitokondriális DNS sokkal nagyobb mennyiségben található meg a sejtekben, mint a mag DNS-e, ezért a múmiákban vagy csontokban elsősorban a mitokondriális DNS vizsgálata jöhet szóba. Ennek köszönhető a *régészeti genetika*. Itt most egy híres, noha nem szokványos múmia mitokondriális DNS-vizsgálatára utalok. 1991-ben az olasz és osztrák határon, az Ötz völgyében a Schnalstal-gleccser jegében német turisták egy jégbe fagyott embert találtak. Hamarosan kiderült, hogy az *Ötzi*-nek nevezett csaknem épen maradt, mumifikálódott 159 cm magas és 46 éves férfi 5300 évvel ezelőtt halt meg. Testének tüzetes vizsgálatakor a hátában kovakőből készült nyílhegyet találtak, amely a halálát okozta. A mitokondriális DNS-vizsgálatok szerint rézbaltáján, nyílveaszijén és ruházatán négy másik ember vérének a nyomát mutatták ki. Eszerint Ötzi fegyvereivel három embert ölt meg, de az értékes nyílveaszót kihúzta áldozataiból. A ruházatán talált nyom valószínűleg sebesült társának cipeléséből ered. S ekkor érthette a halálos nyíllövés.

Az Y nemi-kromoszóma

A mitokondriális DNS vizsgálata egyedülálló lehetőséget kínált az anyai ágú öröklődés tanulmányozására és hasznosítására a származáskutatásban. Nagy szükség volt egy hasonló módszerre az *apai* ágú öröklődés vizsgálatára is, és erre az Y nemi-kromoszóma kínált lehetőséget.

Az embernek 23 pár kromoszómája van, amelyből 22 pár a testi, míg egy pár a nemi kromoszómákat foglalja magába. A testi kromoszómák között alakjuk és nagyságuk alapján – egymásnak pontosan megfelelő, ún. iker – párok különíthetők el. A nemi kromoszómák esetén ez csak a nőkre érvényes, mivel a két X nemi kromoszóma alakja és mérete egyforma. A férfiak XY nemikromoszóma-párja ezzel szemben nagyon eltér egymástól, mivel az Y nemi-kromoszóma kicsi és valóban fordított Y-

alakú, míg az X nemi-kromoszóma közepes méretű és hasonlít az X betűhöz. Minden kromoszómapár egyik tagja az édesanyától, másik tagja az édesapától származik. Éppen ezért az ivarsejtképződés végső fázisában, az érett pete- és ondósejt kialakulásakor, sor kerül a kromoszómák számfelező osztódására. A megtermékenyítésben részt vevő ivarsejtekbe ezáltal minden kromoszómapárból csak az egyik kerülhet be. Emiatt állíthatjuk némi patetikus felhanggal, hogy az érett ivarsejtek csak amolyan „fél”-sejtek, amelyek a fogantatás elmaradásakor halálra vannak ítélve, hiszen hamarosan elpusztulnak. Ha viszont egymásra talál e két félsejt, akkor egyesülésükből egy új, addig soha elő nem forduló Új Élet veszi kezdetét.

A nemi kromoszómák számcsökkentő osztódásának eltérő következményei vannak a két nemben. A nők XX nemi-kromoszóma összetételű párjából minden petesejtbe csak X nemi-kromoszóma kerülhet. Ezzel szemben, ha a férfiak XY nemikromoszóma-párjából az X kerül a megtermékenyítő ondósejtbe, akkor leány, ha viszont az Y, akkor fiú fogamzik. Az Y nemi-kromoszóma (illetve a benne lévő SRY gén) teszi a férfit férfivá és alakítja ki a férfiágú, ún. *paternalis öröklődést*. Hiszen egy férfi Y nemi-kromoszómáját kizárólag az apjától, így végső soron valamelyik nagyapjától, dédapjától, ükapjától, szepapjától – és így tovább – kapta.

Az Y nemi-kromoszóma változásait, tehát mutációit feltárni nem volt könnyű: eleve kis kromoszómáról van szó, ráadásul csak 78 gén található benne. A közepes nagyságú 6. kromoszómában például 2190 gént azonosítottak, éppen ezért az Y nemi-kromoszóma meglehetősen „üres”. Elsősorban a férfiasság kialakulásával és az ondósejttermeléssel kapcsolatos gének gyűlteke össze benne az evolúció évezredei alatt. Ezen kívül e kromoszómában a mutációk is ritkábbak. A mutációkat az Y nemi-kromoszómában is érdemes két csoportra elkülöníteni. Az egyikbe az ártalmas mutációk kerülnek, amelyek megakadályozzák a gyermeknemzést, tehát „kiválogatódnak” a népességből. A másikba az olyan mutációk sorolhatók, amelyeknek nincs ártalmas következményük. Éppen ezért ezek nem válogatódnak ki, hanem rögzülnek, ezeket Y nemikromoszóma-variánsoknak nevezik. S ha egy férfi Y nemi-kromoszómájának a DNS-ében előfordul ilyen variáció, akkor az *minden* férfi leszármazottjában megtalálható lesz. Mostanáig az Y nemi-kromoszómában már több mint 250 ilyen DNS-variációra derült fény, és ez által megnyílt az út az apai ágú öröklődés tanulmányozásához. Ráadásul az Y nemi-kromoszóma is általában változatlan formában és gén-összetételben öröklődik át a fiukba, mivel az eltérő alakú és nagyságú X nemi-kromoszóma nem igazi párja. Ennek köszönhetően az Y nemikromoszóma-variánsok alkalmasak az apai ősök azonosítására.

Így deríthették ki az „ősapa” Ádám születési idejét is, amely *144 000 évvel* ezelőtt lehetett. Az 1000 év eltérés Ádám és Éva létezésének idejében senkit ne zavarjon, mivel a számítás hibahatára kettőjük esetében $\pm 10\,000$ év... (Újabb kutatások azonban későbbre teszik az ősapa létezését.) Az apai ágú öröklődés is megerősítette, hogy az emberré válás helyszíne Afrika volt, onnan a modern ember 50 000 évvel ezelőtt Ázsiába vándorolt, majd belakva e hatalmas kontinenst, onnan rajzott ki Európába, Észak-Amerikába és Óceániába. Öreg kontinensünket kb. 40 000 évvel ezelőtt népesítették be őseink.

Az Y nemikromoszóma-variánsok kutatása is már számos szenzációs eredményt hozott a népek származásának értelmezésében. Így az *angolok* történelmi ismereteit is alapvetően megváltoztatták az újabb népességgenetikai kutatások eredményei. Idáig azt hitték, hogy e nagy sziget jelenlegi lakói döntően a Nagy-Britanniát elfoglaló *dánok és vikingek, rómaiak, angolszászok és normannok* leszármazottjai. Az Y nemi-

kromoszóma-variánsok vizsgálata szerint azonban a jelenlegi angolok több mint 50%-a a *kelták* leszármazottja. A kelta őslakosok génjei tehát „erősebbnek” bizonyultak az új honfoglalók génjeinél és az ilyenkor bekövetkező népességkeveredéskor genetikailag – szemben a harci sikerekkel – felülkerekedtek. A *keltákat* idáig csak az *írek*, a *skótok* és a walesiek őseinek vélték.

Az Y nemikromoszóma-variánsok alkalmasak a származás *közvetlen* igazolására is. Az USA 3. elnökének, Thomas *Jeffersonnak* (1743-1826) nevéhez fűződik a Függetlenségi Nyilatkozatot megszövegezése. Régi mendemonda szerint Sally Hemmings nevű rabszolgánőjének egyik fia tőle származott. Sally Hemmingsnek jelenleg is élnek a leszármazottjai és ők tisztázni kívánták eredetüket. Az Y nemikromoszóma-variánsok 15 nemzedéket átfogó vizsgálata egyértelműen igazolta az adott fiú esetében Thomas Jefferson apaságát. Sőt mint kiderült, Sally Hemmings összes gyermeke tőle származott...Ráadásul az Y nemikromoszóma-variánsok Thomas Jefferson mindeddig tényként kezelt európai származását is megkérdőjelezik. Szülei bizonyosan Közel-Keleten éltek.

A mitokondriális DNS- és az Y nemikromoszóma-kutatások a két nem eltérő sorsára is fényt derítettek. A férfiak Y nemikromoszóma-mutációi erős földrajzi kötődést mutatnak, míg a nők mitokondriális DNS-ének változásai igen mozgékonyak tűnnek, vagyis gyorsabban és szélesebb körben terjedtek el. Mindez ellentmond a társadalmi mozgáslehetőségek jól ismert törvényszerűségeinek, mivel inkább a férfiak hajlamosak szülőföldjük elhagyására (gondoljunk katonáskodásaikra, az el- és kivándorlásokra, kalandvagyó természetükre stb.). A genetikai mozgékonyság viszont a nők nagyobb mozgásterére utal, amelynek hátterében az állhat, hogy a gyermek születése előtt inkább a nők váltottak lakóhelyet. A korábbi időszakokban ugyanis gyakran rabolták és hurcolták el őket, későbbi szokás szerint pedig, a megkért menyasszony férje lakóhelyére költözött.

A magyarság származása genetikai módszerekkel történő vizsgálatának megbeszélése előtt két körülményre fel kell hívnom a figyelmet. Egyrészt a génjelek, a mitokondriális és az Y nemi-kromoszóma vizsgálatok elég költségesek, és a magyar tudomány nem dúskál anyagiakban. Éppen ezért az itt bemutatásra kerülő eredmények mind nemzetközi együttműködéseknek köszönhetők, és csak a kezdetet jelentik. Másrészt, míg viszonylag könnyű a jelenkori magyarság genetikai jellemzésére vállalkozni, addig nagyon nehéz a honfoglalás-kori magyarság, de még inkább a korábbi ősmagyarok vizsgálatára vállalkozni, mivel utódaik alig maradtak fent a Kárpát-medence vérzivataros évszázadaiban. Így csak a csontvázak vizsgálata szolgáltat róluk megbízható adatokat.

A jelenkori magyarság genetikai jellemzése

Népességgenetikai kutatásaink egyértelmű választ adtak a jelenkori magyarság genetikai állapotáról. A génjelek vizsgálata a *magyarság nagyfokú genetikai kevertségét* igazolta.

A genetikai kevertséget megerősíti a *genetikai ártalmak*, tehát rendellenességek és betegségek magyarországi előfordulása. A mintegy 25 000 génpárunkban minden ember átlagosan 5 súlyos betegséget okozó gént hordoz, amelyek azonban nem mutatkoznak meg, „lappanganak”, mivel a génpár másik tagja hatását elnyomja. Az ilyen lappangó hibás gének megjelenésével akkor kell számolni, amikor két olyan

ember nemz gyermekeket, akiknek közösek az ősei. A vérrokonok gyermeknemzésekor ugyanis sokkal nagyobb a veszély az adott kromoszómahelyen hordozott hibás, de lappangó gének összetalálkozására az utódokban. Ilyenkor beszélünk recesszív öröklődésű betegségekről, amelyek egészséges szülők gyermekeiben fordulnak elő, még pedig 25 %-os kockázattal. Éppen ezért a földrajzi vagy vallási elszigeteltségük miatt un. beltenyészetben élő finnek és askenázi zsidók körében számos csak rájuk jellemző, un. finn vagy askenázi zsidó recesszív öröklődésű genetikai betegség vált ismertté. *A magyar népességre jellemző recesszív genetikai betegség nem fordul elő. A recesszíven öröklődő betegségek ugyanis a beltenyészet és ez által a génállomány „terheltségének” érzékeny jelzői.* Magyarország területe viszont *Közép-Európa fő útkereszteződésének*, amolyan keresztútjának tekinthető, ahová a különböző népek betörték, ütköztek és/vagy letelepedtek, de mindenképpen *keveredtek*.

Mindezek miatt, amikor a genetikai tanácsadás során felvesszük a hozzánk segítségért forduló családját, a közeli ősök is színes forgatagot mutatnak. Csaknem mindenkinek a felmenői között megtalálhatók a németek (osztrákok, bajorok, szászok, svábok, stb.) és a szlávok különböző fajtái, de a románok, romák, zsidók és mások is.

A magyarság genetikai kevertsége történelmünk viszontagságainak következménye, ami a jelenkor emberei számára orvosi szempontból előnyös. A náciizmus sarlatán ideológusai által eszményinek tekintett „vértisztaság”, illetve az ezt elősegítő géntisztaság (a kromoszómahelyek génpárjain belüli génazonosság) ugyanis veszélyes, mivel csakis a beltenyészet révén érhető el. A következmény a korábban említett genetikai terheltség megjelenése értelmi fogyatékoság, elmebetegségek és genetikai bajok formájában. Ezzel szemben az ún. hibrid vigor (a faj távolabbi egyedeinek gyermeknemzésekor észlelhető „jobb életerő”) magyarázata éppen a genetikai kevertség, amely a nagyobb utódszámban és a hosszabb élettartamban mérhető le. Genetikai kevertségünk mértéke alapján akár Európa legegészségesebb nemzete lehetnénk. Ezzel szemben mi vagyunk az Európai Unió beteg népe, ami elsősorban ön-ártó életmódunkkal kapcsolatos. Mindebből adódik a szomorú tanulság: nem vagyunk méltóak a génjeinkhez!

Magunk a magyarság vizsgálatakor 26 génjelet értékeltünk, az 1980-as években ez „világcsúcsnak” számított. A géngyakoriságok ismeretében kiszámítható a jelenkori magyarság és a többi népesség közötti genetikai távolság. Kutatási eredményeink szerint a kortárs magyarság génállománya igen nagy hasonlóságot mutat az ország szomszédságában élő németiséggel és szlávossággal. A genetikai távolság olyan kicsi e népek között, hogy a magyarok és németek, meg a szlávok genetikailag rokonoknak tekinthetők. Éppen ezért génjelek vizsgálata alapján a magyar eredet nem igazolható, mivel nincsenek „magyar” gének. Közép-Európa népei tehát genetikailag „testvérek”, jó lenne, ha ez a viselkedésükön és egymás iránti érzelmeinken is meglátszana. Bár tudom, hogy testvérek is tudják igazán utálni egymást, elég Ádám és Éva első gyermekeire, Káinra és Ábelre utalni. Sajnos mindkettőjük génjei bennünk vannak, de hogy közülük melyek érvényesülnek életünk során, az tőlünk is függ.

A magyarság genetikai származása

Vizsgálati eredményeinkből már sokkal nehezebb következtetni a magyarság eredetére, mivel csak a jelenkori népekkel hasonlíthattuk össze a jelenkori magyarságot.

Európát a modern ember, a *Homo sapiens* – mint utaltam rá –, mintegy 40 ezer évvel ezelőtt népesítette be Európát. (Ők irtották ki a neandervölgyieket.) Az ő életüket az utolsó jégkorszak (ennek kb. 20 ezer évvel ezelőtti lehetett vége) keseríthette meg, számuk akkor olyan mértékben csökkent le, hogy közel voltak a kihaláshoz.

A jégkorszak után, mintegy 13 ezer évvel ezelőtti *második hullámban* két ellentétes irányú vándorlás történt. Egyfelől a hideghez szokott kelet-európai emberek terjeszkedtek északkeletről délnyugat irányába. Valószínűleg ők az uráli nyelvet beszélték, és rokonságban lehettek a magyarság őseivel. Másfelől a Délnyugat-Európába – a jégkorszak időjárási viszontagságai miatt – visszaszorult emberek indultak meg a földrész belseje felé. Az ő harcaik eredőjeképpen alakulhatott ki Európa akkori népességi térképe.

A *harmadik* nagy népesedési hullám indokát a Közel-Keleten, Mezopotámiában-Anatóliában 10-11 ezer évvel ezelőtti kialakuló *földműves kultúrák* jelentették. A földművelés és állattenyésztés óriási előrelépést jelentett az addigi gyűjtögető-vadászó-halászó életmódhoz képest, amely mellett az emberek többsége a téli inséges időszakban éhen halt. Éppen ezért alakultak ki az éhínséggel szembeni genetikai védekezési folyamatok a szerveztünkben, aminek köszönhetően egészségi állapotunkra jelenleg sokkal kevésbé veszélyes az éhezés, mint a mostanában szokásos „nagy zabálások”. A jóléti társadalmakban tapasztalt életszínvonal-javulás együtt járt a táplálékok túlzott mennyiségű fogyasztásával. Az emberek már nem annyit esznek, amivel éhségüket képesek oltani, hanem amennyit bírnak. Mindezek, a korábban oly jellemző fizikai munka hiányával egyetemben, magyarázzák meg a civilizációs betegségek, mint a cukorbetegség, kövérség, szívinfarktus, magas vérnyomás, agyi érkatasztrófák, stb. tömegessé válását. A földművelő kultúra megjelenésével megszűnt az éhínség állandó fenyegetettsége és létrejött a termékfelesleg (ebből adódóan a magántulajdon). Az addig folyamatos vándorlásra kényszerült emberek ezért letelepedhettek, amely együtt járt a nagyobb települések, így a városok alapításával. Végül a földművelés sokkal kevésbé volt életveszélyes, mint a vadászat, ráadásul az állatok háziasítása a fertőző betegségek csökkenésével is együtt járt. Mindezek nem csak az állam, a társadalmi osztályok és a professzionális hadseregek kialakulását eredményezték, de jelentősen növelték a természetes termékenységet (sokkal több gyermek született) és kitölték a halálozás akkor még nagyon korai átlagos időpontját. A következmény az első demográfiai robbanás lett, mivel jelentősen és gyorsan növekedett az emberiség lélekszáma és a népsűrűség. A túlnépesedés miatt megindult a népvándorlás délkeletről északnyugati irányba, és ez Európában a földművelés elterjedésével járt együtt.

A *negyedik* európai népvándorlási hullám a nomád népek keletről nyugat felé történő előnyomulását jelentette Kr. e. 4300 és 2800 között. Az ún. Kurgán-kultúra megalapítóinak erejét a földrészen élő népekkel szemben a ló háziasításával, és ebből adódóan a korábbinál sokkal hatékonyabb harcmóddal magyarázzák. Emellett állítólag a kerék felfedezése és alkalmazása is nekik köszönhető, de ők hozták be az indoeurópai nyelveket is Európába és Indiába.

Végül az *ötödik* európai népvándorlási hullám már jól ismert a történelemkönyvekből, mivel ez Görögországból indult a Kr. e. I. évezredben és Magna Graecia, Nagy-Görögország létrejöttéhez vezetett. Szokás e Nagy Sándorral tetőpontjára jutó gyarmatosító államszövetséget a *hellenizmus* korának is nevezni.

A mitokondriális DNS-változatok értékelése szerint a jelenlegi „európai” gének 75%-a még az első hullámban Európába érkezőktől származik. A későbbi bevándor-

lók – így a földrész gazdasági és történelmi fejlődését meghatározó földművelők – már a géneknek csak a maradék hányadáért felelősek. Szabálynak tűnik eszerint, hogy az őslakosok inkább átörökítik génjeiket a következő nemzedékekbe, mint az újonnan jöttek.

A magyarságot képviselő minták mitokondriális DNS-változatainak 98%-a európai eredetű. Sőt a jelenkori magyarság ősei döntő többségének már az utolsó jégkorszak előtt Európában kellett élnie! Ezzel szemben a magyar minta gyökeresen különbözött a *keleti nagygrasszhoz* tartozó szibériai mintától. A magyarság európai eredete tehát bizonyos.

A megválaszolásra váró kérdés az, hogy ez jellemző lehetett-e a honfoglalás kori magyarságra is, vagy ez csupán azt jelenti, hogy Árpád és népe az elmúlt ezer évben kipusztult, így génjeik is „kiválogatódtak”, magyarul elvesztek. Azt sem szabad feledni, hogy a mitokondriális DNS-változatok az anyai ágú öröklést jelzik, vagyis a nők eredetét tanúsítják. E genetikai kutatások szerint a nők révén a keleti nagygrassz génjeinek bekerülése a magyar génállományba minimális, ami alátámaszthatná azt a feltételezést, miszerint a hét magyar törzs Etelközben hátrahagyott asszonyai között a *besenyők* iszonyú öldöklést végeztek, illetve elrabolták őket. Így a honfoglaló Árpád katonáinak a Kárpát-medencében kellett új, európai eredetű, elsősorban szláv asszonyokat találniuk.

Az Y nemikromoszóma-variánsok vizsgálata azonban ellent mondott ennek az elméletnek, mivel a *keleti nagygrassz* férfinépességének a génjeiből is szinte semmi vagy legalábbis csak nagyon kevés fordul elő a jelenkori magyar férfiakban. A magyar férfiak 60%-a is az Európában élő őskőkorszakbeli férfiak leszármazottja. Az Y nemikromoszóma-variánsok milyensége, elsősorban az un. R variáns, és ezen belül is az R1a1 a magyar és lengyel, valamint ukrán férfiak közeli genetikai rokonságára utal. Ez azonban tehát nemcsak a magyarságra, hanem a Közép-kelet Európában élő férfiakra jellemző. Nincs tehát „magyar gén”, de minden bizonnyal a magyarok őseihez tartozó uráli népcsoport az utolsó jégkorszak után a hideghez szokott kelet-európai emberekhez tartozott. Számomra a magyar minták külföldi szakemberek által történt értékelésének legérdekesebb és megdöbbentő eredménye, hogy a *jelenlegi magyar férfiak 93,3%-a négy ősapától származik*.

Mindebből következően a kortárs magyarság őseit nem elsősorban az elő- és ősmagyarok között kell keresnünk. A döntő többség a magyarságba később beolvadt emberek leszármazottja, akiknek gyökerei az ősi európai népekig nyúlnak vissza.

A lehetséges „ős” népek közül a magyarsággal legközelebbi rokonságot az *irániak (perzsák)* mutatnak. A becslések szerint a magyarság szoba jöhető őseit tekintve az ő génjeik viszonylagos gyakorisága akár a 60 %-ot is elérheti. Sőt, bizonyos etnikai csoportok, így elsősorban a jászokban, de a székelyekben, a csángókban és a kiskunokban e perzsa génnek részesedése még magasabb is lehet.

Az *uráli-ugor* népcsoportoktól a magyar népességek génjeinek 13%-a származik, ami tehát egyértelműen alátámasztja a korábbi történelmi kutatások egyik legfontosabb megállapítását: az ősmagyarok uráli-ugor eredetét.

A jelenkori magyarság génállományában a *keleti nagygrasszból* származó génnek részesedése viszont minimális. Az ősmagyarság ezért *iráni-perzsa* és *uráli-ugor* eredetű lehetett.

A korábban a nyelvészek kutatásaira alapozott *finn-magyar* rokonságot is az újabb genetikai kutatások eredményeinek ismeretében kell értékelni. E két nép ősei mintegy 5000 évvel ezelőtt különülhettek el az Urál régióban. A finnek magukba olvaszt-

va a lappokat északi kies és hideg földrajzi hazájukban telepedtek le. Ide nem igen kíváncsoztak más népek, ezért egymást között házasodva, a beltenyészet révén, jellemző génállományú és genetikai betegségekkel terhelt népesség alakult ki belőlük. Ezzel szemben a Kárpát-medencébe letelepedett magyarság folyamatosan keveredett az e termékeny földekre ácsingózó idegenekkel és betelepedőkkel. Mindezek következménye genetikai kevertségünk és a csak magyarságra jellemző genetikai betegségek hiánya. A jelenkori magyar és a finn minták genetikai vizsgálata alapján a *finnek* és a magyarok közötti genetikai rokonságot, a nyelvi rokonság ellenére, elhanyagolhatónak tartjuk. Ugyanakkor említést érdemel, hogy a *finnek* génállományának is 10%-át az *uráli* gének teszik ki, ami azért mégis csak az ősmagyarok és az ős finnek 5 ezer évvel ezelőtti kapcsolatára utalhat.

Még nem jött el az idő a genetikai kutatások eredményei alapján a magyarság távolabbi származásának a tisztázására. Mégis, a döntő perzsa eredet valószínűsíthető. A kérdés csak az, hogy az ősmagyarság egyik meghatározó ága a Mezopotámiából úgy 10 000 éve "szétspriccelő" népek egyike lehetett, akik eljutottak egészen az Urálig és ott az uráli-ugor népekkel közeli, rokoni kapcsolatba kerültek. A másik lehetőség, hogy az uráli-ugor eredetű ősmagyarság az Uráltól elindulva Európa felé folyamatosan keveredett perzsa eredetű népekkel és végül is ez vezetett el a magyarság jelenlegi génállományához. Korábban a történészek és az antropológusok sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítottak az ősmagyarság keleti nagyrasszal való rokonságának. A genetikai kutatások ezt eddig nem támasztották alá. Két lehetőség adódik ennek az ellentmondásnak a feloldására. A korábbi kutatási eredmények bizonytalan adatokon alapultak, tehát nem felelnek meg a tényeknek. A másik lehetőség, hogy a kelet nagyrassz génjei fokozott mértékben válogatódtak ki a magyarság génállományából, megmagyarázva a jelenlegi genetikai eredményeket.

A genetikai kutatások a magyarság különböző etnikai csoportjainak származását is új megvilágításba helyezték. A kis- és nagykunokat, a jászokat, a palócokat és matyókat, a bukovinai székelyeket és a moldvai csángókat, valamint a cigányokat és a zsidókat vizsgáltuk. Őket az ősmagyarokat magukban hordozónak tartott őrségi-ekhez, valamint a kevert magyarságot képviselő budapesti lakosokhoz hasonlítottuk. Nem célom itt a részletek bemutatása, csupán arra utalok, hogy sikerült megerősíteni a cigányság indiai eredetét. A jelenkori magyar cigányságon belül azonban már érzékelhető genetikai különbség van a Romániából és a Szerbiából származók között. Igazoltuk a korábban egységes népcsoportnak tartott kis- és nagykunok eltérő genetikai eredetét. A csángók tekinthetők leginkább az ősmagyarság képviselőinek és különös tiszteletet érdemelnek, hogy magyarságukat képesek voltak megőrizni évszázadokon át az idegen népek tengerében.

A magyarság nem genetikai, hanem kulturális kategória

A magyarság genetikai kutatása még gyermekcipőben jár, de már eddig is sok új és hasznos felismeréshez vezetett. Az oly sokszor feltett kérdésre, hogy „ki a magyar?” genetikai szempontból már kielégítő válasz adható. A *magyarság európai nép*, még pedig a *legősibb népe* egyiké. Génjeinkben még hordjuk múltunkat, de döntően már az újabb korok *génkeveredésének* a hatása érvényesül. Az *európai nagyrasszból* származó *iráni-perzsa* és *uráli-ugor* eredetű magyarság az Urál térségéből visszatért Európába, és az elmúlt 1100 év során nagymértékben hasonult Kö-

zép-Európa népességeinek génállományához. A jelenkori magyarság genetikailag tehát *közép-európai gyökerű* népességnek tekinthető.

Magyarságunk bizonyítékát nem génjeinkben, hanem anyanyelvünkben és a magyar kultúrához való ragaszkodásunkban kell keresni. A genetikai kutatások is Illyés Gyula meghatározásának igazságát erősítik meg, miszerint: „magyar az, aki vállalja magyarságát”.

Véleményem szerint globalizálódó világunkban már nem az a kérdés, hogy „ki a magyar”, vagy, hogy „mi a magyar”, hanem az, hogy érdemes-e magyarnak lenni. A 19. század nemzeti romantikus hitvallása, miszerint „itt élned, halnod kell” ma már társadalmi-történelmi avultságnak tűnik. Ha a magyar származású Nobel-díjasok ehhez tartották volna magukat, nem kapták volna meg ezt a legnagyobb nemzetközi tudományos elismerést. Korunk politikai és szellemi vezetőinek olyan társadalmi közérzetet kellene teremteniük e hazában, hogy a most felnövekvő „európai nemzedékek” szülőhazájukban akarják legnagyobb természeti kincsünket, az emberi tehetséget valóra váltani.

Barna Erika Viktória:

Kőrösi Csoma Sándor, a szellemi őshaza felfedezője

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR SZEMÉLYISÉGE ÉS MUNKÁSSÁGA
GRAFOLÓGUS SZEMMEL

Bárki, aki bepillant Kőrösi Csoma Sándor életébe, mély áhítattal rácsodálkozik arra a megrendíthetetlen elszántságra, amellyel e szellemóriás kitűzött célját követte a kamaszkorától a halála pillanatáig. Egyetlen vágy vezérelte: eljutni az ujjurokhoz, a magyar őshazába. Belső hívását követve járta végig az útját, remélve, hogy rátalál nemzeti önazonosságunk gyökereire.

„Elhatároztam, hogy elhagyom hazámat, s Keletre jövök, s ahogy lehet, biztosítván mindennapi kenyeremet, egész életemet oly tudományoknak szentelem, melyek a jövőben hasznára lehetnek az európai tudós világnak általában, és különös világot vethetnek bizonyos, még homályban lévő adatokra nemzetem történetében” – olvashatjuk egész életére szóló vallomását 1819 novemberéből.

Mára már zárandokúttá vált a Nagyenyedtől Dardzsilingig tartó pályaív, amelyet a Kőrösi-kutatók közül többen is bejárta – gyalog is. Lélekemelő élmény újraélni azokat a fizikai megpróbáltatásokat, amelyek Kőrösi Csoma küzdelmeit közvetlen közelségbe hozzák. Ezek az utak megidézik, bizonyos értelemben „élővé” teszik őt. De nem is igazán a fizikai erőpróbák jelentik a legnagyobb kihívást, hanem annak a szellemi útipoggyásznak a felvétele, amelyet Nagyenyedtől Göttingenben át élete utolsó pillanatáig készített önmagának e székely tudós, hogy gazdag örökségként az utókorra hagyja. Ez utóbbi próbatételre nem túlekednek a vállalkozók... Ki beszél ma 20 nyelvet? Hányan sajátították el ma Magyarországon a tibeti és a szanszkrit nyelvet Kőrösi Csoma szintjén, ami erkölcsi és szellemi alapot jelenthet a szent iratok tanulmányozására?

Minden rendkívüli életutat bejárta ember, így Kőrösi Csoma Sándor esetében is mi, utódok szeretnénk fényt deríteni a titokra: milyen képességek, képesség-együttesek, milyen egyéni személyiségmintázat tette lehetővé ezt a teljességében alig megismételhető csillagsorsot. Szeretnénk vallomásra bírni szellemi elődjünket, hogy modellként, útjelzőül álljanak előttünk, s erőt meríthessünk példájukból saját életfeladatunk tisztánlátásához és beteljesítéséhez.

„A székely vándor legbensőjében lejátszódó pszichológiai folyamatokról semmit sem tudunk” – írja Kubassek János földrajztudós és Kőrösi Csoma-kutató „A Himalája magyar remetéje” című könyvében. Nem maradtak fent önvallomások, és kevés utalást találni a fennmaradt Csoma-hagyatékban arról, hogy miképpen élte át a nagy próbatételeket, hogyan élte át a sikereket, milyen válságokkal, kétélyekkel küzdött, és milyen belső erőforrások segítették a megújulásokban, hogyan tudott újra és újra felállni és továbbmenni töretlenül a megkezdett úton – bármilyen nehézségeket, lemondásokat, veszélyeket is rejtett az önként vállalt feladat.

Napjainkban szinte létkérdés arra választ kapni, hogy miképpen lehet az anyagi-ság fölött győzedelmeskedve, a pénz hatalma fölé emelkedve, emberi mivoltunkat meghatározó tiszta eszméinknek elköteleződni – ahogyan ezt mindannyiunk egyéni életfeladata megkívánna.

Németh Gyula a „Kőrösi Csoma Sándor lelki alkata és fejlődése” című rövid tanulmányában próbálta összegyűjteni a tanárok, diáktársak vallomásaiban fennmaradt emlékképfoszványokat, és ezekből, valamint kissé szokatlan módon áttételesen, a székely környezet jellemformáló hatásaiból próbált következtetni Kőrösi Csoma személyiségére.

Valóban nem egyszerű feladat egy már nem élő ember lelki történéseibe bepillantani, erre egyetlen korrekt lehetőség van: a kézírás varázslatos módon feltárja előttünk nemcsak az élőket, de a holtakat is. Az utókor számára fennmaradt kézzel írt levelek, jegyzetek alapján közvetlen közlőről, sőt belülről tudjuk meglátni mindazt, amit egy ember soha nem mondott el önmagáról, és nem írt le soha, vagy esetleg maga sem tudott róla. A grafológiai személyiségvizsgálat az egyetlen, tértől és időtől függetleníthető emberismereti módszer. A kézírás, mint közvetlen én-lenyomat, a szellemi tartalomként megszületett belső energia kivetülése anyagi formában. Az írás műveletében mozgósított energia egész lényünkön áthaladva magába gyűjt minden információt testi-lelki-szellemi folyamatainkról, és ezt rögzíti az írásképből. Ezért is nevezhető „önrögzítő vizsgálati eljárásnak” a grafológia, mert a kézírásban, mint lenyomatban „dokumentáljuk” önmagunk mindenkor pillanatnyi állapotát - testi, lelki és szellemi síkon egyaránt. A grafológiai elemzés során feltáró munka folyik, a rögzített írásképből visszafelé követjük az energiaáramlást eljutva a belső ősforrásokig.

A fentiek alapján a grafológiai személyiségvizsgálat egyik nagy értéke az állapotkövetés lehetősége. A különböző időben született kézírások, „én-lenyomatok” módot adnak arra, hogy rátekintsünk egy ember fejlődésére, jellemének, állapotainak változásaira.

Szerencsés, hogy Kőrösi Csoma Sándor kézírásai fennmaradtak egyrészt levelezései, másrészt orvosa, Archibald Campbell révén, aki miután lezárta mélyen tisztelt tudós barátja szemét, gondozásba vette, őrizte a Csoma- hagyatékot, sőt ő kezdeményezte, hogy azt mielőbb feldolgozza az utókor. Így írt erről 1843-ban:

„Kőrösi halála óta nem szüntem meg remélni, hogy az Asiatic Society of Bengal valamely tagja társunk életpályájáról keleten, egy folyamatos értesítést fog szerkeszteni. Több mint 1,5 éve már, hogy elvesztettük őt és még mindig hiával vagyunk egy oly életleírásnak, mely azt tanúsítaná, hogy a boldogultnak az írásai becsesek voltak azon irodalmi egylet előtt, melyet legfontosabb feladatainak megvalósításában oly hűségesen igyekezett szolgálni, más részről pedig azt bizonyítaná, hogy buzgósága és fáradalmi általuk kellőleg méltányolva volnának.”

Édes Basátoni!

Ma már prima September is és én még is Temesváron
nyomorgok... igen, most nagy adósságban vagyok, nem
mindentudtam, és itt a betűket, kifizetést, kifizetést, kifizetést
a pénzügyi rész, és emiatt pátolódok, tehát nagy
visszatérítendő vagyok! Emiatt kelle némi pénzem, és
is hányadon egy nem alig megfontolt jó tervem
emig, most már elhárít, hogy kifizetése, és mielőtt
amiatt a penzre való megérkezik. Készen álltam
minden penzumomból egyetlen kifizetésre, és ha
nagyobb szükségem van, hogy nyomorgok - és
kelle némi a minap, mint egy éjszaka a fe-
jemet befűtösti, és felfűtösti, és felfűtösti, és felfűtösti
ittéltekre alkalmasosságot foglaltam!! Az
egy penzum volt, hogy mint a mai vagy a legközelebb
egyikben vagyok, és minden ami tudom, mit
valam beálltam. Már mindjárt, his kifizetése
kelle annál, hogy itt vagyok, és is alig lehetetlen,
de

Édes Basátoni!
Temesvár, 1° Sept 1879

füzetbe bocsátva
Kőrösi Sándor

Kőrösi Csoma 1819-ből származó kézírása

A jelen tanulmányomban elemzett Kőrösi Csoma Sándor leveleket részben a Magyar Tudományos Akadémia Keleti Gyűjteményében és Kézirattárában kaptam kézhez. További segítséget kaptam a kovácsnai Kőrösi Csoma konferenciák főszervezőjétől, Gazda József tanártól, akinek a közbenjárásával Győrfi Dénes a Nagyenyedi Kollégium könyvtárosa 1819-ből származó, Temesváron készült írásmintát küldött számomra. Sajnos Csoma gyermek- és kamaszkori kézírásához nem sikerült hozzá-

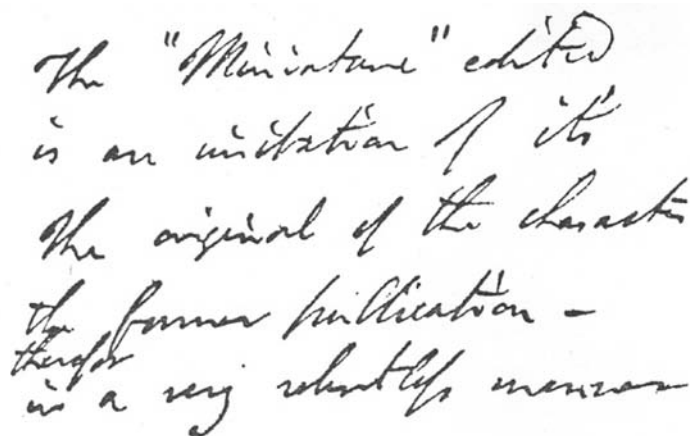
jutnom. Gazda József közlése alapján „1849-ben egy Axente Sever nevű román forradalmár (aki sok száz magyart ölt meg a Nyugati-sziget-hegység déli lejtőin, Zalatnában, Magyarigenben és másutt) Nagyenyeden máglyát csinált a kollégium kézírataiból, könyveiből, úgy hogy ott pusztult el sok minden. Csomakőrösről meg a „felszabadító” szovjet-román csapatok ürítették le az egykori község háza padlását mindenféle irattal, és egy szekérrel elvitték örök nyugovóra az ott lelt dolgokat, amelyek között feltehetően lehetnek Csoma levelek is.”

A rendelkezésemre álló írásminták 1819 és 1840 között születtek, ami az időbeli behatároltság miatt részleges eredményeket jelenthet, de szándékomban áll a Nagyenyedtől Dardzsilingig tartó utat kézírásokkal „befedni” és annak alapján egy soha senki által meg nem tett „zarándokutat” végigjárni Kőrösi Csoma lelki-szellemi fejlődésének ösvényein.

Az 1819-ből származó írásminta sodró dinamikája nem meglepő, grafológiai ismeretekkel rendelkezve inkább csak jólesően bólogathatunk, hogy a kézírás is megerősíti azt a hatalmas lendületet, elszántságot és megállíthatatlan célkövetést, amit az életrajza alapján tudunk Csomáról. Ha energiaáramlásként értelmezzük a kézírást, akkor rendkívüli erőnlétet, lobbanékonytságot látunk, feltartóztathatatlan előrehaladást. Ha az írómozdulatokat „egyéni kottaként” olvassuk, akkor mintha egy induló lüktető dallamát hallanánk. A nagy kilengésű betűk megállíthatatlanul „menetelnek”, szinte kiapadhatatlan lelki erőforrást tükrözve.

Még a grafológiában járatlan embernek is feltűnik az írásképek életteli gazdagsága. A határozott mozgásvezérlés mellett rugalmas hajlítások, eredeti betűformák mutatkoznak. Szembetűnőek az írás egészét átható típusmozdulatok: a felső sáv betűszárainak és a végvonalainak balra ívelő hajlatai.

A grafológiai szakirodalom külön jelenséggént kezeli a lírai „d”-ket, amelyeket Kőrösi Csoma írásképeiben is fellelhetünk. Erősen jobbra dőlt az írása, ami szenvedélyességére, a világhoz való odaadottságára vall. Ebben a grafikus környezetben jelennek meg a „lírai d” betűk, amelyek nemcsak pátoszra, az érzelmek mély átélésének képességére utalnak, hanem elmélkedésre, szemlélődésre is, önmegfigyelésre és meditatív szellemi viszonyulásra is. Azért nevezte el a szakirodalom ezeket „lírai d”-nek, mert igen gyakran jelenik meg költőknél, művészeknél, ahogy pl. láthatjuk az alábbiakban Byron, Verlaine, Petőfi verskézirataiban is:

The "Miniature" edition
is an imitation of it
The original of the character
the former publication -
therefore
in a very different manner

Byron kézírása

Calmes dans le demi-jour
 Quelques branches hautes font
 Pénétrons bien notre amour
 Avec silence profond.

Fondons nos âmes, nos loyers
 Et nos sens extasiés
 Parmi les vagues langueurs
 Des pins et des arbrassiers

Verlaine kézírása

szóltam, mert az idő rövid... 'Gai' csak még rövi-
 debb volna, mert bizony éppen megvan az időm
 a nagy-bűntől, melyet bölcsességem nem enged.
 Főbb mondanivaló van mind, ha eljöttél, majd be-
 szélgethetünk bűntesteseim. Időnk már csak a ke-
 zét érintve, mert mátkám egyenesen öhellőtől
 ered, hanem mered erővel mindetől a jót, a
 ölelem Veronika keblét, a fiatalon Samsoni ke-
 zét, a vágó

hűség barátom

Petőfi Sándor

Petőfi kézírása

A „lírai d” balra irányuló betűszára a grafológiai jelképrendszer értelmezése sze-
 rint a múlt felé és befelé való fordulást jelez. A múlt kiemelt hangsúlyából, a törté-
 nelmi érintettségéből fakad – bár nem magától értetődő –, hogy az őshaza felkutatá-
 sának vágya tölti be a nagy tudós lelkét. Ugyanakkor bármilyen más történelmi té-
 mához is vonzódnak volna Körösi Csoma Sándor, ami esetleg nem járt volna ek-
 kora áldozatvállalással. De már enyedi diákként érlelődött benne a gondolat, hogy az
 őseink hazáját kell felkutatnia. Ez az ihletés, amely kamaszkorában kijelölte életút-
 ját, magas tudatosságra, fejlett megérzésre, tisztánlátásra vall: korán belátta szemé-

lyes életfeladatát. Minden valaha élt és a jövőben megszülető magyar ember, vagyis az egész nemzet nevében indult „időutazásra”.

Nem egy halvérű, nyugodt embert, hanem egy tüzes, lánglelkű férfit látunk, aki ha már tudja, mit akar, akkor indulni kész. Mindez nem társul felületességgel, elhamarkodott döntésekkel. Az önfegyelem és mélyre hatoló gondolkodás révén felelősséggel tud döntést hozni, látja a veszélyeket, de küzdeni kész, hogy nemes céljait követni tudja. Az emelkedettség, a szenvedély egész lényének meghatározó jellemzője, ebből fakadt áldozatkészsége, önadaadottsága, ami a nemzeti önazonosság megteremtéséért való szent ügyben testesült meg.

Közhelyszámba megy Kőrösi Csoma Sándor szorgalmáról, akaraterejéről, kitartásáról beszélni, szinte mindenkinek ez jut legelőször eszébe, ha a jellemvonásait kutatjuk. Németh Gyula említi a tanulmányában, hogy a Nagyenyedi Kollégium tanárai (Hegedűs Sámuel és Újfalvi Sándor), akik közletről ismerték Kőrösit, úgy nyilatkoztak, hogy „Csoma emlékező tehetsége és szorgalma kiemelkedő volt, de sebes feltaláló eszéje nem volt”.

Rögtön adódik a feladat, hogy közelebbről is vizsgáljuk meg Kőrösi Csoma szellemi képességeit: mit mutat a kézírás, milyen értelemmel rendelkezett, s tükröz-e vagy sem „lángelmét” az írásképe.

Igen nagy felelősség bármit is szólni egy olyan emberről, aki már nem tudja megvédeni magát, aki már néma bármiféle téves megállapítás esetén is. A kézírás, mint a leghitelesebb én-lenyomat, módot ad arra, hogy találgatások és közvetett úton nyert információk helyett közvetlenül, „első kézből” tudjuk olvasni Kőrösi Csoma egyéni adottságait és személyiségmintázatát, amelyben az egyes képességek kölcsönhatásaira is rálátunk.

Az 1819-es kézíráson határozott a vonalvezetés és magas színvonalú a kivitelezés, amely a részletek árnyaltságát és pontosan kitett ékezeteket is jelenti. E készségek az adott grafikai környezetben rendkívül fejlett figyelmet, szellemi éberséget jelentenek. Következésképpen nagy figyelem összpontosításra volt képes Kőrösi Csoma, ami a szándékolt és pillanatnyi figyelmet egyaránt rejt. Ez a nagy összpontosítás tehetette lehetővé azt a kiváló emlékezési képességet, amelyet a tanárai kiemeltek. A mélyre hatoló figyelem révén szinte kitörölhetetlenül vésődött be nála minden információ, és esemény. Elég lehetett egyetlen egyszer elolvasnia, látnia valamit, s azt minden apró részletében tárolta, rögzítette az emlékezete.

Malebranche meghatározása szerint „*A figyelem természetes ima, melyet a belső igazság felé fordítunk, hogy az bennünk megnyilatkozhassék*”. Ilyen értelemben a valóban mély figyelem pillanatában teljes odaadottság tapasztalható, vagyis az alany a figyelem tárgyával azonossá válik, azzal eggyé olvad. Ez a képesség teszi rendkívülivé Kőrösi Csoma elméjét. Mondhatni, hogy egész életében az odaadottság szent állapotában volt: az iskolai tanulmányok éveit alatt éppen úgy, mint az egész életutat jelentő őshaza kutatása során is. Ez a mély odaadottság segíthette abban, hogy mindig azt tette a lehető legnagyobb tökéletességgel, amit a pillanatnyi helyzet, a mindenkori „jelen” felkínált számára.

Ez a hozzáállás teszi érthetővé, hogy amikor megállásra kényszerült a Dzsungáriába tartó útja során 1822-ben, Ladakban, akkor sem azon jajveszékelt, hogy nem tud továbbhaladni. Szinte természetes „átkapcsolással” fogadta W. Moorcroft, a brit kormány megbízottjának ajánlatát a tibeti nyelv tanulmányozását illetően. Nem panaszkodott vagy átkozódott, hanem a felfedezés örömeivel munkához látott annak reményében, hogy az ősi iratok között a magyarok eredetére is talál bi-

zonyítékokat. Teljes önátadással vetette bele magát a sors által felkínált feladatba, elővételezve jóhiszeműen, hogy ez is közelebb viszi életfeladatának teljesítéséhez. Nem tudta volna ezt megtenni, ha nem segítették volna a fenti személyiségjellemzők és képességek. Kilátástalan helyzet szinte nem volt számára, ami jelzi rendkívüli lélekerejét és szellemi magaslatait.

Azt is mondhatjuk, hogy igen téves megállapítást tettek Kőrösi Csoma tanárai, akik nem látták meg lángelméjét és csupán a szorgalmára alapozták ezt a rendkívüli teljesítményt. A „szorgalom” a személyiségmintázatból kiragadott tulajdonság, amely önmagában tekintve felszínes jellemzéshez vezet. Ha csupán azt tekintjük, hogy a nyelvek tanulásához valóban nélkülözhetetlen a szorgalom, akkor azt is hozzá kell tennünk, hogy 20 nyelv magas szintű elsajátításához kevés csupán a szorgalom.

A tulajdonságok kölcsönhatásai vezethetnek el egy ember személyiségének belátásához. A kézírásból feltárul, hogy a székely tudós esetében a szorgalom mély figyelemmel, szellemi éberséggel, magas szintű tudatossággal, önfegyelmekkel és fejlett felismerőképességgel társult, ami mélységet és távlatot adott a szorgalmának. Ez a fejlett tudatosság magyarázza azt is, hogy Kőrösi Csoma igen korán felismerte életfeladatát és rendíthetetlenül tudta követni a belső hívást.

Ebből is látható, hogy a „sebes feltaláló eszű nem volt” kissé leminősítő megjegyzés hiányos emberismeretből következett, a nagyenyedi tanárok nem látták tisztán a Kőrösi Csomában zajló szellemi folyamatokat. A sebesség hiánya, a „lassúság”, a mély összpontosítás a teljes jelenlét állapotát jelentette, és nem pedig valamiféle értelembeli hiányosságot. Éppen azt a többletet, amely egészen kivételes képességet jelentett. Ez a lézer-sűrítettségű figyelem magas szellemi éberséggel széles szellemi horizontot képes belátni. Ismeretes, hogy a jógik az „egy pontra összpontosítás” meditációs módszere által érik el azt az állapotot, ami Kőrösi Csománál ösztönös módon kifejlődött. Pontosabban: ezzel az adottsággal felvértezve indulhatott el már gyermekkorában. Ez az egész lényét átható képessége bevilágítja azt a gyermekkoráról fennmaradt feljegyzést is, amely szerint: *„Ha egy domb tetejére feljutott, nem érte be ezzel, mert kíváncsi volt megtudni, hogy mi van a második domb háta mögött sőt amazon túl is. S így néha beláthatatlan távolságokig elbarangolt.”* – ahogyan Németh Gyula tanulmányában olvashatjuk.

A nyelvtanuláshoz elengedhetetlen a pontosság, ami minden kétséget kizáróan látható az írásképből. A kézírás, mint teljesítmény, a kivitelezés színvonalával jelzi, hogy milyen a finom hangolódás egy embernél. Az íráskép összetétele, a betűrészletek kidolgozottsága vagy éppen annak hiánya alapján rálátunk arra, hogy ki milyen minőségben képes megoldani egy feladatot. E teremtett világban bármit is csinálunk, minden magán viseli kivitelezői igény szintünket. Kőrösi Csoma írásképeben az alaposság igényét látjuk: az ékezetek pontosan a helyükre kerültek, a betűrészletek jól kiírtak, a betűformák ápoltak. Mindezek a fentebb is említett jellemzők e székely tudós tökéletességigényét mutatják, pszichológiai kifejezéssel élve perfekcionistaának is mondhatjuk. Mindent, amit tett, magas igény szinten tette, személyisége nem tűrte a trehánytságot, a felszínességet.

Az értelmi képességet vizsgálva fejlett alkotókészséget, találékonyságot, egyéni ötletáradatot látunk a kézírásból, ami fejlett intuícióval társult, ami megcáfolja a „sebes feltaláló eszű nem volt” megállapítást. A felső sávbeli hurkok az ívelt vonalak túlsúlya mellett fejlett képzeletre utalnak, ami szintén találékonyságának, problémamegoldó képességének az „alkotóeleme”, vagyis teremtő képzeletről beszélhetünk az ő esetében.

Az írás lendületes, de jól tartott a mozgásvezérlés a gyorsaság ellenére is. Az élet-teli mozgékonyaság, a gyors felfogás és gyors helyzetfelismerés mellett türelmetlenséget is jelez. Különös kettős végletességet látni az önfegyelem és a sürgető türelmetlenség között, ami gyakran hozhatott belső küzdelmeket, nyugtalanságot. Rendkívül erős buzgalmat látunk, belső feszítettséget, hogy tetre kész legyen, tevékenységben éljen, de nagy akarateréje is van, hogy megzabolázza önmagát, ha ezt az tenni akarást a körülmények visszafogják. Ilyen szintű önfegyelem nélkül nem juthatott volna messzire Kőrösi Csoma, hiszen tudjuk hányszor kellett hónapokat vesztegetnie olyan helyeken, ahol ő legfeljebb egy-két napot szándékozott maradni. A szorongás, mint nem használt akarat Csoma későbbi írásaiban felfedezhető, bár nem kap nagy teret, mert mindig erősebb a cselekvésvágy.

Kőrösi Csoma Sándor kézírásában szembetűnő a felső és alsó sávok nagy feszítvolsága, az égi és földi gyökerek felé való nyújtózás jelképes irányai ezek. Koszmikus távlatok, a „Mindenséggel mérd magad” mércéje. Ezek a nyújtózkodó betűk, világmegvető bátorságra és világmegváltó lelkesedésre utalnak.

Ennek többrétegű jelentésében az elismerésvágy, mint ösztönző erő is igen nagy hangsúlyt kap. William James szerint *„Az emberi természet lényege az elismerés utáni sóvárgás”*. A Teremtés törvénye a megmutatkozás, az Én a kifelé és befelé irányuló figyelme által önmagát keresi: a tükröződéseinkből „tapogathatjuk” le önmagunkat, lelki-szellemi kiterjedéseinket, minőségeinket. Mindezek mélyén az önismeret vágya áll. Kőrösi Csomáról a visszaemlékezésekben mindig úgy olvashatunk, hogy szerény, visszahúzódó ember volt, sohasem tolta előtérbe magát. A kézírása elmondja, hogy a kívülről látható szerénysége mögött igénye volt az elismerésre (joggal!), de ennél magasabb szinten állt elhivatottság-érzete és küldetéstudata.

Kőrösi Csoma Sándor feltehetően „küldetesként” élte meg ezt az utat, nem személyes ügyet, de egy nemzet önazonosságát építő feladatra vállalkozott, ami hatalmas hitet, Istenhez való közelségtudatot is jelentett számára. S mindez kiapadhatatlan erőforrást is, amelyben az emberi kapcsolatok, és az azok által visszatükrözött képek csak másodlagosak lehettek – még akkor is, ha az elismerésvágy ösztönző erőként felismerhető. Ezt megerősíti az 1835-ben írt vallomása is, amely szerint: *„Így ér véget majd küldetésem, ha egyszer majd be tudom bizonyítani, hogy ellentétben a finn-magyar elmélet mellett kardoskodók megnyilatkozásaival, a magyar nép igenis Attila népe.”*

Láthatóan a lelkébe volt égetve az útra kelés, az úton levés, a távolságok felkutatása, ami fizikai síkon a megtett kilométereket, lelki síkon a múlt és jelen közötti utazást jelentette.

Aki útra kel, annak vállalnia kell a vándorélet különös varázsát. Az útvonal meghatározott lehet, de hogy esetlegesen kikkel találkozik, milyen nem várt események történnek – ez állandó fizikai-lelki-szellemi készenlétet igényel. Aki útra kel, annak a jelenben, a pillanatban kell élnie, megszabadulva minden ragaszkodástól, kényelemtől, tudnia kell elválnia mindentől és mindenkitől és ráadásul, aki gyalogol, annak teljes bensőségben kell élnie a természettel. Az utazás folyamatos meditáció is, állandó szemlélődés és ima, a legparányibb virág is Isten közellétét jelenti, de az út minden lépésében veszélyek, állandó kihívások is rejlenek.

Konok, kemény elszántság nélkül nem lehet egy ilyen útra elindulni. A kézírás helyenként megjelenő „kivont kardú” végvonalaiiban felfedezhetjük ezt a keménységet, harciasságot, amellyel meg tudja védeni magát egy támadás esetén, akár egy vadállatról, akár egy emberről van szó. A küzdőképesség, a kitartás, a szinte megszállottságig menő érzelmi elköteleződés szemléletesen megjelennek a kézírásban.

Az írásképp rámutat egy ember önmegélésére és értékrendjére. A középsáv mérete kicsi, ami végtelen szerénységet, alázatot, a személyes célok feletti értékek elsődlegességét jelenti. Az ilyen magatartás mértéktartásból, önzetlenségből fakadhat. Kőrösi Csoma Sándor képes volt lemondani minden kényelemtől, lemondott az ott-honról, a családról, a gondtalan személyes életről, ami nem is jelentett számára nagy megpróbáltatást, mert láthatóan nem jellemzi önszeretet, birtoklási vágy, az anyaghoz kötöttség. Természetes számára, hogy egy szent cél érdekében áldozatot vállaljon és azt örömmel teszi.

A nagy kilengések, a nagy dinamika, az erős nyomaték és a kis középsáv együtt igen nagy szívósságot is jelent fizikailag is, lelki téren is: idegen tőle a meghátrálás. Mindehhez hajlékonyság társul, amely az úton levés nélkülözhetetlen kelléke.

Bár nincs gyermekkori kézírásunk, de feltételezhetjük, hogy már születésekor magával hozhatta Kőrösi Csoma Sándor azt a lelki eszköztárat, amely segítette őt ennek az életfeladatnak a megvalósításában.

Jellegzetes az aláírása is: egyrészt egybevág az írással, ami hitelességre vall, másrészt az aláírás után kitett pont jelzi a korrektséget, a lezártág igényét, az elszántságot: egy olyan emberét, aki ha elhatározott valamit, akkor megtántoríthatatlan volt egészen addig, amíg nem tett pontot a mondat végére...

Minden kitérője kényszerkitérő volt, de tudjuk, hogy a pont a halállal felkerült a mondat végére, élete nem vált befejezetlen mondattá.

A következő írásminta 1829-ben, Kanamban készült, és grafológus szemmel egy újjászületett embert mutat. Az előző írás mozgalmasságához képest megtisztulást látunk, a szellős tértagoltság, az írás finom rezgése, kecses jelzései, szép és ápoltság betűi a korábbi magas színhez képest még magasabb tudatszintre jutást, fejlett lelkiséget tükröznek. Amíg az előző írásban erős dőltséget láttunk, itt mérsékeltebb a dőlés, gyengébb a nyomás, a vonal jelentős mértékben vékonyodott: elhalkult, anyagtalannodott. Az előző korszakban hangsúlyosabb volt a külső világ, az 1929-es kézírás alapján már a belső világ kap nagyobb teret. Az anyagiság felett élő Kőrösit látjuk, a tudóst és szentet együtt. Isten közeli, megszentelt állapot ez.

Egységélményt láthatunk a kézírásból: a szellemi-lelki és testi síkok fedésben vannak, Kőrösi Csoma Sándor világképében minden a helyén van: belső béke és összhang árad az írásból. Az írás kisméretű, rendkívül tömörített, ami fizikai szinten a testi szükségletek minimalizálását jelenthette, lelki szinten a belső békét, derűt, és önfegyelmet, szellemi szinten a dolgok mélyére látást, nagy összpontosítást és bölcsességet.

Mondhatni ez olyan csúcspont, amely az emberi lehetőségek végső állapota: a teremtettség világ törvényeit tisztán látó és értő embert jelez a kézírás – aki egységben látja a világmindenséget. Az őshazakutató a mulandó fizikai világ és az örökkévalóság határán él, láthatóan a földi világ múlt értékei nem hívogatják, az igazi értékek felé fordul. Olyan ez, mint egy médiumi írás, az áldozatvállalás ajándékaként kikristályosult állapot, a szellemi-lelki emelkedettségbe jutott ember írása.

works. I have never received any. I was neglected for six years. Now amongst such circumstances and prospects I shall want no books. - If not hindered by any unforeseen event, next year I shall be ready with my papers. Then if you please, you shall see what I have done, and what I could yet make. If the Asiatic Society will then earnestly be desirous to get further information respecting Tibetan literature, and Buddhism in general both in India and Tibet, I shall be happy to enter into an engagement with them or with the Government, for further researches, on proper terms. I have the honour to remain, with much respect

Sir,

Yaman, 21st August,
1829.

your most obedient and humble servant
Alexander Csoma de Kőrös.

Kőrösi Csoma kézírása 1829-ből

Összességében a kézírásból kiegyensúlyozottság, létöröm, az alkotómunka boldogsága, a megérkezett ember bensőségessége látható, nagy valószínűséggel a szanszkrit és tibeti szent iratok hatása ez. A grafikus jellemzők alapján egyértelműen megállapítható, hogy nem pusztán technikai fordításról lehetett szó, vagyis a 20 nyelven beszélő tudós igen mélyen belülről, a témával azonosulva fordíthatta ezeket az iratokat, ami beavatás-élményt jelenthetett, és ez hozta a nagy változást a lényében. Termékeny talajra talált benne mindaz, amit olvasott és fordított, hiszen már az iratok olvasása előtt is fejlett átszellemültséggel rendelkezett, mondhatjuk, felkészült és méltó volt arra, hogy a világ első tibetológusaként összekapcsolja Keletet és Nyugatot.

Ahogy már korábban is feltárult, az írás színvonala tökéletességigényt, önmagával és másokkal szembeni szigorúságot, magas mércét mutat, valamint megvetést a felszínességgel szemben. Ebből érthető meg, hogy az a munka, amire eredetileg egy-két évet szánt, valójában közel egy évtizedbe került. Nem siette el vállalt feladatát, nem kapkodott, fércmunkát nem adott ki a kezéből, még ha erre ösztökélte is a környezete. Bármit vállalt, hogy a tibeti-angol szótárt magas igényszinten írhasa

meg, nem tűrt semmiféle megalkuvást, amivel példát állított mindannyiunk számára is: „Jót s jól” volt a mércéje.

Mindebből érthető, hogy miért is volt zárkózottabb, miért nem tűrhette már diákorában sem a fecsegést, ami felszínes és értelmetlen időtöltésnek tűnhetett számára.

ut, si ita placuerit, principalibus litterarum institutis
in Divisio sub Caesaris Regia Majestatis Romanis, ut
optimum vitum faciat, distribuantur. hi, xpo, decem
exemplaria utriusque opus pro Transylvania re-
sponsa, distribuanturque quicquid duxerit in legatione
mea d. Christophorus Antonius H. Collegii Bethlenianum
et S. Egidii, Descripti. — Ita etiam, si non duxerit
omnia exemplaria distribuenda faciant, ut his viciis
michi plurimum veniant, singula mittantur hu-
militate xpo: Christophoro Josepho Marton, Vindobonae;
Ch. Jos. Szabo, Sopronii; Ch. Francisco Kerekes,
Debreceni; et Clarissimo Alexandro Erö (praescripti
liberum illi comiti; Jos. Tóthi) Pettini.

Responsum, opusculum meum in faciem
fuerit clientelamque Erudita Societas, Huius
gratia humillime commendat, Tibique, hi Christophorus
propterea quoque paratus, Tibi, honoris gratia

Calcutta, 18th Julii
1835.

Tuus obsequiosissimus servus
Alexander Körösi

Az 1835-ben készített írásképe szembetűnő grafikai változásokat mutat, amiből újabb jelentős állapotváltozásokra következtethetünk. Az írás korábbi ütemessége megbomlik, egyenlenségek mutatkoznak. A felszíni nyugalom mögött rejtett feszültséget, belső küzdelmeket tükröz a kézírás.

Feltűnő az írómozgás görcsössége, és az ún. sárosodás (pacásodás), ami az alsó sávbeli betűszárak hurkaiban kirívó látványt nyújt. A pacázás részben eredhet a toll hibájából is, de látható, hogy vannak jó kivitelezésű szakaszok, ami jelzi, hogy túl a toll minőségén, itt a kézmozdulatok görcsösségéről is szó van. Egyértelműen látható, hogy fizikailag igen meggyötört testben él, amely testi panaszokat is jelenthetett számára.

Az alsó sávbeli hurkok „sárosodása” és a vonalritmus egyenlenségei alapján érzelmeszedésre, és a lábakban fellépő visszértágulatra következtethetünk. Az írásképet alapján Kőrösi Csoma Sándor ebben az időben erős lábfájdalmaktól is szenvedhetett, ún. „nehéz-láb” érzés, feszülés, duzzadás, lábszárgörcsök nehezíthették mindennapjait. A vonal szabálytalansága, a vonalminőség szélsőségei vérnyomás ingadozásra is utalnak. Ugyanakkor az is látható, hogy önmagát meghaladó módon igyekezett a fizikai problémákon úrrá lenni, s csak az életfeladatára, a szent célra összpontosítani.

A szellem továbbra is uralja a testet, de a test már jóval több panasszal és gyengeséggel tud engedelmessé válni. Az egészségkárosodás feltehetően a nagy magasságbeli viszonyok miatt, a mozgást korlátozó, szűk kolostori szobákban töltött telek miatt törvényszerűen következhetett be. De akár a jak-vajas teák is hozzájárulhattak az érzelmeszedéshez. Ugyanakkor az is látható, hogy a fizikai fájdalmak fölött élt, alulértékelt ezeket a testi problémákat, s minden gyötrelmét átfordította alkotó munkába. Más ember ennyi fizikai fájdalom hatására valószínűleg megadta volna magát, panaszkodott volna vagy elmenekült volna, de Kőrösi Csoma számára minden dolog elvesztette a fontosságát, ami nem az életfeladatával volt összefüggésben.

Tudjuk, hogy elsajátította a tibeti orvoslás titkait és önmagát is képes volt gyógyítani, amire igen nagy szüksége is lehetett. Mondhatni, hogy ennek a leromlott testnek a „működtetése” rendkívüli teljesítmény volt, ami már önmagában is tiszteletet érdemelne. De az, hogy ezzel a testtel még hét éven át további próbatételeken jutott át, az még inkább szellemóriássá növelheti őt az utókor számára.

Általános elégedetlenségi érzet, büntudat, mélyre nyomott szorongás körvonalazható még az írásképet alapján, de szellemi éberséggel és magas tudatossággal igyekszik megtartani az egyensúlyát, amelyet igen sok energiavesztéssel tud fenntartani.

A lírai „d”-k nyomatékossá, helyenként kampósabbá váltak, ami türelmetlenségre, ingerlékenységre utal. Bármelyik jellemzőt vizsgáljuk a kézírásban, mindegyik megerősíti, hogy a székely tudós drámai küzdelmet folytathatott önmagával, hogy mélyre nyomja ezt a nyugtalanságot. Kifelé lelki egyensúlyt mutatott, feltehetően nem sejtették a belső viharokat és a testi fájdalmakat. Az írásmozgás jó tartottsága tükrözi önfegyelmét, erős hitét, elköteleződését, erejét, amely győztesként emeli őt a fizikai próbatételek fölé.

Kőrösi Csoma Sándor 1840-es kézírása még zaklatottabb képet mutat, állapotának további súlyosbodását látjuk, még erőteljesebb az írás ritmuszavara, ami a korábban jelzett érrendszeri betegség súlyosbodására utal. Indulatosság és türelmetlenség hatja át lényét, láthatóan egyre nehezebben tud úrrá lenni az állapotán. Elégedetlenséggel küzd, ez önmaga felé és mások felé egyaránt irányul. Fizikai szinten testi meggyötörtség látható, a létfontosságú energiák jelentősen csökkentek az öt évvel ezelőtti állapothoz képest.

Segélykérő jeleket ad le az írás, amelyek a lelki egyensúlyáért drámai küzdelmet vívó ember tudattalan megnyilatkozásai. Próbál a fájdalmak fölé emelkedni, de lelki téren csalódások nyoma keményíti azt a korábbi kiegyensúlyozott állapotot, amit az 1829-es írásminta alapján láthattunk.

„Az ember egyszerre él az életben és az örökkévalóságban és ha ezt tudja...min-dent úgy tegyen, mintha csak egy élete volna, és pedig nem történeti, hanem örökké-valósági, tehát lehetőleg ne fizikai, hanem szellemi, fizikai csupán annyi, amennyi sa-ját egyéni történeti életéhez szükséges” – olvashatjuk József Attila felismerését.

Pontosan így élt a székely tudós, aki minden fizikai nélkülözést tudatosan vállalt – belátván, hogy van egy sokkal magasabb rendű cél, mintsem kényelemben és anya-gi jólétben élni.

Keresztre feszítettséghez közeli állapot lehetett ez, beleütközött a fizikai lét való-ságába és szűkebb korlátaiba. Az írásban megjelenő görcsösség jelzi, hogy az egyen-súlytartás szinte minden erejét felőrölte, mivel miközben igyekezett kifelé nyugal-mat, békességet árasztani, belül mély válságot élhetett át. Tetőcserépszerűen tört so-rai és aláírása is tükrözi, hogy harcol az erővesztés ellen, testi panaszokkal és lelki nehézségekkel küzd, de szellemi síkon töretlenül tartja az irányt. Ezt mutatja az alá-írás keménysége, amely elszántságot tükröz.

Láthatóan feszíti a haladás vágya: a türelmetlenség és megfeneklettség kettőssé-gében vergődik. Lázás, szenvedélyes keresés ösztönzi, kutatja, hogy miképpen tör-jön ki ebből az állapotból. Szabadságra vágyó, a kényszerű kötöttségeket keresztként cipelő és a célját feltartóztatlanul követő férfit látunk, akinek az egyetlen meg-nyugvás az, ha útra kelhet, legalábbis az írás dinamizmusa, nyugtalan lendülete ezt sugallja.

Ez a lázas türelmetlenség mintha előérzet lenne, hogy már nincs sok ideje, de min-den lehetőséget meg akar ragadni, hogy az önmaga által vállalt feladatot teljesítse és elszámolhasson önmaga és Isten előtt.

Az érzelmek széles tartománya tárul fel a grafikus jellemzők alapján: lelkesedés, elérzékenyülés, kételyek, düh, felhősebb, borúsabb gondolatok, félelmek és szoron-gások. Mindezek csak segítették és erőt adtak ahhoz, hogy újra útnak induljon és 1842. április 11-éig folytassa az útját, hogy Dardzsilingben a Himalája ölelésében, a világ egyik legszebb pontján megtalálja végső nyughelyét – s oda várja a zarándok utódokat.

Ha végiggondoljuk az eddig feltároló tulajdonságokat, akkor azt is mondhatjuk, hogy Kőrösi Csoma Sándor személyisége sűrítménye a magyar lélek különböző ve-tületeinek, amelyek évezredekken át szellemi nagyjainkban testesülnek meg: a szent célokért való áldozatvállalásnak, a lánglelkűségnek, a minden körülmények között való kitartásnak, a szívósságnak, a szellemi erőfölénynek, a lelkiségnek, a méltóság-gal végigvitt feladatvállalásnak, a vállalkozó kedvnek, a találékony, különleges prob-lémamegoldásnak.

To H. Jernum Esq.
 Acting Sec. A. S. Soc. &c.

Sir,

I beg to send to you the Box,
 containing four volumes in loose leaves, in manuscript,
 that was lately received by you from Néjál, and
 was put here by B. Hecanbanath, in the beginning
 of Sept. last, to be properly packed up. This has
 been done, the volumes being placed in a tin-box
 and the wooden case covered with cloth. If this
 box was intended for M. E. Burnouf, it requires
 now only to be addressed and despatched for Professor
 E. Burnouf, in Paris; which, I hope, you will
 kindly direct to be done. I beg to remain

Sir,

your obedient servant
 A. Cs. Körösi.

21st Oct. 1840.

Körösi Csoma 1840-es kézírása

Ha egy nemzet életében súlyos nehézségek támadnak, a jobbításon fáradozó emberek gyakran igyekeznek erőt meríteni, a jelen feladatainak megoldásához példát mutatni a nemzet sikeres múltjának felidézésével. Ez a közhangulat jellemezte Körösi korát is, és a nemzeti önállósodási törekvések közepette érthető és indokolt módon került a magyarság eredetének kutatása ismét a szellem embereinek homlokterébe. Ennek a szellemi folyamatnak a legendás alakjává vált Körösi Csoma Sándor.

Sok vita zajlik arról, hogy a székely tudós vajon teljesítette-e életfeladatát, hogy vajon a tibeti-angol szótár elkészítésével nem adta-e fel önmagát és küldetését. A vita középpontjában közvetlenül az a tény áll, hogy nem jutott el az ujjurokhoz, a fel-tételezett „öshazába”.

Személyiségének érettségét, tisztánlátását, fejlett lelkiéletét alapul véve eljuthatunk az egész életével megpecsételt képzeletbeli, szellemi végrendeletéhez.

Kutatásainak, életének két fontos üzenete:

a magyarok Keletről jöttek *„Tökéletesen meg vagyok győződve, hogy a mi eleink ezen vidékekről szállottak le mint kultusznemzetek a Krisztus előtt több századokkal”* – írta halála előtt.

és rátalált a szellemi őshazára:

A „szanszkrit nyelv tanulmányozása ugyanis a legújabb időkben csodálatosan virágzni kezdett Európában, különösen Németországban. Ha a magyar tudósok a szanszkrit irodalomról bőségesebb ismeretekre tesznek szert, csodálkozni fognak, hogy mily nagyfokú ennek a régi nyelvnek a rokonsága a mi anyanyelvünkkel. Ugyancsak feltalálható ott a magyar régiségeknek számos emléke, melyeket elhagyott helyeken ma már hiába keresünk”- hagyta örökül mindannyiunk számára.

Fontos látnunk, hogy a nemzet eredete nem földi minőségtétel. A nép fogalmán az azonos anyanyelven beszélő emberek közösségét értjük, a nemzet fogalmán pedig a nem csupán azonos anyanyelven beszélő, hanem azonos módon érző emberek közösségét. Egy nép lakhelye földi, földrajzi besorolás, a nép az országban lakik. Az érzelmeknek a közösségi, „nemzeti” megnyilatkozása a néplélekben jelenik meg, a nemzet hazában él. Az ország földrajzi, a haza pedig lelki fogalom.

A „magyar őshaza” a fentiek tükrében nem az a földi, földrajzi terület, ahol a „magyarság” lakóhelye található. Ebben a szemléletben értelmetlen, sőt felesleges keresni azt a földi helyet, amit „őshazának” nevezhetnénk, mert a lélek ősi hazája nem a földi világban található. A „magyarság őshazája” szellemi szint, a magyar őshaza a szellemi világban található. Ennek a szellemi szintnek a megnyilatkozásai legközvetlenebbül a nemzeti kultúrában jelennek meg, amelynek elsődleges hordozója a nyelv.

Ez utóbbi felismerést hangosítja fel Jean Pierre vallomása a nyelvről:

„A Szó, amely Isten redőiben őrzi az emberi nem történetét az első naptól fogva, s minden nép történetét annak nyelvében, olyan bizonyossággal, s oly cáfolhatatlanul, hogy zavarba ejti a járatlanokat és a tudósokat egyaránt.”...

„Nyelvében él a nemzet” folytatja a gondolatot Széchenyi István. Amíg van magyar szó, addig él a nemzet, a nyelv által hordozzuk és adjuk át egymásnak közös szellemi kincseinket, megőrizve az ősi világmodellt, amelyre építkezve jutottunk el a mai napig.

Ha rátekinünk Kőrösi Csoma Sándor életútjára, akkor mondhatjuk, hogy rátalált a szellemi őshazára, *megérkezett*, ahova elindult, és a Dardzsilingben véget ért útjának egész nemzethez szóló örök példázata van.

Kőrösi munkásságának csodája és máig ható üzenete, hogy bár a földi világban kezdte kutatását, a szent íráskönyv tanulmányozásával végül a szellemi világba jutott el a magyar őshaza keresése során. Munkássága a legteljesebb sikertörténet, üzenetét megérteni és követni pedig mindannyiunk feladata és felelőssége...

„Egy szegény árva magyar pénz és taps nélkül, de elszánt kitarító hazafiságtól lelkesítve – Kőrösi Csoma Sándor – bölcsőjét kereste a magyarnak, és végre összeszerakadt fáradalmai alatt. Távol a hazától alussza itt örök álmát, de él minden jobb magyarnak lelkében” (Sírfelirat – Széchenyi István)

Az előadás elhangzott Kovásznán, 2008. áprilisban

Lovass Ferenc

Magarok közt Nepálban

A magyar őshaza felkutatása sok lelkes magyart vonzott már a messze kelet felé. Köztük a legismertebb Kőrösi Csoma Sándor. Véleménye szerint a magyarok őseit valahol Közép- Ázsia népeinek tengerében kell keresni. Ő maga is ezért indult útnak 1819. novemberében. 3 év múlva érkezett meg Indiába, és azután 20 éven keresztül járta a környező vidéket és tanulmányozta az ott élő népeket.

Kőrösinek csak reménytelen tervei között szerepelt, hogy egyszer eljuthat a Himalája hegyei közt élő tibeti eredetű népekhez, így a magarokhoz is, akiket Nepál egyik legősibb és legnagyobb létszámú törzseként tartanak számon. Nepál akkoriban teljesen zárt volt, idegen nem tehetette be a lábát az országba.

Azt gondoltuk, hogy Kőrösi Csoma Sándor munkájának úgy állíthatunk méltó emléket, ha szellemi ösvényein követjük őt és ellátogatunk oda, ahová ő nem juthatott el. A BL Stúdió stábja azért ment Nepálba, hogy dokumentumfilmet készítsen a magarokról, akik - nevükben legalábbis - a legközelebbi rokonságban állnak magyar népünkkel.

Kik azok a magarok?

Nepálban nagyon sok vallásilag és nyelvileg is különböző népcsoport él. Köztük a magar az egyik legnagyobb, mégis mind a mai napig elég keveset tudunk arról, hogy honnan jöttek.

Egyes vélemények szerint őseik Közép-Ázsiából, a kínai határ vidékéről vagy talán a tibeti platóról illetve Mongóliából érkeztek erre a vidékre, amikor a nagy népvándorlás elkezdődött. Mások szerint Kasmírból jöttek Nepálba. Kasmírnak hívták a vidéket, az embereket pedig kasoknak nevezték. A kas nép ma is nagyon hasonló a magarhoz, hasonló a kinézetük, az identitásuk.

A magar népnek már 2000 éves története van. Az eltelt 2000 évből mintegy 700 éven keresztül a magar uralkodó nemzet volt. A magarok királysága az egyik legerősebb volt Nyugat-Nepálban. Függetlenségét egészen a XVIII. századig, a modern nepáli állam megalakulásáig megőrizte. A magarok száma úgy 1 millió 300 ezer lehet. Ősi lakhelyük a Bara Magarát, azaz a Magarföld. Főként itt, közép-nyugaton élnek. Egy részük azonban a Himalája magas hegyi régiójában él, más csoportok pedig délen, a síkságon. Hogy a magarok ma szétszórtságban élnek Nepálban, annak egyik oka a nyugatról kelet felé irányuló vándorlási útvonal. Miután nyugaton a föld előregedett és túlzsúfolt lett, egyre nagyobb népcsoportok hagyták el lakhelyüket és vándoroltak el kelet felé. Ha a különböző területeken élő magar törzseket összehasonlítjuk, akkor lényeges különbséget találunk közöttük. Akik a legmesszebb vándoroltak el keletre, azok a leginkább érintettek más kultúrák és a hindu vallás befo-

lyása által, míg a nyugaton és közép-nyugaton élő törzsek között a társadalmi viszonyok alig változtak az évszázadok alatt.

A nepáli magarok hét nagy törzsre oszthatók, ezek a következők: Ale, Buda, Gharti, Rana, Roka, Pun, Thapa. A törzsneveket vezetéknévként használják, a keresztnévek után a Rana Magar, Thapa Magar neveket használják.

A hét törzs háromféle nyelvet beszél, ezek a magar-kura, khamkura és a kaike, ami az istenek nyelvét jelenti. A magarok ősi írása rovásjelekből állt és ebből alakult ki az akarika írás, ami leírt írást jelent. Egy múzumban őrzött kövön láthatók az ősi írásjelek. A magarok ősi történetét állítólag rézlemezeken őrzik, de ennek nem sikerült nyomára akadnunk.

Magar hétköznapiak

A magar törzsek szokása, életmódja lényegesen eltér egymástól. Míg a keleten élők nagyrészt hindu vallásúak vagy buddhisták, addig nyugaton, a khám-magarok között még az ősi sámánizmust találjuk.

A magarok hagyományosan földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak, de a férfiak közül sokan fiatal éveikben katonának állnak és a híres ghurka hadseregben szolgálnak.

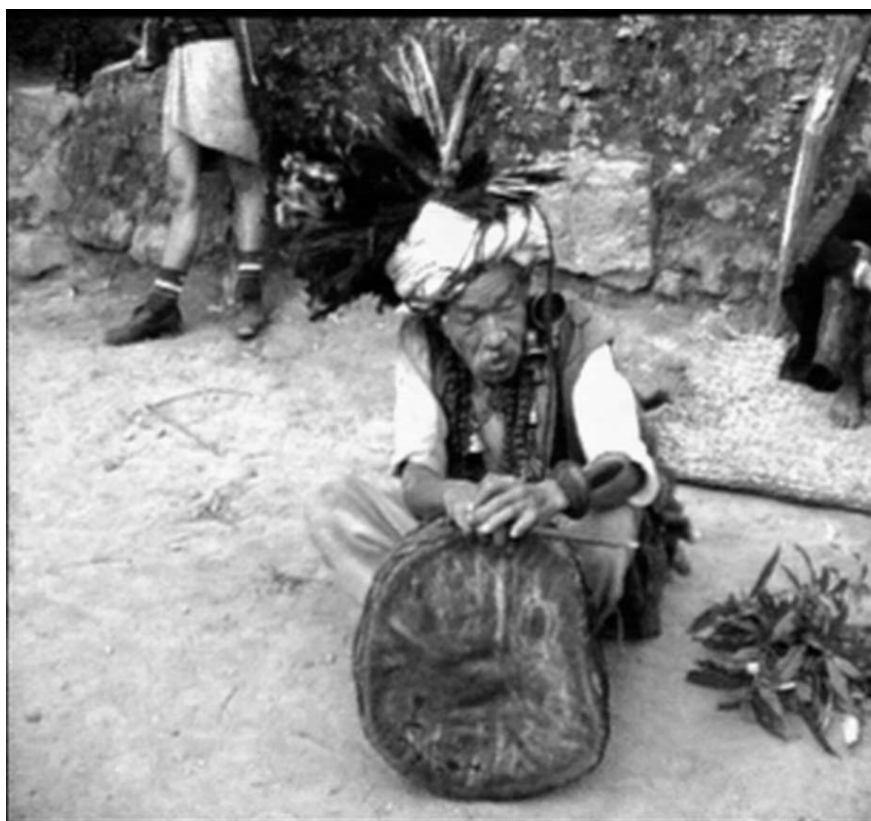
A magarok bátorságukról, kitartásukról ismertek ezért szívesen és nagy létszám-ban válogatják be őket a nepáli, az indiai, vagy a brit hadseregbe. A szolgálat letelte után a katonák hazamennek a falujukba. A kapott pénzen földet vesznek és azon dolgoznak a családjuk megélhetéséért.

Utunk során mindennapi életükre, szokásaikra voltunk kíváncsiak. Arra, hogyan élnek ott, ahol nincs út, nincs villany, nincs se újság, se Tv, se rádió, ahova a világ zaja nem hallatszik el. Ahol úgy élnek, mint egykor ők, évszázadok óta változatlanul.

Az óriási hegyeken kevés lakható terület van, ezért a falvak a lehető legkisebb helyre húzódnak össze. Egy-egy faluban úgy 50-60 család lakik, a nagyobbakban néha több száz is. A házakat lépcsőzetesen építik egymás fölé a meredek hegyoldalon, a ház körül pedig minden talpalatnyi helyet kihasználnak. A házak fából készülnek és az oldalát sárral tapasztják be. A házakon nincs kémény. A tetőre kukoricaháncs kötegeket tesznek, vagy kőlapokkal borítják, mert az jobban véd a hónapokig tartó esőzések idején. A régi házak egyetlen sötét helyiségből állnak, de ma már emeletes házakat építenek, így több család is elfér egy-egy terasznyi helyen. A felső részt többnyire tárolásra és alvásra használják. Az élet napközben a ház földszintjén, a tűz körül zajlik, de dologidőben a család apraja - nagyja kint van a földeken.

A magarok gazdasága a földművelésre és kisebb mértékben az állattenyésztésre épül. A családok közösen határozzák el, hogy melyik évben hol és mit fognak ültetni, de a sovány talajon ez legtöbbször a kukorica. Néha kétszer is aratnak egy évben, ilyenkor a fölösleget eladják vagy elcserélik más fontos dologra a városi piacon.

Aki nem tart állatokat, az bérbe adja a legelőjét és cserébe az elhullott trágyát megtarthatja, így biztosítja a jó termést. Régen a földeket minden évben újra jelölték, ma már egyes családok - főként a leszerelt katonák - saját földet vásárolnak. A tehetősebbek már fizetett munkásokat vesznek fel, akik a munkájukért cserébe terményt vagy ételt kapnak.

A 3-4000 méter magas hegyeket - egészen fel a csúcsokig - másfél-két méter széles teraszok szabdalják, ahol a kukorica mellett kevés kölest, búzát és árpát termelnek. A termőföld még így is kevés, mert a termőréteget a monszun évről-évre lemossa a meredek hegyoldalakról. A teraszok peremét ezért fűvel szegélyezik.

A földműveléshez csak kezdetleges eszközeik vannak. A kemény talajon bivalyok húzzák a faekét és jó, ha egy vaspapucs jut az eke végére.

A magar nők és férfiak egyaránt részt vesznek a gazdálkodásban, a munkájuk alig különbözik egymástól. A földekről hatalmas kosarakban hordják be a termést a faluba. A sokszor 40-50 kg-os kukoricáskosarakat a nők is cipelik.

A magarok nomád pásztorkodást folytatnak. Az állatokat elsősorban munkára használják és csak az áldozati állatok húsát eszik meg. A kecskék, malacok, tyúkok, csirkék a házak körül az udvaron vannak, a bivalyoknak és a juhok a szabadban legelnek. A bivaly tejéből vajat köpülnek, azt eladják a piacon és ha sok a kukorica, akkor azt is. Más bevételük nincs, de ez sem rendszeres kereseti lehetőség.

A háztartásban csak a legszükségesebb, saját készítésű eszközöket találjuk meg. A lakórészben bútort nem nagyon találunk, a kosár a legfontosabb tárolóeszköz. A sűrű fonású kosarakban az egész évi gabonát, az őrlés után a darát meg a lisztet gyűjtik össze.

A korábban használt agyag- és rézedényeket - a civilizáció szinte egyetlen jeleként - acéledények váltották fel. Ma már ezeket használják főzésre és étkezésre.

A magar ház közepén van a tűzhely. A földben, egy mélyedésben a tűz éjjel-nappal parázslík. A szabad tűz miatt a házban mindig füst van. A tűz köré gyékényszőnyegeket terítenek le, ide gyűlik össze a család a közös étkezésre, beszélgetésre.

A kukorica szinte az egyetlen és a legfontosabb táplálékuk, amit csak ritkán egészít ki vadászból vagy halászból származó eledel.

A gabonaszemeket eltérő finomságúra őrlik meg, amit különböző módon használnak fel. A durva őrlésű darából kását főznek, amihez csalánból, babból vagy más, a természetben megtalálható zöldségből készül a körítés - a däl. Ezt eszik napjában kétszer - reggel 9 és este 6 óra felé. A finomabb szítalású lisztet vízzel elkeverik és lepényt sütnek belőle - ez amolyan kenyérféleség. Húsetelt csak ünnepi alkalmakkor készítenek.

A magarok híres mézvadászok, akik erdei rejtekhelyükön lepik meg a vadméheket és gyűjtik be a mézet, amit többnapos útjaikra visznek magukkal. Ez az egyetlen erőforrásuk a hosszú gyaloglás során, ha a piacra vagy a városba akarnak menni, hogy vegyenek valamit. Az állatokért, juhokért, bivalyokért a magas hegyi régióba kell felmenniük, oda 10-12 napig tart az út.

Kopjafák a Himalájban

Az ősi magar közösségek egyedüli vezetője a sámán. A sámán közvetíti a szellemek üzenetét az emberek felé, elvégzi a rituális szertartásokat, gyógyít, jósol, megtanulja és továbbadja a közösség történetét őrző mondákat, legendákat. Az emberek a sámánt hívják, ha valami gondjuk, bajuk van, ha valaki beteg lesz, vagy hosszabb útra készülődnek. A sámán szertartást nem lehet szavakkal visszaadni, mert leírhatatlan az a természetesség, ahogy a sámán végzi mindennapi munkáját. Meglehet, minden elzártág ellenére ma, a XX. század végén, már kevésbé hisznek benne, de akkor sincs más. Itt a falvakban nincs orvos, nincs kórház - csak a sámán.

A sámán kapcsolatot tart a szellemek világával és ő az, aki képes a halottak lelét elkísérni a túlvilágra.

Talán ezért is olyan erős, az a hiedelmek és mítoszok által kialakított temetkezési szertartás, amelyik ma is él. A hindu népek tengerében, ahol mindenki égeti a halottait, különösen feltűnő, hogy a magyarok földbe temetkeznek, sokszor arccal lefelé, miként azt őseiktől tanulták.

A halott szellemének emlékére a sír fölé szépen faragott kopjafát állítanak. Teszik ezt annak ellenére, hogy a föld és a fa is nagy kincsnek számít ezen a vidéken, hiszen egyre kevesebb van belőle.

Az elhunyt szellemének lakhelyét kis kőház jelzi a hegyoldalon. A kőlapok elé, törzsi szokás szerint, faragott fejfákat állítanak.

A fejfa és a kopjafa állítása a magyarság körében évszázadok óta használatos sírjel, a kereszténység előtti ősi, keleti hagyomány. De, hogy a Himalája lejtőin, az erdélyi kopjafákkal szinte megegyezésig hasonló temetkezési emlékeket találjunk, - azt nem gondoltuk volna.

A falusi temetőben különféle fejfákat láthattunk. Volt köztük olyan is, amelyik emberalakot ábrázolt, miként vannak rá utalások, hogy a magyarok ősi fejfái is ilyenek lehettek és a fejfa részek elnevezései is emberalak-eredetre utalnak.

Több fejfát díszített fém vagy fa szigony, amit először hindu hatásnak gondoltunk. De a szigony a tulipánra emlékeztetett bennünket és erről eszünkbe jutott, hogy úgy tartják, az erdélyi fejfákon a tulipán a nő jele, míg a gombszerű vég a férfiaké. Lehet, hogy ez is egy, a jelentéstartalommal már nem bíró, de mégis megőrzött szokások közül?

A fejfák legtöbbje motívumokkal és jelekkel gazdagon díszített volt. Ám a sírjeleken lévő faragások jelentésére nem tudtunk magyarázatot kapni, mint ahogy azt sem tudták a régi sírokról megmondani, hogy férfi vagy nő fekszik a sírban.

A fejfák korát sem lehetett pontosan megállapítani, mert a trópusi esőkben a fa jobban pusztul, hamarabb öregszik.

A magyarok valójában kettős sírjeleket használnak. A fejfa mellé zászlószerűen, bambuszrudat tűznek piros és fehér szalaggal, ami a lélek és a test jelképe.

Az új síremlék állításakor a halott személyére utaló jeleket véltünk felfedezni. Ilyen volt a bivaly szarvának kitűzése, ami férfi halálát és a gazdagságot jelzi, hiszen a család bivalyt tudott áldozni a halott emlékére.

A jelzések valódiságáról egy friss sírnál kaptunk bizonyosságot. Egy 22 éves diák temetésén a bambuszrúdra feltűzték a diák könyveinek néhány lapját, jelezve ezzel foglalkozását. A kopjafa állítási szertartásra a temetés után kerül sor, mert a megfelelő fa kiválasztása ma már hosszú időbe telik, hiszen a kiirtott hegyoldalakon alig van alkalmas fa.

A kopjafa állítás ma is élő szokás..

Kivételes elbánásban volt részünk, amikor a falutól távol eső temetőbe kísérték minket és részt vehettünk egy kopjafa állítási ünnepségen, ami valójában az ősök szellemének szóló áldozati szertartás, ahol a haragvó szellemeket véráldozattal engesztelik ki.

Így juthattunk el a temetőbe és filmezhettünk kopjafákat, ami még a Katmaduban élő és évek óta a vidéket járó francia kutatónőt, Anne de Salest is meglepte, mert ő még nem látott egyet sem.

A khám-magyarok közt eltöltött néhány hét, arról győzött meg minket, hogy érdekes lenne magyar kutatóknak is útra kelni, és magyar szemmel vizsgálni ott, ahol amerikai, francia, japán szaktársaik már régen kutatnak, de még soha nem jutott eszükbe, hogy annak, amit találtak köze lehetne a magyarokhoz is.

Anélkül, hogy bármiféle irreális várakozást vagy szenzációt keltenénk, úgy véljük, hogy a temetkezési szokások, a kopjafák faragott jelképei, a sámánizmus, a rovásírás, a földművelés mikéntje (kukoricakötés, szárítás, a járom és a faeke ugyanolyan, mint ma is bármelyik magyar faluban, ahol még hagyományos módon dolgoznak), a szövés módja, a hétköznapi élet filmünkben is megfigyelhető részletei, a siratóénekek, az eredetlegendák, ősi nyelvük mind-mind tartalmaz olyan, még a laikus számára is felfedezhető hasonló elemet, ami több kíváncsiságot érdemel a hozzáértő szakemberek részéről.

Talán éppen a látható képanyag alapján, kedve támad egy-egy ifjú kutatónak, hogy éppen ezen a vidéken eredjen újból a magyarok őseinek nyomába.

Mi szívesen rendelkezésére bocsátjuk a birtokunkban lévő felvételeket, magar szótárakat, a magyarokról szóló nepáli, amerikai, francia tanulmányokat és összeismer-tetjük nepáli kutatókkal az érdeklődőket.

Varga Géza

ÍRÁSTÖRTÉNET

Szibériai sámánköpenyek és a magyar koronázási palást azonos jelképrendje

Néhány szibériai sámánköpeny jeleinek magyarázatát a székelj jelek segítségével ki tudjuk egészíteni. Koronázási palástunk jelképisége vélik azonos eszmekörből való.

Az alább látható sámánruházatokat Hoppál Mihály mutatja be a „Sámánok lelkek és jelképek” c. kötetében (Helikon, 1991). A szerző azon kevesek közé tartozik, akiknek a munkásságában jelentős szerepet foglalnak el a jelképek. Mivel azonban a jelképek értelmezésekor következetesen kihasználatlanul hagyja a és általában a , valamint az írástörténeti párhuzamok nyújtotta lehetőségeket, mód nyílik értelmezéseinek kiegészítésére.

1/a. ábra. Darhat sámánköpeny háta Hoppál/1991 nyomán; a gerincire simuló ligatúra két jelből áll: felül egy szvasztika, alul az égig érő fa rajza

1/b. ábra. A „j” (jó „folyó”) jele Kájoni János ábécéjéből; négy ilyen folyót ábrázoló jelből áll a szvasztika; az ősvallási képzeteket megőrző Ószövetség is említi a teremtett és rendezett világ középpontját, minden jó forrását jelentő Éden folyóit, amelyek az Ararát tövében eredő Halüsszel, Arakszésszel, Tigrissel és Eufrátesszel azonosak

Sámánköpenyek

A darhat sámán gerincén lévő jelképek (1/a. ábra) Hoppál Mihály szerint „feltehetően a gerinccsontokat jelképezik. A „csigolyasor” felett az egyetemes nap-jelkép, a szvasztika”.

Ez a magyarázat kérdéseket vet fel – bár a hasonló, az ősvallás helyett az anatómiára alapozott értelmezések általánosan elterjedtek a néprajztudományban. A gerinc rajza ugyanis jobban emlékeztet egy fenyőfára.

A szvasztika pedig nem napjelkép, hanem a négy szent folyó rajza (Indiában is a szent folyó vizét tartalmazó edényeket díszíti). A folyókat az istennel azonosították, s lévén a Nap az isten másik jelképe – ezért e keveredés a néprajzosoknál. A szvasztika azonban legfeljebb istenjelképnek tekinthető, napjelképnek nem.

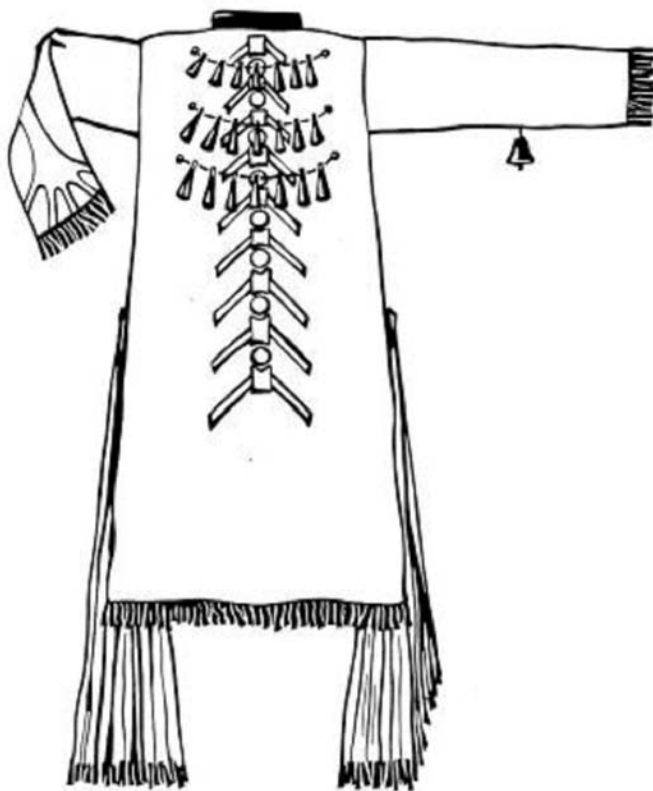
Hoppál Mihály fenti magyarázatából nem világlik ki, hogy miért lenne szükség a „gerinc” és a „Nap” együttes ábrázolására a sámánköpenyen. Miközben a fa tetején lévő Nap (vagy más istenjelkép) az ábrázolási szokások egyike például az obi-ugoroknál (Csernyecov mutat be ilyeneket). Végző soron erre a „fa csúcsán trónoló isten” jellegű ábrázolási szokásra vezethető vissza a magyar kapusas hagyománya is. Ebből következően e sámánköpenyen nem a gerinc, hanem az égig érő fa ábrázolásával találkozunk (a gerincre való elhelyezése azonban tudatos és jelentést hordoz).

A sámánköpeny jelképvilága az ősvallás képzeleinek és a székely rovásírás jeleinek figyelembe vétele nélkül nem tisztázható.

A sámánköpenyek jelképisége az „első ember” ősvallási képzetéből táplálkozik. A köpeny a sámánt azzal az első emberrel azonosítja, akinek a testéből lett a világ: a gerince például a világoszloppal azonos. A sámánt és az uralkodót azért kell az első emberhez (a fiúistenhez, népünk ősatyjához) hasonlítani, mert ezáltal lesz nyilvánva-

lő, hogy a sámán is, meg az uralkodó is az ő leszármazottja és képviselője. Ezek mindannyian az istentől kapott utasítások szellemében járnak el, s ezért képesek az égiekkel való kapcsolattartásra is.

A sámánköpenyek és a magyar koronázási palást (általában a magyar koronázási jelvényegyüttes) jelképisége – mint azt látni fogjuk – azonos gondolkörben fogant. A fősámán és az uralkodó még a hun korban is azonos személy lehetett (bizonyos fontos szertartásokat az uralkodó mutatott be) és a két hivatás ugyanabból az ősvallási nézetrendszerből kapta az alátámasztását (legitimitását).

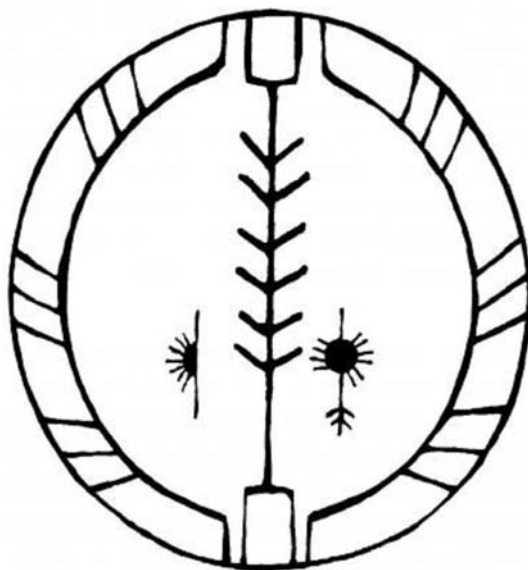

2. ábra. Tofa/karagasz sámánköpeny háta Hoppál/1991 nyomán

Hoppál Mihály szerint a tofa/karagasz köpeny hátán a gerinccsontok, csigolyák és bordák rajzolatával találkozunk (2. ábra).

A jel azonban egy fenyőfára is emlékeztet s e kettős jelentés nem ellentmondás, hanem az ábrázolási hagyományban többször is megfigyelhető, tudatosan alkalmazott jelenség. A fát azért tették a hát közepére és azért rajzolták gerincre emlékeztető formájúra, mert az égisz erő fa és a sámán gerincének azonosságát kívánták ezáltal hangsúlyozni.

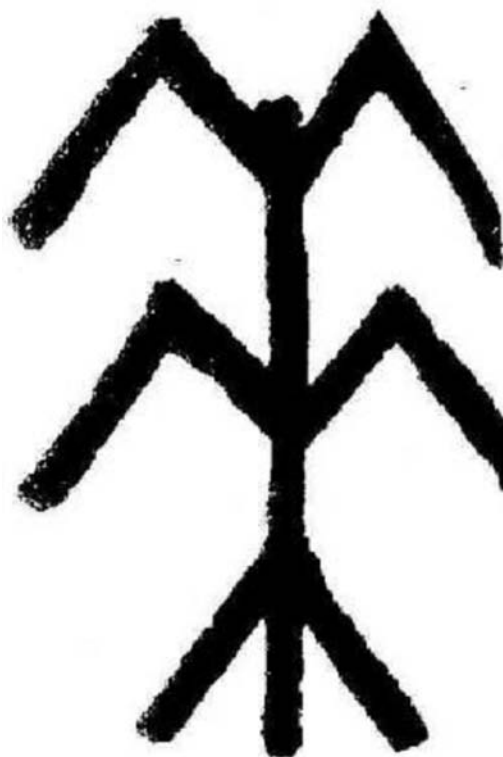
Egy szőlőkup sámándob esetében a hasonló alakú jelet Hoppál Mihály is az égisz erő világfa ábrázolásának tartja (3. ábra). A tofa sámán pedig a mellén viseli ugyanazt a jelet – amit ezért nem gondolhatunk a gerinc ábrázolásának (4. ábra).

3. ábra. Szölkup sámándob az égisz fa ábrázolásával (a fenyőfák a koruktól, vagy a fajtájuktól függően tartják lefelé, vagy felfelé az ágaikat)

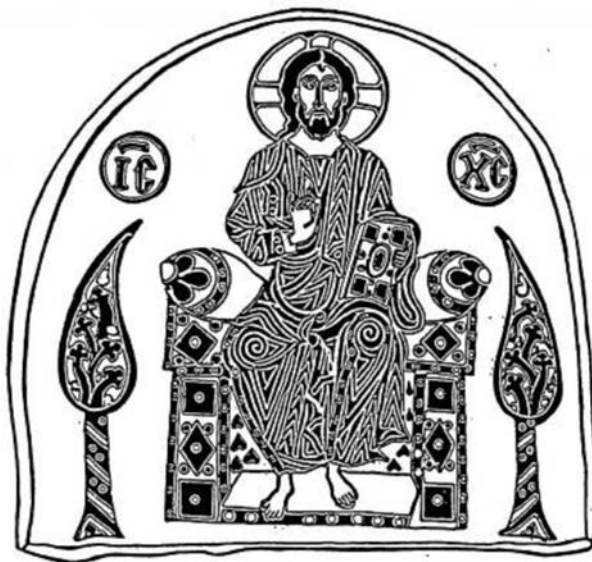
4. ábra. Tofa (karagasz) sámánnó, mellén az égisz fa ábrázolásával; „ez a jelzés itt a sámáni újjászületés képességére utal”

5. ábra. A kínai "következő nemzedék" jel

6. ábra. A székely rovásírás tprus (tapar/szabír ős) jele a nikolsburgi ábécéből az égigérő fával azonos isteni őstunket, a megiszemélyesített égbe vezető utat ábrázolja

7. ábra. Jézus Krisztus ábrázolása az 531 táján a mervi oázisban a szabírhunok számára készített abroncsáról; Krisztus mellén a székel „s” (sarok) rovásjel rokonságába tartozó magasba vezető út jelképet találjuk (ez ugyan nem fenyőként, hanem a sarok hegyeként ábrázolja a világoszlopot, de a tofa sámánzó jelképéhez hasonlóan a mellén elhelyezve)

„jm” (Jima) ligatúrák Krisztus térdéről

a rekeszrajzok szerint Krisztus a „Nagy Hegy”

8. ábra. A fenti Krisztus-zománc jelképei; a mellére rajzolt jelkép szerint Jézus Krisztus azonos a magasba vezető úttal; a térdeire pedig rá van írva a Tejútal azonosított kőkori Jóma „jó ma(gas), magas folyó” isten neve (az istennek az iráni mitológiában Jima, a japánban Jimmu tenno felel meg)

9/a. ábra. A tunguz sámán hátára a világoszlopot ugyanúgy világhegyként (a rokon jelképpel) rajzolták meg, mint fentebb Jézus Krisztus mellén

9/b. ábra. A tunguz sámán köpenyének „sarok” jelképe

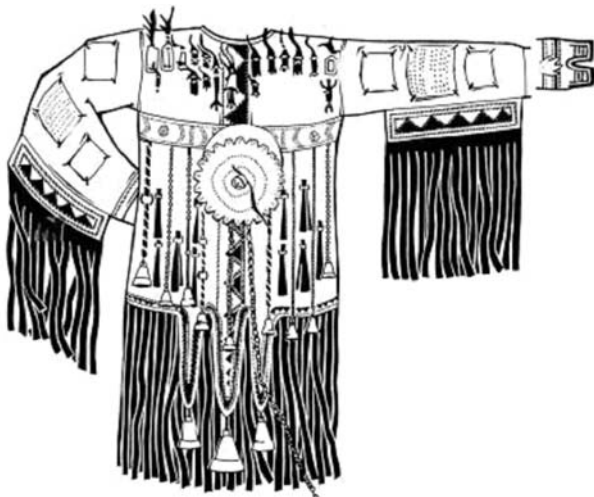

10. ábra. A „s” (sarok) jele Bél Mátyás ábécéjéből; a sarok az a hely, ahol a négyszögletes Föld a kerek éggel érintkezik; sarok (szár Óg „úr Óg”) szavunkban az Ószövetségben is említett Óg király (görögösen Heraklész, a szkíták ősapjának) emléke őrződött meg; Heraklést a károk Makar, Magor néven tisztelték; Magor a magyarok ősapja a magyar krónikás hagyomány szerint; ebből következően a székely „s” rovásbetű, valamint a Krisztus mellén lévő sarok jelkép Magor ősapánk és Heraklész jelképe is

A tofa (karagaszt) sámánró ruházataról (4. ábra) a következőket írja Hoppál Mihály: „Az öltözetet csontvázszerű rátét díszíti, ez a jelzés itt a sámáni újjászületés képességére utal”. A függőleges jelkép azonban a sámánró mellén szerepel, ezért azt aligha tekinthetjük a gerinc ábrázolásának. Az írástörténet pontosabb magyarázattal szolgál.

A „következő nemzedék” jele (a székely *tprus* „tapar/szabír ős” rovásjel rokona) is egy fát ábrázol (5. ábra). A Berze Nagy János által ismertetett ősvallási elképzelések szerint ugyanis, a születendő gyermeklelkek az égig érő fa ágain honolnak. Ugyanide térnek vissza az elhalt hősök lelkei is – ezért emlékeznek meg Ipolyi szerint a székelyek Attiláról és a Tejútra (tehát az égig érő fára) nézve. A fa ábrázolása ezért nem csak a fával azonos istenre, hanem a születés és az újjászületés lehetőségére is utalt.

Ebből következően a tofa sámánró mellén nem „csontvázszerű rátét”, hanem az égig érő fa (a magasba vezető út) ábrázolása látható.

11. ábra. Nganaszan sámánköpeny háta Hoppál/1991 nyomán

12. ábra. A kínai „kaptató” (földből, kőből való emelkedő; magasba vezető lépcső) szójel
Karlgrén nyomán

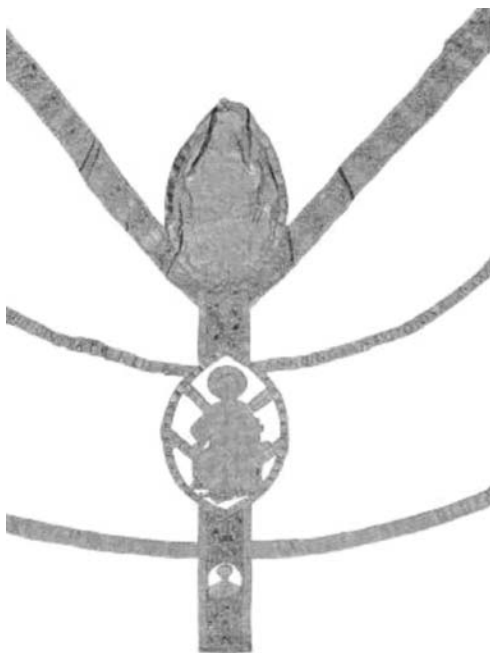
13. ábra. A Bél Mátyás ábécéjéből

Hoppál Mihály a nganaszan köpeny (11. ábra) esetében nem fűz megjegyzést a sámán gerincére simuló jelhez; bár a kínai és a magyar írásjelek, valamint a koronázási palást jeleinek segítségével a mondanivalója könnyen megérthető. A sámán hátán a székel „m” (magas) és a kínai „kaptató” (magasba vezető út) jelek megfelelője látható (12. és 13. ábra). Ez arra utal, hogy a másik két sámánköpenyen sem egyszerűen a csigolya rajza látható, hanem szintén a magasba vezető út (azaz egy fenyőfa, amelyet esetleg úgy rajzoltak meg, hogy egyúttal a csigolyára is emlékeztessen).

Ez a jelképiség a sámánt a világ forgástengelyével azonos istenhez hasonlította. A sámán a köpeny magára terítésével vált alkalmassá a sámánszertartás elvégzésére, amint a magyar uralkodó is a koronázási palást (valamint a jogar és a) viselésével válik közemberből szakrális uralkodóvá.

14. ábra. A koronázási palást másolata

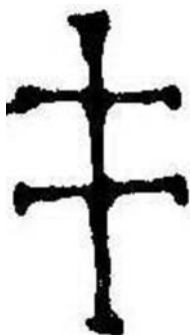
15. ábra. A palást képszerkezetének tengelye; a kettős kereszt a székely „gy” (Egy) rovásjellel azonos és a Tejutat jelképezi; a mandorla a Tejút hasadékának rajza, ahol karácsonykor a Nap kél

16. ábra. A a keresztény mandorla előképe; indián párhuzamai is vannak; a hattita hieroglif írás isten szójelének megfelelője

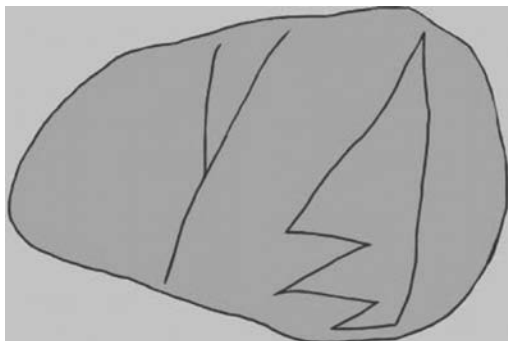
17. ábra. A

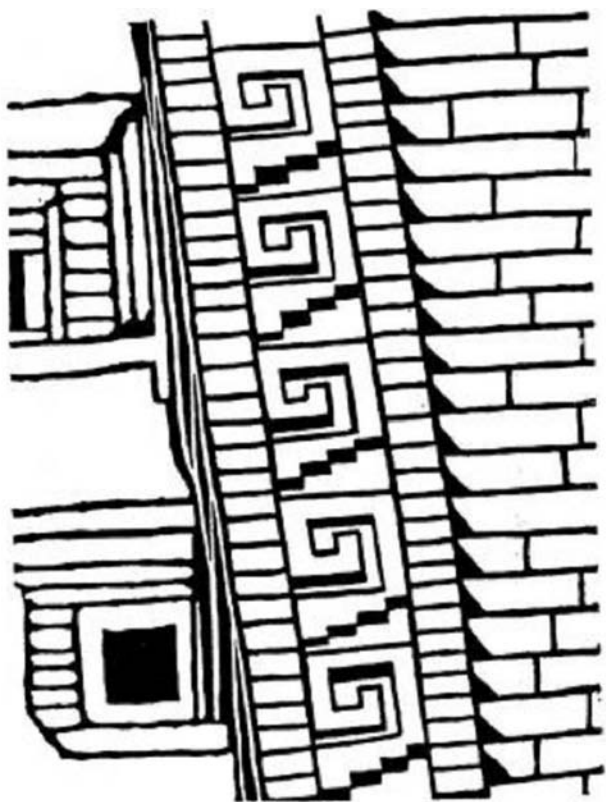
"> 18. ábra. A az énlakai feliratból

19. ábra. A palást függőleges tengelyén látható „magas” szójelek egyike; párhuzama megtalálható a nganaszan sámánköpenyen, a boszniai „piramis” barlangjából előkerült feliraton, egy totonák indián piramis lépcsőjének korlátján, egy kácsi kaptárkövön, a magyar népi képjelek között, valamint a székely és a kínai írásban is

20. ábra. A cégtáblához hasonlóan jelezte, hogy ez a hely a világoszlopot (Tejutat) jelképezi, azaz a hegy és a barlang ugyanolyan kultikus szerepet játszhatott, mint egy valódi piramis a benne, vagy rajta lévő szentéllyel

21. ábra. A lépcsője mellett a Jóma „jó ma(gas)” ligatúra szintén az égbe vezető út jele, amelyben szerepel a „magas” jele is – ez az indián ligatúra azonban a kacsaringó alakú jó „folyó” jellel társítja és ezáltal Tejútként ábrázolja az égbe vezető utat

Koronázási palást

A palást képszerkezetének tengelye két két elolvasható ligatúrából áll (13. és 14. ábra).

Felül van az Isten szójel (13. és 14. ábra). Ennek egyik eleme a felső mandorla, a székel „us” (ős) jel megfelelője. A másik eleme a vállon át meghajló két oldalsó ív alkotta „nt/tn” (ten) jel. Ezek együtt alkotják az Isten szójelet.

A képtengely alsó része *Egy ős* olvasatú és szintén ligatúra (15. ábra). *Egy ős* mondatjelet használtak a hunok is, s az megtalálható a pécsi székesegyház legkorábbi kőfaragványain is. A ligatúra egyik eleme kettős kereszt alakú, ami a Tejút szokásos jele és a székel írás *Egy* szójellel azonos. Ezen a kettős kereszten látható egy második mandorla, amely a székel írás „us” (ős) szójele.

A magyar koronázási palást képszerkezetének függőleges tengelye a sámánköpenyek jelképéhez hasonlóan a gerincre simul. A palástba hímzett jelek az uralkodó gerincét az eget tartó világoszloppal (Tejúttal, égig érő fával) azonosítják. Ezáltal a palást az uralkodót a világot fenntartó Istenhez hasonlítja, s képletesen istenné teszi.

Meghatározza a feladatait is: meg kell mentenie a világot (a rábízott nemzetet) a pusztulástól, az égbolt ránk szakadásától.

A függőleges tengelyt két oldalról kísérő „magas” és „kő” szójelek a sztyeppi lépcsős piramisokra utalnak, amelyek szintén az égbe vezető út jelképei voltak (19. ábra).

Az inka uralkodók palástján is hasonló jelképi ábrázolás figyelhető meg. Itt is székelv rovasjelek párhuzamai segítségével írják le a magasba vezető utat (a Tejutat), amely szintén az uralom legitimációját szolgálhatta.

Összegzés

A viszkói „piramis”, a magyar koronázási palást, a Szent Korona, a szibériai sámánköpenyek, a totonák piramis és az inka palást jelrendszere egyetlen – az indiánok Amerikába költözésének időpontja alapján kőkori – töről fakad és a székelv rovasírás segítségével megérthető. Ebből következően a palástok jelképei és a székelv írás gyökerei is a kőkorba nyúlnak vissza.

A köztudomás szerint közel ezer éven át használt magyar koronázási jelvényegyüttes (a , a jogar és a palást) nem innen-onnan összeszedett tárgyakból áll, mint azt „tudósaink” állítják; hanem a Hun Birodalom öröksége, amely a hun-magyar dinasztiában apáról-fiúra szállván maradt reánk. A kínai írásjelpárhuzamok is a hun Xia dinasztia kultúráteremtő szerepével magyarázhatók.

A szellemisége ebből a forrásból táplálkozik. A keresztény arcképcsarnok csupán felszínes máz a palást kőkori szerkezetén – bár Szent István királyunk idejében született meg. Feltételezhetően az uralkodói dinasztia kincstárában még meglévő korábbi uralkodói öltözékek jól ismert és általánosan alkalmazott jelképrendszerének felhasználásával.

Amiből az is következik, hogy Szent István – a Forrai Sándor körének köszönhetően elterjedt hazug téveszmével szemben – nem üldözte a székelv írást és a véle rokon jelképeket, hanem kiemelt tiszteletben tartotta és viselte azokat a palást mellett a jogaron és a Szent Koronán is. Ez a hagyománytisztelet tette lehetővé a szent király számára, hogy olyan államberendezkedést valósítson meg, amely ezer évig fennmaradt.

A fenti palástok jelképrendszerének keletkezési korára utal, hogy egy inka uralkodó szerencsésen fennmaradt palástján is székelv jelekkel elolvasható hasonló értelmű gondolat fedezhető fel. E kapcsolat alapján feltehető, hogy ez a jelképvilág 40-30 ezer évvel ezelőtt (az indiánok Amerikába vándorlásának idején) már létezett a székelv jelek előképével egyetemben

Benkő Mihály

KÖZÉP-ÁZSIAI KRÓNIKÁK A KELETI MAGYAROK RÉSZVÉTELÉRŐL A KAZAK KÁNSÁGOK MEGALAPÍTÁSÁBAN

1966-ban publikálta Tóth Tibor antropológus 1964-65-ös kazahsztáni expedíciójának eredményét, nevezetesen a Torgaj-fennsíkon élő argün-magyar törzs felfedezését. [1]. Az argün-magyarok között végzett antropológiai méréseinek eredményeit közreadó tanulmány végén, „néhány auxiliáris problémáról” címszó alatt, Tóth Tibor közli a közép-ázsiai magyarokra vonatkozó történeti források adatait. [1, 297 sk.]. Ezek között említést tesz két olyan XVI–XVII századi krónikáról is, amelyek akkoriban még nem voltak lefordítva középkori közép-ázsiai (török, perzsa) nyelvekről oroszra. Tóth Tibor nem olvasott ezeken a nyelveken, és csak másodkézből értesülhetett tartalmukról. B. A. Ahmetov nyomán [2] írja Tóth Tibor, hogy Mahmud ibn Vali XVII. századi balkhi tudós és krónikás szerint „Abulhair XV. századi „üzbég fejedelem” csapataiban nemcsak kipc sakok, hanem madzsarok is szolgáltak.” A magyar antropológus 1965-ös kazakisztáni útja idején sok kutatóval tanácskozott, köztük P. A. Jugyin nagynevű kazahsztáni keletkutatóval is, aki éppen abban az időben fordította oroszra egy nevezetes közép-ázsiai, XVI. századi kéziratos krónika, a Tavarih-i Guzida-ij Nuszrat-Náme szövegét. Ezt a művet P. A. Jugyin szerint maga Muhammad Sejbaní kán, Abulhair kán unokája írta. P. A. Jugyin arról értesítette Tóth Tibort, hogy e forrás szerint „a Burunduk fejedelem elleni küzdelemben madzsar omakbeliek is részt vettek” [1, uo.].

Ezekben a másodlagos információkban vannak pontatlanságok, mert, ahogy fentebb említettem, Tóth Tibor az eredeti forrásokat még csak fordításban sem olvashatta. Például Abulhair kán (1428-1468) nem „üzbég fejedelem” volt, hanem a Volgától az Irtisig elterülő sztyeppék (az un. „Keleti Dest-i-Kypsak) Dzsuksida uralkodója, aki a növekvő orosz nyomás miatt kiszorulóban a Volga-Urál vidékről, a birodalmától délre elterülő termékeny folyóvölgyek (a Szir-darja és Amu-darja völgyei), valamint a Szemirecsje meghódítására törekedett. Így keveredett sikeres harcokba a Timuridákkal, akik később vazallusai lettek, valamint a Szemirecsjén Dzsenibek és Girej kánokkal, és lett belőle a XV. század második felében Kazakisztán megalapítója. B. A. Ahmetov a Tóth Tibor által idézett helyen egyébként azt írja, hogy „Abulhair kán előhada magyar, ojrát és kipc sak törzsekből állott [2, 16 o.], azonban ahogy ez az alábbiakban kiderül, Mahmud ibn Vali eredeti szövegében még ehhez képest is mást olvashatunk. Üzbég fejedelemnek” talán inkább lehetne Abulhair kán unokáját, Muhammad Sejbaní kánt nevezni, aki a XVI. század elején elfoglalta Bokharát, Szamarkandot és kiirtotta a Timuridákat. Azonban a Tavarih-i Guzida-ij Nuszrat Náme alább idézett részletéből világossá válik, hogy Muhammad Sejbaní kán harcolt a Szemirecsjéért is, Girej kán fia: Burunduk kán ellen.

Tóth Tibor kutatásai a kazakisztáni argün-magyarok, valamint az üzbekisztáni kipc sak-magyarok között a Kacska-Darja folyó mentén, elsorvadtak az 1960-as évek

második felében, korábban már általunk leközölt, politikai és tudománypolitikai okokból [3, 9 o.]. Így aztán ő nem szerzett már arról tudomást, hogy a két krónikát, amelyekre 1966-os cikkében hivatkozott, 1969-ben orosz nyelven publikálták Alma Atában. [4]. A „Materialy po istorii kazahskikh khanstv” szöveggyűjteményében a XV–XVII. századi török és perzsa krónikák szövegeinek azon részleteit jelentették meg orosz nyelvre fordítva, amelyek közvetlenül a kazak kánságok XV–XVI. századi megalapításának történetéről szólnak. Így természetes, hogy azok a szövegrészletek, amelyekben szó esik a „madzsarok–magyarok” részvételéről a kazak kánságok megalapításáért folyó harcokban, ebben a forrásgyűjteményben közlésre kerültek. A könyv megalkotásában, a források lefordításában kiváló kazahsztáni keletkutatók, – többek között Sz. K. Ibrahimov akadémikus, V. P. Jugyin, K. A. Pischulin és mások – vettek részt.

Az alábbiakban oroszból magyarra fordítva közreadjuk ezeket, a keleti magyarok történetére vonatkozó, és így a magyar identitástudat szempontjából is fontos szövegrészleteket a Tavarihi-i Guzida-ij Nuszrat Naméból, és Mahmud ibn Vali „Bahr-al Aszrar-jából..

1. Tavarihi-i Guzida-ij Nuszrat Name

(Sejbani Muhammad kán (1499–1510) a kazak és üzbég kánságok megalapításában döntő szerepet játszó hadjáratainak története. P. A. Jugyin szerint, aki a művet közép-ázsiai törökről oroszra fordította, a Tavarihi-i Guzida-ij Nuszrat Náme-t maga Sejbani Muhammad kán, vagy legalább is a kán udvarában, hozzá közel álló személy írta. A részlet Sejbani kánnak a Hétfolyóközben a szintén dzsucsida Burunduk kán, Girej kán fia ellen folytatott.

„Annak a találkozásnak idején Szujuics-Hodzsa szultán Musza-Mirza sógora lett. Ezután, hadjáratra indulva, a Szulak völgyében, száz emberükkel szétzúzták Dzszenibek kán fiának, Mahmud szultánnak a seregét. Ezután, ismét összegyűlve, harcra kényszerítették Szuzak és Kara-Köz valamennyi lakóját, valamint Burunduk kánt, és a Szogunluk hágón kegyetlen csata dúlt. Azt mondják, úgy harcoltak ott, mint azelőtt soha senki sehol.

„Nem lévén képesek támadni, szétfutottak minden irányba.

Madárként repülve, átkeltek a hegyeken.”

Ennek a támadásnak a során Sahbaht kán fiatalabb testvére szétzúzta Mahmud szultánnak, Dzszenibek kazak kán fiának az arcát.

Hogy milyen nagyszámú volt az ellenség, azzal kapcsolatban a Korán következő sorait idézzük:

„Milyen kis sereg győzött le egy hatalmas ellenséges sereget Allah nevében! Allah a türelmesek oldalán áll.”

A harcban kitűnt hősök /bagaturok/ nevei: Mahmud-szultán bagatur, Samun Szeid Kara Szeid fia; Bajan-Kara oglan, valamint Karacsin bagatur fiatalabb testvére, Jakup bagatur, a kuscsi törzsből.

Amikor valamennyien megérkeztek, és visszaverték az ellenség támadását, **Saikh Mazid bagatur a madzsar (omakból) (törzsi területről) kétszer eltalálta nyílvezzővel magát Burunduk kánt.** Ali-Mardan bagatur az ujsun törzsből szintén sok dicső tettet hajtott végre. Mamas-bagatur a tatár törzsből jól hadakozott szab-lyával.

Irtis-vidéki kipszak-magyarok Kara Tal-ból. (Oroszország, Omszki Terület, Russzkaja Poljanai körzet).

Kipszak-magyar akszakalok a Kara Tal-i temető kapujánál. Jobboldalt almatii kísérom, Doszunbek.

Ebben a csatában esett el Hodzsamkuli, Hudankuli fia, Burunduk kán rokona, valamint Szadri Maulana Harun. Részt vettek még az ütközetben Mikaj-divan az ujur törzsből, Mirsza-Ali bagatur a kongrat törzsből. A turkesztáni jigitek közül való Bek-ata bagatur is szereplője volt ezeknek a dicsőséges eseményeknek. Idősebb testvérével, Aba-Bakr bagaturral együtt bátran vetette magát a harcba. A hősök közé tartozott

még Ahmed fia Jav-Böri bagatur, az uigur Jav-bek bakatur, valamint Szignak városából Csakmag juzbegi.

2. Mahmud ben Emir Vali: Bahr al-Aszrar, VI. köt. (XVII. század közepe)

(Ez a mű eredeti források, szemtanúk összegyűjtött leírásai alapján írja le a kazak kánások megalapításával kapcsolatos XV. századi eseményeket, többek között a Sejbanida Abulhair kán, Dzsucsi kán leszármazottja keleti hadjáratait) [4, 329-368.]

B. A. Ahmedov a mű legértékesebb részének tekinti Abukhair kán utolsó hadjáratainak és halálának szépirodalmi igényű leírását. (Bahr al-Aszrar, VI, 132b-133a), [4, 362 skk.]. Az eseményekben – ahogy látni fogjuk – fontos szerepe volt a madzsaroknak is. A művet K. A. Piscsulín fordította perzsáról oroszra.

Elbeszélés Abulhair kán Mogulisztán ellen indulásáról, a hadjárat lefolyásáról, és Abulhair kán távozásáról ebből a világból.

...Röviden szólva, amikor az Atil folyó partja lett az a hely, amely Abulhair kán hatalmát a nagyvilág számára nyilvánvalóvá tette, a kán hadseregének tenger hullámaihoz hasonlóan vonuló ezredei a parancs értelmében mindenfelől, Tokmak minden kerületéből, és az ország széleiről is, abba az irányba fordították lovaik fejét. Az összes törzs megjelent a káni főhadiszálláson a gyülekezésre kijelölt időpontban.

A hadsereg nagysága és a tábor nagy kiterjedése miatt az Atil folyó partján úgy nyüzsögtek az emberek, mint a hangyák egy bolyban, pedig néhány törzs és állataik a környező vidékről még nem is egyesültek a káni fősereggel. A legelők hiánya miatt felmerült az a gondolat, hogy mielőbb üssék meg a dobokat, és induljon el a hadsereg. Abulhair kán lábát félhold alakú kengyelébe helyezve, szerencséjének tisztavérű lova gyeplőjét a kirgizek és kalmükök legelői felé fordította.

„A Mindenség Kánja hadba indulásának hangjaitól

Megrendült a Föld és az Ég,

A föld megindult a hegyekben, és megremegett a puszta.

A katonák harci kiáltását meghallották a Mennyben is.

Mindenfelől zászlók tűntek fel,

Közeledett a menetelő hadak sokasága.

Csapatok viharos hullámai nyüzsögtek mindenfelé a sztyeppén,

Országúton és úttalan utakon egyaránt.”

A Szaturnusz magasságáig emelkedő zászló a Naphoz hasonló Abulhair kán jóvoltából átvonult Ala-Tak körzetén, majd a Teremtő segítségével a had keresztülvonult Kizil Nadiron². Ezután, amikor néhány rövidebb menet és átrendeződés után a Császár főhadiszállása ** Jeti-Kuduk lett, elsötétült az Ég alja, komor felhők jelentek meg az égen és vastag, nehéz hó hullott a földre. Vihar keletkezett, erős szél kezdett fújni, a fagy szinte elviselhetetlenné vált. Úgy esett, hogy ebben az évben a téli szezon különösen hideg volt, a Nap szégyenében többnyire felhőkbe rejtette arcát, és a felhőkből eső és hó fehér gyöngyei hullottak.

Azonban Abulhair kán lelkében és szívében annyira meggyökeresedett és megerősödött a Dzsihad folytatásának vágya, hogy nem szándékozott kivárni a hideg megszűntét, hanem szilárd elhatározással, Allah segítségének reményében, ismét fel-emelte az előrenyomulás zászlaját. ***A Naphoz hasonló Abulhair kán arra az elhatá-***

rozásra jutott, hogy előreküldi Kucskuncsi királyfit (sahzádét) egy jelentős nagyságú előhaddal, Emir-Julluz tarhannal, az ojrát Haszan bekkal, Dzsalan-oglan, a najman Szatilmissel, a kongrat Szaid-bekkal, a madzsar Timurral, a kipscak Tasbekkel, és még néhány más emírral és hivatalnokkal együtt.

Amikor Ak-Kislak³ lett a császári főhadiszállás, a hideg ismét olyan dermesztő lett, hogy lehetetlenné vált a további előnyomulás. Ezért maga Abulhair kán rendelt el pihenőt hadseregének.

Ebben az időben Abulhair kán egészsége megrendült. A nagy út következtében állapotja eltért a megszokottól. Hirtelen nagy forróság öntötte el. Ez a szerencsétlenség három napon keresztül tartott, és vérhassal végződött. Annak ellenére, hogy a Kán egyik orvosa a nagyhírű Abd ar Razzak Hanicseváni volt, és hogy mindenki remélte és várta a Kán egészségének jobbrafordulását, a betegség napról napra jobban erőt vett rajta, és egyre újabb, pusztító és gyógyíthatatlan betegségek léptek fel nála.

A boldog Abulhair kán tisztában volt azzal, hogy betegsége gyógyíthatatlan, így teljes mértékben belenyugodott sorsába. A Kába és az Eg felé fordult. Arra kérte nagyhatalmú fiait és boldog utódait, hogy éljenek egymással békében és barátságban. Sokat szólt az egyet nem értés és a testvérek közötti ellenségeskedés súlyos következményeiről.

Ezután a Kán lélegzése nehezzé vált. Muzulmán hitét bizonyító imákat rebegett. Így lélekben eggyé vált Allahhal, teljesen felkészülten várta a Halál angyalát, aki gyengéden leszállott hozzá, és így szólt: „Itt vagyok, én vagyok az”. Abulhair kán lelke, testének kalitkájából elrepült az Öröklét virágos mezejére. „Valamennyien Allahhoz tartozunk, és hozzá is térünk vissza”. (3. Kép)

Amint láthatjuk, a históriákból két idézett szövegrészletben nem arról van szó, hogy „madzsarok is részt vettek”, név nélkül megemlítve, bizonyos, a kazak kánságok megalapításáért folyó XV–XVI. századi harcokban. A Tavarih-i Guzida-ij Nuszrat Name-ban név szerint említenek egy madzsar törzsbéli hírneves vitézt, Saikh Mazid bahaturt, és annak hőstettét, mármint hogy nyilaival kétszer is eltalálta az ellenséges sereg vezérét, Burunduk kán hétfolyóközi uralkodót. („A magyarok nyilaitól, ments meg, Uram, minket” szövegű, a magyar honfoglalás idején Nyugat-Európában közismert fohászt úgy látszik, Közép-Ázsiában is tanácsos lehetett elmondani, még a XV – XVI. század fordulóján is.). Mahmud ben Emir Vali pedig az Abulhair kán által fiának, Kucskuncsi sahzádnak a hadjárat folytatására küldött serege vezérkarába kinevezett emírként említi meg „a madzsar Timurt”, szintén név szerint megemlített kipscak, najman és kongrat vezérek, vagyis a napjainkban is létező hat kazak törzsszövetség közül háromnak a képviselői társaságában. B. A. Ahmetov hivatkozásában, mármint hogy „Abulhair kán előhada magyar, ojrát és kipscak törzsekből állott,” pontatlanság az, hogy szavainak általánosan jelleget ad, ahelyett, hogy világossá tenné: Mahmud ibn Vali itt egyetlen, konkrét esetről beszél. Azonban B. A. Ahmetov tett a kérdéssel kapcsolatban helyes megfigyelést is. A „tarhan” és az „oglan” udvari címek és katonai rangok voltak az Arany Horda idején. Úgy tűnik, hogy az Abulhair kán kilencedik fia, Kucskuncsi sahzáde törzsi csapatokból összeállított, a harcok folytatására kijelölt tumenjeinek vezérei az 1467-68-as hadjárat téli pihenője után az ojrát Haszan bek, a najman Szatilmisz, a kongrat Szaid-bek, a madzsar Timur, és a kipscak Tasbek voltak.** *

Mindez arra vall, hogy a keleti magyaroknak (madzsaroknak) a XV-XVI. századokban még jelentős szerepük lehetett a Sejbánida kánok által uralt, Abulhair kán idején a Volgától az Irtis folyóig terjedő Keleti Dest-i-Kipscak-ban, sőt, a káni udvar-

ban, a hadsereg vezetésében is. Vitézeik nagyhírék voltak az egész kánság területén. Valószínű, hogy abban az időben a keleti magyarok (madzsarok) még nem csatlakoztak egyik nagy törzsszövetséghez sem, az Aranyhordának a Sejbani kán utódaihoz tartozó területein belül („Ak Orda”, vagyis a Fehér Horda, a Volgától keletre) viszonylag önállóak lehettek. Ezek az adatok történeti mélységet adnak a későbbiek során a kazak (kipcsak, argün) törzsszövetségekbe betagozódtott magyar (madiar, madijar) törzsek eredetével kapcsolatos feltételezéseknek. Nyilvánvaló, hogy Julianus magyarjainak azokról a törzseiről van itt szó, amelyek a Volga mellől Abulhair és Muhammad Sejbani kánok vezetése alatt átköltöztek a kazak kánságokat megalapító kipcsak és más török törzsekkel együtt Közép-Ázsia pusztáira, vagyis a XVI. század során nem hódoltak be az oroszoknak és nem olvadtak be a Volga-Oka-menti tarka népességbe.

A kazakisztáni magyarok Volga melletti eredetére utal az is, hogy az Irtis vidéki kipcsak-magyarok központi auljának, a szovjet időkben többször átnevezett Kara Talnak az eredeti neve *Edil* volt.⁴ (1. Kép) Ez az elnevezés az Atilnak, vagyis a Volgának őrizte meg ősi nevét az Irtis partján élő kipcsak-magyarok között; más szóval annak a folyónak a nevét, amelynek partjáról Kazakisztán megalapítója, Abulhair kán, sok törzsből és nemzetiségből álló hatalmas hadseregével, élete utolsó hadjáratára indult.

Sírkő a Kara Tal-i kipcsak-magyar temetőben.

Felmerül a kérdés, hogy a „madzsar” etnonym, a „madzsar” omak, törzsi terület, törzs neve valóban a keleti magyarokkal állt kapcsolatban az Urál-vidéken és Közép-Ázsiában a késő középkorban? Nem keletkezhetett-e ez a „magyar” névre emlékeztető etnonym esetleg még közvetlenül a tatárjárás után, a XIII. században úgy, ahogy ezt Németh Gyula feltételezte: vagyis hogy egy mongol herceg: Batu kán testvére, Sejbani kán tizenegyedik fia, Madzsar után neveztek el „madzsar”-nak az Arany Horda területén belül egy, a nevezett herceg által uralt, ma már meghatározhatatlan helyű, nagyságú, és népességű földet? Szerintünk nem. Ligeti Lajos megállapítása szerint a XIII. századi és későbbi, közép-ázsiai „madzsar” neveknek és helységneveknek, ellentétben Németh Gyula véleményével, mégiscsak közülük lehet a Keleten maradt magyarsághoz. [5]. Fontos tény az is, hogy a kazakisztáni kipszak-magyar törzs élén – ellentétben a kazakisztáni törzsek, törzsszövetségek többségével – egészen a XVIII. századig, nem állott töre, vagyis Dzsingisz-től leszármazott herceg. A. K. Köskönbajev, Omszk vidékéről származó kipszak-magyar akszakal (Almati) a következőket meséli erről:

„A XVI-XVIII. századok bonyolult háborúinak során a kazak törzsek, törzsszövetségek szívesen vették, ha Dzsingisz kán leszármazottai álltak az élükön. A Dzsingiszida hercegek száma szerencsére nagy volt kazak földön. Az Aranyhordában, majd a kazak kánságokban többnejűség volt, a kánoknak és rokonaiknak rendszerint számos fiúgyermekük volt. Ezeket nevezték „töre”-knek.⁶ Tekintélyt adott bármely törzsnek, ha volt töréje, vagyis ha Dzsingisz-utód állt az élén. A kipszak-magyarok a XVIII század elején, miután az Irtis partjára költöztek, elgondolkodtak azon, hogy nekik, sok más törzssel ellentétben, nincs töréjük. Elhatározták, hogy szereznek maguknak egyet. Embereik addig járták Kelet-Kazakisztán pusztáit, amíg találtak egy olyan Dzsingisz kántól származó családot, amelyik hajlandó volt nekik átengedni egyik fiát. A gyereket boldogan hazavitték, dédelgették, és felnevelték az Irtis-parti sztyeppéken. A fiú, miután felcseperedett, kipszak-magyar lányokat vett el feleségül, számos gyermeke született. Az Omszk-vidéki kipszak-magyarok egykor köré és családjá köré tömörült ága attól kezdve „töre-kipszak”-nak is nevezi magát”. (2. Kép)

Ez a legenda arra vall, hogy a kazakisztáni harcokban részt vett madzsaroknak, a kazak sztyeppék törzsszövetségeinek „madiar”-jai elődeinek, a XV–XVII. századok során nem volt töréjük. Nevüket tehát nem Sejbani tizenegyedik fia, Madzsar dzsingiszida herceg után kapták a XIII. század közepén, különben a herceg utódai valószínűleg közöttük éltek volna egészen a XX. századig. A csisztopoli sírkő [6] és a Tavarih-iGuzida-ij Nuszrat Náme, valamint Mahmud ben Emir Vali „Bahr al-Aszrarjának leírásai „madzsar”-ok részvételéről a késő középkori harcokban a Sejbanidák hadseregeiben Közép-Ázsia átrendezéseért, hiteles adatok a keleti magyarok fennmaradásáról az Arany Horda idején, egészen ennek a mongol-türk birodalomnak a XV-XVI. században bekövetkezett teljes hanyatlásáig és széttagolódásáig.

Az általunk idézett két krónikában kiemelt helyen említett „madzsar”-ok Magna Hungaria magyarjainak utódai voltak, azoknak a magyaroknak a leszármazottai, akiknél Julianus barát járt a Volga mentén, 1237-ben, még a tatárjárás előtt. A „madzsar” volt ősi népnevük, amelyet közép-ázsiai utódaik napjainkig megőriztek, a Kacska-darjai (Üzbekisztán) kipszak-magyarok között „madzsar, mazsar”, a kazak törzsszövetségekben pedig „madijar” formában.⁷

Idézném itt erről a kérdésről egy, (Omszk-vidéki) kipszak-magyar származású, kazak történész véleményét, aki a középkori történeti források mellett jól ismeri törzsének hagyományait is:

„... Számos török nép etnogenezisének gyökereit a Dzsucsi-ulusz⁸ korára vezethetjük vissza. A „keleti magyarok” nyilvánvalóan a mongol korban kerültek ezeknek a török-mongol törzseknek és nemzetségeknek együttesébe. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a „keleti magyarok”, vagyis mi, „kissé meg vagyunk sértve” IV. Béla (XIII. század első fele) magyar királyra és vezető köreire, azért, hogy nem álltak elődeink mellé Batu kán és Szübötej Bagatur mongol lovasságának pusztító csapása idején 1237–1240-ben, ezért veszítettük el Magna Hungáriát”⁹.

Ezekből a sorokból megállapíthatjuk, hogy a kazakisztáni törzsszövetségekbe be-
tagolódott „keleti magyarok” máig él a hagyomány Magna Hungaria-i eredetükről. Ez a hagyomány összeegyeztethető a cikkemben idézett közép-ázsiai források leírásaival. (4. Kép)

Irodalom.

1. Tóth Tibor. A magyarok ősi relictumáról. Embertani Tár Közleményei, 9 (1966), 283-298.
2. B. A. Ahmetov. Gosudarstvo kochevykh uzbekov. Moskva, 1965.
3. Benkő Mihály – Babakumar Khinajat: Keleti magyar néptörzsedékek a kazak törzsszövetségekben. In: Eleink III. (2004)/2, 5-20.
4. Materialy po istorii kazakhskikh khanstv XV–XVII vekov. Alma Ata, 1969.
5. Ligeti Lajos. A magyar nép mongol kori nevei. Magyar Nyelv, 432. (1964 december), 385-404.
6. Róna Tas András. A magyar népnév egy 1311-es volgai bolgár sírfeliraton. Magyar Nyelv, LXXXII (1986), 78–81.

Obrusánszky Borbála

A kései hunok néhány kérdése

A magyarok korai története szorosan összefonódik a hunok történetével, és ahogyan azt történeti krónikáink igazolják. Az utóbbi években számos külföldi kutató igazolta a magyar források hitelességét és a hun rokonságot elfogadó magyar tudósok eredményeit. A magyar tudományos életben ennek ellenére máig nem történt meg a hun kutatás legújabb eredményeinek feldolgozása és értékelése: nem elemezték újra a magyar krónikák hunokra és magyarokra vonatkozó adatokat, de a hun népek továbbélésének kérdését sem vették még górcső alá. Ennek talán a legfőbb oka az lehet, hogy nagyon kevés történész látogat el a tőlünk keletre lévő országokba, így az ottani új tudományos eredmények nem jutottak el hozzánk. Magam több éves kutatómunkával előbb a belső-ázsiai hun államok történetét és államszervezetét vizsgáltam meg, majd a Kaukázus előterének kérdésével kezdtem el foglalkozni.

Hun népek Attila után

A nemzetközi szakirodalomban máig elfogadott elmélet az, hogy Attila 453-as halála után a hunokat Nedao-nál legyőzték a szövetséges gót népek, majd elfoglalták az egész egykori uraik területét, a birodalmat vezető hunok pedig szinte nyom nélkül eltűntek a Kárpát-medencéből. A szakirodalomban még azt is olvashatjuk, hogy a hun nagykirály örökségéért fiai harcba szálltak, akik előbb vereséget szenvedtek az idegen erőktől, majd a maradék koncon egymással is vitatkoztak. A források szerint két Attila-fi visszatért ősei földjére, melyet akkoriban Szkítiának neveztek: Dengizik a Duna torkolatvidékére, a mai Dobruzsza területére, melyet Kis-Szkítiának neveztek, Hernak, a magyar történelmi hagyomány Csabája pedig a másik Kis-Szkítiába, a mai Dagesztán területére. Számunkra fontos kérdés az, hogy mi történt az egykori uralmi központban, a Kárpát-medencében? Valóban lehetséges az, hogy több tízezer hun egyik napról a másikra elhagyta hazáját? Van-e erre forrásadat? Vajon egyetlen csata eldöntötte a világot uraló hunok sorsát, akik utána hirtelen el is tűntek a történelemből?

A fenti kérdésekre adandó válaszok a hunok történetének fontos, de alaposan fel nem dolgozott részét képezik. A kérdéssel még a 19. századi történészek élénken foglalkoztak, több kiváló tanulmány született erről, majd a hazai történetírást „megfertőző” hunfalistá vonal tévútra vitte a kutatást. A hunok hirtelen eltűnésének elméletét ő és néhány német pozitivistá történész alapozta meg, azért, hogy a hunok Európa történetében játszott szerepét lekicsinyeljék, illetve a hun-magyar rokonság több évszázados hagyományát megtagadják.

Ahogy azt a korszakkal foglalkozó történészek hangsúlyozzák, az Attila halála utáni Kárpát-medence történetéről nagyon hiányos és töredékes források állnak rendelkezésre. Amelyek megmaradtak számunkra, azok főleg a volt római birodalmi területekkel foglalkoznak (Pannonia, Illyrium, Moesia) és az általában lovas népek által uralt egyéb vidékekről csak néhányszor – valamely jeles eseménykor – esik szó.

Ismereteinket leginkább a régészeti ásatások eredményeivel, valamint a történeti néprajz adataival egészíthetjük ki, utóbbiban a székely hagyományt vehetjük alapul. A legtöbbet idézett forrás a 6. századi Jordanes gótokról szóló krónikája, a *Getica*, mely lényeges adatokat közöl az 5. század második felének kárpát-medencei történetéről. Vannak még bizánci, sőt valamivel későbbi nyugat-európai források is, melyekben egy-két esemény, vagy éppen népnév megkönnyíti munkánkat. A fent említett Jordanes művét nagyon sokszor idézik a hunok eltűnésével kapcsolatban, de azokat a részeket csak a hunfalvista iskola arra használta fel, hogy azzal is a hunok eltűnését bizonyítsa, és a történészek azóta sem törekedtek annak kritikai elemzésére. Magam átolvastam Jordanes idevágó részeit, hogy megpróbáljak egy reális, a valóságnak megfelelő képet kapni.

Az 1880-as években Salamon Ferenc akadémikus szintén vizsgálat alá vette a *Geticát*, és annak alapos megvizsgálása után arra az eredményre jutott – melyet egyébként Jordanes *Getica*-ja is alátámaszt, – hogy nem egy ütközetben dőlt el a hunok sorsa, hanem több csata is lehetett a Kárpát-medence birtoklásáért.

A késő antik szerző tömören feljegyezte a gótok, a gepidák, a hunok, a szarmaták és más népek harcairól, melynek legfőbb célja az volt, hogy ki szerezze meg a fennhatóságot a nyugat-európai és a kárpát-medencei Attila-birtokok felett. Bár a krónika meglehetősen hiányos és az ismeretlen nevek miatt nehezen értelmezhető, de azért jól kivehető belőle az a történelmi folyamat, mely a hun birodalom felbomlása után zajlott. Egyrészt bemutatja azt a több éves harcot, melyet a fenti népek vívtak egymással a területek birtoklásáért. Már csak ez alapján megkérdőjelezhető a történészek által használt új területfelosztás – vagyis a gótok Pannoniában, a gepidák a Kárpát-medence keleti felét foglalták el- hitelessége. Ugyanis a fenti népek nem egy csapásra lettek egy adott terület urai, hanem azokért harcokat vívtak egymással. Jordanes a következőket mondja: Dengizik, és más Attila fiak többször is vezettek hadjáratot a pannoniai területek ellen. Ha a hun hadvezér a Kárpátok keleti végéből hadseregével el tudott jutni az ezer kilométerre nyugatra lévő Pannoniába, akkor a Kárpát-medence keleti felét nem uralhatta az ellenséges gepida szövetség, hiszen ők nem engedték volna át a hun hadvezért csapataikkal együtt. Dengizik több hadjáratot is vezetett oda, ami azt jelenti, hogy nem mondott le a területről, hanem vissza akarta szerezni apja örökét, de az akkori politikai viszonyok nem kedveztek neki.

Jordanes a következőképpen összegzi a gót-hun háborút: „amikor a gótok teljesen maguk alá vetették a hunokat...”, ez minden bizonnyal a pannoniai hunokra vonatkozik, hiszen a hun birtokok közül azt szállták meg a gót erők. Ezt a feltételezést támasztják alá azok a Meroving-kori források, amelyek hunok, vagy Hungari-k jelenlétéről tesznek tanúságot 477-ben, valamint 561-562. között. Azok nemcsak a hun népek pannoniai ottlétéről tanúskodnak, hanem teljesen új megvilágításba helyezi a magyar őstörténet hun előzményeit, hiszen hungari-nak csak a magyarokat nevezték. Az, hogy a gótok uralmunk alá vették Pannoniát, még nem jelenti azt, hogy kizárólag csak ők laktak ott, hiszen tudjuk, hogy a római birodalom lakosai közül sokan szintén eredeti lakóhelyükön maradtak. Sőt, a forrás egyáltalán nem ír arról, hogy a gót megszállás után tömegesen költöztek volna el a hunok, mint történt az mondjuk a langobárdokkal, 568. után. Tehát nincs bizonyíték arra, hogy a hunok elhagyták volna a gótok által megszállt Pannoniát, sokkal valószínűbb az, hogy idegen fennhatóság alá kerülve ottmaradtak.

A hunok kései történetének alapvető kérdése az, hogy mi történt a hunokkal egykoron szövetséges, majd ellenséggé vált gepidákkal, és hol volt az ő uralmi terüle-

tük? A szakirodalom ugyanis azt állítja, hogy a gepidák szállták meg a hunok területét. A nemzetközi szakirodalom gepida területnek tartja a Délvidéket, és bizonyos erdélyi részeket, így a Mezőséget, valamint a Maros-mentét. A történeti források átolvasása után ez a kérdés is átértékelésre szorul, úgy tűnik, hogy a 19. századi történészek jócskán túlértékelték szerepüket, talán éppen azért, hogy a hunok emlékét elhalványítsák. Nézzük meg, hogy mit tudnak minderről a történeti források. Jordanes szerint, amikor a gepidák felszabadultak a hun elnyomás alól, akkor megkeresték Marcianus bizánci uralkodót, és engedélyt kértek, hogy a birodalmán belül éljenek. Ez a mai Délvidéket jelentette, hiszen a kelet-római birodalom ott volt határos az egykori hun birodalommal. A gepidák megszerezték az egész Dacia területét, és szerették volna megszerezni a hunok egész területét, ugyanakkor Jordanes hozzáteszi, hogy a szarmaták és a cemandrik, és bizonyos hunok, akik Castra Martis-ban éltek, kaptak egy várost Illiricumban. Majd a forrás még a következőt hozzáteszi: Emnetzur és Ultzindur, az ő (hun) rokonaik, legyőzték Utus-t, Oescus-t és Almus-t Dacia-ban a Duna-parton, és sok hun aztán kirajzott mindenfelé, elmentek a Római birodalomba, és azt mondják, hogy tőlük származnak a Sacromontisi-k és a Fossatisii-k.

Miért fontos számunkra a fent idézett szöveg? Azért, mert látjuk, hogy a hunokról igen is tudomása volt Jordanesnek, tömören írt is róluk, ami szintén azt bizonyítja, hogy tömegesen nem hagyták el a Kárpát-medencét. Vagyis a fenti forrásból kiolvashatjuk, a volt Dacia részén élő hunok kirajzottak a bizánci birodalomba. A fent idézett szövegből szépen kirajzolódik a gepidák valódi uralmi központja, nem az Erdélyben egykor létezett Dacia volt az, hanem az egy másik, a Duna-menti Dacia volt, mely megegyezett az egykori Római birodalom Illyricum tartományával. De akkor hogyan lehet, hogy a történészek többsége Dacia-t a mai Erdélybe helyezi? A római császárkor első évszázadaiban Dacia tartomány valóban Erdélyben volt, de amikor a rómaiak 280. körül kivonták csapataikat onnan, akkor a Dacia nevet kezdték alkalmazni arra a területre, ahová letelepítették az onnan kivont katonákat és civileket. Ez nem más, mint Délvidék, a mai Szerbia területén. Azt, hogy Dacia valóban ott lehetett, Jordanes fenti beszámolója kétszeresen is igazolja. Egyszer, Dacia-t a Duna-folyó mellett említi, ami tényleg a Délvidékre mutat, a másik, hogy ugyanott említi Illyricumot is, a régi császári tartományt, amely ugyanakkor a helynek a római elnevezése volt. Természetesen, nem tagadjuk azt, hogy gepidák éltek a Kárpát-medence egyéb területein, így Erdélyben, vagy a Tiszántúlon is, de nem azon részek voltak a rövid életű királyságuk központjai.

A bizánci források is arról tesznek tanúságot, hogy a gepidák központja a Délvidéken lehetett. Amikor ugyanis az 520-as évektől I. Jusztinianusz bizánci császár megpróbálja visszaállítani a régi római birodalom egységét, a gepidákkal mindig Illyricum területén vív velük ütközeteket. Van még egy fontos történet tény, amely a gepidák déli jelenlétére utal. Amikor 568-ban Baján avar kagán bejön a Kárpát-medencébe, és megdönti a gepidák államát, akkor az összecsapás Sirmiumnál történik, ami azt jelenti, hogy ott lehetett a gepidák uralmi bázisa, és nem Erdélyben. Akkor ugyanis már ott, keleten kellett volna megküzdeniük egymással, de egyetlen forrás sem ír ottani küzdelmekről. Természetesen, ahogyan a hunok, vagy avarok, úgy a gepidák sem tűntek el nyomtalanul egykori területükről, hanem még évszázadokig nyomuk maradt ott. Így még a 9. századi egyházi források is tudnak róluk, és akkor is még Délvidéken éltek. Arra a kérdésre, hogy miért ehhez a területhez ragaszkodtak a gepidák, a választ Salamon Ferenc tanulmányából tudhatjuk meg. Az volt ugyanis

a közép-európai és a balkáni térség legfejlettebb része, és a volt római területek (keleti és nyugati birodalomrész) legfontosabb összekötő vidékének számított.

A fenti emlékek alapján világos, hogy a Kárpát-medencében 453. után maradtak hun törzsek, törzsszövetségek. Egyesek, így például Pannoniában, idegen fennhatóság alá kerültek, míg mások, főleg a Dunától keletre független hun törzsek, törzsszövetségek élhettek, ahogyan arra a fenti nyugati és keleti források is utalnak. Másik, a hunok utóéletével szorosan összefüggő, ezért vizsgálandó téma a hunok továbbélése a Kaukázus északi peremén, ahová Hernak, a magyar Csaba királyfi visszatért. A történészek számára a hunok utóéletének egyik sarkalatos pontja a 463-as „népvándorlási hullám a Kaukázus előterében”. Onnantól számítják ugyanis a hunok eltűnését a térségből, és ehhez kötik egy új nép, az ogur-törökök megjelenését. A történeti eseménynél azt kell megvizsgálni, hogy vajon valóban érkeztek-e új népek Közép-Ázsiából, felváltották-e az ott élt hunokat, és hoztak-e új nyelvi és kulturális elemeket a térségbe.

Hunok és ogurok

A mai nemzetközi szakirodalomban eltérő vélemények vannak a hunok továbbéléséről és az ogurokról. Az már legtöbb helyen elfogadott tény, hogy a hunok az 5. század második felétől egészen a 8. századig fontos szerepet játszanak a Kaukázus északi részén, pont azon a helyen, ahonnan a magyar történeti tudat megőrizte őseink egykori szállásainak emlékét. Szerencsére a korszakról nagyon sok jól értékelhető írásos források állnak rendelkezésre. Azokból megtudhatjuk, hogy Közép-Ázsiában, a Szír-darja folyóig 567-ig a heftaliták, vagyis a fehér hunok uralták a térséget, fennhatóságuk kiterjedt egészen Észak-Indiáig, az északi hunok pedig a Kaukázusban maradtak, de a Krímben is elég hosszú ideig működött hun királyság. A korabeli uralmi viszonyok ismeretében felmerülhet a kérdés, ha az egész eurázsiai kontinensen a hun szövetségi rendszerek jól működtek, sőt Közép-Ázsiában erős hun állam állt fent, akkor hogyan érkezhettek volna rajtuk keresztül a Kaukázus előterébe az ogurok 463. körül? Arról ugyanis egyetlen forrás sem szól, hogy azok áttörtek volna az erős heftalitákon, akik többször legyőzték az erős perzsa Szaszanida-dinasztiát. Vajon tényleg történt népvándorlás, vagy csak történészi találmány volt ez a népmozgás?

Az ogur kérdésnél a történészek Priszkosz rhetor azon tudósítására építették elméletüket, hogy 463. körül új népek – szaragurok, ugorok és onogurok – jelentek meg Bizáncban, és azt állították, hogy azért vándoroltak el lakóhelyükről, mert harcba bocsátkoztak velük a szabírok, akiket az avarok űztek el. Ezt a tudósítást a történészek új népvándorlási hullámnak vélték, és a türk nyelvű „ogur” népek megjelenésének tulajdonították az eseményeket. Az ogurokat azonosították a kínai forrásokban szereplő tie-le törzsekkel, akik a mai Mongólia területén és a Bajkál-tó vidékén tűntek fel. Úgy vélték, hogy az ogurok 350. körül már a Kazak-sztyeppén éltek, és onnan indultak nyugatra 460. után.

Először is azt kell megvizsgálni, hogy az ogurok azonosak-e a tie-le néppel. Még a 19. század végén azonosították a két népet, és azóta a nyugati szakirodalom zömében a két nép azonossága elfogadott, pedig a korabeli források adatai ellentmondanak a fenti elméletnek, a helyi-dagesztáni, azerbajdzsáni – kutatók nem is foglalkoznak ezzel a feltevessel. Vizsgáljunk meg néhány fontos forrást, hogy azok mit tudnak

az ott élő népekről. Pseudo-Zacharias rhetor 6. századi művében a következőt olvashatjuk: „A hunok közé tartoznak és a kapukon belül vannak : ungar, ugar, saber, abar, eftalit...”¹. A forrás szerint a szabírok, az ungurok és az ogurok vagy ugarok ugyanúgy hun népek, mint a heftaliták, vagyis a fehér hunok. A forrás a hunokhoz sorolja az akkoriban feltűnt avarokat is, mint a bizánci források. Theophylactus Simocates 582-602. között írt művében leírja, hogy a türkök által legyőzött ógor nép két legrégbbi fejedelmei Uar és Huni voltak, és azok után az ogorok törzsei is felvették a két nevet. Ebből világosan kiderül, hogy az ogorok hun törzsek voltak, akik rokonságban álltak a heftalitákkal és az avarokkal. Az ogur népvándorlással kapcsolatban másik érdekesség, hogy Priszkoson kívül más, korabeli forrás nem ír új nép érkezéséről, sőt az is feltűnő, hogy az ogurok, az onogurok is csak a 6. századtól szerepelnek gyakran a forrásokban. Új régészeti kultúra sem jelent meg a térségben az 5. század második felétől, ami szintén a népvándorlási elmélet ellen szól. Priszkos rhetor ránk maradt szövege, amely az ogur népvándorlási elmélet alapja, nem eredeti formában, vagyis nem az 5. századból maradt ránk, hanem másolatban, a 10. századi Szudalexikon „Abarisz” címszavában. Látható, hogy az avarok történetéhez illesztették a régi feljegyzést, de azt nem tudjuk, hogy a tudósítás megmaradt-e eredeti formában, vagy a kornak megfelelően változtattak rajta. Valószínűleg történt benne valami elírás, hiszen az avarok csak 558-ban jelennek meg a Kaukázus előterébe, és nem 463. körül. A történészek közül már régebben is felfigyeltek a népek és az évszámok eltérésére, melyet úgy próbáltak magyarázni, hogy Priszkos egy 350-ben történt eseményt örökített meg. Az viszont szintén hibás, hogy akkoriban nem valami ismeretlen nép, hanem köztudottan a hunok uralkodtak az egész közép-ázsiai részen, hiszen a hionita nép, más néven a kidarita, vagy vörös hunok már a 2. században megjelentek a térségben, és a 4. század elejétől terjeszkedtek a közép-ázsiai területen, valamint a Kaukázus környékén is. Az ind és a perzsa források 350. körül a hunok támadásait örökítették meg, akik akkor terjesztették ki fennhatóságukat a toharisztáni és a baktriai területre. Ha nem érkeztek új népek, akkor csak egy lehetőség maradt, amelyet többek között az azeri történész Dzsfarov is támogat, vagyis a felbomló hun birodalom helyén már korábban is ott élő hunok és hun fennhatóság alatt álló szkíta, szarmata, alán törzsek alakítottak saját „rész” államokat, amelyek új törzsszövetségi néven szerepeltek. Ha viszont nem érkeztek új népek, akkor az ogur népek csakis a hun birodalomhoz tartozó szövetségesek, vagy alattvalók lehetnek, akik a nagy birodalmi keretből kiválva, önállósították magukat, ezért új, kis törzsi neveken jelentek meg a bizánci, perzsa és örmény forrásokban. Azonban a népnevek nem voltak annyira különválaszthatók, mint ahogyan korábban a nyugati kutatók azt vélték. Íme néhány példa erre. Bálint Gábor megemlíti, hogy Menander ugurjai és Priskos uroga (ugur) azonosak a hunuguri néppel. Szerinte az ogur/ogor név az idegen források által használt jelző vagy kifejezés volt a hunuguri népre. Szentkatolnai adatához illeszkedik Ionnes Skylitzes történeti munkája, aki a türkokat ogurnak (ougroi) mondja. A keleti források ismeretében tisztázható, hogy az ogurok nem voltak birodalomalkotó népek, hanem csupán „törzs, nemzetség” alakban lehetett használatban, ahogyan erre már Györffy is utalt. Még hangzásban legközelebb az uar állna hozzá, de azokról ismert, hogy hun törzs volt. A bolgár Dobrev például az onogurok szó elemzésénél nem fogadja el a tíz ogur megoldást, így az ogur, mint önálló törzsszövetségi fogalom valószínűleg nem létezett úgy, ahogyan korábban a történészek gondolták. Az ogur szóról már a turkológus Thúry József is azt állította, hogy az a hunokat jelenti: „az unugroi, onoguroi, stb. nevek mind”a hunok közül való” jelentésűek”. Ezt

erősíti meg az örmény krónikák honk (hung) formái is. Dobrev szerint a magyarokra használt hungar elnevezés egy hung alakra vezethető vissza. Moses Dashuranci krónikájában azt olvashatjuk, hogy Honagur, az onogurok őse a hunok közül való volt, ami arra utal, hogy az onogur előbb a törzset irányító személy neve lehetett, és csak ezután használták az általa vezetett törzsre. A Honagur törzs az egykori Perzsiában élt, az első írásos adat róluk a 370-es évekből való, vagyis az európai hunok európai hadjárata előtt már a Kaukázus vidéken éltek. Talán erre a régi szálláshelyre utal a magyar történeti hagyomány, amikor azt mondja, hogy Hunor és Magor Perzsiában élt. Honagur és az onogur valószínűleg „tíz nyíl” szövetségét jelent, hanem ahogyan a fenti forrás is mutatja, a törzsszövetséget vezető uralkodó neve lehetett. Arra, hogy a törzsi vezetőről nevezték el az általa vezetett szövetséget, arról a történeti források is utalnak. Hérodotosz a szkítákról leírja, hogy vezetőjük, Szkolotosz neve után hívták őket szkítáknak. A bizánci krónikák az avarokról is leírják, hogy azok korábban „ugni”-k (hunok) voltak, csak vezetőjük nevére nevezték magukat avarnak. De ugyanúgy a kazárok nevét Kazarig vezértől eredeztetik. Az ogur kérdéshez szorosan kapcsolódik az „ugor” név kérdése is, amely jó száz év óta megzavarja a külföldi és hazai kutatókat. Magam csak nagyon röviden érinteném a kérdést. A legfontosabb kimondani azt, hogy a valóságban nem léteztek „ugor” törzsek, a kifejezés nem más, mint a 19. században keletkezett tudományos műszó. Az eurázsiai térség társadalomszerveződésének ismeretében köztudott az, hogy ugor törzsek már csak azért sem léteztek, mert az oda besorolt szibériai erdőlakó népek, mint a hantik és mansik nem jutottak el a politikai, vagyis törzsi szerveződésig, csupán nagycsaládokban és nemzetségekben szétszórta éltek és élnek a mai napig. A hiba onnan származhat, hogy a szláv források magyarokra vonatkozó „ugri” szóból képezték egy fiktív törzsnevet, és azt olyan népekre is alkalmazták, akik korábban sohasem viselték azt. Vagyis, az ogur/ugri név a magyarokra vonatható.

Belső-ázsiai folyamatok

Azt is meg kell néznünk, hogy az oguroknak lehet-e köze a tie-le-khez. A kínai kutatók szerint a tie-le nép őse a dingling volt, mely a Bajkál-tó környékén élt, és a donghu szövetséghez tartozott. Elképzelhető, hogy a későbbi xianbei-ek egyik törzse lehetett. A tie-le szövetségi rendszer csak az 5. században tűnik fel az írásos forrásokban, amikor még északon, a Bajkál-tó vidékén éltek. Egyik részük délre vándorolt, és őket nevezték gao-che, vagyis magas kocsijú népnek, amely valószínűleg a magyar kocsi szó rokona. Az nem kizárt, hogy a dinglingek és a tie-le-k között szoros kapcsolat volt –már csak lakóhelyük azonossága miatt - azt azonban nem tudni, hogy ugyanarról a népről volt-e szó. Számunkra most a tie-le-k a fontosak. A Wei shu azt írja róluk, hogy anyai ágon hunok voltak. A korabeli kínai források szerint hun nyelven beszéltek, csak kis eltérés mutatható ki közöttük. A Tang-shu szerint a tie-le -k 15 törzsszövetségből álltak össze, ezek közé tartozhattak a türkök és az ujgurok ősei.¹ A tie-le és a gao-che nép az 5. század közepéig biztosan Belső-Ázsia keleti vidékén élt, tehát a fenti népek nem lehettek azonosak a Kaukázus északi felén feltűnt ogurokkal. A türkök korai történetéről egyébként a kínai források szintén részletesen beszámolnak. Onnan tudjuk, hogy eredetileg a mai Gansu-tartományban élhettek, és uralkodóházuk, az Asina hun eredetű volt, akik az Északi-Liang dinasztiahoz tartoztak. Ez a déli hun dinasztia azonban nem a hun főkirályi családból, csupán a csugu

méltóságtól eredeztette magát. Uralkodók ezért nem viselhették a főkirályi, vagyis a danhu (shan-yu) címet, hanem csak a wang méltóságot. Az Északi-Liang dinasztia tagjai az 5. század közepén a zsuanszuanon támadása elől az Altaj-hegységbe húzódtak, és egy évszázad múlva, 552-ben vették át a hatalmat a sztyeppén. A történeti forrásokból azonban tény az, hogy a türkök az 5. század közepén még éppen átköltöztek Gansu-tartományból az Altaj-hegységbe, és a Kaukázus közelében sem voltak. A Sui-shu szerint a türkök őse kevert hunokból állt. Az Asina pedig a hunok egyik törzse volt. A Wei-shu pedig a gao che népről azt mondja, hogy elődjük a vörös di, és a dingling, nyelvük pedig a hunokéhoz hasonló, csak kicsit tér el tőle, hiszen őseik a hunok leányági rokonai voltak.

Történeti folyamat

A korabeli történeti források nem tudnak népvándorlási hullámról az 5. század közepén. Vizsgáljuk meg, hogy milyen történeket jegyeztek fel a korabeli krónikák. Közép-Ázsiában a yue-chi-k (szkíták) a Kr. e. 2. század elején a hunok nyomására jutottak el Közép-Ázsiába, ahol erős birodalmat hoztak létre. Ezután a Kr. u. 3. század első felében volt jelentős politikai átrendeződés, amikor a pártus birodalmat a perzsa eredetű Szaszanida-dinasztia foglalta el. Ezzel szinte egy időben a kusánok hatalma is kezdett hanyatlani a térségben. A következő változás a 4. század közepén történt, amikor az Aral-tó mente a hunok uralma alá került, és az uralkodók pénzérméiken a hion, vagy a kidarita néven szerepelnek. Viszont nincs semmilyen adat arra vonatkozóan, hogy 450. után új népek mentek volna nyugatra, vagy érkeztek volna Közép-Ázsiába. Egyedül a fehér hunok, Heftal vezetésével benyomultak az Indus-völgybe, és ott birodalmat hoztak létre. Kronológiai adatok szerint nehezen képzelhető el az, hogy egy teljesen új népcsoport jelent volna meg a térségben. Attila halála után (453) hatalmas, a Kárpátoktól Közép-Ázsiáig kiterjedt birodalma részeire bomlott, de a hunok nem tűntek el, csak a régi nagy egység helyén kis rész államok alakultak, önálló fejedelmekkel az élén, akik már sokszor nem(csak) a birodalmat összefogó hun, hanem saját törzsi-törzsszövetségi nevükön is szerepeltek (szabír, bolgár, stb.). 453 után a Kaukázus vidékén két jelentős eseményt jegyeztek fel a források. Az egyik 463-ban egy albániai felkelés volt, amikor is egy új hun népcsoport, a szabír emelkedett fel. A másik pedig a hunok támadása a Krím-félszigeten, ahol addig többnyire szkíták, szarmaták, alánok és gótok éltek. A történészi vélemények szerint a Bahcsiszeráj környéki híres barlangvárosok is a hun támadások miatt jöttek létre, ahol a korábban megtelepedett népek akár még évszázadokig is megmaradhattak.

Az 5. század második felében más birodalomra is hasonló sors várt. Formálisan 476-ban megszűnt a nyugat-római birodalom is, és annak a területén kis gót és alán fejedelemségek alakultak. A Kelet-Római Birodalom egyben maradt, de meggyengült. A nagy, egységes birodalmak helyén tehát kis közösségek jöttek létre. A Mediterrán-vidéken, a Balkánon, sőt a Kaukázusban csak I. Jusztiánusz (527-565) bizánci császár uralma jelentett változást, ő volt az, aki visszaszerezte az uralmat a korábbi római területek jelentős része felett, és többek között kiterjesztette fennhatóságát a sztyepei övezet népeire, így a Krímbe, valamint a Kaukázus előterében élő hunokra is. A bizánci uralkodó külpolitikájában a perzsák ellen a hunokat használta fel szövetségesül. Ezzel ellentétes folyamat ment végbe keleten, ahol Közép-Ázsiában továbbra nagy birodalmak - Szaszanidák és Heftaliták - uralkodtak, melyek az 5.

század második felétől egy évszázadon keresztül egymás ellen küzdöttek. Ott csak a türkök megjelenése okozott némi változást, majd amikor az új hódítók átvették a korábbi hun állam szerepét, az arab hódításig nem történt jelentős politikai és kulturális változás.

Hunok és magyarok

A korai antik forrásokból és a régészeti leletekből ismert, hogy a hunok már a Kr. u. 2. századtól megjelennek a kelet-európai térségben, előbb a Kaszpi-tengernél, majd fokozatosan nyugatra vonultak a Kaukázus előterébe. Uralkodói központjuk a Meotisz-mocsaraknál volt, amely korábban a királyi szkíták rezidenciája volt, rövid ideig a szkítizált gótok, majd a hunok vették birtokukba, később, pedig a magyar történeti hagyomány őrizte meg az őshazának az emlékét. Talán nem véletlen, hogy éppen ezen a vidéken – Kercs városában - tűnt fel a 6. század első felében Muagerisz hun király neve, melyben néhány magyar történész a magyar név első megjelenését vélte felfedezni. Már Thury József a történeti krónikák adatai alapján leírta, hogy a magyarok már a 6. századtól jelen vannak a Kaukázus előterében, de a magyar turkológus által adatokat és érveket a későbbi történészek nem vették figyelembe, pedig a korabeli történeti krónikákban találunk ungur, kuda-magar népet, mely a magyarokat jelenthette a korabeli forrásokban. Valószínű, hogy a vidék már régóta uralkodói központként, vagyis orduként működött az ott élő szkíta és hun népeknél. Amikor a hunok a 4. századtól nagy számban megindultak nyugatra, elfoglalták a Kárpát-medencét, majd elérték a Rajnát, akkor a birodalom központja áttolódott a Kaukázus előteréből a Kárpátokba, ami nem jelentette azt, hogy a régi helyüket kiűritették volna.

A magyar őstörténet kutatás álláspontja szerint a magyarokat szoros szálak fűzték az onogurokhoz, de nem volt közülük a hunokhoz. Ennek az állításnak ellentmondanak a korabeli források, ahol egyértelműen leírták, hogy a hun és a (h)onogur kérdés elválaszthatatlan, hiszen a (h)onogurok a hunokhoz tartoztak. A bolgárok, akik szintén az onogurtól származtatják magukat, ma már elismerik, hogy azok Attila örökségét vitték tovább. A magyar történészek, turkológusok máig vitatják azt, hogy a magyarság a 9. század előtt önálló politikai erőt jelentett volna a térségben. A korabeli források erre ugyancsak rációznak, hiszen a magyar név korai, 6. századi előfordulását több keleti forrás is igazolja, sőt régészeti leletek is azt erősítik meg, hogy a magyarságnak erős gyökerei voltak a Kaukázus előterében. A magyar név korai, 6. századi előfordulása egyébként azt bizonyítja, hogy őseink már a Kárpát-medencei bejövétel előtt is fejlett törzsszövetségi rendszerben éltek, amely élén a későbbi Magyar törzs állt. A történeti hagyomány szerint azért rájuk esett a választás, mert Álmos és nemzetsége Attila király közvetlen leszármazottja volt, és ezért a pusztai hagyomány szerint előjoguk lehetett az uralkodásra, ahogyan azt a sztyeppei trónöröklési rendszerben ez bevett szokás volt. Azt források híján nem lehet biztosan tudni, hogy a magyar törzsek mikor alapítottak először önálló államot, hiszen arra nincs pontos történeti adatunk, egyedül Bíborbanszületett Konstantin műve említi meg, hogy a türkök (magyarok) vajdák között voltak felosztva, ahol Levedi/Lebedi volt az első vajda. Annak idejéről megoszlanak a történészi vélemények, de ha a bizánci forrás adatait vesszük figyelembe, akkor mindez már a „besenyő” támadás előtti korban lehetett, amikor is a szavárd magyarok elszakadtak a többségtől és „Perzsia” vidékén teleped-

tek le, mely területen valójában Azerbajdzsán területét kell érteni, ott ugyanis mai napig szóhagyomány kering a magyarokról, illetve a Kura (Kür) folyó vidékén Madzsar nevű települések is voltak. A magyar történeti krónika annyit említ meg, hogy a magyarok ősei, Hunor és Magor „Perzsiában, Evliat tartományban” éltek, és onnan vadászat útján érték el a Meotisz-mocsarakat, ahová átköltöztek népükkel. A magyar humanista irodalom a forrást úgy értelmezte, hogy a magyarok az ázsiai Szkítiából költöztek át az európai Szkítiába. Néhány magyar kutató Lebedia/Levédia helyét a Meotisz-vidékre helyezi, amely kiterjedt még a Krím-félsziget keleti részére, a mai Kercs város környékére. A 6. században éppen abban a tengerparti városban hallunk először Muagerisz királyról, aki testvére, Gorda helyét vette át a hunok között. Majd a bizánciak leírják, hogy Jusztiniánusz elkergette őket a városból, így valószínűleg a Meotisz-vidékre húzódtak vissza. Erdélyi István szerint arról a környékről előkerültek olyan 7-8. századi leletek, amelyek kapcsolódhatnak a magyarokhoz. Bíborbanszületett Konstantin azt is lejegyezte, hogy a „besenyő” támadás miatt a kazárok elfoglalták a turkok (magyarok) lakóhelyét. Valószínűleg az események a mai Dagesztán területén történhettek, amely az 5. századtól a kaukázusi hunok, majd a szabírok lakóhelye volt, utóbbiakat egyébként hun népek közé sorolták a korabeli források. A bizánci császár egyébként – Bulcsu és Tormacsu elmondása alapján – a magyarok régi neveként jelölte meg a szabírt (szabartoi aszfalü), akik a 6. század eleje óta uralták a Kaukázus északi térségét. A szabírok eredete sem tisztázott, van, aki a távol-keleti xianbei törzsszövetséggel hozza összefüggése őket, míg mások Nyugat-Szibériából eredeztetik őket. Puskás szerint a heftaliták törzse között is lehet keresni nyomaikat. Van, aki azt mondja, hogy már a hunok idején is a térségben éltek. Dobrev szerint a szabartoi aszfalü kifejezés szabír-eftalitát is jelenthet, ami hun eredetükre utal. Prokopiosz mindenesetre hun népnek tartja őket. A magyarok régi története egybefonódik a szabírokkal, és valószínűleg egyik őshazánk a Dagesztáni területen keresendő, ezt a Derbentnámban szereplő Madzsar helynevek is ezt alátámasztják. A bizánci forrásból ismert az, hogy a szavárd néven szereplő magyarokat a „besenyők” támadás mozdította ki, és a krónikás leírása szerint azok helyére kazárok költöztek. Ezt az időpontot – a besenyők miatt – a 9. századra helyezték. Ha azonban alaposan utánanézzünk a korabeli eseményeknek, és népmozgásoknak, akkor láthatjuk azt, hogy a kérdéses helyen mikor éltek a kazárok. A kazár főváros eredetileg Szamandar volt, a mai Dagesztán területén. A források alapján a történetek, vagyis a „besenyő” támadás jóval a 9. század előtt, valószínűleg a 6-7. században történhetett, és nem besenyők, hanem az arabok támadhatták meg a magyarokat és a kazárokat, és akkor a kazárok elfoglalták a magyarok lakóhelyét, így azok nyugatra költöztek. Ekkor szakadhattak el a szavárd magyarok. Az arabok egyébként a 650-es években, illetve a 711. után sorra foglalták el a Közel-Kelet államait, lerohanták Perzsiát és elfoglalták egész Közép-Ázsiát. A Kaukázusban a kazárokkal hadakoztak a térség uralmáért. A második arab-kazár háborúban (737. körül) magát a kazár kagánt is elfoglalták és az iszlám felvételére kényszerítették. A sztyeppéi mozgásokban az arab hódítás és az iszlám rohamos hódítása egy nagy civilizációs átalakulás kezdetét jelentette, ahol eddig ismeretlen népelemek és kulturális hatások érthették a pusztai népeket és a városlakókat. Botalov, orosz régész magyarországi előadásában régészeti kultúrák elemzése révén kimutatta, hogy a kelet-európai térségben a 8. században mutathatók ki jelentős változások. Elképzelhető, hogy a magyarok az arabok inváziója miatt mozdultak ki a Kaukázus vidékéről és nyugatra vándoroltak, és fokozatosan megközelítették a Kárpát-medencét, Attila hun király egykori központját. A magyarok

egy része azonban már az avarok előtt is a Kárpát-medencében élt, oda csak a hunokkal együtt kerülhettek. Korábban Nagy Géza és Zichy István szintén úgy vélték, hogy a magyarok már az avarok idejében a Kárpát-medencében voltak. Ezt az elméletet László Gyula kettős honfoglalásnak nevezte. A 830-as években a nyugati végeken lévő vangár népnév is rejthet magyarokat, ahogyan erre Oborni Teréz utalt.

Földrajzi nevek értelmezései

Az azerbajdzsán kutatók több olyan törzsnevet gyűjtöttek fel a Kaukázustól északra és délre, melyet a nagy hun birodalom időszakához lehet kapcsolni. Bár máig van olyan nézet, amely ezt cáfolni próbálja, és néhány nyelvész tagadja azt, hogy a hunok Kaukázusontúli térségben letelepedtek. Néhány nyugat-európai és egyesült-államokbeli kutató és a legtöbb magyar történész is máig azt állítja, hogy a hunok 453. után szinte nyom nélkül eltűntek a történelemből. Ezen, főleg nyelvészeti alapon kitálat elméleteket azonban a helyi, azerbajdzsán és dagesztáni kutatók adatai nem erősítik meg, és azokat a korabeli források sem támasztanak alá. A hunok emlékeit őrzik a helynevek, mellyel kapcsolatban átfogó munkát jelentetett meg az azerbajdzsáni Gejbullajev, aki hun eredetűnek tartja a következő földrajzi neveket: Hunakert, Huni, stb. de a fenti adatokon kívül ismertetett néhány hunnak vagy hun utódnéphez kapcsolt törzsnevet, mint a csol/csul, kujvar, csakar, kurigir, kul, kazan, iszkil, stb. Baski Imre egy azerbajdzsán műre hivatkozva megemlítette a hunokhoz tartozó sal törzsnevet. Kezdjük a sal név vizsgálatával. A mai Észak-Kínában, az egykori hunok szállásterületén, Gansu és Qinghai tartomány határán él a salar (szalar) törzs, akik saját hagyományuk szerint a szalir törzsből erednek, akik az oguzokhoz tartoztak. Első említésük 542-ből való, és akkor a Kína északi területeit uraló Suidinasztiaán belül éltek, és onnan nyugatra vándoroltak. Eredetük tehát a türk korhoz köthető, de elképzelhető, hogy korábban a hun törzsekhez tartoztak, mert területük a déli hun birodalomhoz tartozott egykoron. Abban az időben, vagyis 542-ben még hun törzsek is szerepelnek a forrásokban, akik ráadásul közel éltek a szalarokhoz. Érdeemes lenne újra elemezni a sal szóval kapcsolatban a salgir/salgó szavakat, utóbbi magyar földrajzi nevet a magyar nyelvészek „finnugor” eredetűnek tartanak, pedig ennek párhuzama, vagyis a salgir megtalálható a szkíta és hun területnek tartott Krímfélszigeten, ahová aligha vándoroltak finnugor népek. Azt egy átfogó nyelvészeti vizsgálat deríthetné ki, hogy milyen kapcsolat van a fenti szavak között.

A kurigir vagy a kürin törzsnév néhány hun-utódnépnél előfordul. Szádeczky Lajos a Zichy-expedíció idején felfigyelt a Kaszpi-tenger közeli kürin-re, melyet a helyiek hun eredetű törzsnek mondtak, és azt Szádeczky a magyar kürttel és a bolgár kürigirrel találta rokonnak. A szó a kör/kür gyököt rejtheti magában, mely a sztyeppei népek fontos települési rendje is egyben. A kurigirrel kapcsolatban Szádeczky megjegyzi, hogy abban ő keresi hun Gordasz királynak, az akatzirok fejelmének nevét látja. A hun törzsnevek közül talán legjobban dokumentált név a csakar név, melyet Gejbullajev bolgárnak vélt, de egy kazak példa idézése után a kipsak eredetét sem tartja kizártnak. A régi bolgár törzsnevek között valóban szerepel a csakarar, de annak párhuzamai nem a kazakokig, hanem a mongolokig nyúlnak, egészen a mai Belső-Mongóliáig követhetők, ahol a csahar a mongol törzsek irodalmi nyelve. A mongol párhuzam és a régi bolgár adat miatt a kipsak eredet megkérdőjelezhető, viszont felvetődik egy másik eredet, a hunoké, akik központja sokáig ép-

pen a mai Belső-Mongóliában volt. Csahar törzset egyébként találunk Afganisztán területén is, akik ma már inkább ajmagnak hívják magukat.

Azerbajdzsán északkeleti részén lévő térség neve Kacsmaz. A helyiek szerint a kacsmataki név egykoron egy hun törzs neve lehetett. A Kaukázus északi peremén élnek a hunzák, akik három országhoz – Dagesztán, Grúzia és Azerbajdzsán- tartoznak. Az oroszországi szakirodalom szerint már a középkorban a mai lakóhelyükön éltek, és nevüket sokszor az avarokéval együtt említik. Az ő nevük sem egyedülálló, hiszen ilyen népcsoport máig a Karakorum magas hegyláncai közötti völgyekben él, utóbbiak a hunok utódainak tekintik magukat.

A fenti rövid példák alapján is látható az, hogy az azerbajdzsáni hun eredetű helyneveknek párhuzamai Közép- és Belső-Ázsiában megtalálhatók, ami arra enged következtetni, hogy e belső-ázsiai eredetű törzsszövetség magával vitte földrajzi neveit. Érdeemes lenne a közeljövőben egy nemzetközi kutatócsoportnak ezeket az egyezéseket pontosan feltárni, és lehetőség szerint korszakolni azokat.

Összegzés

Rövid tanulmányomban csak felvillantottam néhány olyan kérdést, amely a Kaukázus előterének kutatásához érdekes adalék lehet. Mindenképpen át kell értékelni a korábban kialakított képet, mely szerint a hunok nem éltek tovább egykori országukban, ehelyett el kell fogadnunk, hogy még legalább a 7. századig jelentős szereplők voltak a Kaukázus környékén. Az „ogur” kérdést pedig érdemes ismételtén megvizsgálni, hiszen azok nem lehettek türk népek, hanem a hunokhoz tartoztak. Magyar őstörténeti szempontból a legfontosabb tény az, hogy szoros kapcsolat volt a hunok és a magyarok között, ahogyan azt a magyar történeti hagyomány is megőrizte számunkra.

Irodalom.

- ARADI, Éva
2005. A hunok Indiában. Hun-Idea, Budapest
2008. Egy szkíta nép: a kusánok. Hun-Idea, Budapest
BARFIELD, T. J.
1981. The Hsiung-nu imperial confederacy: organisation and foreign policy. In: JAS 41. 41-61.
BATSZAJHAN, Zagd
2006. A hun népek története. Fordította: Obrusánszky Borbála. Farkas Lőrinc Imre, Budapest
BELLUS, Ibolya (ford.)
1986. Képes Krónika. Európa Könyvkiadó, Budapest
BOODBERG, Peter
1979. Selected paper of Peter A. Boodberg. University of California Press, Berkeley and Los Angeles.
BURNHAM, Philip
1979. Spatial Mobility and Political Centralization in Pastoral Societies. In: Pastoral Production and society. L'Equipe écologie et anthropologie des sociétés pastorales. Cambridge University Press, New York-Cambridge
CHRISTIAN, David
1998. A History of Russia, Central Asia and Mongolia. Vol. I. Inner Eurasia from

Prehistory to the Mongol empire. Blackwell, Massachusetts

CSORNAI, Katalin

2007. Négy égtájon barbár csillag ragyog. Az ázsiai hunok a kínai forrásokban. László Gyula Egyesület, Budapest

DeGROOT J. J. M. 2006.

Hunok és kínaiak. A hunok története a Kr. sz. előtti évszázadokban – kínai források alapján. Közzéteszi: Bakay Kornél-Csornai Katalin. Raspenna, Budapest.

DOBREV, Ivan

2005. Zlatoto Sziove na Bilgarstkite Hanove ot Atila do Szimeon. Riva, Szofia

DZSAFAROV, Juszuf

1985. Gunni v Azerbajdzsane. Elm, Baku.

ERDÉLYI, István

1988. Régészeti kutatóúton a Góbi sivatagban. In: Keletkutatás. ősz. 74-78.

2000. Archaeological expeditions in Mongolia. Mundus Press, Budapest

2008. Scythia Hungarica. A honfoglalás előtti magyarság régészeti emlékei. Mundus Kiadó, Budapest

ERDEMTÜ (főszerk.)

2007. Donghucsudin tuuh ba szojol. Belső-Mongol Kulturális Kiadó, Höhhot.

GOLDEN, PETER B.

1994. The peoples of the South Russian steppes. In: SINOR, Denis (ed) The Cambridge History of Early Inner Asia. Cambridge University Press, London

GHIRSHMAN, Roman

1985. Az ókori Irán. Médek, perzsák, pártusok. Gondolat, Budapest.

FÖLDY, József (ford.)

1977 Strabon: Geographica. Gondolat, Budapest.

GROUSSET, René

1979. The Empire of the Steppes. A History of Central Asia. Translated from the French by Naomi Walford. Rutgers University Press, New Jersey.

GYÖRFFY, György (szerk.)

1986. A magyarok elődeiről és a honfoglalásáról. Gondolat, Budapest.

1993. Krónikáink és magyar őstörténet. Régi kérdések-új válaszok. Balassi, Budapest.

HELILOV, Mübariz – NYITRAI, Szabolcs

2008. Ósmagyarok Azerbajdzsánban. Hun-Idea, Budapest.

JAGUB, Mahmudov

2007. Az azerbajdzsánok és a magyarok: közös visszatekintés az etnogenetikai kapcsolatok történetére. In: Magyarország és Azerbajdzsán: A kultúrák párbeszéde. II. Nemzetközi Tudományos konferencia. Azerbajdzsáni Nagykövetség, Budapest. 125-128.

KHAZANOV, A. M.

1984. Nomads and the outside world. Translated by Julia Crookenden. Cambridge University Press. Cambridge.

KIRÁLY, Péter

2006. A honalapítás vitás eseményei. Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Tanszéke, Nyíregyháza.

KMOSKÓ, Mihály

2004. Szír írók a steppe népeiről. Szerkesztette: Felföldi Szabolcs. Balassi Kiadó, Budapest

MA, Li Qin

2004. Yuan xiong-nu, xiong nu. Nei Meng guo Da Xue, Huhehaote.

MAENCHEN-HELFEN, Otto

1973. The world of Huns. University of California Press, Berkeley, Los Angeles and London.

MANSZAG,

MORAVCSIK, Gyula

1927. Muagerisz király. In: Magyar Nyelv XXIII. 258-271.

1942. Byzantinoturcica I-II. die Byzantinischen quellen der Geschichte Der Türkvölker.

Pázmány Péter Tudományegyetemi Görög Filozófiai Intézet, Budapest.

DZSAFAROV, Juszuf

1985. Gunni v Azerbajdzsane. Elm, Baku.
 1988. Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 MURAKÖZI Gyula (ford.)
 2002 Hérodotosz: Görög-perzsa háborúk. Budapest, Osiris Kiadó
 NÉMETH, Gyula
 1986. Attila és hunjai. Budapest, Akadémiai Kiadó. 2.kiadás
- OBRUSÁNSZKY, Borbála
 2007. Four Assumable Hunnic-Chinese Names of Dignitaries in the Hungarian and Slavic Medieval Tradition in Central Europe. In: Eurasian Studies Yearbook. 79. 130-138.
 2008. Hunok a Selyemúton. Masszi, Budapest.
 PAULER, Gyula- SZILÁGYI, Sándor
 1900. A magyar honfoglalás kútffői. Magyar Tudományos akadémia, Budapest
 PETRIK, István
 2008. Rejtélyek országa. Napkút, Budapest.
 PRITSAK, Omeljan
 1954. Kultur und Sprache der Hunnen. In: Festschrift Dmytro Chyzyhewskiy zum 60. Geburtstag. Berlin, Harrasowitz, 239-249.
 PRUSEK, Jaroslav
 1971. Chinese Stateless and the Northern Barbarian in the period 1400-300 BC. Dordrecht, Reidel.
 SINOR, Denis (ed)
 1994 The Cambridge History of Early Inner Asia. Cambridge University Press, London
 SZENTKATOLNAI, Bálint Gábor
 1901. A honfoglalás revíziója. Gombos Ferencz Könyvnyomdája, Kolozsvár.
 THURY, József
 1896. A magyarok eredete, őshazája és vándorlása. Athenaeum, Budapest.
 TOLSZTOV, SZ:P
 1948. Drevnije Horezm. Moszkva. Nauk.
 VÁSÁRY, István
 1993. A régi Belső-Ázsia története. Szeged.
 VLAGYIMIRCOV, B. J.
 1934 Obcsesztyvennij sztoj mongolov. Nauka, Leningrád. (Formálisan megjelent)
 WATSON, Burton 1961.
 Records of the Grand historian of China. Translated from the Shih-chi of Ssu-ma-Chien.
 New York- London, I-II.
 YAMADA, Nobuo
 1989. The formation of the Hsiung-nu nomadic state. The case of Hsiung-nu. In: Historical studies of nomadic peoples in North-Asia. Tokyo University Press, Tokyo. 295-304.
 WITTFOGEL K- FÉNG Ch
 1946 Liao-shi. History of Liao dynasty. Philadelphia.
 WOLFRAM, Herwig
 1980. History of the Goths. Translated by Thomas J. Dunlap. University of California Press. Berkeley-Los Angeles-London.
 WU, Mu Zhu
 2005. Xiong nu shi yan ju. Key Research Institute in University. Lanzhou University, Lanzhou

Vödrös Csaba:

A magyarság vándorlásai és rokonságaink

Mindenek előtt szeretném leszögezni, nem vagyok történész. Nyugdíjas villamosmérnök vagyok, aki a magyarság eredetéről és a magyar nyelvről folyó vitákat olvasva, hallgatva, találtam egy olyan, nem szakmámba vágó „gordiuszi csomót” vagy inkább ellentmondást, ami nem hagyott nyugodni, és amit mérnöki gondolkodásom segítségével igyekeztem feloldani, megoldani.

Már 2000 táján felvettem egy megoldást a magyar nyelv és a finn-ugor nyelvcsalád rokonságának lehetőségére. Ez az elképzelés magyarázatot adna az ezer éve népi hagyományként élő hun-magyar rokonságra, sőt az 1850-es évek körül felvetődött sumér magyar nyelv rokonság lehetőségére is. Egy jó nevű, amerikában élő magyarságkutatónak küldtem el a tanulmányomat, akinek válasza kicsit leforrázott. Ő ugyanis azt válaszolta nekem arra a gondolatomra, hogy a finnek és a többi, a nyelvcsaládba tartozó népek a népvándorlás során éppen úgy vándorolhattak keletről nyugatra, mint az a seregnyi nép, mely megjelent, és azután eltűnt Európában, hogy a Finn Tudományos Akadémia szerint ők nem vándoroltak sehonnan sehová. Radics Géza akkor megküldött nekem több angol és magyar nyelvű forrást, mely szerint a Kárpát-medence, mint a Körös-kultúra eredetének a helye, a ragozós nyelvek esetleges ősforrása, ahonnan a Jégkorszak után minden irányba terjeszkedő csoportok vittek magukkal a „ragozást”. Így az európai ősnelvek, mint az etruszk, a baszk, kárpát-medencei eredetűek.

Évekre visszavetett gondolataim közlésében ez az ellenvetés, míg új ellenérveim nem támadtak. Az első gondolat az volt, hogy a jég hátán nem teremhettek a finnek, és a lappok ősei a Jégkorszak idején, ha valóban nem, akkor a Finn Tudományos Akadémiának is tudomásul kell vennie, hogy valahonnan csak oda kellett vándorolnia őseiknek, tehát téves a vándorlás tagadása, még akkor is, ha az egész tudományos akadémia is ezt a nézetet vallja. Legfeljebb az lehet igaz, hogy nem tudnak róla. Ma már pontosabb évről tudok, mely szerint legalább Kr. e. 3000 évvel letelepedett itt a Kőkorszak embere, aki az eljegesedés határának északra húzódását követhette. A Jégkorszak végét Kr.e. tízezer évre teszik. Hétezer év valóban elegendő lehetett arra, hogy a felmelegedés következtében a mai Finnország egyes részei ember által lakhatóvá váljanak. Kérdés csupán az, hogy mennyire lehetett folyamatos bevándorlás eredménye a népesség szaporodása és mennyiben helyi, azaz a Kőkorszak embere mekkora szaporulatra volt képes ott helyben, az ideálishoz nem sokban hasonlító környezetben?

A második ellenvetésem a lehetséges finn-magyar rokonságra, hogy mint a mi népünk emlékeiben legalább ezer éve él a hun rokonság emléke, miért nem élt a mi népünk emlékeiben az ő népük, és az ő legendáikban miért nem élt a magyar rokonság emléke, hiszen évszázadokig mi voltunk nyelvcsaládjuk legnagyobb, leghatalmasabb népe? Egészen pontosan az a kérdésem, és ez teljesen jogos, miért nem vagyunk benne a Kalevalában?

Harmadik kérdésem már inkább sértettségemből fakad. A nyelvcsalád elnevezésével van gondom, és annak lekicsinylő jellegére utal. Miért nem magyar nyelvcsalád-

ként emlegetik ezeket a nyelveket, ha a mienk volna a legnépesebb, a történelemben legfontosabb szerepet játszó népe a nyelvcsaládnak? Ha erre a kérdésre is választ próbálunk adni, rögtön szemünkbe ötlük valami. A magyar nyelvcsalád elnevezés megtévesztő volna, pont a legjellegzetesebb közös népi jellegétől fosztanánk meg a nyelvcsalád többi tagját, mert, amíg a többi nép egymással is mutat hasonlóságot, vagy legalábbis a XIX. sz. végéig mutatott hasonlóságot, addig a magyar nép rassza, életformája, hagyományai nagyon erősen elütöttek a népcsoportra közösen is jellemző jegyeiktől. Van néhány más hasonlóság is. Például a sámánok nagyon hasonlóságot mutatnak a táltosokhoz, de már most meg kell jegyezni, hogy rengeteg tanulmányban feldolgozták, hogy a kettő nem azonos. A sámán hasonlatos az afrikai népek kábultati táncban gyógyító, varázslóihoz, a táltosok majdnem papi személyek, akik az ég transzcendens szálaihoz kötődő bölcsek. Hasonlatos a pentatónia, de ez is, kelet-ázsiai örökség, miként majd látni fogjuk, itt csak előzetesen emlitem meg, a nyelvünk is.

Negyedik ellenvetés a közismert genetikai eltérés.

Ennyi különbözőség és egy vitathatatlan nyelvi hasonlóság esetén a mérnöki gondolkodás számára nem a tagadás az elfogadható álláspont, hanem az ellentmondások olyan feloldása, melyben minden igazság, igazság marad, és új egységes keretbe kerülnek a tények. Hasonlatként a modern fizikában a hősugárzás elméletének megoldását lehet említeni. Akkor sok olyan mért adat állt rendelkezésre, melyekre nem volt magyarázat a Newtoni fizika szerint. Planck ötlete kellett és egyszerre minden eredmény a helyére került. Planck nagyon merészen (!) azt feltételezte, hogy az energia kis csomagokban, úgynevezett kvantumokban jelenik meg, és közlekedik, egy csomag energiánál nincs is kisebb adag, ezért nem is mérhető, és ezért voltak megmagyarázhatatlanok a mérési eredmények. Utána minden régi és új tény, adat, eredmény igaz maradt, de új keretbe foglalta a fizikát. A magyar őstörténet felfogásban is egy hasonló új gondolat felvetése szükséges, és új keretbe helyezhető lesz tőle összes eddigi ismeretünk. Meg kell mondani, hogy Planck történelmi tette után majdnem öltre mentek a fizikusok, de ez a lényegesen nem változtatott semmit, a fizika fejlődött az új irány segítségével és csodákat termelt. Hazánkban már majdnem egy évszázada öltre mennek a történészek, de máig sem született meg egy új elmélet, főként azért, mert a kutató tevékenységet is hatalmi arrogancia akadályozza, nem kis mértékben az akadémikusok részéről. Tudom, engem is azok közé a szerzők közé fognak sorolni, akik két aluljáróban vásárolt könyv elolvasása után megírnak egy harmadikat, miként lenézően többször hallottam ezt a kritikát rádiókban sugárzott beszélgetéseikben.

Minden esetre azt a feladatot tűztem ki magam elé célul, hogy kell keresni a történelem, a népvándorlások, és Belső-Ázsia történelmében egy lehetséges történelmi változatot a már publikált tények birtokában, mely mindenre magyarázatot adhat. Egy ilyen változatot, az első változatot, a magamét, teszem az alábbiakban közzé.

Ma már közismert tény, amerikai forrásból olvastam, hogy a sumer, helyesen ejtve számír kultúrájának is van előzménye. Egy fekete hajú, fehérbőrű nép jelent meg a Tigris és az Eufrátesz deltájának vidékén, benépesítette és felvirágoztatta azt Kr. e. mintegy 6-8000 évvel. Ez a nép a Kaszpi-tenger környékéről érkezett. A forrásmunka, melyben találtam ezt a hivatkozást, Subartut jelölte meg ennek a népnek a kiindulási helyének, mely terület, ma úgy mondanánk, ország, egyike volt az ottani „országoknak”, vagyis az ott élő népek közösségeinek. Valójában országról nem is beszélhetünk, mert az országnak, mint fogalomnak nem voltak meg a feltételei. Sumer is, mint az ókori Görögország városállamok közösségéből állt több ezer évig, csak

Kr.e. 3500 év körül lett egységes uralkodójuk, talán éppen Nimród, az első Isten király személyében. Addig nem volt egységes uralkodás, nem létezett közigazgatás, létezett viszont közös önvédelem, közös civilizáció, kultúra és nyelv, amelyek kis közösségekben egyszerűbben szerveződtek, öröklődtek, mint nagyobb területeken.

Az amerikai forrás a sumer nyelv eredetét is a Subartuból érkező nép nyelvében véli felfedezni. Ez a vidék részben a Turáni-felföldön terült el. Valószínűsíthető, hogy az emberiség egyik bölcsőjének, Mezopotámiának, van egy bölcsője, a Kaszpitenger környéke. „Mélységes mély a történelem kútja.” Ez a nép a maga civilizációjával a mezopotámiai és később a chorezmi teraszos, kertes, öntözéses növénytermesztés elkezdője volt. Ez a nép naggyá lett népek, városállamok között, viszonylagos békében élt és dolgozott, míg keletről a hegyek felől nem érkeztek nagyobb, erősebb népek, népcsoportok, akkádok, asszírok. Ez így volt Sumerben is, ahol Kr. e. 6000-től 2500-ig viszonylag békés körülmények között éltek. Virágzott a megteremtett emberi civilizáció, mezőgazdaság, építkezés, fémöntés. Állatokat, birkát, marhát, lovat háziasítottak. Szántottak, vetettek. Feltalálták a kereket és a kocsit. Építkezni kezdtek, feltalálták a téglát. Megépítették az első őrtornyokat, templomokat. Csatornákat ástak, melyeken terményszállító hajóik közlekedtek. Városaikat falal vették körül. Feltalálták a 4000 évnyi virágzás alatt az írás több fajtáját, a képirást és a fejlettebb rovásírászerű betű ábrázolást. Megírták az emberiség első költeményeit, és eposzát, a Gilgamest. Gazdasági feljegyzéseket hagytak ránk kiégetett cserpeken. Persze a fejlett civilizáció ezen termékeiről már a sumerek mezopotámiai emlékei alapján tudunk. A világ úgy tudja, hogy ezek az emberi fejlődést meghatározó „termékek” a sumer ember teremtőképességének az eredményei, viszont feltételezhetjük, épp a subartui nép mozgásának következtében az átszivárogtak a környezetükbe is. A hatalmas kiterjedésű földrészen, ma úgy mondjuk, Közép-, és Közel-Keleten akkoriban más éghajlat uralkodott, az északi eljegesedés után még évezredekig hűvösebb, csapadékosabb idő járhatta, mint manapság. Ahol ma sivatag terül el, csodálatos ligetes vidék volt egykor. Sok nép élt, a Perzsa-öböl és a Fekete-tenger közötti hatalmas területen, melyhez hozzászámíthatjuk Kis-Ázsiát is. Valószínű, hogy a ló háziasítása után legalább egy évezredig, nem használták a lovat katonai célokra, s addig viszonylag békésen éltek ezen a hatalmas területen a népek. Azután a lóval együtt megjelentek katonai célú fegyverfejlesztések is és a ló és lovasa szervezett hadseregben fölbolydította a békét, a népeket. Ma asszíroknak mondjuk azt a történelmi népet, de angol vidékeken már Assur-ban-páli-nak nevezik legnagyobb uralkodójukat. Ass, a sumer nyelv szerint lovat, ur, embert jelent, tehát az asszírok, asszuok lovas emberek voltak, legalábbis lovas hadsereggel rendelkező nép lehettek. Ezek a vad katonanépek feldúlták a Közép-Kelet bibliai békéjét.

Az emberiség történetének ez az időszaka Kr.e. 2500 körül köszöntött be. Ezért, vagy más megélhetési okok, esetleg túlnépesedés miatt, de tény, a Subartuval jelölt területről népvándorlás indult Belső-Ázsia irányába. Subartu népe, melyet szabíroknak nevez a tudomány, olyan sikeres lett, hogy egész Dél-Szibériát is benépesítette, annyira, hogy róla kapta és viseli még ma is ez a hatalmas földrésznyi terület a nevét: szabírok, Szibéria. Tehát azt tudjuk róluk: a sumér civilizáció elindítói, nyelvüket kölcsönözték a Sumér néven ismertté vált történelmi képződménynek, nevezhetjük birodalomnak, mely majdnem 5000 évig állt fenn. Az is lehet, hogy szabírok voltak a sumerek is. Ezek történelmi tények, eddig nem feltételeztünk semmit.

Az első feltételezés, ha a szabírok benépesítették Szibériát, akkor nyelvet is adtak neki, vagyis Szibéria ősnnyelve az a nyelv lehetett, melyet a sumerek is használtak! A

történelem során az elkövetkező 2000 évben ezen a vidéken hatalmas népek alakultak ki. A népes, nagy tömegben lakott terület mellett kőkorszaki létformában egészen biztos élhettek más népek, népcsoportok is. Feltehetően az akkor még más éghajlati körülmények segíthettek a vidék nagy népszaporulatában.

A kínaiak, akik csak lassan terjeszkedtek Dél-Kína felől Szibéria felé, feljegyzéseikben ezen a vidéken sok népet említenek, hatalmas háborúkról írnak, olyannak tűnik ez a táj, mint egy olvasztó kemence, melyben népek győzik le egymást és olvadnak egybe, majd különülnek el egy-egy nagy tehetségű katonai vezér felbukkanásával.

A magyar őstörténet filmje, akkor kezd peregni, mikor szorgos történészek munkája nyomán megelevenedik egy olyan hatalmas birodalom, mint Chorezm, és az ősi kínai feljegyzésekből elérhetővé válnak a hun nép kialakulásának, majd az abból kiváló avarokról írott adatok (kínai feljegyzések szerint Kr.e. 207-ben, tehát a nagy bevándorlás után egy-másfél ezer év elteltével alapítanak birodalmat a hunok). Az Aral-tó körül elterülő hatalmas civilizált társadalom, Chorezm keleti határának védelmét ebből a hatalmas népi olvasztótégelyből kiváló egyik népcsoportra bízta, mely népről Tolszov szovjet-orosz történész, aki ásatásokat végzett ezen az Aral-tó körüli területen, az ősi Chorezm területén, 1935 körül, azt mondja valahol, hogy, egyes történésztársai szerint, ennek a népnek, vagyis a határt őrző népnek, egy részéből alakulhatott ki a magyar nép. Ezt elfogadjuk és ez volna a második föltételezésünk.

Figyelem! Nem vadmagyarkodó, magyar történészek megállapítása! Nagyon fontos megállapítás, végre egy konkrétum a magyarság Lebédia előtti történelméből, mert a hivatalos magyar történettudomány nem hajlandó csak Lebédiától elindulni, illetve esetleg Magna Hungária létezik előtte számukra, amiről bebizonyítjuk, hogy feltételezéseink szerint tévedés. Magna Hungária nem a magyarok szállásterülete lehetett, Juliánusz barát jó szándékú, de téves feltételezése. Mint látni fogjuk, vagy avarok maradékára lelt a tatárveszedelemről hírt hozó barát, vagy egy közös gyökerről, de évszázadokkal korábban a magyarság gyökerét adó népből kivált népcsoportra talált rá, akik a hatalmas pusztákon élő népekről mindent tudtak még.

Másik fontos dolog számunkra, még nem létezett magyarság, a magyarság a történelem során alakult ki. Ebben a hatalmas térben népek egyesültek, majd váltak szét. A magyar még akkor nem volt azonos a hunnal sem, az avarral sem, mert majdnem bizonyos, hogy éppen a hunok elleni védekezés céljából köthetett szerződést Chorezm egy népcsoporttal keleti határa védelemre, cserében megengedve a letelepedést a civilizált élettérben. Természetes, hogy ez a nép nem lehetett gyengébb, mint a támadó, mert teljesen fölösleges aktus lett volna a szerződés. Azt is megállapítják Tolszovék, hogy ez az eredeti alapításban (valószínűen szabírok által alapítva) legalább egy évezredig fennálló birodalom élénk kereskedelemben lehetett a szibériai népekkel, a só és prémkereskedelem egészen biztos velük zajlott. Mivel nem léteztek országhatárok és nem volt útlevél, a népek érintkeztek egymással, házasodtak, asszonyt raboltak, rabszolgákat szedtek. A vér-, és nyelveveredés ezernyi lehetőségre adódott többek között az egyszerűbb életformában élő ős-szibériai népekkel, akikben a finn-ugor nyelvcsalád népeinek gyökereit keressük, akiket, mint a hunokat és az avarokat és népek tömegeit, a mi őseinket is nyugatra tereltek a történelem viharai és belakták a népvándorlás főcsapása menti területeket Dél-Szibériától a Lappföldre összefüggően.

A hunok és avarok, kínai források szerint, akiknek népe Kr.e. 100-150 évvel különült el egymástól, majdnem azonos nyelvet beszéltek még Kr.u. 500 évvel is, mert a

bizánci uralkodók hun tolmácsok segítségével tárgyaltak az avarokkal. Itt említjük meg azt is, hogy ugyanazokból a bizánci forrásokból ismeretes, hogy a Kárpát-medencét elfoglaló magyarok értették az itt élő népek nyelvét, akik nagy többségében avarok voltak. Tolszov történész kollégáinak azért lesz igaza népünk kialakulásával kapcsolatban, mert az egynyelvűség szinte sehol máshol ezzel a két hatalmas néppel nem fejlődhetett ki, sőt csak úgy létezhetett, hogy mindhárman egygyökerűek voltak és Szibéria ősn nyelvét beszélték.

Kell egy harmadik feltételezést tenni a finn-ugor népek őseiről is. Ezek a gyűjtő népelemek, vagy még ősibb elemei Szibéria népeinek, mint melyekről eddig beszéltünk, valóban kőkorszaki népelemek lehettek, melyek nem tudták igazán benépesíteni Szibériát, vagy és ez a valószínűbb, hogy a kőkorszaki népelemekkel keveredtek a szabír népelemek „hajléktalanjai”, akik a civilizáltabb, de kötelezettségekkel járó kőkemény mezőgazdasági munkát, vagy a veszélyekkel járó katonai életet, felcserélték a gyűjtögetéssel, a természettől készen kézbe kapott javak fogyasztásával. Életerűk a legeltetésre használható rétes területek mellett elhelyezkedő erdőterületek széleire helyezhető. Veszélyt nem jelenthettek a katonanépek számára, így szabadon élhettek. A harc helyett az együttélés valamilyen formái alakulhattak ki közöttük, miközben egy-két évezred alatt átvehették a szabírok ősn nyelvét, vagy a szomszédságukban élő népek nyelvét. Megemlítjük, hogy a nyelvcseré nem is ritkaság, közvetlen közelünkben a középkorban a bolgárok, majd a XIX. sz. folyamán a románok cserélték le nyelvüket, írásukat, de egyet bizonyosan kijelenthetünk, mindig az erősebb, a civilizáltabb, a kultúráltabb, a magasabb adminisztrációval rendelkezőtől veszik át a nyelvet, az abból hasznot húzó gyengébbek. *Ezek alapján kijelenthető, soha a történelem folyamán olyan helyzet nem alakulhatott ki, melynek során a magyarság ősei átvehették volna a halászó, vadászó, gyűjtögető népek nyelvét!*

Meg kell említeni a kínaiak tudatában élő rokonságot is, mely valóban máig élő szál, sokkal erősebben él a tudatukban, mint bármely finn-ugor nyelvcsaládhoz tartozó nép körében létező rokonsági emlék vagy legenda, vagy velünk bármilyen kapcsolatról szóló emlékü. Akkor felvethető az a kérdés, melyik rokonság a valószínűbb? El kell mondani, hogy a hagyományokban élő történelmi igazságok meszeszerűségük ellenére is sokszor valósabbak, mint a gyakran megrendelésre írott történelmi feljegyzések. A hatalmas Kína rokonainak tart minket! Hogyan lehetséges ez? Úgy, ahogy mondtam, jelen voltunk a történelemben, nem kis népként Dél-Szibéria tájain, ahol népcsoportok váltak szét és olvadtak egybe, egy ilyen lehetett a távoli Ujgur területen élő népekkel való együttélésünk is, legalábbis ők így vélik. Ez is egy feltételezés, ezért kell kutatni ezeket a tényeket. Kínai ismerősöm, aki erre felhívta a figyelmemet azt mondta, hogy azóta háromszor változott a kínai írás és száz kínai sincs, aki mind a négy írást ismerné, de higgyem el, a régi kínai levéltárakban vannak forrásanyagok, melyek népünk múltjára vonatkoznak.

Jelen elmélet, a Chorezm keleti határvédelmét is (!) ellátó nép képbe kerülésével sok közismert, és szinte a lehetetlenségek körébe sorolt, sokat idézett tényre ad magyarázatot. Egyetlen feltételezés, a hun-avar-magyar nyelvi- és vérségi rokonságot, az egészen ősi, távoli múltból fakadó finn-ugor kapcsolatokra épülő nyelvi rokonságot és a kínai-japán rokonsági kapcsolatainkat is értelmezi. Szeretném megkérdezni, hallott-e már valaki hasonlóról, és eddig egyetlen „magyarkodóra” sem kellett hivatkoznunk? Említettük az angol-szász Közel-Kelet kutatások eredményeit, szovjet-orosz történészek feltételezéseit és a Kínában élő hagyományokat. Olyan megmagyarázhatatlan, kizárólag a legendák világába taszított tényeket fog össze ez az új törté-

nelmi keret, melyeket mindannyian ismertünk, de nem tudtuk elképzelni sem, hogy miként lehet összefüggés köztük. Ahogyan a kvantum értelmezése utáni fizikában egyszerre összeillet minden, itt is összeáll egy távlatos kép. Olyan lesz az összes, eddig összefüggéstelen ismeret után a világképünk és történelemszemléletünk, mint a gyerekek kirakós játéka után a kép!

És nincs vége! Következik egy újabb feltételezés. Chorezm, legalábbis az, mely feltételezhetően őseinkkel szövetségben volt, valamilyen oknál fogva összeomlott, egész pontosan nem tudjuk, mikor és miért. Tény, az eredeti alapítású chorezmi civilizációnak vége lett, bár Chorezm tovább élt előbb perzsa fennhatóság alatt, majd arabok szállták meg és elültették az iszlám csíráját Közép-Ázsiában. A vallási különbözőségek miatt az idegen vallásokat valló népeket nem érezzük rokonainknak, holott ők éppen úgy őrzik a velünk kapcsolatos rokoni emlékeiket, melyek hozzánk fűzik, mit a kínaiak. Belső-Ázsia minden népe rokonának tart és rokonságban is vagyunk! A történelem szétszakított, de egy töről fakadunk, Subartuból eredünk mindannyian. Ázsia bölcsője Subartu volt és ős népe és vele ős nyelve a szabír! Mint földi tájakat az évmilliók másra karcoltak, martak, minket az évezredes szokások, valóságok, körülmények alakítottak más milyenne.

Chorezm bukása után az a nép melyről beszélünk, mely keleti határa védelmét elárta több részre szakadt. Mindegyik csoportra nagy nyomás nehezedett keletről, a feltörekvő népek nyomása. Az észak felé elindulókat az Ural aljába terelte a történelem szele, feltételezésem szerint az azon a tájon élő finn-ugor népcsoportokhoz tartozó nép elemekkel együtt. Kr.u. 500 körül ezen a vidéken jelentek meg és átmenetileg szállást ütöttek az avarok, akik 550 körül keltek át a Volgán, szintén bizánci források szerint. Ez a tény ad alapot Juliánusz barát által tett felfedezés esetleges tévedésére, illetve az a tény, hogy az avarokkal még 400 év múlva is egy nyelven beszéltünk. A másik része délnek indult, visszaindultak oda, ahonnan nekivágtak több ezer éves útjuknak, vagyis visszatértek a perzsa hegyek lábainál a Kaszpi-térségbe, az egykori Subartu területére. Ez az útvonal nehezebben járható volt, mint az északra indulók útja, azonban a hegyek védelmet nyújtottak a támadók ellen. Engem kicsit emlékeztet arra, ahogyan Árpád fejedelem népe a Kárpátok mögé húzódott a pusztai népek hatalmi egyensúlyának megbomlása után. Ez a negyedik feltételezésünk. Azok a népelemek, melyek délnek vonultak el a történelem újabb hatalmas népvándorlási hulláma elől, valamikor Kr.u. 200 és 500 között érkezhettek vissza a Turáni-felföldre.

Történetünknek az a része, mely itt folytatódik sok történészünk számára már nyilvánvalóság. Egyesek szerint Kunmagyaria már itt megszületett. Őseink ezen a területen a korábbi Párthus Birodalom területére kerültek. Ide helyezhető térben és időben a pártus és a perzsa (jász) kapcsolat is, legalábbis részben, mert az sem kizárt, hogy a szabír népelemek egy része, vér-, és nyelvrokonként helyben élte meg a történelem viharait és most újraegyesültek. Csaknem bizonyos, hogy visszatérve értették az ott élő népek nyelvét (ismétlődő történelmi elemek!)

Nem sokáig élhettek békében, mert 620-ban Mohamed prófétai tevékenysége nyomán elindult egy nagy hatalom birodalomra fejlődése. Az arabvilág ébredt öntudatra és előbb Észak-Afrikát és Hispániát hódította meg, ezer kilométerekkel nyugatra tolva a birodalom határait, majd 690-től elkezdtek északra, északkeletre terjeszkedni. Ez a mozgás őseinket a Kaszpi-tenger nyugati mocsaraiba, a mai Baku környékének megfelelő tájra sodorta, majd innen északabbra terjeszkedtek a másodszor is hunok lakta Meotiszba. Ismeretes, hogy Attila halála után fiaik több utat választva hagy-

ták el a Duna-Tisza közét. Egy részük Erdélyben maradt. Ők nagyon valószínűen a székelyek elődei, másrészüket a Balkán felé, illetve a Don medencéjében élő bolgár-török népek felé tartottak és ott királyi dinasztiát alapítottak, harmadik nagy népcsoportjuk visszatért ősi, belső-ázsiai szokás szerint oda, ahonnan elindultak vándorútjukra. Attila népével Meotiszból, a Fekete-tenger északi partjáról, a Kaukázus előtti térségből indult világhódító útjára. Az is közismert, hogy évszázadokkal korábban a szkíták birodalmának a középpontja volt itt. Ide szivárogtak be, vagy fejedelmi házasság révén ide települtek be és egyesültek a hunokkal őseink. („Hunor, Magyar két dalia, két egytestvér Ménrót fia.”) Ettől a területtől északra még egyszer hatalmassá válik a szabír nép, megalakul egy Szabír Birodalom, majd ezt váltja hatalmas népmozgások közepette a Kazár Birodalom. Népünknek mindkét birodalommal élénk kapcsolata volt, miközben megteremtette Dentu-Mogyert, Dentu-Magyariát, a Don-tővi első Magyarországot. A népmozgások népünket sem hagyták érintetlenül. Ott, ahol néhány évtized alatt hatalmas birodalmak dőltek meg népünk sem maradhatott egy helyben. Elhagyva Dentu-Mogyert Lebédiába költöztek, majd Etelközben telepedtek le, megalapítva a kovácsok városát Kievet. Ebben a nagy népmozgásban Dentu-Mogyer népének nagyobb csoportja, több törzse, visszatért a Turáni-felföldre és ma is ott él a kurdok lakta vidéken, kisebb csoportja, Álmos törzsének, a Megyer (Mogyer) törzsnek a vezetésével Árpádnak második vagy többedik házassága révén vérszerződéssel vérségi rokonságot teremt három onogur-bolgár törzsszel, egy törzs pedig egy kazár törzsszel. Így három és fél szabír törzs, egy fél kabar törzs és három onogur-bolgár törzs (ezek nyelve török nyelv volt, nem finn-ugor, a népek neve csak hasonló!) egyesül egy új néppé, a magyarrá, mely nevét a Megyer (Mogyer) törzs nevéből veszi Kr.u. 885 és 890 körül. Ez az új népcsoport Árpádot választja fejedelmének. A Honfoglalás Árpád nagyszerű terve volt, melyet ez az újonnan alakult nép mintaszerű pontossággal valósított meg. A bevonuló magyarok értették az itt élő népek nyelvét, sőt az avarok közigazgatását átvették, közülük főembereket választottak. A magyar vármegye rendszert Szent István az avar földvárak rendszerére alapozta. Az avarok keresztények voltak, miután meghódoltak Nagy Károly frank császárnak, az előírta nekik a kereszténység felvételét. A magyar katonai hatalom a bevonult 300-400 ezer új törzsszövetségbe tartozó magyar és az itt élő legalább 200 ezer avar katonai erejére épült. Az önkorlátozó magyar szemlélet visszafogta az avarok vadságát és mohóságát is. A teljes magyarság, Mátyás királyunk kivételével, soha sem indított hadjáratot Európa nyugati fele ellen. Voltak törzsi alapon szerveződő, kalandozások névvel illetett, hadjáratok, de azok sohasem kaptak fejedelmi, királyi támogatást, kisebb-nagyobb törzsek katonai tettei voltak. Céljuk nem kapzsi haszon-szerzés volt, mint az avarok hadjáratainak, hanem leginkább Attila koronájáért, kardjáért, illetve annak felkutatására irányultak. Mai napig nincsenek feljegyzések rablott aranykincsekről, holott a korábbi avar hadjáratok esetén mindig hangsúlyozták azokat.

Visszatérve eredetünkhöz, mikor 948-ban Bulcsú bizánci követségben járt és a császár azt kérdezte tőle, kik vagytok ti tulajdonképpen, Bulcsú azt felelte: „erős szabírnak (szavírnak) neveznek minket a sztyeppén”.

Történetünknek ez a vége, ez foglalja keretbe a magyar őstörténetet. És ez a történet magyarázza meg nyelvünk eredetét, népünk rokonságait. Ez magyarázza meg avar-hun-pártus-szkíta rokonságainkat, úgy hogy egyik néppel sem vagyunk azonosak, ugyanakkor mindegyiknek van valóságtartalma és mindegyikkel vannak genetikai kapcsolataink. Úgy érzem, és úgy adom közre feltételezéseim sorozatát, hogy

magam megvagyok győződve arról, hogy másként nem lehetett. Szeretném, ha elfogadnák és kutatnák az állítások, feltételezések igazságtartalmát.

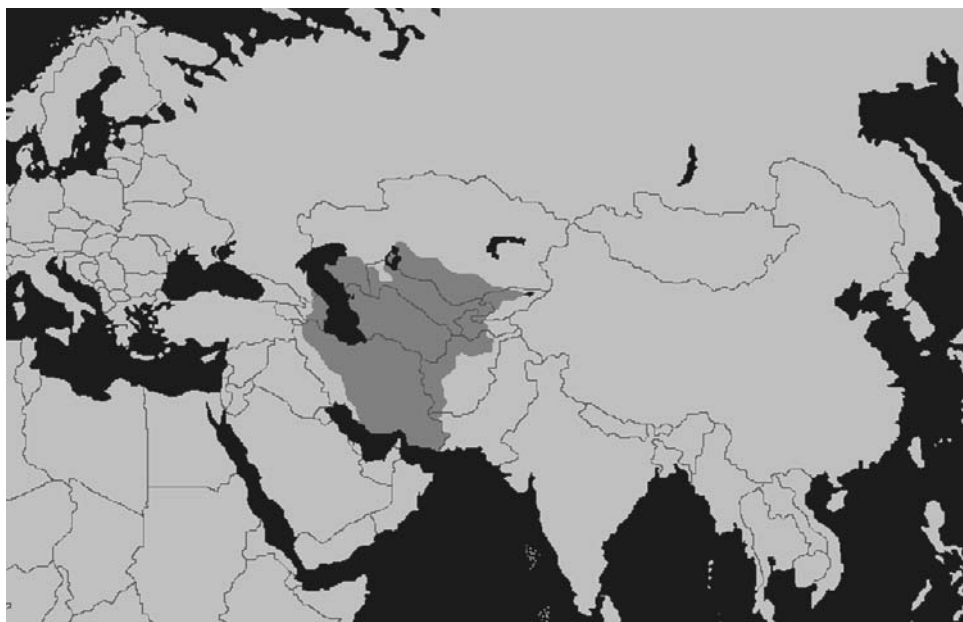
Az eurázsiai tér

A mai Észak-Kína, Mongólia és attól északra elterülő vidékeken éltek a hunok és a tőlük el nem különült avarok a Kr.e. 200-at megelőző két évezredben. Itt váltak hatalmas, erős néppé. Életterük a mai Kazahsztániig terjedt. Chorezm ennek nyugati határát jelentette. A két terület között több népcsoport, valószínűen rokon népek, éltek. Köztük az is, melynek egy részéből évezredek alatt kialakult a magyarság.

A Chorezm Birodalom térképe:

Ez a térkép III. Béla alatt mutatja a birodalmat, tehát 600-800 évvel később, mint amikor őseink elhagyták, de jó arra, hogy betájolja az embert. Ennél korábban kisebb volt és nem foglalta magába a mai Iránt. Az iráni hegyek északi oldaláig terjedt. Chorezm területén sok birodalom volt a perzsák és az arabok előtt. Hogy kik voltak azok, akik a magyar nép őseivel szerződtek, nem tudjuk, csak sejtjük, hogy a Tigris és az Eufrátesz vidékéről származó nép, esetleg sumér eredetű nyelvvel és kultúrával.

Még azt is megállapíthatjuk, hogy északabbra nagyobb kiterjedésű volt, teljesen körülvette az Aral-tót, akkor, amikor a magyarság eredete szempontjából érdekes a számunkra.

Subartu, a Turáni-felföld, és Kunmagyaria területe:

Ez a Kaukázus déli oldala. A látható két hatalmas tó környékére érkezhettek vissza őseink Kr.e. 100-400 között valamikor. Ezen a területen volt Kr.e. 2000 előtti években Subartu.

A magyarok feltételezett útja:

Köztudatban elterjedt, leginkább Juliánus barát alapján, ami valószínűen tévedés. Ez az avarok népvándorlásának iránya. Padányi kutatási eredményeivel ez az irány nem egyeztethető össze. Padányi szerint a magyarok ősei a Kaszpi-tengertől délre, a perzsa hegyek lábánál vonultak vissza a kiindulás területére a Van-tó környékén elterülő Turáni-fennsíkra.

Budapest-Szigliget, 2011. április

Marton Veronika

A magyaroktól a káld-sumirokig

A XIX. sz. közepe óta Magyarországon a tudományos körök a magyar őstörténelemnek a finnugortól eltérő elméleteit, kutatási eredményeit minden eszközzel igyekeznek a hitelességétől megfosztani, hogy az idegenből származó, nem magyar érdekeket szolgáló nyelvi, történelmi stb. téveszméket tudatosíthassák. A hivatalosított magyar történelem- és nyelvtudomány még lehetőségként sem veszi tudomásul, hogy a honfoglaló magyarság egyik része a Kaukázus déli részéről származik, és a nyomok a pártusokon keresztül egészen Mezopotámiáig, a káld-sumirokig vezetnek.

Számtalan régészeti és néprajzi bizonyíték van az ötezer évvel ezelőtt Mezopotámiában élt KI.EN.GI (kangar), közismertebb nevén sumir, ill. káld-sumir és a magyar nép közti műveltségi kapcsolatra, egyenes ági leszármazásra. A magyar nép és nyelv régiségének bizonyítékai a népművészetünkben megőrződött tárgyi és szellemi emlékek.

A XX. sz. elején Sebestyén Gyula a Vas-megyei Dozmaton gyűjtötte azt a regöséneket, amely a magyar nép emlékezetében megmaradt nagyon régi kozmikus tudást hordoz. Úgy vélte, a titok a refrénben (Hej, regül ejtem...) rejlik. Palkó István, szombathelyi tanár vette észre, hogy a regösének egy vadászati képbe sűrített, több ezer évvel ezelőtti csillagászati eseményt idéz.

Ahol kerekedik egy fényes nagy út, A mellett keletkezik egy halastó állás, Hej regül ejtem, hej regül ejtem... Azt is felfogja az aprócska sásocska, Arra is rászokik Csodafiúszarvas, Hej, regül ejtem, hej, regül ejtem...	A "fényes nagy út" a Tejút, benne a Halak csillagkép. A magyar nép hite szerint az égi Kos (csillagkép) Isten küldöttjét, a Napot hordozza a szarvai közt. Ez azon kozmikus esemény, midőn a Nap dec. 21-én áthalad a téli napfordulón.
Homlokomon vagyon fölkelő fényes Nap, Oldalamon vagyon szép árdeli Hold, Jobb vesémen vannak égi csillagok, Hej, regül ejtem, hej, regül ejtem...	A regösének a csillagos égboltot idézi, midőn a Nap XII. 21-én a Kos csillagkép szarva közt jelenik meg. Több ezer évvel ezelőtt Mezopotámiában e csillagászati esemény az év kezdetét jelezte.

A dozmati regösének megőrizte csillagászati esemény a mezopotámiai Babilont idézi. „Babilónia északi és déli része kétféleképpen számította az év első napját: **Lagásban a téli napfordulótól, Akkádban a Napnak a Kos csillagképbe történő belépésétől** vette kezdetét, ez egyazon napon volt, tehát a kétféle újév napja egybeesett.”, mégpedig több ezer évvel ezelőtt.

S az „árdeli hold”? Európa közepén, távol a tengertől a dozmati pásztorember, honnan tudhatta, hogy a Hold okozza az árapályt? Hacsak nem az őseitől, akik a tenger mellett éltek, s apáról-fiúra hagyományozták e természeti jelenség emlékét.

Eszerint a magyarság tudása, vagyis „A dozmati regösének”-ben megőrződött távoli időkbe visszanyúló tudás Mezopotámiából származik, s mindenképpen leszárma-
mazási folytonosságra utal. Jelezve, hogy a magyar nép műveltségének gyökerei a Közel-Keleten, Mezopotámiában keresendők.

A Kr. e. IV. évezredben Mezopotámiát három, szkítafajú népcsoport keveredéséből létrejött káld-sumir nép lakta.

Az őslakosság a vízözönt túlélte. Legtöbb tárgyi emlékét az al-Ubaid dombban találták meg, amelyről e népességet **al-Ubaid**-inak nevezték el. A régészeti leletek tanúsága szerint a történelem előtti korban a Kárpát medencéből a Habur folyó forrásvidékére, Halafba szkítafajú vadásznépek vándoroltak. Mire eljutottak Dél-Mezopotámiába, a vadászat mellett már földműveléssel foglalkoztak. Ezt tanúsítja az Al-Ubaidi és a magyarországi un. Kőrös-kultúra régészeti emlékeinek hasonlósága.

1. Tál (Al-Ubaid kor, Kr. e. 4000)

Az **uruki népcsoport** nyomait a mezopotámiai Uruk városának feltárásakor találták meg. Az orosz Tolszov hívta fel a figyelmet e népesség chorezmi kapcsolatára. Szerinte e nép az Aral-tó vidékéről, Chorezmből Szuzán keresztül vándorolt Mezopotámiába. Évezredekkel később, a hun Atilla nagykirály halála után a fia, Csaba királyfi chorezmi királylányt kapott feleségül. Két fia született Ed és Edömén. Meghagyta nekik, hogy térjenek vissza apáik földjére, a Kárpát medencébe. Ed a „honfoglaló” magyarokkal visszatért, Edömén meg a fehér-hun birodalom megalapítója lett.

2. Tárolóedény (Uruk kor, Kr. e. 3400 körül)

(Sokan kétségbe vonják a magyar krónikák hitelességét, mert Attila halála és a magyar hon-visszafoglalás között több emberöltő telt el; s nem Ed, hanem csak a le-származottjai térhettek vissza. Ám, ha elfogadjuk, hogy kb. Kr. u. 600 és 900 között 293 évet betoldottak az időszámításunkba, akkor a magyar krónikáknak igaza nyilvánvaló.)

A Kárpát-medencéből a Balkánon keresztül Mezopotámiába vándorolt harmadik népcsoportot a legtöbb leletet adó lelőhelyről **Jemdet-Nasr népességnek** nevezik.

3. Bikafejes edény (Jemdet-Nasr kor, Kr. e. 3000 körül)

A XIX. században Torma Zsófia, erdélyi magyar régész Erdélyben, a Maros partján a Djemdet Nasr dombban talált leleteknél kb. 1200-1500 évvel régebbieket talált. 1961-ben Vlassa, román régész Alsótatárlakán kb. 5-6000 ezer évvel ezelőtti agyagtáblákat talált. A rajtuk levő írásjelek igen hasonlítanak az első mezopotámiai képszerű jelekhez. A különbség csak annyi, hogy az erdélyi leletek mintegy 1200-1400 évvel korábbiak. Ez is bizonyítja, hogy a káld-sumir nép harmadik összetevője [része] a **Kárpát-medencéből, Erdélyből** vándorolt a Balkánon keresztül a Folyam-közbe, és vitte magával az írásbeliséget. Torma Zsófia véleményével egyetértett Schliemann, Trója felfedezője és a francia Sayous is.

4. A tatárlakai táblák és a Blau-táblák egyike

Az **al-Ubaid, az uruki és a Djemdet-Nasr** népcsoport összeolvadásából keletkezett sumir nép hozta létre azt a kultúrát, melynek ékírásos jeleivel kezdődik az írott forrásokra támaszkodó történelem. A XIX. században e népet szkíta eredetűnek tartották, és a régészeti leletek szerint onnan származnak, ahol a magyarok elődjai éltek.

A káld-sumirok soha nem hívták magukat sumirnak, hanem **KI.EN.GI**-nek vagy **KIN.GI**-nek. Ezen elnevezés a magyarországi besenyők *kangar* nevében köszön vissza. E nép a folyamközi hazáját **lakott földnek KALAM.MA**-nak hívta.

Nemcsak a Biblia, hanem a Kr. e. III-II. évezred fordulójáról származó ékiratos királylista is arról tudósít, hogy a vízözön után a **királyság újra leszállt az égből**, ami azt jelenti, hogy a mindenkori káld-sumir király Isten kegyelméből lett az uralkodó.

Sumerban addig senki nem lehetett király, amíg Enlil isten el nem ismerte, és a nippuri Ékur templom papságától meg nem kapta az uralkodásra jogosító aranykezesztet.

E keresztnek hasonló a szerepe, mint a Magyar Szent Koronának. A középkorban a magyar nép addig senkit nem ismert el királyának, amíg a magyar Szent Koronával meg nem koronázták.

Árpád-házi királyaink papkirályok voltak, uralmukat az Égtől, Istentől kapták. Isten rendjét, a kozmikus rendet kellett képviselniük és az országukban érvényre juttatniuk, éppúgy, mint a sumir uralkodóknak.

A sumir Lagasban talált sugaras párd�fej Enlil isten fiának Ningirsu istennek a jelképe, akit a magyar krónikákban Nimródnak vagy Ménrótnak hívnak. Ő az „ég hűséges gyermeke”, az Orion csillagkép.

5. A korongos párdücs

A sugaras korongban három írás-sor van: **Fokosként adom néktek, Sirburlaki lelkét, Ningirsu istent.**

Enlil isten a fiát, Ningirsut, a hős párdücsöt küldte a földre, hogy Lagas (Sirburlaki) város lelke, védelmezője, igazságtevője legyen. Jelképe a sugaras korong. (Enlil nevének jelentése **én-lélek**.)

A korongos párdücs sugaraival hasonló fejdíszük van Széken (Erdély) a násznagyoknak.

6. Széki násznagyk sugaras kalapban

Ningirszu isten más ábrázolásain is visszaköszön a sugaras kalapdís, sőt a széki ábrázoláson levő homlokfeletti két levélke is.

7. Asszír pecséthenger nyomat

A magyar népviselet nagyon hasonlít a káld-sumir „parasztok” viseletéhez. Az alábbi képen bőrszobrás, bőrgyártás (szoknyás?) sumirok egy egyiptomi öltözkű alakot ütlegetnek.

8. Bőrszobrás, bőrgyártás sumirok

A bőrből készült kabátfélét viselő két ember között a térdeplő koronás alak talán a fogoly király, mellette az elmaradhatatlan kos és a turulmadár. Mindkettő magyar jelkép.

A következőkben bógatyás sumir alakok és egy bógatyás bakonyi kanász képe látszik.

9. Káld-sumir bógatyás alakok. Az ülő pap ekét tart a kezében. (Kr. e. 2400 körül)

10. Bógatyás keszthelyi kanászok (XIX. sz.)

A magyar Alföld őshonosnak tartott állatai is mezopotámiai eredetűek.

11. Lépegető szürkemarhák

Népünk hite szerint a Boldogasszony hét leánya az élet adója és védője, a bőség, a termékenység, a növények szaporításának, az állatok szaporodásának, az áldott ál-

lapotú és a gyermekágyas asszonyok védelmezője. Ők a magyar néphit óvó-védő istenasszonyai. Hasonló a szerepköre a sumir Innana (Bau) istennő csendes esőt hozó, magot fakasztó, rügyet bontó, állatokat védő, magzatot óvó, szülést segítő és védelmező hét isteni leányának.

A kecses, fátylas női alakok minden olyan ábrázoláson megtalálhatók, ahol vigyázni kell az állatokra, a terményre, az emberre, a házra stb.

12. Juhokra vigyázó istennők (Kr. e. 2900)

Az említetteken kívül számtalan hasonlóság van a magyar és a sumir nép kultúrája között, de nem hagyhatók figyelmen kívül a nyelvi azonosságok sem.

A **táltos** szavunk közismert. „A táltosok a régi magyarok bölcsei és papjai voltak.” E kifejezést, ugyanilyen értelemben használták a sumirok. A TAL jel **bölcs**et, tudóst, a TAS pedig **urat** jelent. Összeolvasva TAL.TAS. Jelentése a magyar **táltos** tulajdon-ságára utaló **bölcs** **úr**.

A **király** (=uralkodó) szavunkat a frank Nagy Károly (Carolu = ölyvecske) nevéből eredeztetik. A magyar **király** szó viszont a **kerülő** kifejezésből származik, amit a káld-sumir KIR.HAL szószerkezet értelmezése is alátámaszt. A KIR jelentése **kör**, a HAL pedig **halad, előre megy**. Összeolvasva KIR.HAL = **körbe halad**.

Az Árpádok korában a magyar uralkodónak kötelessége volt az országát körbejárni, meggyőződni arról, hogy a nép elégedett, boldog-e. Ezt szolgálták pl. Mátyás király álruhás országjárásai is. A magyar szakrális uralkodók feladatköre benne rejlik a **király** szóban.

Érintőlegesen említtem a Pál (PA.AL = **a fokos elöljárója**) és az Álmos (A.LA.MU = **a bőséges víz hozta**) nevet. Mindkettő a magas rangú sumir papi méltóság megnevezése.

Ezen kívül számtalan, kifejezés, szó, szószerkezet, toldalék, szótag van, amelyeknek az eredeti jelentését rég elfeledtük, de a sumir nyelv segítségével értelmezhetők.

Mindez csekély töredék azon sok azonosságból és hasonlatosságból, amely a káld-sumir és a magyar nép műveltsége közt megvan, s ami annak bizonyítéka, hogy a mai magyarság a káld-sumirok egyenes ági elszármazottjai.

Sajnos sokan még mindig elutasítják a magyar és a káld-sumir kapcsolatoknak még a lehetőségét is. Úgy tesznek, mintha e nép nem is létezett volna, legalábbis magyar vonatkozásban. Mindez azért van, mert a finnugor eredet- és nyelvrokonítás eszméje hazánkban tarthatatlanul dogmává merevedett.

Fejes Pál

Mit tudunk az Árpád-ház őseiről?

Tudom, hogy sokan nem fogják elhinni, hogy az i. u. 895-896-os honfoglalást vezető Árpád vezér hét törzse olyan neveket használt, amelyek a nagyon távoli múltba vezetnek vissza.

Első epigráfiai könyvemben [1] említést tettem az Ausztrália (kitüntetetten a „Kakadu Nemzeti Park”) területén élő őslakos ABORIGINES népről. A nép neve a

HABUR.(E).EEG.EENEESIS szerkezetre vezethető vissza, amelyben a „HABUR” > „hábor(ú)” szavunkra, míg az aláhúzott EEG.EENEESIS > „egyenés”, azaz [GER] (EEGEER.HAD.EE >) GERADE; [ENG] (EES.HADAR.HA.EG.HAD >) „STRAIGHT” fogalmakra ismerhetünk rá. Az [ENG] szinonima azért érdemel megkülönböztetett figyelmet, mert az eredeti, sérülés nélküli szó szerkezet ősi hazánk nevét („SÁR.RÉT”) hordozza:

EES.HADAR.HA.EEG.HAD

HABUR.EEG.EEG.HAD

EE.LI.EESSAR.REED.HAD (EEL.I = „EEG”),

amely szerkezetben a vastagított betűmérettel nyomtatott fogalom nem más, mint az [ENG] LIZARD, vagyis a magyar: [HUNG] „gyík”. Mivel az [ENG] DEED jelentése megegyezik a [GER] (DAD >) TAT szóéval, az (EE)REEDEED > „eredet” nem más, mint az [ENG] GENESIS (melyet az ausztráliai autochton őslakók, az ABORIGINES népnévben is könnyű felismerni..)

Svájc területén is jelen volt a GENESIS fogalma, sőt a „HOLLÓ-HON” fogalomból a (HOLLÓ.HON >) OLLON is, ugyanis egy ilyen nevű település ma is létezik ebben az országban.

1998-ban a National Geographic Magazine egyik munkatársa hosszú cikket írt a lap számára [2], amelyből az derült ki, hogy az őslakos GAGUDJU törzs egyik őrege szerint népe kb. i. e. 41 000 körül telepedett le Ausztráliában. (A törzs neve is sokatmondó: „(HA)G.E.HUD.HASSU”, amelynek elemzését átengedem az olvasónak.)

Azt is megtudhatjuk ebből az írásból, hogy a nép ősi istenét

(H)AL.MUD.J-nak hívták.

EEGEES.HAD.EE

EEB.HAD.EE

HU.HUN.HAD.DEE (amelyben a HAD.DEE > HAT.TI-ra változott.)

A „HAT.TI” azt jelenti, hogy „HAT SSEET”, vagyis az észak-indiai haza eredeti 7 törzsből (EED.EEN = „heten vagyunk”) csak 6 menekült el. A hetedik, a HAN.EEG (sokkal később: „NYÉK”) törzs egy része (mint „betolakodó”) az elfoglalt területen maradt.

A „HAN.EG” törzs jellegzetességét azok a fogalmak árulják el, melyeket akkor kaphatunk meg, ha az aláhúzott „NEG” > „négy” részletet más nyelvekből vett, de azonos jelentésű fogalmakkal helyettesítjük. (Ezt a módszert én „szó-létrának” neveztem el és bizonyítható, hogy őseink is használták a fordításnak ezt az általánosí-

tását, addig, amíg a „nyelvtan” nem jelent meg az egyes nyelvekben.) Erre a célra felhasználhatjuk pl. az [ENG] (BU.HUR >) FOUR, a [GER] (EBEER >) VIER, vagy a [HIND] (SSAR >) CAR szavakat. Nem részletezem az elemzést.

Az [ENG] szóalak a „HABU.HUR” ? HABEN ? HUN.HAN stb.; a [GER] (EBEER >) der EBER = „vadkan” (< HAB.HAD.EG.HAN) fogalmat eredményezi, amely történelmünkben fontos szerepet játszott. Amikor személyi, vagy állami érdeket sértett a bűnöző(k) személyének nyilvánosságra hozatala, a „bűnös” mindig a „vadkan” volt. A [HIND] változat arról árulkodik, hogy az „orosz” (HU.HUR.HUSS, amely azt jelenti: „én SSEED ház”) nép uralkodói, a „CAR”-ok (tisztelet a kivételnek) nem ehhez a néphez tartoztak, ugyanis a HAN.EG ? HASS.HA.HAR, ahol az aláhúzott részlet HINDI: [HIND] szinonimája (EN.HUG.EESSAN >) NUK.SSAN azt árulja el, hogy „én elpusztítom a hó hon(át)”. Más szóval, a „bojár” uralkodók HU.TU ősökkel „büszkélkedhettek”.

Az „ÁLMUDJ” fogalom nagyon közel van a honfoglaló ÁRPÁD apjának, ÁLMOS(S)-nak a nevéhez, amit tüstént meg fogok mutatni.

Lehet, hogy az ősi szövegek valamelyikében megtalálható annak a „LAN”-nak („uralkodónak”) a neve, akit a HU.TU támadók a KAIN/ABEL bibliai küzdelem (i. e. kb. 44 600) során megöltek. A megöléshez semmi kétség sem férhet, de az uralkodó nevét nekem nem sikerült megtalálnom. A „BAAL és ANAT” című ugariti eposzok között [3] van egy, a „NIKKAL házassága” (az eposz címe, pontosabban a „NIKKAL” szó elárulja, hogy „ÁDÁM” hóárral és tűzzel pusztította el „ABEL” ősi EEM.HUL hazáját), amely az EEG.EEGEER (? HU.HUN.HAD.EEGEER, amelyben az aláhúzott részlet az ősi haza egyik neve volt!), vagy másképpen a „KASSIR”-ok leányaival foglalkozik. Ők voltak a „holdsarló” népének leányai. A figyelmemet az keltette fel, hogy hatan voltak. „Keserves” szóelemzéssel sikerült kb. egy évtizeddel ezelőtt kideríteni, hogy a 6 leány neve azonos az i. u. 895-896-os honfoglalók 6 törzsének a nevével. De a nevek (szinte hihetetlen módon) azt is elárulják, hogy az EESSA-exodus menekültjeinek zöme hol talált új hazára? Talán érdemes ezt az összeállítást (amely egyébként az [1] epigráfiai könyvemben is megtalálható) ismételten bemutatni.

1.) EEL.LEE.HU (> ILHEH) 2.) MEEL.LEEG.EE (MELGEH)

„JENŐ” törzse „KESZI” törzse
hely: „KALDEA” hely: „EBLA”

3.) EE.HASS.HID.HAG.HADE (> JASSTAKAT”) 4.) EEB.EEG.HAD (> HIBKAT)

(EE)KÉRI törzse „MEGYER” törzse
hely: „LAGASS” hely: „EGYPTOM”

5.) (TAKAT PERBEHESSEL) 6.) DAM.HASSAD (> DAMIKAT)

„KÜRT-GYARMAT” törzse „TARJÁN” törzse
hely: „MAR.I” hely: „SSUMEER”

Az ősi nyelvész, aki ezt az összeállítást megfogalmazta, nem tudott (pontosabban: nem tudhatott) arról, hogy az EESSA-exodus nem csak ANATOLIA területére és közvetlen környezetére szorítkozott, hanem a Föld „akkor” lakható összes területére kiterjedt. Ezt egyértelműen és cáfolhatatlanul tanúsítják az ideiglenes szállásként fel-

használt „barlang-lakások” falain látható „tenyérnyomatok”, Borneótól Afrikán és Európán át Amerikáig, sőt Patagóniáig („Hand-Caves”).

Tehát a törzsnevek azonosak a honfoglalók nevével, de egy, a Nyék törzs neve hiányzik a felsorolásból, ami arra vall, hogy az ősi hazát a (HAN.EG >) Nyék törzs támadta meg és foglalta el (kb. 4600 éves időtartamra.)

Mindebből következik, hogy a 7 honfoglaló törzs vezérének, ÁRPÁD-nak a neve is azonos volt az ősi haza uralkodójának („LAN”), HAR.EEB.HAD-nak a nevével. Ez a név azt jelenti, hogy: HÁBOR(Ú) HUN.HAD.DEE, amely szerkezetben a HAD.DEE (jelentése: „hat SSEED”) a későbbiekben HAT.TI-ra módosult.

Ma már nem lehet eldönteni, vajon az életét vesztett uralkodó neve eredetileg is HAR.EEBAD volt-e, vagy ezt a nevet csak a halála után kapta.

Ebben a névsorban az információátadás szép példáját láthatjuk, amely kb. 1600-1700 nemzedéken át fenn tudta tartani az ősi neveket.

Ezután nézzük meg a honfoglaló vezér közvetlen őseit.

Én a magyarság őseit kb. a Szumér városállamok megsemmisítéséig (tehát kb. i. e. 2000-ig) kíséreltem meg nyomon követni. Ami ezután történt, arról a magyar krónikások (Anonymus, Kézai Simon stb.) írásaiból és néhány ezzel a témával foglalkozó dolgozattól tudtam meg valamit. Ma már kideríthetetlen, milyen okok játszottak közre abban, hogy a honfoglaló ÁRPÁD-ot közvetlenül megelőző korszakról nagyon keveset tudunk.

Én leginkább azon csodálkoztam, hogy miért kellett ÁRPÁD vezérnek a (biztosan HU.TU, tehát nem ősmagyar leszármazott) Nyék törzs leányai közül feleséget választani? Vagy, még inkább: miért kellett a Nyék törzset „honfoglalóként” behozni a Kárpát-medencébe? (Gyanúm szerint, ebből az első házasságból született gyermek(ek) sok bajt hoztak a második házasságból leszármazottak és szüleik fejére.)

Az ÁRPÁD-ház eredetével Vértessy György [4] írása foglalkozik. A szerző azt írja, hogy az információhiány akkor válik igazán nyomasztóvá, ha meggondoljuk, hogy ez a dinasztia több mint négy évszázadon át adott népünknek fejedelmeket és királyokat. Joggal vethető fel az a kérdés, hogy ez a „tudatlanság” vajon milyen okokra vezethető vissza? A krónikásoknak valamit „hivatalból” el kellett hallgatni?

Érdemes tehát szemügyre venni, hogy azt a keveset, amit tudunk, vajon jól tudjuk-e?

Anonymus szerint i. u. 819-ben „ÜGYEK” szkíta vezér feleségül vette „DENTU-MOGER”-ben „ONEDBELIA” vezérnek „EMES(S)” nevű leányát. Ebből a házasságból fia született, aki az „ÁLMOS(S)” nevet kapta – írta Vértessy.

Nézzük meg, mit árulnak el az előbbi szöveg aláhúzással kiemelt fogalmai?

Az első név legyen a szkíta (vagyis: ESIS.HAG.HID.HA) vezér: „ÜGYEK” neve: HU.EEG.EEG > ÜGEG > „ÜGYEK”

EEL.I.EE.SSA.HAR.(...)REED.(...)D (EEL.I ? EEG)

<.....>EGESS<.....> (EEGESS = „egész” = „ép”)

<.....> EEB <.....>

HU.HUN.HAD.HA.HAR.HAZ.HAD.HAD

<.....>. HAD.DEE

Ez az elemzés elárulja, hogy a „szkíták” észak-indiai menekültek leszármazottjai, tehát „ősmagyarok” voltak. „ÜGYEK” is közéjük tartozott!

A „DENTU-MOGER” (Padányi Viktornál: „DENTU-MAGYAR.IA” [5]) szó szerkezete ez lehetett:

HADEN.HADU.MUG.EER > „DENTU-MOGER”

HADUR.HADESS.HAMUG.EER

HADUR.HADESS.HAMISS.HAG.SSEED (miként a „Halotti Beszéd”-ben)

A Padányi-féle szerkezet hasonló (nem részletezem), de itt megjelenik a „SÁR.RÉT”-i őshaza neve, a „GEEG” > „gyík”, vagyis az [ENG] LIZARD, a következő alakban:

SSEEGEEL.EEGEESS.HA.HAR.REED.EED.EEN (itt az EEDEEN a záró szó)

De, nézzük tovább! „ONEDBELIA”, vagyis az após neve következik.

A torzulásoktól megszabadított szószerkezet a következő:

HUN.HED.HABEEL.LEE.HA > „ONEDBELIA”

HU.HUN.HALA.LAN

<.....> HAL.EGE.HA.N

<.....>.HAL.HABUR.EEN vagyis

„HŰN sújt(otta a) HŰ.HUN(át) | elpusztul(tam a) hábor(ú-ban) |”

Más szóval az „após” neve is rendben van. Ő is az EESSA-exodus leszármazottja volt!

A leányának szebb neve nem is lehetett volna.

EEM.EESS ? EEM.HUL ? EEM.EESSAL, amely azt jelenti:
„SSEEGEELEE.MAG”

Tehát a név ugyanaz, mint ahogyan közeli (!) rokonaink, a „szumérok” az „asszonyok nyelvét” (pontosabban talán: „a NEEN-ik nyelvét”, mivel az „asszony” szót gyűlölték) nevezték.

Gyermeük, (HAL.MUSS >) „ÁLMOS”, neve szinte megegyezik az édesanya nevével, amelyet az előbb vastagított betűkkel jelöltem meg:

HAL.MUSS (HUSS ? EESS.HAZ ? HUL.HAZ ? SSEED HAZ)

EEG.**EEM.EESS**.HAZ (ahol az EEG ? HU.HUN.HAD)

Ez az elemzés meggyőző bizonyítékát szolgáltatja annak, hogy a finn/ugor nyelvtudomány ezúttal is tévedett: az EEM gyöknek ugyanis semmi köze az „anya”, vagy „anyácska” fogalomhoz. De a DEIMEL-féle szumér/akkád szótárnak sincs igaza, amikor az „EEM.EESS” fogalmat „papnő”-ként értelmezi! (Lásd [6].)

Az általam készített szóelemzések tökéletes összhangban vannak az ÁRPÁD-házi királyok pénzvereteivel is. Az 1. és 2. ábrán II. Endre (1200-1235) pénzvereteit mutatom be.

1. ábra

A király és a királynő rajza fölött egy NILW írással írt szöveg látható. Miután a szöveg egyik NILW jele egy (ma is meglévő) vallást sért, csak a jobbról bal felé haladó közvetlen olvasatot mutatom be (azaz egy „hatágú csillagét”; egy „körét” és végül egy „setét” [> „sötét”] félholdét)

„HAMUG.EN.HADESS.HUN.HAD.HAG.EEN.HU.HUN | **HALALA**
SSEED.I.HA.NEEB.HID.HAR.HAB.HAD.HAM.EN” |

Ez a szöveg ebben az alakjában is jól érthető, ha tudjuk, hogy a „HAMUG” = „hamisság”, mint a „Halotti Beszéd...” leggyakrabban idézett sorának szövegében. (Ténylegesen a jelentés tovább „finomítható”, ugyanis a „HAM” = (...)SSUN.IG.HA, és a SSUNIG > ZUNIK nem más, mint az „ördög” szavunk. A „HA.EN” = „HABUR.HASS.EN”). A „HAG” szó régen „elpusztít”, „erőszakot hajt végre” stb. jelentéssel bírt. A „HED > HÍD” szó egyértelműen azonos az [ENG] HIT = „sújt”, vagy „sújtott” szavunkkal. A vastagított szöveg megérdemli, hogy részletezzem:

„elpusztult SSEED.I.HA népe, (mert) a HAR.HAB.HA(-i) ÁDÁM sújtotta”

(Ez a fordítás nem egészen pontos, mert a hangsúlyt a HU.TU őshaza „HAR.HAB.HA” nevére helyeztem.)

2. ábra

A 2. ábrán egy meglehetősen bonyolult hieroglif + NILW írást láthatunk (ugyan csak II. Endre király idejéből).

A szöveg hieroglif részletei: (már nem élő két) „fa”, középen egy „vár” (melyet ősi időkben eltérően neveztek: „HA.BEB.HA.HAR” > HAWAR; ezt a fogalmat kisé sérülten az [ENG] WAR = „hábor(ú)”-ként ismerhettük meg), fölül egy „csepp” láthatunk, melyben 4 jobbról bal felé haladó „EEM.HA” olvasatú NILW jel figyelhető meg.

A szöveg közvetlen olvasata az alábbi:

BA + (HA).WAR + BAB + HU.HUN.HAD.HAD + 4 + EEMA

A „BA” gyök a [GER] das HOLZ = (nem élő) FA, de a [GER] szó helyreállított alakja: HUL.LU HÁZ ? „SSEED.IHA nép ház(a)”. A „HAWAR” szó nem csak „hábor(ú)” jelentésű; ebből fejlődött ki a (teljesen félreértett) „AVAR” fogalom, amely egyértelműen idegen népet jelöl. A BA + B > BÁB (és nem BAB !), vagyis azonos a [HIND] (BUD.LI >) PUT.LI ? „SSEED nép” jelentéssel. Ezután a „4” szám következik (4 ? [...]N.EEG). Az EEM.HA ? „SSEEGEEL.LAN” (megjegyezve, hogy a „LÁN” szó „akkor” biztosan nem volt „LÁNY”; de ez a szó az igazán érdekesekek közé tartozik, mert „LÁN” ? „LEEKIN” > „legény” = [ENG] (LADI >) LAD, ugyanakkor a [HIND] LEKIN = „MAG(AR)”). Végül is a meglehetősen bonyolult szöveg jelentése a következő:

„holló-ház | hábor(ú) | SSEED nép(e) vagyok | SSEKEEL uralkodó (a)
HAT.TI hó-hon(ból)”

Azt hiszem, hogy ez az olvasat senkit sem lep meg!

A személynevek és a veretek olvasatai tökéletes egyezést mutatnak. Ebből arra a következtetésre juthatunk, hogy ÁLMOS vezér „jó házból” származott. Ugyanez igaz az Árpád-dinasztia alapítójára is. Kézai krónikájából csak azt tudhatjuk meg, hogy ÁRPÁD a (HADU.HUR.HUL >) „TURUL”, más szóval „magyar hadúri” nemzetségből származott. (Aligha véletlen, hogy egy [közelebbről nem ismert] „szekta” makacsul követelte a budapesti XII. kerületi „turul szobor” eltávolítását. Azt hiszem, hogy „ők” tudták, hogy a „TURUL” szó mit jelent!)

A „holdsarló” (miként azt megbeszéltük) őseink fontos jelképe volt, hiszen a „lányaik” nevei azonosak voltak az őshaza törzseinek neveivel (a „HAN.EG” nem tartozott közéjük!). Szumér területén a sémi „akkád” megszállás [tehát kb. i. e. 2400 előtt], a „holdsarló” mást (is) jelentett: a férfi „DUMUZI”-t és a nő „IN.NIN”-t, akiket a termékenység isteneinek tartottak. A fennmaradt liturgikus költemények szerint a tavaszi termékenységi ünnepen IN.NIN elcsábította DUMUZI-t és szeretkezett vele. (Úgy tudom, hogy Ciprus szigetén ez a gyakorlat túlélte az évezredek, de az ezzel kapcsolatos hírek nagyon visszafogottak.)

Az „akkád” megszállás után a sumér DUMUZI-ból sémi TAMMUZ lett. Hasonlóan IN.NIN „átadta helyét” (ha nem is önszántából!) a sémi (HASS.HADUR.HET >) ASTORET-nek, a későbbi „ISTAR”-nak. A „hatágú csillag” ISTAR jelképe volt.

Magyarázó szöveg az ismeretlen fogalmakhoz

1.old. Ősi időkben (i. e. kb. 44 600-tól) (lényegében) csak két nyelvet beszéltek a Föld valamennyi területén: az ősmagyar EEM.HUL (= SSEEKEL.I/MAGAR) és HAM.EGU (= „HU.TU”, vagy „HAR.HAB.HA”-i) nyelvet. A bibliai KAIN/ABEL küzdelem nem úgy végződött, ahogyan azt a Biblia leírja. Káin (népe) nem agyonütötte ABEL (népét), hanem télvíz idején felégette az észak-indiai JAMUN.HA folyó bal oldalán elterülő mocsaras, száraz náddal borított hazáját. Az ott élő 6 törzs kb. 360 000-es létszámából kb. 40 000 életét vesztette a tűzben és az azt követő árvízben. 320 000 ember menekült, amerre látott („EESSA-exodus”).

Kb. i. e. 40 000-ig a Föld „akkor” lakható területét az EEM.HUL nép „belakta”. Az „egyiptomi” III. dinasztia alapítója: „DJOSSEER” peeró megszervezte a „SSEEZAM” nevű katonai vállalkozást és visszafoglalta az ősi hazát (i. e. kb. 40 000). Ezt követően kb. i. e. 32 000-ig tartott az EEM.HUL nép „aranykora”.

Ebben az időben (és valószínűleg később is) születtek az EEM.HUL helynevek, a fauna, a flóra nevei, a családnevek stb. Azóta azonban nagyon hosszú idő telt el. Jóllehet, a fogalmak rögzültek, de ugyanakkor sérültek is. Az epigráfia fontos feladata, hogy a (kb. i. e. 20 000-ig élő) nyelvtant nem ismerő fogalmakat feltárja és értelmezze, ami rendkívül nehéz és sok bizonytalansággal jár, emiatt csak fokozatos megközelítéssel megoldható feladat.

Az [ENG], [GER], [SANSC], [HUNG] rövidítések utalnak az angol, német, szanszkrit és magyar szószervezetekre. A zárójeles részlet a feltételezett ősi szószervezet, az azt követő szó a mai alak. Az a tapasztalat alakult ki kb. 30-35 év alatt, hogy az ősi mondanivaló nem mindig tükröződik a modern fogalomban. (Pl. a szerző édesanyjának családneve, VRECZNIK, egyfelől értelmetlen, másrészt szláv névnek tűnik, pedig a név ősmagyar: VER.EESSA.ZUNIK = „veri SSEET népét hóárral az ördög”. Vagy a francia vörösbor, a „CABERNET SAUVIGNON” (< EG.HABER. HU.HUN.HIT + SSA.HU.BEG.HAN.HUN) azt jelenti: „A SSEET (nép) hazáját, a hó-hont, háborúval sújtotta az alvilági gyilkos HUN”. Ezek kiragadott példák. Ha valaki venné magának a fáradságot (és értene is hozzá), a „százezernyi” helynév stb. értelmezésével ki lehetne deríteni a „homo sapiens”

46-47 000 éves történelmét.

Mivel az ősi szószervezetek összetevői nyelvtani szerkezet nélküliek, az egyes szógyököket le lehet fordítani. Ehhez (elvben) az ősi EEM.HUL nyelvre lenne szükség, azonban EEM.HUL–magyar szótár nincs! Az EEM.HUL szógyököket az [ENG], [SANSC] stb. nyelvek szavaiban (sok-sok éves gyakorlat után) fel lehet ismerni. A felismerés után a fordítandó szöveg aláhúzott részlete alatt meg lehet találni a fordítást. Ha abban is van aláhúzás, akkor a fordítás a következő sorban folytatódik, amíg – végül – egy értelmes szóalak ki fog alakulni.

A „(HA)G.E.HUD.HASSU” EEM.HUL szöveg értelmezését nem lehet elvárni attól a személytől, aki először találkozik ilyen fogalmakkal. Annyit (talán) elmondhatok, hogy az előbbi szerkezet (szinte pontosan) ismétlődik egy nyugat-indiai város: (E.HUD.HABUR >) „JODHPUR” nevében. A magyar „ASZOD” (= E.HUD) is ebből a szerkezetből született.

2 .old. A „LAN” fogalom, igaz sérülten, Ceylon, vagy mai nevén a „SRI LANKA” névben fordul elő. Az eredeti szerkezet ez volt:

SSA.HAR.EE LAN EEGA = „MAGAR uralkodó HÁZÁ”

és azt árulja el, hogy a „LAN” szó eredetileg „uralkodó”, „vezér” stb. jelentést hordozott.

(Az egyiptomi uralkodó, DJOSSEER, peeró, azaz „bíró” volt!)

ANATOLIA gyakorlatilag „KISÁZSIA”-val azonos.

A „PATAGONIA”-i „HAND-CAVES” számos olyan barlangot jelöl, amelyekben az EESSA-exodus népe ott hagyta „névjegyét”, egy negatív „tenyér-lenyomatot”. (A „tenyér” szó származhat az „EEDEEN.EER” = „Édeni SSEET”, vagy a „HADEEN.EER” = „SSEET hadúr” szerkezetből is.)

3. old. „Szumér” anatóliai városállam volt. Területén áthaladt a (mai nevén) TIGRIS és EUFRATES folyó. Népe „autochton”, tehát EESSA-menekült nép volt (akkor is, ha ezt a finnugor nyelvészek nem hiszik el nekem.) A haza és népe az i. e. kb. 2400 táján Afganisztánból és Pakisztánból indított „sémi lerohanás” miatt pusztult el. (A menekültek egy része Ázsiát (UJGUR nép) és Európát (ETRUSK-ok, de a Kárpát-medence is érintett volt.)

4. old. II. Endre magyar király íródeákja(i) még ismerték az Észak-Indiából származó és az EESSA-exodus folytán az egész világon elterjedt kép (hieroglif) és NIL (azt jelenti: „észak indiai lineáris”) írást („writing”). Ez egy meglehetősen bonyolult téma. Epigráfiai könyvemben [1] egy részletesebb leírás található.

A „Halotti Beszéd és Könyörgés” kb. i. u. 1100 idejéből származó „kódolt” szöveg, amely meg akarta óvni ezt a magyarság őstörténetét bemutató hagyatékot az inkvizítorok pusztításától. A leírást a Domonkos-rend inkvizítorai meghagyták ugyan, de ez ideig csak ostoba fordítások („bizony por és hamu vagyunk”) készültek. Nekem kb. 3 hónapi munkámba került a szöveg (egy lehetséges) fordítása (lásd [7].)

Irodalom

[1] Fejes Pál: „Mit írtak az ősmagyarokról 46 000 évvel ezelőtt?” (HERALDIKA Kiadó, BT., Budapest, 2009.)

[2] National Geographic Magazine, 173 (1988), 266 old.

[3] „Baal és Anat”. Ugariti eposzok (Helikon Kiadó, Budapest)

[4] Vértessy György, (Kultúra) Pesti Hírlap, 1990 aug.3.

[5] Padányi Viktor: „DENTUMAGYARIA” (Transsylvania Kiadó, Buenos Aires.)

[6] A. Deimel: „Liste der archaischen Keilschriftzeichen”, (Orient-Gesellschaft, Leipzig, 1922.)

[7] Fejes Pál: „A magyar őstörténelem epigráfiai gyöngyszemei” (HERALDIKA Kiadó, Bp.,

Kiss Dénes:

A RAGOZÓ NYELV LÉNYEGE

A ragozó nyelv lényege: *összeadó, számtani nyelv. Az alapjelentéshez – ősgyökhöz – további jelentéseket, képzőket, ragokat és más toldalékokat jelentéseket adunk hozzá és így alakul ki a szavak végső jelentéstartalma. Mindez úgy lehetséges, hogy a magyar ábécé hangzóinak nemcsak alaki, hanem helyi értéke is van és a hangzók írását és ejtését páratlan állandóság jellemzi. A magyar azt ejt, amit ír; azt ír, amit ejt. A kivétel elenyésző, néhány régi név esetében, bizonyos táj szavakban, ám a mássalhangzókra akkor is megbízhatóan támaszkodhatunk. A jelentés összege pedig maga is logikus. Tehát: a magyar nyelv alapja a logika és a számtan. Az alaptörvénye olyan, mint a számtané. Csupán azt kell elhinni és megjegyezni, hogy egyszer egy az egy. A többi mind ebből következik.*

A ragozás maga is hozzáadást jelent. Csakhogy a toldalékokat nemcsak a szavak végén találjuk meg, hanem a szavak elején és a közepén is. Ha ragos a beszéd, akkor ragokat használunk. De hogyha „haragos” valaki, akkor az azt is jelenti, hogy indulatból sokféle formát, változatot használ, szitkozódást szítás, azaz szidás alkalmával. Többféle benne a rag, a képző, ezért aztán rendkívülien (ha)ragos beszédéről van szó. Mára elterjedt, az egyébként nem szép kiszólás, "nem ragozom" tovább. Különbözik ez sem fordítható le más nyelvre. Ugyanis nem lehet értelme egyetlen más nyelven sem.

Mint látható, összetett és logikus előzményei, valamint követelményei vannak annak, hogy ragozó nyelvről beszélhessünk. Véleményem szerint, csak egyetlen igazi ragozó nyelv létezik, az a magyar. Más nyelvekben is használnak jeleket, toldalék féleket, ragszerűségeket, de olyan mértékben és finomságban, ahogy mindez a magyar nyelvet áthatja, átjárja működése közben, egyetlen nyelvnél sem tapasztalható! S mindezekhez csatlakozik az a tény, hogy a magyar ember alapjában a kettes számrendszer logikája szerint beszél és gondolkodik, valamint az is, hogy a magyar lehetőleg *képekben fejezi ki magát*. Rögtön itt van a másutt már többször is emlegetett és *magyarázott* szavunic Mert az ember *afején már a megszólalása előtt „kifejezi”, hogy öröm, düh, bánat, indulat stb., jelenik-e meg a szavakban!* Innen a szó rokon értelmű változata, a „ki-fej-ezés”. Milyen szépen fejezte ki magát! De szép ez a kifejezés.

Egyébként *afej* a legfontosabb, legfőlül található, ezért a *leg-fő-bb testrészt* is. Sha „fő a feje”, akkor a fejét tényleg főként, fejként kell használnia! Pontosan látható és érzékelhető a kettős értelem nyomatékos jelenléte. Itt talán nem árt megjegyezni, a magyar először „számol” és csak azután olvas. Az írástudók is számoltak előbb. *Mert látták, hogy egy vagy több dologról van szó.* Ebbőlindultak ki a beszédben. „Magad jöttél?” „Egyedül vagy?” És így tovább. Általában a mennyiségi jeleket vesszük észre először, aztán a nagyságokat és arányokat, tehát valamilyen, számmal kifejezhető jeleket, értékeket. Ahogy a csecsemő is először az egy karját veszi észre, csak sokkal később az ujjait. Így

azt is mondhatjuk, hogy az értelem, a felismerés, de a jelentés is számok közvetítésével alapozódik meg. Ez egyetemesnek mondható, ám a nyelvek közül, nagy va-

lószerűséggel csak a magyar nyelv tudja és tartja *számon*. És ezt is a „szám” szavunkkal fejezi ki. Erről még többször kell szólnunk. Egyébként a magyar a pénzt „olvas-sa”. Régebben, vidéken megolvasták a pénzt és a csibéket is vagy a tyúkokat este záraskor.

A birtoklási törekvések mögé eszmét állítunk. Még a gyilkos is meg akarja magyarázni és jogosnak kívánja elfogadni tettét. A mi nyelvünkől közvetlen és erős, logikai szálak vezetnek el szinte minden nagy ősi műveltséghez. A mi nyelvünknek emlékezete van, élő működése közben úgy viselkedik, mintha egyszerre volna számtani rendszer és szerves, élő halmaz. Sőt, a pontosabb megközelítés, ha azt mondjuk, hogy a magyar nyelv élő rendszerek logikus halmaza. Nem szólva arról, hogy a magyar nép eszméje benne van a nyelvben, azt is mondhatjuk, hogy a magyar nép eszméje maga a nyelve, minden lényeges, ránk vonatkozó rendszer magyarázata.

Tehát a logika és a számtan átható jelenléte a nyelvben a ragozás lehetőségének és működésének alapja. Sajátos, hálózatszerű kapcsolat rendszer biztosítja már ezer évek óta a *teljes ragozás* lehetőségét. Mert minden bizonnyal csak a magyar nyelv jellemzője a teljes ragozás. Ezt közli a nyelvünk is a **magyarázat** szavunkkal, csak meg kell érteni. Ez azt jelenti, hogy a ragok, képzők egyrészt ellenőrizhetően és bizonyíthatóan önálló szavak voltak és azok ma is. Például az *-on-en-ön* helyhatározó ragok benne vannak az *innen, onnan, amonnan* szavakban. Vagy a *-ra-re* szintén ott van a *rá, rája, erre, arra, amarra, hajrá, ráteszi, ráfogja, ráüt, ráken*, stb. szavakban, hordozza a jelentéstartalmat. Noha olykor elrejtőznek, mint a *tolmács, tolvaj* szavainkban a *-tól-től, miközben tolakodóan ott van a „tol”, „eltol”, „taliga”, „tolong”, „túlekedik”* stb. szavakban. Mivel az írás és ejtés következetes egysége a magyar nyelv egyik erénye, így lényegét tekintve, a magyar ábécé áll a legközelebb a számokhoz. Hiszen a kettő, négy, hét bárhova írjuk mindig ugyanannyi, csak tizes, száz, ezres, vagyis helyi értékekben változik, de az alapjelentése marad. A magyar ábécé hangzóinak is van nemcsak alaki, hanem helyi értéke is. Emiatt a magyar nyelvten is alapvetően **számtani művelet**. De az ocsúdó gyermek is először számol, és mindenki más is, amikor mondani akar valamit. Meggyőződünk arról, hogy *hánnyan állnak velünk szemben?* Így a látvány és a helyzet nyomán döntjük el, hogy egyes számban vagy többes számban beszélünk. Arra is gondolhatunk, hogy sok tízezer évvel korábban az első jelek számot jelentettek ugyan, de ha számolunk, ki mondjuk, hogy „egyetlenem”, számot jelenítünk meg hanggal. Vagy ha azt mondjuk, hogy „összegezzük a mondanivalónkat”, az „össz”, „összes”, „összeg” szót használjuk. Vagy „összejöttünk”, együtt vagyunk. Az összes és az együtt megint találkozott. Nagyon hosszan sorolhatnánk a példákat, mert szinte alig tudunk olyan

hosszabb mondatot használni, amiben valami ne utalna a számokra, arányra, mértanra, és így tovább.

A számokra utaló jelentések ott vannak az „alig”, a „leg”, – legnagyobb, legény, azaz: leg-én, stb. szavakban, de például a legalább jelentése a legkevesebb – a „nagy”, „hosszú”, „rnéret”, „ár”, „érték”, „bér”, „jel”, – lásd, jelentés, jelentős stb. – kivon, levon – akár összeget, akár következtetést – ici-pici, kicsi, apró, parányi, keskeny, vagy az „előbb”, mint valami előtt, megelőzve, előző és így tovább, az emlegetett „legény” szavunk, amely összetétel. Hiszen a „leg”+ „én” található a legény szavunkban. És arra se nagyon gondolunk, hogy az „e-lég” szóban is a benne van, ha nem is a leg-es-leg, de ugyanaz, mint az „e-leg-em” van szavunkban lévő „leg”. Vagy arra se nagyon gondolunk, hogy az „al-ig” magába foglalja az „al”, „alul”, „alant”, „alku”, „alant” stb. szavak al-apját. Az „ig” pedig, mint a *Halotti Beszéd* című nyelv-

emlékünkből tudjuk, egyet (1) jelent. Így aztán, ahogy másutt is utaltunk erre, a magyar „igen” szó a ragozott „ig”, emiatt jelenti azt, hogy egyezünk, ha „igenlünk”. Tehát ugyanazt mondjuk a „megegyeztünk” (?) kérdésre válaszul, hogy „igen”. Az alig pedig az alsó határa valaminek. Ha alig mentünk, akkor nem nagyon mentünk, illetve, ha függőle-leg-es az irány, akkor az al-já-ig mentünk. Alá, azaz lemerültünk.

Azt a címet adtuk a kis eszmefuttatásnak, hogy a ragozó nyelv lényege. Ám a „lényeg” szavunk vizsgálatára edd(ig) nem gondoltunk. Holott a „lény” szóhoz az „eg” csatlakozik, azaz nem más, mint az „egy”. Tehát a két külön szó jelentése ezúttal is, logikusan adja ki a szó értelmét, jelentését. Íme az említett *rendszer* részei, példái, amelyeket külön könyvben taglalhatnánk. Itt van ez a szó is, lássuk: tag-lal-hat-nánk, érdemes is közelebb hajlani hozzá.

A „tag” külön szó is. A „lal” ott van a fog-lal, tag-lal, szó-lal, stb. szavainkban. A lal, lel, lél, mind a „rokon” társa! A „lelet”, „lélek”, „lelkes” stb. szavaink töve. Maga a „rend-szer” szavunk is csupa számtan, mértan, sőt esetleg alak, forma, megjelenés jelentéseit is magába fog-lal-ja, Nos, al-ig-ha leg-én-ked-het-ünk, mert asz ámos és számtalan vál-toz-at kiválóan mu-tat-ja, hogy akár a számok, összeadva adják ki a „végösszeget”. E csodálatos nyelvvel és vel-ünk könnyű kiegyezni. Mert a -val-vel-ből a „vel” alkotja a „vel-ünk” szavunkat. Tehát rag és a mink, münk szavunkból, mint annyi helyen az „nk” mutatja a többes számhoz való tartozást. Tehát mink, bennünk, velünk, magunk, házunk, kezünk és sorolhatnánk hosszan az ezt igazoló példaként. Az „nk” önmaga meghatározza a jelentés lényegét. A val-a pedig a való-ságot erősíti.

Alább újra látnunk kell néhány példát arra nézve, hogy miféle lehetőségeket is nyújt a ragozás, képzés. Nem elemezzük most a következőket, a Tisztelt Olvasóra bízunk ennek megkezdését, majdan később visszatérünk erre az érdekes és páratlan nyelvi, gondolkodási adottságra. Mert a nyelvekben találhatók ilyen-olyan toldások, jelek, ragfélék, de azok valóban nem az igaziak!

Ban-da, ban-dá-ban, ben-dő, ben-dő-ben. (A jelentéstartalom a -ban-ben ragokban tömörül.) Miként benne, bent, benső, benfentes, vagy banda, bandérium, bandita, banditizmus, de lehet bensőséges, bennünk, azaz mibennünk. Nekünk, azaz minekünk. Velünk, azaz mivelünk, stb.

Gát, -tág-, gát-ol, gát-ol-gat. (Tág, tág-ít, tág-ít-gat, tág-ít-gat-tat-hat.) Tag- ad, tág-ul-gat. Tag-ad-ha-tat-lan-ul, tag-lal-gat-tat-hat, stb.

Lankadat-lan, len-dület-len, (Lanka, lankad, lankadat, lankadatlan, lankás vidék,) sebből lehetséges a lanyha, lanyhul. Stb.

Hoz, hoz-om-ány, hoz-om-ány-hoz. Változatok: -hoz-hez-höz, ehhez, ahhoz, amahhoz, haza, hazához, házhoz, húz, húz-von, huza-vona, huzal-vonal, huzakodik, hozományhoz és így tovább.

Neki, -nak-nek, ennek, annak, amannak, neki-megy a fal-nak. De mi-nek? Nekem, neki, nekünk, azaz minekünk. Itt a „mink” -ből elég ha az „nk” a szó végére kerül. Ugyan az az „nk”, azaz n+k, amelyik például a **nekünk** szavunkban n+k-n+k, kétszer található meg.

Rá, erre, arra, emerre, rája, hajrá, hajrája, ró, rónán rója lépteit. Ráró, vadász-sólyom, (amelyik a hajrá kiáltásra elröppen és lecsap.) Órá, énrám, miránk, reá, reám, stb. Rovásait rárója. (A „ráró” vadász-sólyom neve.)

Tol, -tól-től, ettől, attól, amattól, eltolja taligán, toligán, tolvajtól tulajdonítja el. S tolvaj tol-ongásban, túl-ekedésben tul-ajdonít el, még a tol-mácstól is, aki más-tól

nem ezt, hanem mást, amazt tol-más-ol. Azaz, et-től at-tól más-t. Tőlem, tőled, tőlünk, stb.

Belül, bévül, a bel-ső-ben van a bél. Valamint a bélés. Az bél-eli a kabátot. Ő a szabó cég-beli mester. Szab-ad szabó, nemcsak szab-dal, de szab-lyá-ja is van. Kör. (k+r) Korondon körbe forgatták korongon és így kerekedett kerekre a kerámia. (Talán a leggazdagabb mássalhangzó képlet a k+r és a g+r.) Erről több helyen sokat írtunk. De hasonló jelentései ide tartozik a h+r képlet is. Például Herenden is korongoznak! A hurrikán forgószele.)

Nála, nálánál, nála nélkül, nélküle, nélkülöz, nélkül, anélkül, nálam, nálunk, (nál-nél), ennél, annál, amannál, stb. Itt is elég a nálunk, ugyanazt jelenti, mint a mi nálunk.

-Nál-Nél
... nál-nél
volnál
hogya
lennél

Ennél
Innál
Annál
ennél

Vele-val-vel, velem, veled, vele, valaki, valami, valahol, valahova, valamivel, illetve mivelünk helyett velünk. Hasonul: evvel-avval lesz ezzel-azzal. (Mivé lesz? Ezzé, azzá, amazzá. Nem „kezem-vel”, hanem kezemmel, lábammal, stb. Ezek a nyelvi egyszerűsítések és egyúttal a beszéd színesítései, gazdagítása.) Szín, nemcsak helyszín, hanem valaminek a színe, valójában a felszíne, ami legelőször tűnik, villan a szemünkbe. Másként szólva, a dolgok felszíne, külső része. A színpad, színház, színmű a látással van elsősorban kapcsolatban. „Se színe, se hamva.” Így mondjuk, ha valaki eltűnt. Vagy régen láttuk. Nagyon érdekes ahogy a nyelvünk a „negatív” jelentést, mintha mozgás volna, kifejezi: színe és visszája. Ráadásul a „szün-tűn” összefügg. Az ellenkezőjét jelenti, ha feltűnik vagy ha eltűnik. Sok hasonló és *feltűnő* jelenség van a nyelvünkben! Vagyis, ahogy látjuk a „fel” és az „el” igazában ellentétek. Mert ebben az esetben is az „el” ugyannyi mint a „le”. A letűnő már közelebb van az eltűnéshez. Ide csatlakozhat mértani kifejezésképpen a „lejtő”. (A „le” a számtanban a kivonás, a „mínusz”. Például leértékelés. Az „al” hasonló, mint a „le”, ezért van benne az „alku” szavunkban. Ugyanis ebben az esetben is, lefelé akarja a vevő vinni az árat! Leértékeli. Talán csak mellékesen jegyezzük meg, hogy az „ellen” szavunkban azért jelentkezik az „ellenkező”, az „ellentét”, mert az „el” a „le” formájában egyértelműen, „leértékelődik”, számtani kifejezéssel minusszá változik. Azaz valami „le-vonódik”? De az említett „lejtő”, a dolgok „alja” stb., is ide tartozhat. A „felvonás” kezdetet, folytatást jelent, míg a levonás, elvonás csökkentést. Megint úgy működik a magyar nyelvtan, mintha **számtani művelet volna!** Azt is figyeljük meg, hogy az „al”, tehát: alul, alsó, alagút, alagsor, alacsony, alatt, alattvaló, alatti, sőt, alantas, alant – lent – stb., még a „landol” szavunk is a leérést jelenti, azaz a földet érést. Mert magyar szónak tartom. Hiszen a korábban említett „lanka” szavunkban is ott van a lent, – „A-lan-t repül a nap, mint a fáradt madár” – miként

Petőfi írja. Jól látjuk, hogy az „al” és a „la” is tartalmazza ezt az ellentétet. De csökkenést jelez a „lankad”, „lankadat” szavunk is, azaz „al”-acsonyabb, kisebb hatású a len-dület.

Szer, a nyelvi szervezetben, mintha a szor-zás, több-ször-ö-zés, szer-zés gazdagon használható szava - ragja, képzője, önálló szava volna? – Az *ezer* szavunkra gondolkunk! Másutt erről elemzően írtunk. – Különben ennek is

hármás hangmagasságú változata van, mint a -hoz-hez-höz vagy az -on-en-ön helyhatározó ragnak. De akkor is ezekre a szótövekre épülnek – de szép kifejezés az „épül”, „épülnek”, hiszen mintha azt is mondanánk, hogy épebbek lesznek. Mint a jobbul. A betegnek „jobbulást” kívánunk.

A szer önálló szó is, jelzi, hogy minden rag és képző önálló szóból való, annak a jelentését képviseli. Kérhetünk valamilyen „szert” a betegségre. Göcsejben megvan a „szeres” települések nyomai. A szeri szerződés aláírásának szervezetten, szertartás szerint ejtették szerét. Az ezzel kapcsolatos, nagyszabású szervezéséről nem is szólva. Mert az nem szertelenkedést jelent, ellenkezőleg. Szervezettséget!

Mindezzel, ahogy fönt jeleztük, arra kívántuk fölhívni a figyelmet, hogy tényleg, bizonyíthatóan **rendszer halmazok** találhatók a nyelvünkben és azok *élő állapotban működnek* és használhatók a beszédben, írásban. Ezek „nyelvtani” mozzatja a logika és a számtan. Tehát csakis akkor beszélhetünk ragozó nyelvről, ha ilyen közel áll a logika lényegéhez és ennyire idézi a számtan lehetőségeit.

Azt leírtuk, hogy valószínűleg az agysejtek húsz milliárdja is hasonló módszerrel, illetve rendszerrel „foglalkozik” a tudással. Tárolja és továbbítja több ágon a fogalmak vegyi vagy elektromos kódjait. Illetve alighanem a vegyi folyamatok és az elektromosság – mi más még? – együtt munkálkodnak, amikor tanulunk, gondolkodunk vagy ki akarjuk fejezni magunkat. Úgy vélem a gondolkodás egyik legfontosabb képessége *a gondolat társítás!* Ez alkotja az összefüggések gyors felismerésének módját. Így épül föl maga a gondolat is. És maga az agy nemcsak megőrzi ezt a folyamatot, hanem megjegyzi minden egyes alkalommal a történeteket. Nem kell mindent minden alkalommal előről kezdenünk. A költészetben például a verseknek jellemző, kódszavai vannak. Mire gondolunk? Például, elég annyit mondani „mit nekem te” és az átlagosan művelt magyar – ma még! – „asszociál” *Petőfi Sándor Az Alföld című* versére. Ez csak egyszerű példa, de minden bizonnyal érti a Kedves Olvasó, hogy a rendszer a nyelvi halmazban is rugalmas hálóként, egymással kapcsolatokat építve és tartva él. Képes önmaga szakadásait is újra kötni. A lazának látszó és látszólag egymástól független szókincs valójában folytonos kapcsolatban áll egymással.

Arról is ejtsünk szót, hogy a képzők zömében összekötő szótagok, mint a da-de, ta-te, ad-ed, at-et, va-ve, és így tovább. Ezáltal is nagyon sok a lehetőség a szóalkotásra, a jelentések összeadására, a szókincstárban ennek következtében is szaporodik a mindennapi kincs. De ezzel sincs vége a lehetőségeknek. Noha csak példákat említenek és nem törekedünk a teljességre. (A pohár, ha teljesen tele van, akkor teli pohár. Ha félig van tele, akkor félig üres is.) A beteljesülés vagy teljesült kívánság is olyan, mint a kiegyezés, megegyezés, bejött számítás.

A *meg-egyezés-ben* az „egy”, (I), a lehető legtöbbet jelenti! Annál megelőbbet, jobbat, többet nem lehetett volna elérni. Hasonló a jelentés ahhoz, amit így fejezünk ki, valami *kiegészült*. S mivel az „egész” eredete az „egy”, a mindenkori kiegészülés, egészzé, azaz eggyé válást jelent. Tehát megint itt van az EGY.

A sok-sok fontos tényező között akad még olyan, amivel nem lehet elég-szer, magyarán e-lég sokszor foglalkozni. E szóban, „sokszor”, kettős többesség található. Az egyik maga a sok – ebből szóból használjuk a „k” -t, a többes szám jelét! –, a másik pedig a „szor”, tehát a szorzás, több-ször-ö-zés szava. Lám e mondatokban már törvény-szer-űen ott vannak a számtannal szoros kapcsolatban lévő jelentések. De térjünk e kis eszme-futtatás témájára, ami nem más, mint a *-ság-ség képző eredete és használata*.

Ezúttal is a mássalhangzó képlet segít. Ez pedig az s+g. S ha így van akkor lássuk milyen jelentést ad a szavakhoz? Hegy – hegység, sík – síkság, katona – katonaság, sok – sokaság. Nincs kétség afelől – ahogy több évtizede már megállapítottuk –, hogy ez a képző *képnövelő*. *S eredete a „sok” szavunk.*

Tehát nagyobb, több lesz a jelentés, ha használjuk ezt a képzőt. És mi az, ami általánosan sokat, nagyságot, többet, számosat és számtalant segít kifejezni? A sok kifejezéssel a dolgok nagyobbodnak, megnőnek, ha úgy tetszik sokasodnak általa. A hegyből vonulat, hegység lesz. A katonából szinte sereg. Van Ság- hegy, dimbesdombos tájon Rétság nevű helyiség. Igazában nem is illeszkedik a magánhangzó! Az rétság volna. Megfelel az is a nyelvi szabálynak, hogy a képlet egyik tagja a „g” kemény párja a „k” hangzó. Tehát a „sok” s+k = s+g- vel. Vagyis a sok szavunk teljes joggal, törvényszerűen alakulhatott át a szavak végén, sajátos kopással és lágyulással -ság-ség-gé. Így is formálódhat képző, méghozzá anélkül, hogy elveszítené az eredeti jelentését.

Ez az átalakulás ismét csak a magyar nyelv különleges voltát igazolja. Ugyanis minden ilyen és hasonló átváltozás logikus és törvényszerű! Az a tényező ez is, amely minden más nyelvtől, lényeges tulajdonságait tekintve, megkülönbözteti a magyar nyelvet. Miközben működésének lényegét is jelenti.

Dr. Papp Lajos

*„Nem vagy szabad, míg önmagadért élsz,
mert önzésed rabja maradsz.”*

(Széchenyi)

Gróf Szécsényi István a Látnok

MIT TUDUNK MI, MA ÉLŐ MAGYAROK GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁNÉRŐL?

Ha önkényesen kiválasztanánk a ma élő vezető közéletet, politikát, művelődést, tudományt képviselő száz legelismertebb honfitársunkat és megkérdeznénk tőlük, hogy ismerik-e Széchenyi István könyveit, írásait, munkásságát, vajon hányam lennénk, akik azt mondhatnánk, hogy egészében, vagy nagyobb részben ismerjük?

Széchenyiről írt tanulmányok, könyvek sokasága jelent meg az elmúlt százötven évben.

Közülük sok becsületsértő, Széchenyi fényét elhomályosító, a Héroszt földre döntő, sárba taposó, a valóságot meghamisító írás született.

„Tehát Széchenyi gróf – bármily szép országmegváltó elképzelései vannak is – szinte semmit nem tehet az ábrándok nélküli bankár, Sina báró nélkül. A gróf és a báró, a magyar mágnás és a görög kereskedő, „az egyik egy hanyatló, a másik egy föltörekvő társadalmi osztály tagja”.

Azt gondolhatnánk, hogy a Rákosi- vagy a Kádár-korszak legsötétebb időszakából ragadtam ki egy pár sort.

Nem!

E gondolatokat és egyéb becsmérítő sorokat Fejér Lászlónak, a Deák Antal András, Amelie Lanier: Széchenyi István és Sina György közös vállalkozásai c. könyvről írt könyvismertetésében (2007) olvashatjuk.

A könyvismertető szándéka „szövegkörnyezetéből kiragadva” talán nem világos. A tisztánlátást szolgálja, ha a tanulmányból egy részt változtatás nélkül leírunk:

„Széchenyit... politikai pályafutása kezdetén a következő helyzet fogadta: egyik oldalon úttörő találmányok és technikai újítások voltak, melyek egy ország gazdaságának forradalmi átalakítására adtak lehetőséget, másik oldalon a tőkehiány, amely ezeknek a találmányoknak a hasznosítását veszélyeztette. Hogy aztán ő ezt a szándékot miként tervezte áthidalni, arról szól ez a könyv”. – foglalják össze munkájuk célját a szerzők. A választott téma izgalmas, mert a róla szóló irodalom igen kiterjedt volt ellenére, kevésbé ismert Széchenyi országépítő tevékenységének gazdasági háttere.

A következőkben a könyv által kínált nyomvonalon tekintjük át Széchenyi és Sina közös vállalkozásainak történetét, a Lánchíd, a vasutak, a csatornatervek és a Tisza-szabályozás területén.

Ha a történelem dolgaiban átlagos tájékozottságú embernek az utcán felteszik a kérdést: kinek köszönhető a Lánchíd, egyből rávágja: – Széchenyinek!, s ezzel már tovább is lép.

Tudatunkban természetesen kapcsolódik az első budapesti állandó híd a „legnagyobb magyar”-hoz. Kis tanakodás után még valamelyik Clark (inkább az építő Ádám, s csak legritkább esetben a tervező, Tierney) nevét is elővarázsolja agyunk számítógépe, de aztán tényleg kész. Ennyi!

Pedig napjainkban ezerszeresen megtanulhattuk, semmilyen nagyobb szabású vállalkozás nem nélkülözheti a kimunkált költségvetést, s legfőbbképpen a biztos anyagi hátteret! Nem véletlen, hogy a Lánchíd részvényein ez állt: „Alapítá br. Sina György”. Tehát Széchenyi gróf – bármily szép országmegváltó elképzelései vannak is –, szinte semmit nem tehet az ábrándok nélküli bankár, Sina báró nélkül. A gróf és a báró, a magyar mágnás és a görög kereskedő, „az egyik egy hanyatló, a másik egy föltörekvő társadalmi osztály tagja”.

E néhány sor olvasása után mindenki számára nyilvánvalóvá válhat, hogy nem egy szocialista, kommunista ideológus kritikai megjegyzéseiről van szó, hanem egy tudatosan, pozitív bankárrá felépített pénzember feldicsőítése. Ez a szándék nem új keletű.

Már a XIX. században Jókai Mór Aranyember című, a mai napig olvasott nagysikerű regényének főhősét, az Aranyembert, Tímár Mihályt is a suttogó propaganda Sina Györggyel azonosította. (Jókait nem kérdezték meg...)

Gondoljunk a mai „aranyemberekre”. (A budapesti négyes metró, az autópályák és a Budapesti Közlekedési Vállalat mai bankáira, és a sajtószolgákra, a bankárok szolgálóra.)

A következőkben a múlt üzeneteit és tanulságait kívánom bemutatni eredeti és korabeli dokumentumok segítségével.

Mielőtt ezt megtenném, egyetlen kérdést szeretnék feltenni a tisztelt olvasónak:

Találkozott e valaki élete során, a valóságban, önzetlen, magyar népet, magyar nemzetet, magyar hazát szolgáló idegen bankárral?

Ki volt Sina György?*

Hodosi és kizdiai báró Sina György Simon, (Nis, 1782. november 20. – Bécs, 1856. május 18.) bankár, nagybirtokos.

Vlach (cincár, aromán) családja a dél-albániai Moschopolisból került a Habsburg Birodalomba. Különösen keleti kereskedelemmel, a textil- és dohányipar fejlesztésével foglalkozott. 1832-ben báróságot kapott. Széchenyi Istvánnal együtt részt vett a Lánchíd megépítésében, a finanszírozását ő szervezte meg az ausztriai Rothschild-ház bevonásával, valamint ő adta hozzá a legtöbb pénzt. Támogatta Széchenyi vasútépítési és folyamszabályozási vállalkozásait is. Az Osztrák Nemzeti Bank igazgatója, Görögország bécsi főkonzulja. 1850-ben vásárolta meg a gödöllői Grassalkovich-kastélyt, majd fia Sina Simon (1810-1876) 1864-ben adta el egy belga banknak.

Báró Sina György a „magyar hazafi”:

„A bankár Clarkkal kétféle költségvetést készíttetett: a drágábbat a kormány részére, hogy a nagy befektetésre tekintettel minél hosszabb ideig tartó jogot szerezhessen a hídvám szedésére, olcsóbbal pedig bizalmasan megkereste Wodianeréket, hogy részt kínálva az üzletből, megbontsa az ellenpártot. A beavatottak humoros jeleneteknek is tanúi lehettek: a háttérből titokban Wodianert támogató Rothschild egyetértésével, Wodianer hazafias érzésére hivatkozva magyarázta a Sinával kötött egyezséget, s visszavonta azon korábbi vádjait, hogy Sina túlságos nyerészkedése megkérdőjelezi a báró tisztán hazafias szándékait...”

1849 szomorú novemberében Haynau táborszernagy jelenlétében ő (Sina György – a szerző) adta át a hidat a forgalomnak.” (*Nem sikerült felrobbantani, ezért átadjuk... magyar munkások építették a 48-49-es szabadságharc alatt is... Haynau és Sina adják át. – a szerző.*) „Széchenyi ekkor már hosszú idő óta a döblingi elmeegógyintézetben volt. Üzleti és emberi kapcsolatuk megszakadt”.

Néhány Széchenyitől származó írott emlék Sinával kapcsolatosan:

„gyalázatosan drága számlákat állít ki, igazán smucig ember”.

„Jellemző felfogásukra Széchenyinek, az 1848. márciusi párizsi forradalommal kapcsolatban felmerülő kérdése: „Származhat ebből magyar hazámnak valami haszna?” Ugyanakkor gúnyosan feltételezi, hogy mindez Sinában a következő gondolatokat indíthatja el: „Lesz belőle hasznom?”

Látszólag érdemtelenül sokat foglalkozom Sina báróval?

Nem.

Személyes indítékom a következő:

2002-ben különös adományt kaptam. Az adományozó a következő szavak kíséretében adott át egy papundekli dobozt és benne egy könyvet:

– Ezt a könyvet az 1930-as évektől azon személyek birtokolhatják, akik értik Gróf Széchenyi István szenvedéstörténetét.

A könyvet a 30-as évek elején a Grassalkovich-kastély szemétdombján lelték.

Ez a könyv a „felvágatlan” könyv.

Gróf Széchenyi István, amint (feltételezhetően) megkapta a nyomdából *Széchenyi István: Javaslat a magyar közlekedési ügy rendezéséről. Pozsony, 1848.* című könyvét, az első példányok közül Sina György bárónak dedikált egyet.

Az íveket nem vágták fel. A szemétdombon megtalált könyv felvágatlanul került ki a Sina könyvtárból, mint értéktelen kacat. Ezzel bizonyítván, hogy Sina Györgyöt nem érdekelte Széchenyi nagy formátumú munkája.

Egyetlen oldalát el nem olvasta.

Az „aranyembert” csak az arany érdekelte.

Ezzel szemben Széchenyit a Haza sorsa aggasztotta még e szakmai könyv írása közben is.

Ebből a könyvből másoltam ki a könyv előszavát.

Címe: Felséges Haza.

Ez a könyv, és a könyv sorsa mutatja be az „igazi” Sina Györgyöt és az igazi Széchenyi Istvánt, „ az igazat mondd, ne csak a valódit” – *József Attila*.

Felséges Haza

„Hosszú álmaink s több mint fél százados szónoklatink után úgy látszik: elvégre tennünk is kellene valami nagyobb szerűt már, ha a nemzetek sorából disztelenül ki-sodortatni nem akarunk.

Fajtánk csudálatosan fenntartotta magát, de most bizonyosan bukik, vagy hosszú sorvadásnak indul, ha – mielőtt késő volna – a meddő vitatkozások vágásibul kibontakozva a tények mezejére nem áll. Szebb jövőnket a tett azonban még korán sem biztosítja – s e körül nem csaljuk magunkat – ha az efféle felszínes, egyoldalú, vagy éppen éretlen.

Nekünk magyaroknak, rémítő hátramaradásaink közt régibb nemzetek tapasztalásait felkincselve, organicus, egybefüggő, az egész hazát egyiránt érdeklődő eljárásra van szükségünk. Minden, mi egyes osztályok vagy épen egyesek érdekeit ápolja, vagy a hon csak bizonyos tájainak kedvez, egyenesen bántalom az egészre: minthogy felvirágzás tekintetében nem megyékül, egyes hatóságokul, Duna- vagy Tiszai kerületekkel, vagy egymástul elszigetelt kastákrul van és lehet többé szó, hanem – hála a mennyei gondviselésnek – valahára az egyetemes hazának szent ügye forog kérdésben.

Házsártos, egymást üldöző népből, mely erejét kölcsönös zsibbasztásra fecsérli, elvégre egycsaláddá, egy és osztatlan erős nemzetté akarunk és isten segítségével fogunk összeformni; mert csak így válhat – most csekély mivel eldiribolt – erőnk eldöntő súllyá. Efféle nélkül pedig minthogy egyedül erő szolgálhat nemzeti boldogság valódi alapjául, soha sem fog vérünkre derülni mosolygó üdv.

Minden oldalról szükséges ehhez képest – legyen az bár szellemi, bár anyagi – a gyökérig ható egybenfüggő, s ernyedetlen álhatatossággal ápoljt javítás. Legyen ehhez képest szabad, felséges Haza, mennyire körülményeim engedik,...

*Pozsony, január 25-dikén 1848.
a Haza legkisebb, de leghűbb szolgálja
Gróf Széchenyi István*

Széchenyi 1848. január 25-én világosan és tisztán látta az akkori magyar nemzet állapotát.

Világosan és tisztán látta a teendőket.

Már az 1848-49-es szabadságharc előtt meghatározta azokat.

Megvilágosodása, látnoki képessége nem a világot látott, érett gondolkodó fokozatosan kialakuló képessége volt. Már huszonkét éves korában huszárkapitányként bizonyította kivételes képességét.

1814 őszén egy confidens, vagyis a Metternich-kormány egyik rendőri kéme, titkos jelentésében ezeket írja Prágából:

„Gróf Széchenyi István huszárkapitány egy vendégfogadóban vacsorálva asztaltársai előtt kijelentette, hogy Ausztria csak ideiglenes fennmaradásáért harcol. Akármennyit győz és akármennyire halad előre, napról-napra közeledik felbomlásához. Alig egy század múlva szét fog esni, mert Ausztria alkatrészei egyre jobban távolodnak egymástól”.

Pontosan száz év múlva kezdődött a I. világháború és a Habsburg-birodalom szét hullása.

86 évvel a trianoni tragédia előtt Széchenyi, a „Vátesz”,* már látta Trianon vesztét, de látta elkerülésének esélyét is.

„Mondjuk ki, mondjuk csak ki, mit látott Széchenyi a legrettenetesebb látomásaiban... Trianon rémét látta...A *Hunniából* tudjuk, hogy már 1834-ben is megpillantja... Aztán döblingi látomásaiban igen sokszor...”

Lapozzuk csak fel ismét Széchenyi Hunnia című könyvét. Mit is lát Széchenyi rémálma harmadik képében?

„Ők – írja – nem védelmezik sajátjukat, létüket, de minket, magyarokat igyekeznek kiszorítani, legszívtelenebb-, legirgalmatlanabbul, elpusztult sajátjukban, eltörölt létünkben osztozandók...”.

Ezen összetett mondatot a Hunnia egyik körmondatába ékeli, mégpedig akkor, amikor azt veszi számba: „nyelvünk és sajátságink kifejtésében előhaladni” mi célból kell. Hogy „megsemmisítetésünk ellen védelmezzük magunkat”. De honnan tudja, hogy Magyarországot már irredenta mozgalmak fenyegetik? Jövendő? Rossz előérzeteit fejt ki? Valóban tudomása van már ekkor az irredenta mozgalmakról? E kérdésekre nem tudunk meghatározott választ adni. Annyi biztos, hogy Széchenyi 1835-ben már megpillantja Trianon veszedelmének rémét is. A mohácsinál ezerszer súlyosabb veszedelem rémét. Miért nem ír erről ezer oldalt? Elhessegeti magától a legiszonyatosabb rémképeket? Valószínű.

„Olyan-e Trianon, mintha csak Széchenyi rémálmában létezne?

Olyan.

Igen, mintha a döntéshozók lázálomban cselekedtek volna...

Kilépnek Széchenyi lázalmából, és cselekszenek?

Igen. Trianon legalább annyira felfoghatatlan, mint egy rémálom részletei.”

(Az idézet Kocsis István Széchenyi című könyvének Püski, Bp., 2000., 422-423. oldalán olvasható)

Utólag könnyű belátnunk, hogy Trianont és Magyarország feldarabolását már sokkal korábban elhatározták a látható és láthatatlan nagyhatalmi erők.

A világ irányítói.

Ferenc József is csak eszköz, legfőbb végrehajtója a láthatatlan hatalomnak.

Alkotmány – Irat

Magyarország alkotmánya olyképpen tartatik fenn, hogy mindazon szabályai, melyek a birodalmi alkotmánnyal összhangban nincsenek, érvényüket veszítik, vagyis Magyarország mint ilyen megszűnik létezni és egyik tartománya lesz az egységes Ausztriának. Erdély, Horváth, Tótország, Magyarországtól elszakítatik. Bács és a bánsági három vármegye, az ország testéből kihasítva: Szerb-Vajdaságot képeznek.

Ferenc József

1849. március 4.

A korábbi idézetek bizonyítják, hogy Széchenyit kora ifjúsága óta gyötörte, ösztö-nözte látnoki tudása. Az utóbbi pedig bizonyíték arra, hogy a világhatalom irányítói olyan magvakat vetnek el, amelyeknek termését több nemzedékkel később aratják le.

Széchenyi tudta, hogy mi vár a Habsburg-birodalomra, tudta mi vár a magyar nemzetre. Ahogy naplójában napról napra leírta szenvedéseit, látjuk, tudta, hogy mily keveset tehet nemzetéért.

Ettől szenvedett, szinte beleőrült:

- Tudom mit kellene tennem és nem tehetem...

- Tudom mit kellene tennünk és helyette mit teszünk...

- Tudom, hogy szinte semmit nem tehetek, de mindent megteszek, ami erőmből telik.

Nem az örültség, hanem a lángelméje vitte Döblingbe. A lángeszű ember rájött arra, hogy csak írásain keresztül tud hatni a magyarságra, és csak az örültek háza tudja megóvni az örültektől.

Széchenyi nem lett öngyilkos.

Széchenyit megölték.

Szellemében és lelkében a magyarok, fizikailag a Habsburgok.

Szellemgyilkosainak sorában számos, később a nemzet nagyrabecsülését élvező neves személyiség volt. Rejtőzködők és névvel nevezhetők.

Széchenyi tudta, látta, hogy a magyar nemzet utolsó bástyája az általa alapított Magyar Tudományos Akadémia (Magyar Tudós Társaság).

Az Akadémiát a magyarok közadakozásából hozták létre. Nemcsak Széchenyi ajánlotta fel egyévi összes jövedelmét az alapításra, hanem számosan, a névvel megnevezettek nagyobb, a kis emberek szerényebb összeggel.

I. A MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG ALAPRAJZA.

BÉVEZETÉS.

„A’ mit az emberi lélek természete nyilvánosságossá téssen, az iránt a’ nemzetek’ története minden kétséget kirekeszt; hogy t. i. a’ tudományok és művészségek, melyek az elmék és erkölcsök, a’ köz és egyes intézetek tökéletesítését eszközlik, csak olly nemzetekre áradnak haszonnal, melyek azokat honni nyelveken üzni, mívelni és az élet szükségéire fordítani egyesített erővel törekeshetnek....

De a’ szükséges költségek hiánya miatt mind addig ezen igyekezet se kaphatott életre, míg az 1825-26-27-diki Országgyűlés alatt Gróf Széchenyi István minden javaiból egy egész esztendei jövedelmét* tudós Társaság fundusának alapjául a’ haza oltárára tévén, e’ haza szeretet gyönyörű példájával dicső követőket serkent: Gróf Vay Ábrahámot, Gróf Andráshy Györgyöt és Gróf Károlyi Györgyöt. Több hasonló szent ösztöntől gerjesztett hazafiak követték ezek nyomdokait, kiknek emlékezete halhatatlanul fennmaradt a’ nemzet’ törvénykönyvében....”

Az alapító lángelme már 1857-58-ban világosan látta, hogy a Magyar Tudományos Akadémia csak és kizárólag akkor szolgálhatja a magyar nemzet érdekeit, ha anyagilag független marad.

Független marad a kancelláriától, a Habsburgok anyagi támogatásától. Ezt egyértelműen meg is fogalmazta.

„Az Akadémia immár tíz éve hiába várja azt, hogy rendes működését megkezdhesse, másrészt annak örül, hogy a kormány semmivel se járult hozzá a kizárólagos magyar nemzeti intézmény támogatásához, mert az annyit jelentene, mint megvetni a lábát és kiforgatni valójából. Ezen esetben a két latin közmondás fejezi ki szerinte a nemzet közfelfogását: Timeo Danaos et dona ferentes (*Félek a görögöktől, még ha ajándékot hoznak is – a szerző*). Figere pedem”.

Látta és tudta, hogy a fizetett akadémikusok számára nem a nemzet, hanem önmaguk szerepe kerül az első helyre:

A párizsi akadémikusokról:

„Pedig a tudományos akadémiák rendszerint nem örvendenek különös népszerűségnek, és a párizsi „halhatatlanok” a tréfa és gúny állandó tárgyai. Ez könnyen magyarázható; őszintén szólva a tudósok fajtája háromnegyedrészt már eredeténél fogva is élvezhetetlen, a legtöbben foliánsaik közé ássák be magukat, nem ismerik, vagy nem akarják ismerni a praktikus életet, és abban rendesen többé-kevésbé komikus szerepet játszanak; aztán mint az istenek az Olympuson öntelten és önelégülten ülnek karszékeikben a zöld asztal mellett, majd a kollégákat úntatva, majd azoktól untattatva, mindezért tisztos fizetést bezsebelve, a „félreismeret geniek” egész seregétől körülrajongva és istenítvé, a kiknek a legközelebb megüresedő hely után nyáladozik a szájuk, vagy kigúnyoltatva azoktól, a kiknek nincsen kilátásuk arra, hogy a halhatatlanok közé valaha bejuthassanak”.

Elkeseredettségében és kétségbeesésében a magyar nemzethez fordult. Elsőként levélben fordult a Magyar Tudományos Akadémia Igazgató Tanácsához. Kérvén, hogy levelét a következő igazgatótanácsai ülésen olvassák fel! Nem az Akadémia nyilvános ülésén, hanem a szűk igazgatótanácsai ülésén.

Széchenyi az alapító, alázatosan kér, könyörög.

Nemzetünk később nagygyá lett megalkuvói, „kiegyezői” a legnagyobb magyarnak a következőt válaszolták:

„Gr. Dessewffy Emil írja: Nagyon köszöni, hogy megengedte, hogy Széchenyinek az Akadémiához intézett levelét hozzá átküldhesse. Ő maga vitte volna ki Döblingbe, de egyéb elfoglaltsága miatt nem tehette. Legyen kegyes a grófnak levelet személyesen visszaadni, s megmondani, hogy Deák, Eötvös, Prónay nézete az, hogy azt nem lehet az igazgató tanácsban felolvasni. Bízunk abban a baráti viszonyban, amelyben Lonovics a grófhhoz áll, hogy közben járása sikerrel jár, továbbá hogy Széchenyi maga is be fogja látni, hogy kérésük a legjobb, legtisztább és leghazafisabb szándékból, a körülmények mérlegelése alapján jött létre”.

1858. december 2. Bécs.

Az elutasítást követően Széchenyi, fájdalommal legyőzve, az Akadémiához írt levelét magyar és német nyelven több száz példányban lemásolta, lemásoltatta. E levelet oly fontosnak tartotta, hogy utódainak kötelezővé tette a levél megőrzését és hagyatéka helyezését.

„Széchenyi néhányszor fájdalmasan emlegeti ugyan, hogy az igazgató tanács »visszalökte« a levelet, a melyet ő a családi levéltárban helyezett el, hogy utódai ahhoz tartsák magukat, de gondoskodott annak németre fordításáról, kinyomatásáról és elterjesztéséről. A magyar szöveg, másolás útján ment kézről-kézre, sok száz példányban. Dunántúlon a földművesek is olvasták. A német szövegű kiadvány is igen elterjedt, a magánkönyvtárakban sűrűn fellelhetjük ma is”.

Íme, teljes terjedelmében Széchenyinek az Igazgatótanácshoz 1858 novemberében írt levele:

Tekintetes Igazgatóság!

A legcifrább szavaknak sincs hitele ott, hol tények bizonyítanak ellenkezőt.

Hogy kormányunk mostani rendszere a magyar nemzetiség igényeivel és érdekeivel szemközt áll, azt a legvakabb is észreveheti. Nemzetiségünk nekünk, magyaroknak pedig becsesb, mint a föld bármily kincse, sőt életünk.

A magyar romok közt a nemzetnek eléggé nem bámulható életerején kívül, szepőtlen már majdnem csupán az akadémia mutat arra, miszerint nemzetünk kioltva még nincs.

S most még ezen utolsó igazán magyar intézet is ki legyen sarkából forgatva! Fájdalom, igen! Mert hiszen az akadémiai alapszabályok minap leérkezett megváltoztatása legalább saját lelki szemeim előtt, nem egyéb és nem kevesb, mint oly döfés, mely könnyen halálba vezet.

Kimagarázhatatlan lelki kinoktól gyötörve, egészen elvérzett szívvel, félig temetve – ily aggasztó körülmények közt, kérdem, vajon a magyar Akadémia tekintetében én mit műveljek, mit tegyek, én, ki dicső elődeink útmutatását hű kegyelettel felfogván, szerencsés voltam 1825-ben újra és sikerrel megpendíteni honi nyelvünk magasbra állítását – sikerrel mondom, és jobb sikerrel, mint ők, mert a mély felfogás ugyan sajátunk, de nékem elégséges pénzvagyom is jutott osztályrészül – mely nélkül, fájdalom, a legmagasztosb is oly gyakran eltiportatik, mely tényezőként szinte arra való szolgálendő, miszerint a magyar, kinek jelenét bizonyítja – sajátszerűleg minden hátramaradásiból kibongtakoza az emberiség díszére, az osztrák közbirodalom legbiztosabb talpkövét, s a fejedelmi székhely rendíthetetlen sarkalatát képezze, alkossa? Kérdem, még fel se jajduljak, mikor látni vagyok kénytelen én, fejedelmi csa-

ládunk mint valami baligézet által félrevezetve, népeink éppen legéltrevalóbbját, mely fiatalságánál és kettétörhetetlen zománcánál fogva legdicsebb kifejlésre képes, nemcsak kellő figyelemre nem méltatja – sőt azt sajátságaiibul kivetkeztetni, elzibasztani engedi, és ekképp úgyszólván saját maga alatt vágja el a fát.

A tekintetes Akadémiára bízni az ügy eldöntését – amennyiben alapító állásomnál fogva ahhoz nékem is van szólásom --, noha legnagyobb tisztelettel viseltetem mind testületileg, mind egyénileg iránta – nem kívánom, nem akarom, nem fogom; mert még fejem vállaim közt áll, velőm el nem olvadt, és szemem világát a halál köde nem oltja ki – mindaddig arrul, minhez jogom van – minden tanácsot szívesen és köszönettel fogadván – utóljára is bizony csak saját magam fogok határozni. S ugyanis:

Én úgy vagyok meggyőződve, hogy felséges Urunk, a fénykörülsugárzott Ferenc József Császár, előbb-utóbb, de elvégre bizonyosan át fogja látni, hogy a célba vett amalgációja és németesítése a közbirodalmi népeknek nem egyéb, mint a mostani államférfiak észficamlott teóriája és kereső önmisztifikáció; hogy számos, tán legtöbb népei, ha egyszer zivatarra kelnek az idők, mi alkalmasint nemigen fog késni, kifelé gravitálnak, míg a magyarnak nincs a világon rokona, s nincs más hazája, mint a négy folyam közti és a három hegy alatti alkotmányos paradicsom, hogy ehhez képest a magyar jólétét, szerencsáját, boldogságát egyedül dinasztiai és törvényes királyának védpajzsa alatt remélheti keresi, lelheti, és hogy ennél fogva a felséges Császár nemcsak nem fogja túrni – ha majd egyszer a legproblematisabb helyzetbe sülyeszték, kellőleg felvilágosítandják lelkét és untatni kezdendik legmagyasb úri kedélyét-, nemcsak nem fogja túrni, mondom, ha majd ezen idő beáll – miről én se-hogy nem tudok kételkedni --, hogy azon nemzetet gyengítsék, gyilkolják, olvasszák, mellyel lovagi fejedelem, kit szeret 'madarat foghat', és mely Érte, ha kifejlésének, becsületének, dicsőségének nem engedi útját állni, sőt ily kincseknek hű pártolója, utolsó csepp vérént kiontani mindig kész volt és mai nap is minden pillanatban kész volna és kész lesz.

Én azt szeretem hinni, fiatal fejedelmünk – ha látni és hallani akar, és egyedül saját velejének tanácsát követendi, és egyedül saját szíve sugallása után indul, bizony mondom: Magyarország tekintetében még Corvin dicső korát is homályba állítandja.

Így látván a jövőndőt, és bízván a mennyei végzésben, mely nemzeteket, valamint fejedelmeket is hibáikért büntet ugyan, de valamint lelkes népeket meggyilkolni nem enged, mi személyemet és alapító jogomat illeti – a megváltoztatott alapszabályokat, melyekkel kezdettől végig legkevésbé sem tudok megbarátkozni, ha nincs menekülés, s azokat parancsként csakugyan el kell fogadni, vérző szívvel, de lecsépelhetetlen kedéllyel, minden legkisebb megjegyzés nélkül fogadom.

Egyszersmind azonban ünnepélyes óvást teszek, hogy a „Justum ac tenacem propositi virum” dicső elve szerint, én a haza oltárán tett áldozatomnak kamatját azon pillanattól fizetni nem fogom, ha tapasztalni volnék kénytelen, hogy adományom de facto – mert hiszen szép szavakra és ígéretekre bizony én nem adok semmit is – más vágásba szoríttatnék, mint az, mely a magyar Akadémia eredeti céljával tökéletesen megegyez, és mely nemzet és fejedelem közti törvény által megerősítettén fel is szenteltetett; mely szándékom szerint tudom, hogy örököseim is becsületesen és híven eljárának, mikor aztán, ha ezen szomorú eset, bizodalom és minden jó remény dacára, tán mégis bekövetkeznék, én, valamint örököseim az alapító levél értelmében – járulékunkat, a megmérgezett magyar akadémiától elvonván, valami más hazai célra fordítandjuk, mely célt azonban saját magunk tűzendjük ki, e

foglalatosságtul mindenki mást határozottan felmentvén. És e tekintetben csak anyagi erőnek fogunk engedni.

A tekintetes igazgatóságnak

hű szolgálja
Gr. Széchenyi István

Felső – Döbling 163

November 6-án, 1858

A Magyar Tudós Társaság Igazgató Tanácsának szíves felolvasása végett a legközelebbi ülésben.”

Mitől félt Széchenyi?

A magyarizációt megeljük, ha ismerjük az Alapító okirat céljait, és az 1860-ban a Magyar Tudományos Akadémia által kiadott módosított alapszabályt. Míg az eredeti cél az egyetemes magyar nemzet és a magyar nyelv fennmaradása, kutatása, eddig az új alapszabály célkitűzése már egy mondatban megfogalmazott. Érdemi része általános, globális célokat tűz ki. Már nem cél az érdemi kutatás a magyar nyelvben, csak annak „csinosítása és gazdagítása”.

I. A' TÁRSASÁG CZÉLJA

„A' magyar tudós társaságnak egyedül csak az van téve czéljává, hogy munkálódása által hazánk a' tudományok és szép művészségek honi nyelven műveltessenek; 's viszont ezek által a' nemzeti elme és lélekerő szép és hasznos tudományok által időről időre kifejtve, saját fényében és méltóságában örök időkre fennálljon.

Ez a' tudós társaság azért szoros gondjait fordítja a' magyar nyelv hajdani nyomai, régi emlékei, bárhol rejtelkedjenek, felkerestetésére, hogy annak formáit mind a' magános szavakban, mind azok öszvekötésében az emberi nyelv fő törvényeiből ugyan közönségesen, de különösen magának a' magyar nyelvnek kebeléből, a' honi szokásokból, valamint más rokon nyelvek öszvehasznításából kifejttesse, felvilágosítsa, megalapítsa; félre tévén azonban a' különféle nemzetek között vagy régen, vagy közelébb feltalált dolgok ismertetét honni nyelven fogja terjeszteni. Végre a' termékeny elméket, a' minők magokra hagyva lankadnak, illő módon serkenti jeles munkák kidolgozására, mellyek az emberiség műveltségét ne csak emeljék, hanem a' magyar nemzet nevére hírt is szépet terjesszenek...”

Ennél pontosabban, fennköltebben, előremutatóbban a magyar nemzet fennmaradásának oszlopát soha senki nem tette le.

Széchenyi tudta mit terveznek. Tudta, hogy a magyar nemzet utolsó bástyáját rombolja le a Habsburg hatalom.

Széchenyi látta, tudta.

Ezért kellett meghalnia.

A Magyar Tudományos Akadémia magasztos céljait az 1860-as alapszabály porig rombolta.

A Magyar Tudományos Akadémia új alapszabálya 1860.

Az akadémia célja és hatásköre.

„1., §. A Magyar Tudományos Akadémia egy Ő Cs. K. Ap. Felsége különös oltalma alatt álló, tudományos intézet.

Célja annak a tudományos és szépirodalom művelése és terjesztése, s egyszersmind a magyar nyelvnek egész gonddal csinosítása és gazdagítása.”

Széchenyi volt az egyetlen erő, lelki és szellemi nagyhatalom, amely a rontást megakadályozhatta volna. A Habsburgok orosz segítséggel leverték a magyar szabadságharcot. Megalázták a magyar népet, és önnön árulói segítségével meggyilkolták, ledöntötték az utolsó bástyát.

Szabaddá vált az út az idegenszívűeknek.*

„Annyi bizonyos, hogy a Zrínyiek és Rákócziak kora óta Széchenyi levelénél, a melyet az ülésre maga helyett elküldött, erélyesebb, fajunk fennmaradásáért izgatóbb lelkületből eredő szózat nem hangzott el. Az is tény, hogy az utókor bámulatát váltja ki a döblingi Remete nemes elszántsága, aki a hatalom önhittségének egymaga állította ellenébe hazaszeretete és fajféltése szent tüzét”.

Záhonyi András

Nemzeti megosztottság?

Írásunkban egy igen fontos kérdésnek próbálunk a nyomába eredni. Vajon miért nem tudnak a nemzeti oldal (a politikában: a „jobboldal”) elkötelezett hívei teljes erővel együttműködni?

Különösebb elkeseredésre semmi ok: az akadémiai tudomány képviselői, sőt a világháborúk győztesei se tudtak-tudnak... J.

Hamvas Béla lényegretörően fogalmazta meg a Scientia sacrában a történeti ember tevékenységét.

Az (archaikus) ember célja: a Földet paradicsommá tenni (és nem egyéni hasznot elérni). A történeti ember célja már más: az Én fennmaradása, fenntartásának, hatalmának, vagyonának, dicsőségének növelése. A történeti ember szakralitástól messze eltávolodott tevékenységét már munkának hívják.

„Az embert a Teremtő azért alkotta, hogy az elemek ura legyen és azok neki szolgáljanak; az ember azonban az elemek rabja és szolgája lett. S ő most aranyat keres, de földet talál.” (J. Böhme)

Mi, magyarok talán annyiban vagyunk szerencsések, hogy ősi hagyományunk segítségével még van esélyünk visszatalálni az archaikus (szakrális) rendbe. Ebben segít anyanyelvünk, mellérendelő gondolkodásunk és az igazságos társadalmi rend emlékét őrző Szent Korona eszme.

A primitív népek hagyományai és a mesék magas őskori szellemiségek maradványait őrzik, néha már felismerhetetlen, elkorcsosult alakban. Magyar anyanyelvünk segítségével népmesekincsünk rejtett üzenetei is „megfejthetők”.

Szellemi harcok

Vitázni szabad, sőt kell is – de a megegyezés után „kifelé” (a média vagy a külföld felé) egységes fellépésre van szükség. Amíg ez elmarad, és helyette személyeskedés

(pl. lásd nemrég túlzottan liberális és Én-központú „magyarjaink” EU-s tevékenységét az ország lejáratására a médiatörvénnyel és az alkotmánytervvel kapcsolatban)

zajlik, kevés az esélyünk, hogy Magyarország visszatalálhasson a felemelkedéséhez vezető útra.

Az akadémiai tudományon belül is találkozunk éles vitákkal (pl. Rédei Károly nyelvész támadja az „antifinnugrista” Marác Lászlót, Vékony Gábor „leértékeli” Harmatta professzor írásfejtéseit).

A tekintélyelvű magyar akadémiai tudomány a tehetséges régészt, Vörös Győzöt kiközösítette. (Lehet, hogy a „nagy öregek” szakmai féltékenysége volt az ok?)

Az idősebbek még emlékeznek a Badiny-Komoróczy párharcra (a „könyvek csatájára”).

Nemrég zajlott Benkő Mihály (a *Magyar-kipcsákok* c. könyv szerzője) és Molnár Ádám, Baski Imre, Gere Zsolt, az altaista Somfai Kara Dávid (Veres Péter munkatársa) vitája a kazahsztáni (kazakföldi) magyarokkal /mad-i-jar/ kapcsolatban.

A „tét” nagy: sikerül-e Julianus belső-ázsiai magyarjainak végleges eltemetése vagy sem...

A székely-magyar rovásírás „portáján” sem teljes az egyetértés (vitakérdések: melyik ábécé volt előbb, melyiket tanítsuk, eredeti-e az írásemlék, létezik-e egyáltalán ilyen jel, hogyan olvassuk stb.).

Sajnos időnként szóba kerülnek személyeskedő kérdések is (van-e végzettsége, kiosztotta-e az ajándék könyveket a szervező a versenyen résztvevő gyerekeknek stb.).

Össze tud szólalkozni „két magyar” azon is, hogy igaz-e Illig időcsúsztatás-elmélete, kik a sumerok, őshazánk-e a Kárpát-medence – vagy Keletről jöttünk, kinek a képe szerepelt eredetileg a Szent Koronánkon stb.

A tatárlakai táblák jeleiről is sokfélét olvashatunk: sumer képjelek, vagy a rovásírásos, az etruszk, dák ábécé elemei, nyelve: sumer, magyar, ósromán, szerb...

Sajnálatos az is, hogy kettévált a Kurultaj és a Böszörményi Magyarok Országos Gyűlése (amikor még együtt rendezték, a találkozón többszázezer ember volt jelen...) – sőt „tudománytalan” könyveket is „kitiltottak” az előbbiről.

Hiába no, kicsi a piac – és egyeseknek meg kell élni... A honlapról pl. megtudjuk, hogy Magyar Adorján gondolatait emigráns és magyarországi támogatói évtizedeken át átvették, hivatkozás nélkül idézték – teljes életművét (*Ösműveltség*) azonban csak 1995-ben adták ki, s nem azok, akik a kéziratot már régebb óta „forgatták”.

Emberk vagyunk

A nemzeti (jobboldali) megosztottság okainak keresése közben nem árt körülnézni a saját portánkon. Kik is az úgynevezett „nemzeti oldal” vezéralakjai?

Emberk ők is – olyanok, mint mi, mindnyájan. Vannak köztük sikerorientált és birtoklási vágyban szenvedő személyek is (akár az „ellenoldalon”). Vannak köztük, akik üzleti okokból alapítanak kisközösséget, szektát, iskolát (önjelölt mágusok-sámánok, a tévé képernyőjéről pénzért gyógyítók stb.). Találunk soraikban egykori párttitkárokat (igaz, ők jószándékúan nem jelentgettek fel másokat – csupán azért lettek párttagok, hogy állásukat, kutatási lehetőségeiket megtarthassák), a Kádár-éra folyóiratainak vezetőit, emigránsokat, kiadók tulajdonosait és más országokban letelepedési kérelmet beadókat, Rákosi éltetésére verset írókat, Leninről filmet forgatókat. Többségük persze „megtért”, s ezért szeretettel fogadta őket soraiba a becsületesen naiv nemzeti oldal.

Akad köztük néhány „megélhetési” is. Miért ne lenne? A Szent Korona országa 1849 óta (mások szerint már Mátyás vagy Géza fejedelem halála óta) idegen befolyás alatt áll. A külső erők pedig (érthető módon) igyekeznek minden hatalom-, nagytőke- és multi-ellenes fellépést elfojtani, no meg kinevelni és megfizetni a kollaboránsokat.

Kiből lesz manapság leginkább politikus? Jogászból, filozófusból, történészből, híres sportolóból, irodalmárból, egykor Moszkvában, ma Amerikában „végzett” diplomatából, menedzserből – vagyis azokból, akik gondolkodása a támogatók szempontjából „megbízható”. Mérnökből vagy gyakorló orvosból jóval ritkábban. Ők ugyanis gyakrabban képesek főnökeiknek ellentmondani: nekik vállalniuk kell a felelősséget, ha leszakad a híd vagy a beteg meghal...

A jogászok kiskapukkal megspékelt törvény-bonyolításai, a nyelvészek néhány kiragadott példa után levont nyelvtörvényei (inkább „vélt” tendenciái), az orientalisták légvárai (régészeti leletek nélküli őstörténeti időrendjei) nem okoznak sérülést vagy balesetet. Ezért több, egymásnak akár ellentmondó elmélet is hosszasan állva maradhat a társadalmi porondon, ha erős „háttérszél” segíti.

„Tetszetek volna forradalmat csinálni” – mondta Antall József (aki bizonyára tudott a tárgyalásokról, mely szerint a „szocialisták” az elszámoltatás elmaradása fejében hajlandók „átadni” a hatalmat /és a gazdasági csődöt/ a rendszerváltónak nevezett pártoknak).

Antall úr kormánya sajnos nem élt (vagy nem tudott élni) a német kormány felajánlásával (a magyar államadósság egy jelentős részét átvállalták volna a németek), külügyminisztere gyorsan nekünk előnytelen szerződést kötött Kárpátaljáról (pedig a felbomló Szovjetunió idején lehetőség lett volna elérni az autonómiát).

A széteső Csehszlovákia, majd Jugoszlávia további bizonyítéka volt annak, hogy a trianoni határok már nem érvényesek. A NATO katonái (köztük magyarok) már Újvidék környékén jártak a széteső Jugoszlávia belső harcainak idején – „vezetőink” mégsem kérték Vajdaság területi autonómiáját.

Legyünk őszinték: mai hivatalos „vezetőink” egy része is külföldi kiképezés után lett befolyásos politikus. Sajnos sok köztük a naiv és felkészületlen „karrierista” is, aki „önként” vállal bármilyen magas vezetői beosztást (természetesen megfelelő honorárium ellenében...).

Így nem csoda, hogy gyorsan leszereltették a magyar haderőt, és a maradék fegyverektől is igyekeztek „megszabadítani” az országot. Így a biztos, hogy az elégedetlenkedők nem tudnak fegyvert ragadni...

Hol az IGAZSÁG?

Egyelőre sehol. Mai világunk jellemzői: áldemokrácia, álerkölc, álgyógyítás, megélhetési bűnözés, modern inkvizíció, provokált merényletek, hamis befektetések, megrendelt robbantások, gyilkosságok. Spengler szerint ez a „Nyugat alkonya”.

Kutya (embertelen) lett ez a mai világ! Pl. kutyák-macskák laknak központi fűtéses szobákban – emberek pedig fűtetlen viskókban vagy hidak alatt.

A következmény nemcsak az emberek, hanem az állatok számára is végzetes: megjelenik az elhízás, az érelmeszesedés és a magas vérnyomás! Az állatorvosok állatgyógyszereket írnak fel, melyek mellékhatásokkal járnak...

Az emberek egy része (a Teremtés koronája, akik egy részét „leselejtezi” a pénz-oligarchia és a megélhetési politika) pedig fogatlanul, kiéhezve, megfagyva hagyja el ezt a „földi világot”.

Igazi megújulás akkor várható, ha szellemi-politikai életünk vezetői ismét a szakralitás útjára lépnek. A kötelesség ismét fontosabb lesz, mint a jog, a közösségért végzett munka jutalma nem a pénz, hanem a jótett okozta öröm.

Korunk sikerorientált, birtoklási és hatalmi vágyban szenvedő bankárai, politikusai, tudomány- és oktatásirányítói pedig önként vonulnak ÉN-elvonó kúrára, belátva, hogy önzésük és korruptségük mindenkinek – még önmaguknak is – kárt okoz...

Ez ma még utópiának tűnik, de ha a Föld kizsigerelői annak tönkretétele után nem tudnak eltávozni egy másik bolygóra, akár valóság is lehet!

A keleti gondolkodók szerint a hatalmi és birtoklási vágy, az élvezkedés és hitetlenség a Sátán uralma. Az igazság és a jóság, a szeretet-elv keresztre feszítését azonban mindig követi a feltámadás, az erkölcsi rend helyreállása.

Reméljük, hogy nemsokára bekövetkezik!

Dr. Salamin András

A SVÁJCI HUN-VÖLGY KÜLÖNÖS TÖRTÉNETE

Svájcban, a Rhone-folyó déli oldalán egy különös oldalvölgy: a Val d’Anniviers (németül Eifischtal) – a svájci Hun-völgy – található, amelynek lakói őseiktől úgy hallották (apáról fiúra szállva), hogy Attila hunjai települtek be először a völgyükbe, s ők tőlük származnak. A völgy ősi tájszólások nyelve is arra utal, hogy valami szokatlan népességgel lehet dolgunk. A Hun-völgytől keletre lévő területen németül, míg a nyugatra fekvő völgyben francia nyelven beszélnek. Egy svájci doktorandus – bizonyos Dora Marianne Müller – is elemezte a völgy ősi tájnyelvét, de csak arra a megállapításra jutott, hogy az se nem német, se nem francia, de még olasz eredetű sem lehet – ám többre nem jutott. Amikor Muzsnay Jenő egy alkalommal (1970-es évek elején) találkozott a doktorandus hölgygel, az panaszkodott,

„...hogyan számos nyitott probléma maradt, mert sok szót, szógyököt, mondatszerkezeti és kiejtési jelenséget a latin és a germán nyelvek felől közelítve nem tud magyarázni. Kollégám [Muzsnay Jenő] óvatosan utalt arra, hogy talán segítségül lehetne hívni valamelyik ural-altáji vagy belső-ázsiai nyelvet. Szavait csend fogadta, majd a beszélgetésnél jelenlévő tanszékvezető egyetemi tanár azt mondta: *De csak nem akarják maguk, magyarok a mi kis Svájcunkat a hunok jogcímén annektálni?*” (Kunszabó Ferenc).

Mielőtt azonban e különleges völgyről beszámolnánk, egy személyes kötődést kell elmondanom: az ükapám, Martin Salamin (Salamin Márton) éppen e völgyben született – St. Luc községben, magyarul: a kis Luk-ban –, e völgyből – Grimentz községből választott magának feleséget: Magdelaine Rossie-t, s a völgy kitorkollásában fekvő Chippis falucskájában volt 1829-1835 között községi elnök (polgármester). Az 1834-es hatalmas árvízi katasztrófa után innen települt át 1835-ben Pestre – ha úgy tetszik visszatért hun ősei földjére.

A völgy története immár évszázadok óta a történészi viták összűzébe áll, vagy éppen az agyonhallgatások csendjében pihen. Amiben a svájci és a hivatalos magyar történelemtudomány megegyezik, az az, hogy ott semmiféle hun eredet nem létezett soha. A svájciak tán még csak megérthetők, hiszen nem akarnak semmilyen „idegen” eredetet találni országuk területén, pláne nem a „barbár” hun király, Attila népéből, akinek „sajtója” Nyugat-Európában mindig is nagyon rossz volt. Előszeretettel felejtik el, hogy Attila írni-olvasni tudó, több nyelven beszélő vezér volt, míg uralkodótársainak többsége még írni-olvasni sem tudott. A magyar hivatalosok álláspontja a finnugor eredetelmélet felbukkanásához köthető: semmilyen keleti hun, avar, sumer stb. eredet nem fogadható el számukra, mert – ahogyan Treffort Ágoston kultuszminiszter 1877-ben elhíresült beszédében fogalmazott:

„Tisztelem az urak álláspontját, nekem azonban – mint miniszternek – az ország érdekeit kell nézmem, és ezért a külső tekintély szempontjából előnyösebb, finn-ugor származás princípiumát fogadom el, mert nekünk nem ázsiai, hanem európai roko-

nokra van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama képviselőit fogja támogatni, akik a finn-ugor eredet mellett törnek lándzsát.”

Ez a Habsburgok érdekeit szolgáló álláspont aztán megfelelt 1945 után a szovjet megszállóknak, és – az 1990-es rendszerváltozás ide, rendszerváltozás oda – a mai hivatalosoknak is.

Híradások a svájci Hun-völgyről

Az Anniviers-völgy lakói hun eredetének felbukkanása, s annak esetleges bizonyítása során a svájci történészvilág rögtön tagadó álláspontot képviselt: azt csak a magyarok fantáziájának, kitalációjának tartották. Hamar elfeledkeztek arról, hogy e völgy lakóinak hun (vagy esetleg magyar – de mindenképpen keleti) származásáról az ott lakók elbeszélései alapján írott formában először éppen svájci szerzők számoltak be a XVIII. század második felében, vége felé. Így pl. *Mark-Theodor Bourrit*, a genfi székesegyház papkántora 1781-ben (1), mint a völgy hitéért felelős egyházi személy; *Johannes Müller* 1781-es könyve (2), amely az 1217-es évből egy hun származású einsiedelni apátról számolt be; egy 1786-os történelemkönyv; *Ph. Bridel*, a Genfi-tó melletti Montreaux-i lelkész 1806-os könyve (3); *M. Boccard*, St. Maurice kanonokjának 1844-ben kiadott könyve (4); *P. Sigmund Furrer*, a kapucinus rend wallisi főnökének 1850-ben kiadott könyve Wallis (Sittern) megyéről (5); *Eduard Desor* Az Anniviers-völgy c. (1853) német nyelvű könyve (6) stb. Talán az első tudósítások közé sorolható a genfi születésű *J. J. Rousseau* híradása, amely a 18. században az anniviárdok vendégszeretetét emelte ki, ami a környező népekre nem volt éppen jellemző (a svájciak távolságtartása minden „idegennel” szemben ma is szembeütő, ellentétben az ősi völgylakókkal). (1)

„Az anniviárdok igen egyszerűek, különlegesen szorgalmasak, a tétlenség ismeretlen náluk. Nagy szegénységükben is igen vendégszeretőek és rendkívül szimpatikusak. A legnagyobb jogtalanságot is képesek derűsen elviselni.

Magyar nyelven először *Toldy Ferenc* tudósított a svájci hunokról 1834-ben a Magyar Tudományos Akadémia Tudománytár c. kiadványában – a svájci *Malten* híradása alapján: (7)

„Ily sokat ígérő cím alatt közöltetik Malten érdekes folyóiratában (8) egy a sioni (*6) magasságokra tett kirándulás leírása. A fenn nevezett tárgy mellékesen érdekeltetik csak-

, mindazáltal több tekintetben figyelmünkre méltó. – Az utazónak a sioni (Wallis megye főhelye) vásárnép közt egy különös arczvonású parasztasszony tűnt fel, melly némelly élelmi portékák mellett a hegységben gyűjtött ércdarabokat is árult; és sem francziául, sem németül vagy olaszul nem szólott, hanem egy különös, félig érthetetlen dialectuson beszélt. Egy pap, plébánosa a közel fekvő Hérémence nevű falunak, kinek deli vonásai valóságos kaukázusi typust mutattak, azt mondá az utazónak, hogy ő azon „aszszony földie, t. i. mind ketten az Anniviers (fran. – németül Eifisch) völgyében születtek, melly a nagy Rónavölgybe [Rhone-folyó] nyilik, dél felé Sierres [ma: franciául Sierre, németül Siders] helységtől. A köz vélemény azt tartja, így folytatá, hogy ők ázsiai eredetűek, nevezetesen néhány húsz harmincz hunn vitéznek, Atila hadából, maradékai; mellyek rabló szándékkal bekalandozván e tartományokat, Piemont síkjain az anyaseregtől elvágtatván kénytelenek voltak a magas hegységbe, az akkor lakatlan völgybe elvonulni, mellynek havasai és jegesei felett

egy szép, mindenünnen bezáródott lakatlan völgybe jutottak, hol bátorságban lévén, hosszasabb ott mulatás után végkép letelepedtek. Hérémence vidékében is, melly Sionhoz három óránnyira, hegy közt, éjszak felé, s így előbbenitől egészen más irányban fekszik, mondatik hogy hunok tartózkodtak, s még ma is egy barlang, a nevezett falu szomszédságában hunnok barlangjának (Hunnengrotte) neveztetik, mellyet - a nép babonás hite szerint - gonosz szellemek laknak, s azért senkitől meg nem látogatattik. Más nap hajnalban az utazó többek társaságában megnézte a hunnok barlangját, melly egy meredek kőszikla felső részében találtatik. A vándorlók kötelen ereszkedtek le a szirttetőről mintegy huszonöt lábnyira [~7,5 m-re] a barlang nyílásához, mellyből egy fagerendázat nyúlt ki. A barlang nyílása tíz lábnyi magasságu [~3 m], s 7 lábnyi [2,1 m] széles. Egy mintegy nyolcz láb [2,4 m] hosszúságu folyosó egy 20-21 lépésnyi [15-16 m] hosszú és széles szirtterembe vezet, melly körös körül meglehetősen jó táblaművel (Tafelwerk) van bevonva, talaja pedig erős gerendákkal padolva. A barlang fenekében, balról, két kirakatban mellékbarlang van, mellyek életkamrák lehetnek. – Az egész kétségkívül emberkezek műve, azonban meg nem határozható, melly korból való. Az üreg formájából ítélve (melly a Reschivölgy mesterséges barlangjaiéhoz tökéletesen hasonlít), az a viberusoktól vagy sedunusoktól származhatik, kiket a rómaiak, első beütésökkor Helvetiába, a Rhadnavölgy közép részén találtak (*7), s kik az ellenségtől szabadulás végett illy megközelíthetetlen szirtlakokba húzták fel magokat. Tartózkodtak-e később hunn megfutamodók ezen barlangban, melly maiglan is nevöket viseli, nem határozható meg, minthogy e körülállást helyben semmi sem valósíthatja meg. Belső fabélelet, valamint a kinyúló alkotmány is, melly egykor hihetőleg be volt fedve, legfelebb a tizenhatodik századból való, s alkalmasint valamely remetének szolgált hajlékúl. A barlanghoz menetel vagy összeomlott, vagy kötélletrán fértek hozzá. – Egyébiránt e barlang, melly semmi nevezetességet nem foglal magában, 800 lábbal [240 méterrel] fekszik magasabban mint Hérémence, s így 4060 lábbal [1218 méterrel] a tenger színe, 2310 lábbal [693 méterrel] Sion városa fölött."

A tudósító Toldy a híradásakor még nem tudhatta, hogy a Mindenható akaratából az ő Toldy-Ősz Júlia unokája éppen a svájci Hun-völgyből Pestre települt Martin Salamin Salamin Márton nevű unokájához fog feleségül menni.

Az 1834-es első magyar híradás után azt hihettük volna, hogy a Magyar Tudományos Akadémia beindítja a svájci Hun-völgyi kutatásokat, nyelvészeket, történészeket küld a helyszínre, hogy még „az utolsó pillanatban” a fellelhető emlékeket összegyűjtsék, értékeljék, s vagy alátámasszák e különös völgy lakóinak évszázadokon át megőrzött hun-magyar eredethitét, vagy éppen cáfolják azt. Ám nem így történt! És nem csak a XIX. században, hanem a XX.-ban, sőt a XXI. század elején is: az elmúlt 175 esztendő alatt, a mai napig semmilyen hivatalos magyar kutatás sem indult e völgy történelmi múltjának feltárására.

Miért nem küldött a hivatalos magyar történelemkutatás az elmúlt 175 esztendő alatt kutatókat a magyar őstörténetünk számára oly fontos völgy lakóinak, kultúrájának megismerésére? A válasz egyszerű és szomorú: a hatalmi politika ezt nem akarta, s ezért ha tehette, meg is akadályozta. A magyarok eredetével kapcsolatos ún. „svájci *hun-magyar kérdés*” a Habsburg-birodalom, a Hunfalvy Pál és Budenz József által irányított kultúrpolitika számára egyáltalán nem hiányzott. Majd jött a második világháború utáni „felszabadulás”, a 46 esztendeig (1945-1991 között) tartó „ideiglenes” szovjet megszállás, amelynek ugyancsak megfelelt a magyarok hun és ázsiai eredetének tagadása, így a megszállás alatt sem volt szükség a svájci hunok ér-

kezésének-történetének kutatására. Hiába jelent meg Toldy ismertetője után számos újabb tudósítás a XIX. század végén, a XX. század elején-közepén, majd ismét az 1990-es évek végén, érdemi hivatalos kutatás máig sem indult meg.

A mindenkori hatalom biztos reménykedhetett abban, hogy az idő majd megoldja ezt a kérdést, hiszen a fejlődéssel együtt járó asszimiláció idővel eltünteti a nyelvi és kulturális emlékeket. Szerencsére azonban a magyar „alternatív” (értsd: nem hivatalos) kutatók még a „24. óra” után is találtak olyan bizonyító emlékeket, amelyek egyértelműen a völgy lakóinak hun-magyar eredetét igazolják. Családtörténeti szándékkal 2005 júliusában, valamint 2007 júniusában a svájci Hun-völgyben tett utazásaink során még számos emlékre bukkantunk – egyértelműen igazolva a völgy lakóinak hun-magyar eredetét.

Szerencsére azonban voltak olyan magyar kutatók is, akik a mindenkori hatalmi nyomás ellenére felvállalták a Hun-völgyi emlékeink feltárását, megkapva gyakorta a dilettantizmus, a hozzá nem értés vádját. Magyarországról *Horváth Mihály* püspök, történetíró 1853-ban jutott el elsőként a Hun-völgybe, s írt róla tudósítást. Már 1840-ben hallott a svájci Hun-völgyről, de csak a szabadságharc leverése után jutott ki Svájcba – ekkor sem jószántából, hanem a megtorlás elől menekülve. Kényszerű emigrációját a Hun-völgy kutatására használta fel. Utazásáról megjelent tudósítása az első magyar kutatási eredmény, ami e völgy lakóinak hun-magyar eredetére utalt. (9)

„Ezekben két völgyre találtam, melyekről inkább hagyományok, mint okmányok nyomán az állítatik, hogy húnok maradványai által népesítettek volna meg, az egyik az anniviersi, a másik az entremonti völgy.

Az elsőről, az anniviersi völgyről, Bridel a Valais Cantonról írt statisztikájában e sovány tudósítást találtam:

»Az anniviersi völgynek, miként hiszik, első lakosai voltak azon hún katonák, akik Olaszországból menekülván, biztos helyet kerestek megtelepedésükre«.

Nem találtam több világot Bocard, St. Mauricei szerzetes kanonok Valais Cantonról írt történelmi művében sem. „Némely írók, úgymond, azt hitték, hogy az anniviersi völgyet azon tatár hordák egyike népesítették meg, kik Attila halála után minden felől úzetvén s elkergettvén, a legvadabb hegységek s legismeretlenebb völgyekben kénytelenítették menhelyet keresni...

...Jelenleg a sziklafalakból kiálló, s fejszédítő magasságban lebegő karzatos hidak, melyek mintegy 200-300 lábnyi [60-90 m] hosszasságban nyúlnak el, veszély nélkül vezetik az utast a völgy szélesebb belsejébe. Az út mindazonáltal itt is egyre emelkedik s a völgyet tulajdonképp csak két hegyhát lejtője –, s annak, hogy úgy mondjam, vályúját a szilaj patak medre képezi. De mennél magasabban s beljebb megyünk a völgybe, annál inkább szelídül a hegyhátak lejtője, szélesbedik a völgy; míg végre a torkolattól mintegy két óránnyira, Vizsój helység mellett, egy beszögellő hegyorom által két ágra szakad, melyek mindegyikének alján egy-egy patak tajtékzik alá.

Az egész völgyben, melynek hossza mintegy két mérföldnyire nyúlik, s melyet délről a magas Weisshorn teljesen elzár, összesen nyolcz helység létezik s ezekben mintegy négy-ötezer lélek lakik. A fő s legnagyobb helység, Vizsój, mintegy 1200 lelket foglal kebelében; általában földműveléssel s baromfitenyésztéssel foglalkodik. A beljebb fekvő Ájer és Gremencz helységekben néhány év óta kobalt és horgany, zink, bányák is műveltetnek.”

Horváth Mihály völgybéli kutatásának igazi eredménye az a 31 helynév, 3 mitológiai név és 24 tájszó lejegyzése, amelyek a hun-magyar eredetre utalnak. S bár ter-

jedelmes leírása egyértelműen a völgylakók keleti származását igazolta, maga végül kétkedően zárta beszámolóját: (9)

„És miként magam is meggyőződtem, úgy a közlőtekből tán olvasóm is meggyőződhetik, hogy ezen összesen csak négy-ötezer lélekből álló hegyi népet, bár azt egy homályos hagyomány a húnoktól származtatja le, ezek maradványának bebizonyítani, jelenleg, tizennégy század lefolyta után, minden határozottabb történelmi adat s bizonyítvány híjában egyáltalán lehetetlen.”

Horváth Mihály Hun-völgyi munkájára támaszkodva *György Aladár* a Magyar Néprajzi Társaság elnökeként 1881-ben megjelent tanulmányával (10) tett kísérletet arra, hogy ismét felhívja a magyar kultúrpolitikusok figyelmét a Svájcban élő „rokonainkra”. Külön kiemelte az Anniviers-völgyben élők nyelvének különbözőségét környezetüktől, illetve a helyneveik hasonlatosságát a magyar nevekkal. Majd azzal zárta összegzését, hogy

„...kár lenne, ha a nyelvtörténet-számba menő adatok Horváth Mihály után abba-maradt kutatása felderítetlenül maradna.”

A hivatalosok közül csak egy vette a fáradságot, hogy kiutazzon a svájci Hun-völgybe és írásában beszámoljon az ott látottakról: *Réthy László*, a Budapesti Nemzeti Múzeum Régészeti Osztályának munkatársa, akinek munkái Magyarországon már közismertek voltak. 1887-ben írt cikket egy magyar napilapban (11) – de bár ne tette volna! Teljes tájékozatlanságából fakadó értékelése többet ártott az ügynek, mint amit használhatott volna. Érdemes azonban megismerni a cikk egy részletét, hogyan vélekedett egy magyar „hivatalos szakember” a Helvéciába szakad rokonainkról.

„A nép, amelyet ott találtam, a vidék legnagyobb területén a nomádgazdaságból él, és tej- és sajtgazdasággal foglalkozik. A kis házaik fából épültek, ahol az ember, a birka, a disznó, a tyúk együtt él. A fő termékük a tej, a sajt és a rozskenyér, amit évente kétszer sütnék. Egy egészen nagy terület van templom és iskola nélkül, és a hegylakók csak a nagy ünnepeken látogatják meg a völgyek legnagyobb falvainak templomait, vagy egy francia lelkész megy le a falvakba, hogy a feltétlenül szükséges templomi szolgálatot ellássa. A tanügy ilyen vidéken csak a legprimitívebb lehet, jelenleg télen, amikor a nagy hóesés az utakat teljesen járhatatlanná teszi, egészen lehetetlenné válik. A szomorú szegénység és visszamaradottság az, ami ezt a hegyvidéki népességet felismerhetővé teszi és megkülönbözteti a más, gazdagabb kantonoktól. Szerencsés tudatlanságban születtek a Wallis-alpok lakói, ebben élnek és ebben is halnak meg, és alig lehet fogalmuk arról, hogy a szabad helvéciaiak gyermekei.”

A hivatalos kultúrosok ezen kívül nem tettek semmit a Hun-völgy felkutatásának ügyében. *György Aladár* felhívása – valamint *Toldy Ferenc* és *Horváth Mihály* beszámolója – azonban mégsem volt pusztába kiáltott szó. Második magyar kutatóként a budai sváb szőlőtermelő családból származó mérnök, *Fischer Károly Antal* az 1884. esztendő első felében érkezett Svájcba, és előtanulmányok, könyvtári kutatások után még ezen év augusztusában eltöltött néhány hetet az Anniviers-völgyben, történetének, nyelvének elemzésével. 1886-ban még egyszer visszatért a völgybe, hogy kutatásait folytassa. Ő volt talán az első – és lehet, hogy máig az utolsó is – olyan kutató, aki a keleti eredetet a helyi tájnyelvben elemezte – és aki egyáltalán elemezni képes volt. Kutatási eredményeiről 1896-ban – mivel magyarul Magyarországon Hunfálvyéknak köszönhetően nem tehetette – Zürichben adott ki egy 435 oldalnyi terjedelmes monográfiát (12) német nyelven, amely azóta is a Hun-völgyi történelem alapkönyve maradt.

Érdemes megjegyezni, hogy amikor Fischer Svájcban visszatért Magyarországra, meglepődve szerzett tudomást arról, hogy itt is élnek a svájci Hun-völgyből származók. Az 1900-as évek elején legott felkereste dédapámat, Salamin Kelement, s adott neki egy példányt a Zürichben megjelent könyvéből (ebben a könyvben a Salamin név is szerepelt, mint ősrégi Hun-völgyi családnév).

A könyv megjelenéséről Magyarországon nem sokan vettek tudomást, de a svájciak nem mehettek el szóltanul a majd egy évtized alatt készült, a helyszíni kutatómunkát feldolgozó mű mellett. A remekmű azonban a dicsérő szavak helyett csak éles kritikákat, vagy éppen a szerzőt lekezelő „dilettáns”, „laikus” jelzőket kaphatott. E mű német nyelvű megjelenésének azonban volt egy nagy előnye: Európa-szerte olvashatták, s a völgy történetével foglalkozó egyetlen valamire való mű szerzője sem engedhette meg magának, hogy legalább ne hivatkozzon a könyvre. Sajnos Fischer könyvének megjelenését követő bő évszázad alatt nem készült ilyen alapos monográfia sem Nyugat-Európában, sem Magyarországon – ideje lenne Fischer munkáját végre magyar nyelven is megjelentetni.

Fischer német nyelvű könyvét követően két további svájci szerzőt érdemes még megemlíteni. A völgybe bányászati feltárásokra érkezett *Jegerlehner* 1904-ben egy igazi útikönyvet adott ki német nyelven, amely már a völgybe érkező turistákat igazította el részletes történelmi és földrajzi ismeretekkel (13). A völgyben született, majd itt teljesített szolgálatot *Erasmus Zufferey* abbé, aki a völgy legalaposabb monográfiáját gyűjtötte össze: még életében megjelent ennek első kötete (1927) (14), majd jóval halála után további két vaskos kötete látott napvilágot (1973). Alapos adatgyűjtése mindvégig a Hun-völgy lakóinak hun eredetét igazolta, bár saját végkövetkeztetésében kizárta a hun származás eshetőségét.

Fischer 1896-ban megjelent Hun-völgyi híradását Magyarországon a történész-nyelvész szakma teljes hallgatása követte. A XX. század elején csak egy-egy rövid tudósítás jelent meg – *Makoldy Sándor* 1913-ban írt német nyelven tanulmányt a svájci hunok (az anniviárdok) múltjáról és jelenéről, elsősorban a Fischer könyvében foglaltakra támaszkodva (15), majd őt követte *Meyer Leo* 1914-ben írt nyelvészeti tanulmánya a XIII. századi Eifisch-völgyről, régi levéltári dokumentumok felhasználásával. (16) 1933-ban *Hlaváts Andor* tett közzé magyar nyelven egy mondát „Három hun vitéz honalapítása” címmel, amely a völgy elfoglalásának mesés történetét adta közre (17).

Az 1945-ös „felszabadulást” követő politikai környezet sem kedvezett a hunokkal kapcsolatos kutatásoknak. Csak a finnugor eredetről lehetett írni-beszélni, a svájci hunkapcsolatról nemigen jelenhetett meg híradás. A Hlaváts könyvét követő majd másfél évtizedes hallgatás után, 1946-ban *Dezsényi Béla* tollából (18) még megjelent egy tudósítás az Anniviers-völgyről, de ő már csak mint a svájci hunok „meséjét” ismertette a Magyarország és Svájc című könyvében. Mese ide, mese oda, az Anniviers-völgy benépesülésére egy újabb lehetőséget is felvetett: a kalandozó magyarok lemaradt egységei kerülhettek ide, amikor 926 tavaszán Szent Gallen kolostor mellett vonultak el – ami a nevezetes „Szent-galleni kaland” történeteként került be a magyar és európai történelembe. (18)

Dezsényi könyvét követően magyar szerzőtől csak újabb másfél évtizeddel később, 1962-ben jelent meg tudósítás: *Balázs Péter* az Anniviers-völgy hun eredetéről írt kisebb tanulmányt – de ezúttal is csak német nyelven. (19) 1978-ban és 1980-ban egy Svájcban élő honfitársunk, *Muzsnay Jenő* adott ki „A Val d'Anniviers fantomja” címmel német, francia és magyar nyelvű olvasmányos könyveket (20, 21) – s ezeket

is csak Münchenben, és nem Magyarországon! Könyveiben felelevenítette Horváth Mihály oly hamar elfelejtett úti beszámolóját, és röviden összegezte Fischer Károly Antal könyvének legfontosabb megállapításait. Persze nem maradhatott ki a címadó legenda közlése sem, amely a kereszténység felvételének mesés történetét beszélt el. Egy esztendővel később, 1981-ben egy magyar író, *Kunszabó Ferenc* járt a Hun-völgyben, és is írt úti beszámolót utazásáról (22).

Nagy áttörést jelentett a Hun-völgyi kutatásokban a völgy szülöttének, *Bernard Savioz*-nak Attila Valais-i leszármazottai c. francia nyelvű könyve. (23) A svájci tudományos világot ez a mű még jobban felbosszantotta, mint Fischer 1896-os könyve. Az ok talán elsősorban az volt, hogy svájci születésűként – völgybéli származásúként – írta meg a völgy történetét, s mindehhez a korábbi kutatók anyagainak ismertetésén túl saját földrajzi, hely-, családnév-, tájszó-elnevezés gyűjtéseivel is alátámasztotta. Közgazdász alapszakmája mellett hiába végzett történelem-szakot, egyszerűen dilettánsnak nevezték és támadták. „Bűnét” – mármint hogy Attila leszármazottjainak merte tekinteni a völgylakókat – csak tetőzte, hogy egyre több magyar kutatónak mutatta meg a völgy keleti eredetre utaló különös emlékeit.

Savioz könyvének megjelenésével mintha valami megmozdult volna – ha nem is a hivatalos magyar kultúrpolitikában. 1987-ben *Kiszely István* történész-antropológus, a Magyar Tudományos Akadémia akkori osztályvezetője tett látogatást az Anniviers-völgyben a völgy szülöttjének, Bernard Savioz-nak a vezetésével. A helyi háziorvos segítségével vérmintákat gyűjtött a völgy idős lakóitól, majd azokat elküldte a Nobel-díjas japán antropológus kollégájának, Hideo Matsumotónak genetikai elemzésre. Ezzel új korszak nyílt a Hun-völgyi kutatásokban – bár jócskán megkésve. Kiszely útról felesége, Hankó Ildikó már 1987 márciusában beszámolt „A svájci völgy titka” címmel (24), és ezzel a közvélemény érdeklődését sikerült felkelteni. 1987 májusában *Vittay Győző* tett számos kiegészítést a Hun-völgy történetéhez (25), majd ugyanez év nyarán *Balázs Ádám* látogatott el a svájci Hun-völgybe, és tudósítássorozattal próbálta felhívni a magyar közvélemény figyelmét a különleges rokonságra (26). Az ő vezetője is a völgy szülötte, Bernard Savioz volt.

Végül 2004 őszén a svájci Anniviers-völgy egyik mai leszármazottja, Marc-André Salamin lett a Svájci Államszövetség magyarországi meghatalmazott nagykövete, az ő megjelenése és támogatása újabb lendületet adott a Hun-völgyi kutatásoknak – ezúttal a Salamin család családtörténeti kutatásainak keretében.

A völgy topográfiája

A völgylakók történelmében, ősi kultúrájuk megmaradásában nagy szerepet játszott az Anniviers-völgy topográfiai felépítése. A völgy déli, felső végét Itália felől 4000-4500 méter fölé emelkedő, örökké havas csúcsok, hegygerincek zárják le, keleti-nyugati vízválasztóját is egykor járhatatlan magas hegyek határolják, a völgy északi, Rhone-völgyi kifolyásánál pedig egy kb. 400 m magas, megmászhatatlan sziklafal zárta el a külvilágtól. A völgy főfolyójának, a Navisence-nek alsó sziklaátörése a mai napig is járhatatlan. A völgy tehát teljes bezártságot, a külvilág támadásaival, hatásaival szemben teljes védelmet élvezett bő ezer esztendőn át, csak a völgylakók ismerték azokat a hegyi átjárókat, amelyeken keresztül a Rhone-völgybe vagy Itáliába kereskedelmi céllal ki tudtak jutni. Az első öszvérút 1502-es megépítéséig bő ezer esztendőn át „idegen” nem léphetett be a zárt völgybe, és ha mégis sike-

rült is valakinek bejutni oda, az többé nem tért vissza a külvilágba. A völgy igazából az első szekérút 1613-as megépítésével vált elérhetővé, nyitottá. A völgy egyes települései csak az 1950-es években kaptak kocsit (Chandolin 1959-ben, Zinal 1951-ben stb.). Az évezredes bezártság a völgylakók ősi kultúrájának háborítatlan megőrzését tette lehetővé. Amikor Fischer a völgyben járt (1884-ben és 1886-ban), három és fél évszázaddal a völgy megnyílása után még számos kulturális emléket (tulipándíszítést, a halotti tor szokását, család- és földrajzi helyneveket stb.) talált a völgyben – bár rögtön hozzátette, hogy az utolsó pillanatban érkezett, és már hamarosan semmilyen emlékre sem lehet számítani az ősi kultúrából. Szerencsére ebben tévedett, mert az utána érkező kutatók (Bernard Savioz 1985-ben, Kiszely István 1987-ben, Salamin András feleségével és Erős Gábor 2005-ben és 2007-ben stb.) is számos emlékre bukkantak.

Bizonyítékok a hun-magyar eredetre

Mielőtt a Val d'Anniviers – a Hun-völgy – történetét elmesélnénk, összegezzük tíz pontba azokat a későbbiekben részletezendő bizonyítékokat, amelyek e különös völgy lakóinak eredetét igazolják.

1. A völgylakók emlékezete – mondaviláguk.
2. Ősi „pogány” kultikus helyek, kövek, szokások.
3. Tájszólás, nyelv, család-, hely- és helységnevek.
4. Családnevek írása.
5. Rovásírás, rovasjelek.
6. Tulipán-, nap-, hold- és virágdíszítések.
7. Halotti tor.
8. Bajuszos katonaszentek.
9. Antropológiai és vérvizsgálatok.

10. A végtelen fonat szimbólum ötezer esztendő s vándorlása – Mezopotámiából a Kárpát-medencén át a svájci Hun-völgybe.

Ha valakinek egyik-másik bizonyíték nem lenne elegendő, marad még bőven további jó néhány, amelyek közül tetszése szerint válogathat. Akár egy is a tíz közül elegendő lehet, hogy pontot tehesünk a Hun-völgy őslakóinak eredetére: egyértelműen a hunoktól-magyaroktól származnak, ők a mi rokonaink.

1. A völgylakók emlékezete - völgy benépesülése

A hivatalos történész szakma számos képviselője nem sokra értékeli a szájhagyomány útján fennmaradt ismereteket, pedig a több száz vagy ezer esztendőt túlélte, továbbadott ismeretek olykor sokkal megbízhatóbbak lehetnek, mint a szubjektív, vagy politikai-uralkodói indíttatással írt feljegyzések, ismeretek, krónikák. A völgy lakóinak emlékezete – apáról fiúra szállt ismerete – talán az egyik legfontosabb (bár nem kizárólagos) ismeret, amely a múlt eseményeinek megismerésében segíthet.

A népi hagyományokban maradt fenn az a legenda, amely szerint három hun vitéz – Sala, Zete és Balavúz – Itália felől, az örökké havas hegygerinceken átkelve kerültek a magas, havas hegygerincekkel és sziklafallal körbezárt Anniviers-völgybe, hogy ott telepedjenek le. E vitézek Attila hun király 452-es itáliai hadjárata után az

Alpok itáliai déli völgyeibe költözött hunok leszármazottjai voltak, akiket 670 táján a longobárdok űztek északi irányba, az Alpok havas hegygerincei felé. A legenda története magyar nyelven is megjelent *Hlaváts Andor* tollából (1933-ban – Hlaváts leírása több tucatnyi magyar hangzású földrajzi nevet örökített meg az itáliai és a Hun-völgyi oldalon is) (17).

Több (nem magyar!) szerző is beszámolt arról, hogy Attila 451. évi catalaunumi csatája után csapatából 20-200 katonáig telepedett le az Anniviers-völgyben. *Mark-Theodor Bourrit*, a genfi székesegyház kántorapja 1781-ben kétkötetes könyvet írt a környék történelméről. Szerinte a völgy hosszú ideig lakatlan volt, majd a nevezetes catalaunumi csata után hunok és alánok népesítették be a völgyet (27):

„... egy hun töredék keresett menedéket a völgyben és kezdetben igen primitív körülmények között, nagy nehezen tornászta fel magát egy igen életrevaló néppé...

Ez az egyedüli néptörzs talán, akik tagjai annak idején a Kína határáról Galliáig és Itáliáig szerteszét félelmet keltő hunok törzséből visszamaradtak, és akiknek szokásai olyan egyszerűek voltak, hogy a királyuk csak faeszközökkel evett.”

Bourrit szerint tehát ezek a hunok a galliai és az itáliai hadjáratból visszamaradt hunok leszármazottjai is lehettek. Bourrit írásával egy időben, 1781-ben *Johannes Müller* is írt egy könyvet (28), amelyben 1217-ből megemlíti egy einsiedelni apátot, akinek a neve Konrad, és aki a hun nemzetségből származik:

„Ez a régi nemzetség itt, Svájcban az egykori Waldstetten-ben élt, elődei a történetíró szerint Attila hunjai voltak és birtokaik a Lauterbrunnen-i völgyben és valószínűleg más helyeken lehettek.”

Egy történelemkönyv 1786-ban a svájci szövetségi gyűlés egyik tagjaként egy „Tschudi” nevet említ. A könyv szerzője szerint ő a kalandozó magyarok leszármazottja lehetett:

„...ez a férfi idegen, az alemannok fogságába került 'madschare' lehetett a kalandozások korából, akiről tudjuk, hogy ezekben az időkben milyen gyakran dúlták fel az abendlandi provinciákat Magyarhon felől...”

1806-ban jelent meg *Ph. Bridel*, Montreaux-i (a Genfi-tó mellett) lelkész könyve Valais Canton (megye) statisztikai adatairól. Ebben a könyvben a magyarok-hunok – egy népek tekintve őket! – és a szaracének megjelenéséről és honfoglalásáról írt (3):

„A IX. és az V. évszázadban, amikor a magyarok, hunok és a szaracének Európa egy részét feldúlták és az alpesi átjárókat hatalmukba kerítették, – ahogy feltételezik – maguk mögött hagytak néhányat ezen nomád rablók közül, akik a körbebolyongó élet veszélyétől elfáradva és nyugalmat keresve az addig elhagyatott (vadon, sivatagi) Visp-, Anniviers-, Hérens-, Bagnes-völgyekben egy pásztorkolónia ősei lettek. – Az Anniviers völgy első lakói – amint feltételezik –, azok a hun katonák voltak, akik Itáliából menekültek, és biztos helyet kerestek a megtelepedésre...”

A 730-as esztendőben kezdték megszállni a szaracének az alpesi átjárókat, és a hun hordák egy visszamaradt része elfoglalta a Pennin-i Alpok elhagyatott völgyeit”.

Bridel említi először egymás mellett a három lehetséges honfoglalót: a hunokat 451-452 táján, a szaracénokat a 730-as esztendő táján és a kalandozó magyarokat 936 körül.

Az 1855-ben megjelent könyvében *Eduard Desor* (6) nem nagyon hitt a különböző eredeteknek:

„Egyes elemzők szerint az Eifisch-völgyiek a hunoktól, mások szerint a magyaroktól, míg ugyancsak mások szerint a szaracénoktól származnak. Ők, a völgylakók maguk is többé-kevésbé így vélekednek. »Az emberek azt hangoztatják, hogy a ma-

gyaroktól származunk!» – mondta nekem Vissoie plébánosa [M. Rouaz]. De - tette hozzá - nem találok semmit, sem a tájszólásunkban, sem a hagyományainkban, ami ezt a kijelentést megerősítené.

M. Froebel, aki ezt a kérdést különös gonddal tanulmányozta, azt a megjegyzést tette, hogy az egyetlen tény, ami ezt alátámasztaná, hogy a 926-os esztendőben a magyarok hadai behatoltak Svájc északi területeire és lerombolták Szent Gall kolostorát, ami után átlépték a Rajnát Worm-nál, kirabolták Galliát a tengerig és Itálián keresztül tértek vissza. Lehetséges következtetés – gondolhatná az ember –, e csapatok leszakadt része tévedt el Valais völgyeibe, valószínűleg Itália legyőzésének kísérlete közben, az Alpokon átkelve. De ez csak egy lehetőség, nem több”.

Fischer Károly Antal véleménye szerint az anniviárdok a hunok leszármazottai, s részletes elemzése alapján többszörös hun betelepülés eshetőségét feltételezte (12):

„Malten-től és Marois-tól tudjuk, hogy az Eifisch-völgy első telepesei a hun nép haderejétől leszakadt hunok voltak, akik az itáliai oldalról érkeztek, méghozzá akkor, amikor a nagy hun birodalom szétesett, és a hun töredékek Itáliában már nem voltak szívesen látottak.

A hunok a 451-es Catalaunumi-ütközet után a Kárpát-medence felé való visszavonuláskor szakadhattak le, avagy a következő esztendőben, 452-ben, amikor Róma ellen vonultak, és az Alpok közelében, Mailand-ban több napot is eltöltött Attila csapataival. Ekkor leszakadva a fő haderőtől, rejtékhelyet kellett keresniük. Jó lenne tudni, hogy a majd száz esztendeig a Pennini-Alpok déli völgyeiben [mint pl. a Val Tournanche, vagy más völgyekben] élő hunoknak miért kellett hirtelen a Pennini-Alpokat megmászva az északi Eifisch-völgybe menekülni. Talán a Wallis-kanton más völgyeinek története adhat erre választ, ahol ugyanebben az időben harcokról tudósítottak a longobárdokkal, akik 569-re egész Felső-Itáliát elfoglalták, és (Malten szerint) 569-ben, 574-ben, 575-ben, 579-ben és 595-ben is beszivárogtak a Wallis kanton területére a Simplon-on és a Grossen St. Bernhardsberg-en át. A 120-130 esztendeje már letelepedett hun kolóniák a longobárdok, vagy éppen az általuk üldözött törzsek elől menekültek el.

Egy másik hun bevándorlásról is szól a történelem a VIII. évszázadban, amikor 730-ban és 746-ban a szaracénok (azaz a spanyolországi mórok) Wallis nyugati részén átvonultak, egy meglehetősen nagy területet elfoglalva, s ebben a St. Bernhardpass-t [hágót] is megszállva tartották.

A történelem során tehát két periódusban érkeztek a hunok Wallis kantonba: az egyik a longobárdok elől menekülve, míg a másik, amikor a mórok közeledtek Svájc felé. A Vispert-völgy, az Eifisch- és az Eringer-völgy hun kolóniái a longobárdok mozgása elől menekülve érkezhettek az első periódusban, a VI. évszázadban, mert ahhoz feküdtek a legközelebb, míg az Illiez-völgy (Val d'Illiez) és a Val de Bagne hunjai a mórok elől menekülve a második időszakban, a VIII. században érkezhettek, mert ezek a völgyek Wallis kanton nyugati szélén találhatók. A főhadtesttől leszakadt hunok száma azonban nem lehetett több ezer, s valószínűleg egymástól nem túl messze élhettek.”

Dezsényi Béla is említi, hogy az Anniviers-völgy betelepülői a kalandozó magyarok lemaradt egységeiből is származhattak. A kalandozó magyarok 926 tavaszán Szent Gallen kolostor mellett vonultak el, s e vonulások idején – a „szent-galleni kaland”-ként ismert történet során – maradhettek le a völgybe menekülő magyarok (18).

A szaracénok (mórok, arabok) a 10. században foglalták el Helvéciát, s az egyik feltételezés szerint az ő hadseregükből maradhettek le katonák és telepedtek le – me-

nedéket keresve – az Anniviers-völgyben. Ez a változat sokaknak jobban tetszett a „barbár keleti” hun származásnál. A szaracénok legalább maradandó kultúrárt hagytak maguk után az Ibériai-félszigeten, míg a hunok után csak pusztítás maradt – magyarázták a szaracénok honfoglalását. *Eduard Desor* 1855-ben a következőket írta ezzel kapcsolatban (6):

„Az a vélekedés, hogy az anniviárdok arab származásúak lennének, nem teljesen alap nélküli. A Valais déli völgyeiben létezik bizonyos számú név, amely egyértelműen arab, mint pl. az Almaghel, Allalein, Moschabel, Iserabel (hozzá kell tennem, hogy ezek a nevek az Anniviers-völgyben nem lelhetők fel). Való igaz, hogy a szaracénok hadai behatoltak egészen az Alpok völgyeiig, amikor Hugo de Provence király, aki szövetségben volt velük ellenfelével, Berenger-rel szemben, azokat elküldte – 942-ben –, hogy őrizzék a hágókat, amelyek elválasztották Itáliát Svábsországtól.”

2. Ősi „pogány” kultikus helyek, kövek, szokások

Az ősi pogány (értsd: nem keresztény) hagyományok különös emlékeire bukkant Fischer 1886. augusztusi St. Luc-i látogatása idején (12):

„Az áldozati helyek az ősi hun hagyományokat őrizték meg. Már régóta kereszténnyé vált az Eifisch-völgy lakossága, amikor az ősi vallás hagyományai még éltek. Két helyen lehet találni ősi áldozati helyet: Luc mellett és a Moiry-völgyben...”

Amikor 1886-ban Peter Pont, a Luc falu közössége elnökének társaságában az áldozati köveket felkeresni indultam, az alsóbb kövek már egy szálló építési munkái során az épület alapjaiba kerültek. A „Pierre des Servagos” (a „Vadak-köve”) azonban megmaradt, mintegy 130 méterrel északra a falutól, a hegy oldalában. A Servagos-kő egy vándorkő, erraticus [vulkanikus kiömlési] tömb, amely meglehetősen mélyen beágyazott a gleccserhátba, amely egykoron ezt a vidéket befedte...

A tájszólású Servagos elnevezéshez analógiát találhatunk Magyarországon. Amint több mint ezer esztendővel ezelőtt elődeink elfoglalták mai hazánkat, egy nemzetgyűlést hívtak össze, méghozzá Attila hun király szegedi kedvenc székhelye közelében, Szer-en (ma Pusztaszer, Pusztaszer). A „szer” szóból több magyar szó is származik: szerződni, szertartás, szerint, -szeres (hétszeres stb.), szertelen, rendszer, szerkez (rendez, rendszerez), szerkezet, szerzet, szerpap. A „szer” szótó egykor törvényt jelentett, innen származik a szerződni szavunk, és Anonymus világosan leírta, hogy a nemzetgyűlés helyszíne azért kapta a „Szer” nevet, mert ott a földek ügye törvénybe lett iktatva.

A „vágó” szó a „vág” szóból ered, s ebből a töből származik a vágóbarom, vágókés, vágószék szó is, és a „vágóra hajtani az ökröt, birkát, borjút” kifejezés is.

A „szer-vágó” szóösszetétel megértéséhez emlékeznünk kell arra, hogy a gyűlések és tanácskozások, ahol az ügyeket intézték (a törvényeket hozták) és lezárták, áldozatok bemutatásához (állatok levágásához) kapcsolódtak. A Szervágó tehát egy olyan hely volt, ahol áldozatot mutattak be, s a közösség ügyeit rendezték, törvényeket, rendelkezéseket hoztak.”

Az áldozati köveket 2005-ben még a Fischer által leírt állapotukban találtuk meg.

Fischer 1886-os völgybéli utazása során felkereste a másik emlékezetes áldozati helyet, a *Pierre des Martyres*-t (a Mártírok követ) is (12).

„Végigstétalunk a meglehetősen hosszú falun [Grimentz-en], majd fél óra után egy sík területre érünk, amelyet sziklatörmelékek borítanak, s amelyek ősidők óta, a

Corne de Sorebois [Csorba-hegy] leszakadásakor zuhantak le. A hegyen látni is lehet a helyét, ahonnan a kövek lezuhantak. A kőtörmelék között van egy különös kőtömb, a legnagyobb, amely érdeklődésünkre tarthat számot. Egyenesen áll, egy másik kisebb kősziklával alátámasztva. Magassága 8-9 m, szélességi keresztmetszete 4 m. A népi nyelv ezt a követ „Pierre des Martyres”-nek (a Mártírok-kövének) nevezi... Úgy tűnik, hogy ezt a helyet vagy a forrását és vízrendszerét felszentelték, mert itt találhatjuk a legjelentősebb áldozati köveket.”

A 2005-ös, 2007-es völgyben tett látogatásunk során a kultikus hely valamennyi követ megtaláltuk, az áldozati kövön a Fischer könyvében közölt rajzon szereplő két lábnyom is változatlanul a helyén maradt.

A két fő helyen kívül az elmúlt századokban még további áldozati kövek is ismertek voltak. A völgy történelmi múltjának nagy kutatója, *Erasme Zufferey* 1927-ben több további áldozati kőről is beszámolt (14):

„Egy napon, amikor útban voltunk Moyes felől Gilloux felé, egy szép fennsíkon a kis ösvény mellett felfedeztünk egy kis sziklát kiállva a földből, amelyen jól felismerhető gyermekláb nyoma volt. Jobbra lent, Quimey-től délkeletre van ugyancsak e kövekből egy gyűjtemény, de azokon nincsenek jelek...”

Több hasonló, druidákra emlékeztető sziklatömböt találtak Ayer felett, a Frayés és Moyes között vezető út alatt. De egyes leírások beszámoltak hasonló kövekről Mission és Vissoie, valamint Zinal környékén is...

Mayuox felett az erdőben is meglátogattunk néhány, a vandalizmusnak kevésbé kitett, meredek sziklát, amely a magas hegyoldal sík lábánál található.

Szeretetreméltó szervezőnk, Alexandre Savio elvitt minket a Pierra Louzenta-hoz, amely Pensec-től jobbra lent, a jobb oldali patakparton található, a régi út mentén, amely hosszan a Navisence mentén vezet. És van még kettő az új út mentén, amely még nemrég készült el: a „la Pierre des Féés” (a Tündérek-köve).

Az ellentétes oldalon, nagyon magasan Pensec felett, Brunnes-nél a meredek vízfolyás és a kis út közepén, amely Orsival [hegy] felé vezet, van a „la Pierre du Loup” (a Farkas-kő). Ezen a kövön három kereszt található háromszög alakban, kettő pontatlanul (határozatlanul) a szívet imitálja, és további négy kis jel is látható rajta (Kis keresztetek találhatók a világon mindenfelé, így Dél-Amerikában is, mint pl. a perui Aréquipa-ban”).

3. Tájszólás, nyelv, családnevek, hely- és helységnevek.

Kezdjük mindjárt a völgyben még ma is fellelhető *tájszólással*: az alkalmazott nyelvjárással. Bár az egykori és a mai nyelvhasználat történelmi gyökereit már csak apró mozaikokból tehetjük össze, ezek eredménye még így is meggyőző lehet.

Fischer 1896-ban megjelent könyvében hat nyelvsajátosságot említett meg, amely sajátosságok miközben teljesen eltértek a nyugat-európai nyelvek használatától, fellelhető hasonlatosságot mutattak a magyar, vagy az ősi hun és székely nyelvhasználatával. Ami különös, hogy e nyelvhasználati sajátosságok egy részével még a 2007-es Hun-völgybéli „hazalátogatásunk” során is találkoztunk. Tekintsük át ezek közül a legfontosabbakat!

A tájnyelv első szembetűnő tulajdonsága, hogy az Anniviers-völgyi tájszólásban a francia és az olasz nyelvtől teljesen eltérően a szavak *hangsúlyát* a völgylakók az első szótagra teszik – éppen úgy, mint a magyar nyelvben (a francia nyelvben az utolsó,

míg az olaszban az utolsó előtti szótagon van a hangsúly). A másik fontos tulajdonság a völgyi nyelvjárásban a magyar zárt „a” hang használata, ami a nyugat-európai nyelvekben nem nagyon ismeretes. A tájnyelv további fontos sajátossága, hogy az „s” hangot nem a francia, német avagy olasz „sz”-nek, hanem a magyar „s”-nek ejtik (pl. Salamin, Massy stb. neveknél). Ugyanakkor a „ch” (ami a franciában a magyar „s” hanggal ejtendő) a magyar „sz”-nek megfelelően hangzik.

Különös felfedezés, hogy a völgylakók beszélt tájnyelvükben a „c” hangot nem ismerik, mint ahogy az ősi magyar nyelv sem ismerte, és a c-hang csak később, az idegen szavakkal került a nyelvünkbe. (A c-hang hiányára Willhelm Gier 1942-ben a zürichi egyetemre benyújtott doktori értekezésében is rámutatott – talán érthető, hogy az ősi magyar nyelv sajátosságait nem ismerő doktorandus erre magyarázattal nem tudott szolgálni.)

Fischer további nyelvi sajátosságokat is felfedezett a tájnyelvben, mint pl. a fekete hunok által előszeretettel használt kettős magánhangzók használatát (a székelyeknél ez még ma is megtalálható), a magánhangzóval helyettesített mássalhangzók, a mássalhangzók kihagyásának gyakorlatát stb. Az idegen szavak kiejtésénél előszeretettel használja a tájnyelv a magánhangzók-mássalhangzók váltakozását. A későbbi kutatók további nyelvsajátosságokat is felfedeztek. Ilyen pl. hogy a francia nyelvben használatos „j”-t a magyar „z”-nek megfelelően ejtik, a „t” és a „tt” betűket „h”-nak ejtik (mint pl. a spanyol „j”-t, vagy a német „ch”-t), a francia és olasz szavak völgyi tájszólási kiejtésekor egy g vagy k betűt illesztenek a szóvéghez. Ez utóbbival hasonlóság fedezhető fel a fehér magyarok (Árpád magyarjai) és a fekete magyarok, a székelyek (Attila fekete hunjai leszármazottjainak) nyelvhasználatában is (pl. a magyar „mi”-t a székelyek „mük”-nek mondják). Engelhardt nyelvész szerint a szóvégi gégehang használata ázsiai hatásra utal. Az „y”-t is bizonyos esetekben egy „k”-val helyettesítik stb.

A történelemkutatás egyik legfontosabb eszköze a *földrajzi hely-, helység-,* valamint a *családnevek* etimológiai elemzése, mert e nevek őrizhették meg legjobban a régmúlt emlékeit. E nevek összegyűjtése és elemzése még ma is komoly segítséget nyújthat az eredet kérdésének tisztázásában. Szerencsére e névgyűjtésben az elmúlt bő másfél évszázad folyamán számos kutató közreműködött, az ő munkájukat összegezve alapos név- és szógyűjteményt sikerült összeállítani. A név- és szóelemzéseket mellőzve csak összegezzük e gyűjtemény tartalmát, jó szívvel ajánlva nyelvészeknek, történészeknek, etimológusoknak a további vizsgálatokhoz. A legelső gyűjtés Horváth Mihálytól (1853) származik, őt követte Fischer Károly Antal (1896), majd a Maltens ismeretlen utazójától származó szavak (Fischer, 1896), Jegerlehner (1904), Erasme Zufferey (1927), Hlaváts Andor (1933), Dezsényi Béla (1946), Muzsnay Jenő (1978), Bernard Savioz (1985), André Pont (1986), Balázs Ádám (1987), Kiszely István (1998), valamint Salamin András és felesége (2005, 2007) által gyűjtött nevek-szavak. A 14 szerzőtől származó gyűjtés eredményeképpen 225 helység- és földrajzi nevet, 66 családnevet, valamint 166 tájszót sikerült – részletes elemzésükkel együtt – szójegyzékbe rendezni. Itt nincs lehetőségünk e hatalmas kutatómunka részletes ismertetésére, de a közeljövőben megjelenő könyvünkben bárki hozzáférhet a részletes adatokhoz, azok értékeléséhez.

E gyűjteményből ízelítőül a völgy településeinek nevéből mutatunk be néhányat a völgy-béli kiejtésnek megfelelően (zárójelben a francia elnevezéssel) Vizsoly (Vissoie), Penszék (Pinsec), Luk (St. Luc), Major (Mayoux), Sándolin (Chandolin), Grimenc (Grimentz), Külmező (Cuimez), Színál (Zinal), Ájer (Ayer); és néhány csa-

ládnev: Salamin (magyar *s*-sel ejtve, hangsúllyal az első szótagon, a francia kiejtés-sel ellentétben kiejtve az utolsó *n*-et is), Kállai (Caloz), Pont stb.

4. Tulajdonnevek írása.

A névelemzések eredményét erősíthette meg az a máig is helyenként fennmaradt ősi névhasználat, ahol a családnevet (vezetéknév) követi a keresztnév. Ez a gyakorlat az egész világon csak a magyaroknál, a kínaiaknál, a japánoknál, és persze az Anniviers-völgy lakóinál szokásos. Más népeknél ezt nem találjuk. A völgy régi – olykor az új – sírkeresztjeinél még ma is látható ez a névírás, bár az általános névhasználat gyorsan követi a nyugat-európai gyakorlatot. A szakmákat tartalmazó mai prospektusok jól mutatják, hogy a mesteremberek, akik tanulmányaikat a Hun-völgyben folytatták, azok még a régi írásmód szerint – vezetéknév után a keresztnév – írják nevüket, míg a magasabb végzettséget szerzők, azaz a völgyön kívül tanult emberek (orvosok, jogászok, mérnökök stb.) már a francia vagy a német gyakorlatnak megfelelően, előbb a keresztnévüket írják-mondják, majd ezt követi csak a vezetéknévük (családnevük).

5. Rovásjelek - rovásírás

Az Anniviers-völgyben különös rovásjeleket – családjeleket – találtak, amelyeket az egyes családok az ajtófélfákon, az állataikon, a kivágott erdei fáikon, és minden ingóságukon használtak (ma is több tucatnyi jel található az ajtófélfákon, a Luk-i – St. Luc-i – régi pékség polcain stb.). A családjelekről 1870-ben Homeyer már adott ki könyvet. Különös e jeleknél, hogy közöttük számos jel a hun-székely-magyar rovásjelekhez hasonlatos. Több esetben a családjelek az adott családok-személyek monogramját adták magyar rovásjelekkel. A völgyet kutató Bernard Savioz (ahogy ő használja: Savioz Bernard – magyar „s”-sel ejtve, az első szótagokon a hangsúllyal) családjelét őrző vastáblán – amelyet még Benjamin Savioz nagyapja készíttetett – a rovásírásunk *B* és *S* betűiből készített ligatúra (jelösszevonás) látható – a nagypapa bizonyára nem ismerhette a mi rovásírásunk ábécéjét.

A svájci hivatalos történészi társadalom azonnal cáfolta, hogy ezeknek a családjeleknek (nemzetségjeleknek) bármi köze is lehetne a mi rovásírásunk jeleihez. Az 1990-ben a Magyar Televízióban bemutatott, a Penszék-en (Pinsec), Albert Salamin félezer esztendőös istállójában talált rovásfelirat aztán olyan bizonyítékkal szolgált a völgylakók keleti eredetére vonatkozóan, amivel a svájci – és egyes magyar – kutatók nem sokat tudtak kezdeni. **(1. kép)** Kiszely István e rovásfeliratot elküldte több nyelvésznek, történésznek is elemzésre. Többek között *Forrai Sándor* (részletes betűelemzést végzett), *Szörényi Levente* (balról-jobbra történő olvasással) szöveges „megfejtéssel” is szolgált: JÖVEL HEGYÓVÓ [vagy HELYÓVÓ], ADJAD), *Varga Csaba*, *Friedrich Klára*, *Laczkovics András* (török nyelvész) és *Szederkény Ferenc* (Ausztráliában élő nyelvész) is készített részletes elemzést. Valamennyi kutató egyértelmű megállapítása, hogy a felirat jelkészlete a rovásírásunk jeleivel hasonlatos, eredetük azonos. Hiába próbálkoztak svájciak, egyes magyarok azzal az értelmezéssel, hogy e felirat csak a gótbetűk cifrázott változatai lehetnek, a völgyben talált egyéb emlékek ezeket a megállapításokat egyértelműen cáfolták.

A 2007-es Hun-völgyi látogatásunk további meglepetésekkel is szolgált. Több latinnyelvű feliratot találtunk (pl. a Penszék-i régi pékség mestergerendáján, házak homlokzatán stb.), amelyeknél jobbról balra történő sorvezetést alkalmaztak a feliratok készítői, méghozzá a latin betűk megfordításával (függőleges tükrözésével). A jobbról balra történő ősi írás tehát megmaradt a latin betűs írás gyakorlattá válása után is. Még különösebb volt, hogy több balról jobbra vezetett latin feliratnál egyes betűket (pl. *N*, *S* stb.) vagy számokat megfordítva (függőlegesen tükrözve) használta a fára rovó mester. A tűzvész után 1845-ben újra épített Luk-i (St. Luc-i) közösségi ház homlokzatán a latin *u* betű aljába a mester a rovásírás *u* betűjét is belerajzolta! Friedrich Klára a St. Jean községben talált egyik különös felirat jelei között felismerte a 6500 esztendő Tordos-i köveken talált jeleket is. Mindez még a harmadik évezred elején is látható – s bizonyára e különleges feliratok nem a véletlen művei.

6. Tulipán-, nap-, hold- és virágdíszítések.

Az Anniviers-völgy lakói eredetének megismerésében segíthetnek a völgyben található népi építészeti emlékek és az építmények díszítésénél használt tulipán-, hold-, napmotívumok – amelyeket őseink vándorlásának nyomjelzőjeként tartják számon. A Kr. e. 7-5. évezredből származó Tulipán-népe kőtábla (Úr városából) – a rajta szereplő tulipán, karpatu, magyaru, hun stb. ékjelekkel – talán a legrégebb bizonyíték e díszítési forma keleti eredetére. Az ősi tulipán- nap- és holddíszítések emléke évezredekkel élt túl a Hun-völgyben, az ősi díszítési minták a pusztító tűzvészek után újraépített házakon ismét újjáéledtek. A tulipán, mint díszítő motívum eredete egyértelműen a tulipán őshazájához (gén-hazájához), Közép-Ázsiához kötődik, Nyugat-Európában korábban teljesen ismeretlen volt. E keleti kultúrát őrző díszítések nagy számban szinte valamennyi Hun-völgyi településen megtalálhatók – régi és új épületeken egyaránt. Fischer 1896-os könyvében számos rajzot közölt e díszítések (tulipánok, Nap-korongok, szélkerekek–életkerekek stb.) kereszteken, kápolnákon (Mission-i, Majoux-i kápolnák), épületeken történő megjelenéséről, s bár e régi díszítések jelentős része eltűnt mára, a Grimentz-ben található ún. Tulipános-ház bő évszázad után is megőrizte azt a díszítést, amit még Fischer látott és lerajzolt.

A virágdíszítések között érdemes megemlíteni azokat a virágmintákat, amelyek a Kárpát-medencén túl nem honos növényeket (pl. búzavirág stb.) mutatnak.

7. Halotti tor

A Hun-völgy lakói eredetének egyik legfontosabb bizonyítéka a máig is fennmaradt halotti tor hagyománya. A Kárpát-medencén túl egyedül itt szokás a temetés után nagy lakoma, a halotti tor megülése. Ez a szokás Nyugat-Európa területén teljesen ismeretlen. E szokásról – hogy ne magyar szerzőket idézzünk – *Eduard Desor* (1855) is beszámolt:

„Az eltemetés után kezdődik az ünnep. A falu valamennyi gyermeke a kápolnában az elhunyt lelkéért elmondott 5 Miatyánk után kap egy üveg bort és egy darab sajtot és kenyeret. A felnőttek sokáig maradnak az asztal mellett, ahol isznak és esznek. Ott helyben megkezdénék az elhunyt javainak elosztását az örökösök között, ami rendszerint elapasztja a könnyeket”.

Jegerlehner útikönyve is beszámolt e különös szokásról:

„A temetési ünnepeken (a halotti torokon) a korábbi időkben magasra emelkedett a hangulat. Minden családi pincében állt egy nagy hordó teli a legjobb borral, amit csak akkor lehetett csapra verni, ha a tulajdonosa meghalt. Ekkor a falu hivatalos emberei fogták a hordót és felvitték a felravatalozott házigazda szobájába, a halott mellé és megtöltötték a poharakat, hogy még egyszer igyanak vele egyet. S ezzel megkezdődött az ivászat, aminek először akkor lett vége, amikor az utolsó cseppek is eltűntek. Erre gyakorta elég sokára került sor, addig a családi énekeket énekelték, hogy a szomjas lélek végül megbékélhessen. 1889-ben a rendőrség ezt a tivornyázást száz frankos bírsággal sújtotta, és azóta a mulatozás ezen fajtája már eltűnt”.

A tilalom ellenére – bár megenyhült formában – ma is él a halotti tor megtartásának szokása.

8. Bajuszos katonaszentek

Fischer már a XIX. század vége felé beszámolt arról, hogy az egyik Grimentz melletti kis kápolnában (és akkor még más templomban is) olyan katonaszenteket talált, amelyek hetyke bajuszos, keleties arca egyrészt a völgy első honfoglalóinak katonai mivoltára, másrészt keleti származására utalt. A kis kápolnát 2007-ben mi is megtaláltuk, s a bajuszos szentek látványát csak a bajuszos, keleti arcú Úristen ábrázolása múlta felül. Azon már nem is csodálkoztunk, hogy az oltárt díszítő glóriát tulipánok ékesítették.

9. Antropológiai és vérvizsgálatok.

A katonaszentek különös arcvonásai mellett a régi völgylakók arcai is különleges, egyedi, keleti jegyeket viselnek. A helybéliek ázsiai jellegű arcberendezése gyökeresen különbözik a környező népekéitől. Kiszely István antropológus 1990-ben felkereste a különleges svájci völgyet és az ázsiai eredet bizonyítékaira bukkant:

„Több éven át jártunk a völgybe, főleg embertani vizsgálatokat végeztünk a lakoságon. Megfigyeltük a veleszületett mongolfoltokat, a felnőtt korban is megmaradó mongolredőt.”

A svájci Hun-völgyi lakosok származására vonatkozó kutatásokban további érdekes fordulatot hoztak a Kiszely István által kezdeményezett vérvizsgálati elemzések is:

„...A „fordulatot” a Val d'Anniviers kutatásában az a vizsgálat jelentette, aminek során Dr. Jean-Marc Caloz Vissoie-i körzeti orvos a völgy legősibb lakóitól vérmin-tákat vett és azokat elküldtük Osakába, Hideo Matsumoto professzorhoz. A vérmin-ták tanúsága szerint az őslakók egy része „belső-ázsiai” markerű, azaz vérsavójuk olyan speciális immunanyag-megosztást mutat, amely Európa népeire nem jellemző, viszont megtalálható azon területeken, ahonnan a hunok jöttek, ugyanakkor kimutat-ható az avar lakosság és a honfoglaló magyarok ősi szállásterületein. Ebből arra a kö-vetkeztetésre kellett jutni, hogy az anniviárdok valóban nem ősi európaiak, hanem a hunok, vagy az avarok, avagy a honfoglaló magyarok Svájcban élő maradványai... Ez utóbbit történészek (például Vajay Szabolcs) és a közelből előkerült „kalandozó magyar” sírleletek is megerősíteni látszanak.”

Kiszely István kutatásai során többtucatnyi fényképet is készített és szerzett be a völgylakók arcvonásairól. A völgybéli 2007-es kutatóútunk során a temetőben még fellelhető emlékképekről készítettünk felvételeket, amelyek segíthetnek a további antropológiai vizsgálatoknál.

10. A végtelen szalagfonat jelkép ötezer esztendő's vándorlása

A svájci Hun-völgyi kalandozásunk talán betetőzése lehet a mezopotámiai *szövetség-jelkép*, a *végtelen fonat* díszítő elem vándorlása ötezer esztendő'n át, Mezopotámiából indulva, a Kárpát-medencén átkelve, s megérkezve az Anniviers-völgy kultúrájába.

A különleges, alig 25x25 cm nagyságú, bitumen anyagú Szövetség-táblára (a Lagashi főpap kő díszablájára) a mezopotámiai Tello-ban bukkantak. A Kr. e. 3. évezredből származó tábla arról mesél, hogy a „bárkás *Magur és népe építette Eridu városát*”. A táblán található végtelen szalagfonat pedig a Nimrod és Magor közötti szövetséget jelképezi. E tábla végtelen fonatát jelképező ékjel jelentése – a Labat félé ékjel-szótár szerint! – magar, magyar.

Nagyot ugorva térben a Mezopotámiától három és félezer kilométerre lévő Kárpát-medencei Tarnaszentmáriára és időben is majd négyezer esztendőt lépve a IX. századba, a község kis ősi templomának belső őroszlopán, valamint a templom déli külső falán lévő egyenlő szárú keresztben ott van ma is a végtelen fonat jelképe. Ám nem csak a Mátraalján, hanem a nyugati országszélen, a Jáki templom egyenlőszárú keresztjén is megtalálható a mezopotámiai szövetségi jelkép: a végtelen fonat. Ha valaki kételkedne, hogy az 1214 után román stílusban épített jáki templomon az ősi mezopotámiai jelkép található-e, akkor a templom északi falán fent látható Gilgames dombormű jelenléte már eloszlathatja minden kétségét.

És végül, a svájci Hun-völgybe érkezve ma is látható a végtelen fonat egy régi Grimontz-i raktárkapun, egy Ayer-i ház falán, valamint a St. Luc-i közösségi ház homlokzatán az építőmester névjeleként. A mesternek bizonyára fogalma sem lehetett arról 1845-ben, hogy milyen fontos jelet örökölt őseitől – csak folytatta azt a hagyományt, ami apáról fiúra szállt másfél évezreden át.

A svájci Hun-völgyi kalandozás csak kedvesináló lehet e völgy igazi történetének megismeréséhez. A közeljövőben megjelenő *Salamin András – Salaminné H. Mária – Erős Gábor: Az utolsó honfoglalás* c. könyv 900 oldalon, mintegy kétezer képpel számol be a kutatóknak, érdeklődőknek egyaránt e völgy másfél ezer esztendő's különös történetéről.

Irodalom:

- (1) Kiszely István: A svájci „Hun-völgy”. (A Wallis tartományi Val d'Anniviers-i völgy) Magyarországi Unitárius Egyház, 1996. 12. o.
- (2) Müller, Johannes: Die Geschichte schweizerischer Eidgenossenschaft (A Svájci Államszövetség története), Leipzig, 1786.
- (3) Bridel, Ph. (Pastor von Montreaux - Montreaux-i lelkész): Essai statistique sur le Canton de Valais (Statisztikai tanulmány Valais kantonról). Zürich, 1820.
- (4) Bocard, M. (St. Maurice-i kanonok): Histoire du Valais avant et sous l'ère

chrétiene jusqu'a nos jours (Vallais története a kereszténység kora előtt és alatt napjainkig).

(5) Furrer, P. Sigmund: Geschichte, Statistik und Urkundensammlung (Történelem, statisztika és okiratgyűjtemény) Sitten (Sion), 1850.

(6) Desor, Eduard: Le Val d'Anniviers (az Anniviers-völgy) 1855. Kivonat a Revue Suisse-ből, XVIII. kötet (Neuchatel). Második kiadás: Á la Carte, Sierre 2002. november.

(7) Toldy (Schedel) Ferenc: Hunn maradék a helvétiai havasokban. Tudománytár, 1834. harmadik kötet. 229-230. o.

(8) Malten: Bibliothek des neuesten Weltkunde. 1834. (I. I. 28-50. o.)

(9) Horváth Mihály: A húnok maradványai Schweitzban az anniviersi völgyben. Történelmi Zsebkönyv. Rajzok a magyar történelemből. (Toldalékok). Pest, 1866.

(10) György Aladár: Egy kis hun-kérdés több nagy között. A Föld és Népei, 1881. III. kötet. Az Alpések, Svájc.

(11) Réthy László, Budapesti Hírlap 1887. dec. 29.

(12) Fischer, Anton Karl (Károly Antal): Die Hunnen im schweizerischen Eifischtale und ihre Nachkommen bis auf die heutige Zeit (Hunok a svájci Eifisch-völgyben és utódjaik napjainkig), Zürich, 1896.

(13) Jegerlehner, J.: Das Val d'Anniviers (Az Anniviers-völgy – Eifischtal). Nebst einem Streifzug ins Val d'Hérens (Barangolással a Hérens-völgybe). Bern, 1904. Verlag von A. Francke. Hasonmás kiadás: Á la Carte, Sierre 2003.

(14) Zufferey, Dr. Erasme: Le Passé du Val d'Anniviers (Az Anniviers-völgy múltja). Payot Lausanne, 1927. (Új kiadás: Á la Carte, Sierre, 2004)

(15) Makoldy Sándor: Die Anniviarden, die Vergangenheit und Gegenwart der sogenannten Schweizerhunen (Az anniviárdok, az ún. svájci hunok múltja és jelene). 1913.

(16) Meyer Leo: Untersuchungen über die Sprache von Eifisch im 13. Jahrhundert nach dem Urkundenregister der Sittner Kanzler (A 13. századi Eifisch nyelvnek vizsgálatai a Sittner-kancellária oklevéljegyzéke szerint 1914.

(17) Hlaváts Andor dr.: Három hun vitéz honalapítása. Wallisi népmonda. A Földgömb. Magyar Földrajzi Társaság népszerű folyóirata, 1933. június. 194-198. o.

(18) Dezsényi Béla: Magyarország és Svájc. Teleki Pál Tudományos Intézet, Bp. 1946. (Hazánk és a nagyvilág VI. kötet. Szerk. Benda Kálmán-Gál István) – A Szent Gallen-i Kolostortól a Tössi Zárdáig. A szent-galleni kaland. Az Anniviers-völgy magyarjai.

(19) Balázs Péter: Die hunnische Erinnerungen im Val d'Anniviers (Hun emlékek az Anniviers-völgyben), 1962.

(20) Muzsnay Jenő: Das Phantom vom Val d'Anniviers / Val d'Anniviers fantomja (magyarul is megjelent), Újváry Griff Verlag, München, 1978.

(21) Muzsnay Jenő: Im Dröhnen der Navizence (A Navizence-patak zúgásában). 1980.

(22) Kunszabó Ferenc: Hunok Svájcban? Kortárs, XXV. Évf. 1981. 11. 1793-1796.

(23) Savioz, Bernard: Valasians descendants d'Attila (Attila valaisi leszármazottjai). 1985.

(24) Hankó Ildikó: Kik laknak Val d'Anniviers-ben? A svájci völgy titka. Magyar Nemzet, 1987. 03.02.

(25) Vittay Győző: Az anniviers-i völgy lakóinak történetéhez. Magyar Nemzet,

1987. május 1.

(26) Balázs Ádám: Hunok Svájcban. Magyar Hírek, 1988. 01.22.

(27) Bourrit, Mark Theodor: Description des Alpes Pennines et Rhetiennes. (A Pennini- és Rhetienni-Alpok leírása) Genf, 1781.

(28) Müller, Johannes: Die Geschichte schweizerischer Eidgenossenschaft (A Svájci Államszövetség története), Leipzig, 1786.

Képek felirata:

1. Rovásírás a Penszék-i (Pinsec-i) istálló gerendáján (Salamin Gergő felvétele, 2007).

2. A „Szövetség táblája” a végtelen szalag fonattal Tello-ból (Kr. e. 3000, 25x25 cm-es bitumen tábla – Louvre, Párizs).

3. Végtelen fonat ékjele: szem, magar, magyar fogalommal (Labat 367. sz. kép-jel).

4. Oszlopfő a végtelen fonattal (tarnaszentmáriai templomban – IX. század).

5. Egyenlő szárú kereszt a végtelen fonattal (Tarnaszentmária, külső templomfal – IX. század).

6. A jáki templom egyenlő szárú keresztje a végtelen fonattal (1214 után).

7. Építőmester végtelen fonat jele a Luk-i (St. Luc – Hun-völgy) közösségi ház falán (1845).

HERALDIKA KIADÓ

Könyvei

Nagy Kálmán: A honfoglalás korának hadtörténete

A 2010-ben 101 éves korában elhunyt Nagy Kálmán ny. huszárezredes, a Zrínyi Miklós Akadémia egykori professzora, a második világháborúban kötelességét teljesítő és az ötvenhatos szabadságharcban helyzetfelismerően önként cselekvő hős osztja meg legújabb könyvében mindazt a tudást, amit múltunk egy meghatározó korszakával kapcsolatosan sok évtized alatt felhalmozott. Ezúttal kutatási területei közül a Kárpát-medencei végleges magyar honfoglalás, valamint az ennek keretét adó megelőző és követő évtizedek hadtörténelméről írta meg mindazt, amit a késői utódoknak is tudniuk kell.

Elméleti tudása és gyakorlati tapasztalata alapján eleven életközelsébe hozza olvasóinak - visszatérően elvi, egyetemes történeti, magyar fejlődéstörténeti, katonapolitikai, hadvezéri, hadművészeti megközelítéssel - a 862-894 között a Keletről a Kárpát-medencébe és azon túl Nyugat felé irányulóan segítséget nyújtó, az Árpád fejedelem vezérletével 895-900 között e térségben a végleges honfoglalást megvalósító, az ugyancsak Árpád irányítása alatti 898-907 között vívott honvédő és a 900-970 közötti, távoli déli, nyugati és keleti területekre is elvezető honbiztosító hadjáratok eseménytörténetét.

Formátum: B/5, 247 o., fűzött, keménykötéses. Fogyasztói ára: Ft. 2.500,-

Zachar József: Egy az Isten, egy a Nemzet * Írások Jézus-hitű magyar eleinkről

A ma magát magyarnak nevező nemzet ezeregyszáz esztendő óta a kárpát-medencei államiság letéteményese. Ez alatt ugyanúgy számos rendkívüli megpróbáltatást kellett túlélnie, mint szkíta, hun, pártus, avar és más megnevezésű eleinek vagy szabír, onogúr, türk, kabar és más néven említett őseinek. A sorsközösség vállalásán túl elsődlegesen a rendíthetetlen egyistenhitnek köszönhető ez a példa nélküli történelmi folytonosság. Erre figyelt fel a neves magyar történész, aki ezúttal elsődlegesen nem új tudományos eredményeket tesz közzé, hanem elfeledett ismeretanyag egybehordásával kíván tájékozódást nyújtani honfitársainak. Írásaiban a Názáreti Jézus születése előtti időkben élt eleink hitéletét, az ezt követő évezredbeli őseink Jézus-követését, a végleges honfoglalás utáni keresztény kapcsolatokat, az Apostoli Magyar Királyság sajátos megszületését és a nyugati kereszténység védelméért folytatott, a "mohácsi vész"-be torkollt önfeláldozó küzdelmét mutatja be.

Önálló dolgozatok különböző korokkal kapcsolatosan villantják fel azt a máig ható tanulságot, miként képes minden megpróbáltatáson úrrá lenni az a Nemzet, amelynek sziklaszilárd támasza Isten. A Trianon után immár nyolcfelé darabolt és a nagyvilágban szétszórt, továbbá számos felekezetté széttördelt és részben hitehagyottá vált magyarság számára a régmúlt felidézésével kíván reményt adni a szerző. Arra szeretné rádöbbeneni olvasóit, ha elfogadják, hogy "egy az Isten, egy a Nemzet", akkor félre tudnak tenni minden nézetkülönbséget és képesek lesznek a boldog jövő építésére.

Formátum: A/5, ragasztókötéses, 194 oldal, Fogyasztói ára Ft. 2.000,-

Tóth Zsigmond: Divine Antiquities. Az etruszk nyelv megfejtése és a nagyszentmiklósi aranyedények

Ez a könyv először Amerikában jelent meg 1976-ban angolul és magyarul. A szerzőnek szándékában állt Magyarországon is megjelentetni, ezt azonban már nem érhetette meg, így szándékát halála előtti megbízása alapján Bajusz Gyula lelkész valósította meg.

Tóth Zsigmond kutatásai során hasonlóságot fedezett fel az etruszk és magyar rovásírás között. A könyvben az etruszk és magyar rovásjeleket egymás mellett mutatjuk be és röviden ismertetjük az etruszk nép történetét.

A könyv második része foglalkozik a nagyszentmiklósi aranyedények történetével, valamint röviden azok kalandos útjával. Tóth Zsigmond az etruszk és magyar rovásjelek segítségével megfejtette az aranyedények feliratát, amelyet a kiadványban közreadunk.

Formátum: B/5, 96 oldal, ragasztókötéses. Fogy. ára: 1.000,--

Herényi István: Horkák kísérete HERÉNYEK és más dolgozatok

Dr. vitéz Herényi István ősi Vas megyei eredetű nemesi családban született 1918-ban. Jogász munkája mellett, fokról fokra vált a Nyugat-Dunántúl korai magyar történetének ismert kutatójává. A történelemtudományok kandidátusa (1989). Hely-, család- és helytörténeti adatgyűjteményei fontos forrásmunkák. Tanulmányai három fő téma köré csoportosulnak. Bulcsú horka szállásterületeire, a határvédelem és a nyugati gyepű kérdése; valamint a Herény nemzetség és a Herényi család története. Történeti megállapításait – Györffy Györgyhöz hasonlóan – elsősorban a helynevek vizsgálatára alapozza.

Jelen kötet főként a vasi kiadványokban – elsősorban a Vasi Szemlében – megjelent tanulmányaiból válogat.

Tartalom: A magyar törzsszövetség törzsei és törzsfői; A nyugati gyepű az Árpád-házi fejedelmek idejében (995-1000); A három fejedelem és kíséreteik (Kende, gyula, horka) (kékkendek, kálizok, berények); A horkák vezértörzsének nemzetségei az Árpádok alatt; Adalékok egy honfoglalás kori törzstörödékhöz (a Herények) történetéhez; Szeménynévadás a nyugati gyepűn az Árpádok és Anjouk idejében. (900-1400); Az Őrség helyneveiben; Herény; A nemeskéri evangélikus artikuláris gyülekezet anyakönyveinek névtani anyaga (1689-1781); Kelet- és Nyugat-Magyarország közös helynevei; Szék, Székfölde; A Vas megyei Herényi-család személynevei és a korabeli névadások; Vázlat a magyar igazságszolgáltatásról 1848-tól napjainkig.

Formátum: A/5, fűzött, keménykötéses, 184 oldal, Fogyasztói ára Ft. 2.000,-

Fejes Pál: Az ősmagyar történelem epigráfiai gyöngyszemei

A szerző ebben a könyvében krétai, mikénei és ciprusi lineáris A és B szövegek „átírását” (transzliterálás) és fordítását mutatja be. Az EESSA-exodus Kárpát-medence-i letelepültjei a Börzsöny-hegység közelében lévő barlang-rendszerben hagytak hátra NILW és OGAM írással írt szövegeket. A szerző „booklet”-jében ezeket is bemutatja. Ezeknek igen nagy a történelmi jelentősége, ugyanis nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy a medence mocsaras területein székely letelepültekkel kell számolni kb. Kr. e. 44 000 óta. (Az EESSA-exodus népe ugyanis székely volt és bárhová úzte a sors, ez a halász nép előszeretettel választott magának mocsaras hazát!)

Nem kevésbé érdekesek a Kr. utáni időkből származó szövegek elemzése is. A „szarvasi tűtartó” (kb. Kr. u. 800) szöveg(ei) rovás-írással íródtak, de ez ideig nem sikerült a szöveg érdemi mondanivalóját megállapítani (Harmatta). A „Halotti Beszéd és Könyörgés” (Kr. u. kb. 1200) EEM.HUL nyelvű szövegét az inkvizíció „kémeinek” félrevezetése érdekében úgy alakították át, hogy annak történelmi mondanivalóját ne lehessen felismerni. A „Halotti Beszéd...” történelmi közlendői rejtve maradtak. (Az ez ideig ismert „fordítások” csak azt tanúsítják, hogy a finn/ugor nyelvészet nem volt tisztában sem az ősmagyar nyelvvel, sem a történelmi háttérrel. Kb. a 19. századi osztrák/magyar „kiegyezés” óta tart a magyar nép nyelvének és történelmének meghamisítása.)

Formátum: A/4, 109 oldal, fűzött. Fogyasztói ára: Ft. 2.400,-

Fazakas László-Hegedüs Ernő-Hennel Sándor
A Szent Korona őrzése Koronaőrég, koronaőrök

A kötet Szent István király korától napjainkig taglalja a Szent Korona őrzésének történetét, viszontagságos sorsát. Ismerteti a Magyar Koronaőrök Egyesületét, bemutatja az 1800-as évek közepétől ismert egyenruhákat. Az olvasó olyan magyar történelmi művet vehet a kezébe, amely az őrzéstörténeten messze túlmutatva, számos egyéb új ismerettel gazdagítja Kárpát-medencei Hazánk utolsó ezersztendős múltjára vonatkozó tudását.

Formátum: B/5, 290 old. (színes melléklettel.)

Fogyasztói ára: 3.000,- Ft.

Ferencz Csaba: Szent István király koronája

A szerző a Szent Korona vizsgálatával az 1978-as hazatérése óta foglalkozik négy mérnök-társával együtt. Megállapításaik átalakították a Koronáról hagyományosan elfogadott szakmai ismereteket. Ők igazolták és publikálták először, hogy a Szent Korona nem egy görög és latin koronából utólag összeszerkesztett „tákolmány”, ha-

nem gondosan megtervezett és egyetlen műhelyben kivitelezett alkotás. E vizsgálatok alapvető megállapításait, eredményeit, hiteles mérési eredményeit és következtéseit tartalmazza e könyv. A mindenkiben felmerült kérdésekre: miért nincs 12 apostol, mikor kerülhettek a görög feliratos képek a Koronára, miért ferde a kereszt: - kapunk tudományos módszerekkel megalapozott választ.

A második, bővített kiadás a nagy érdeklődésre való tekintettel, kisebb kiegészítésekkel készült el.

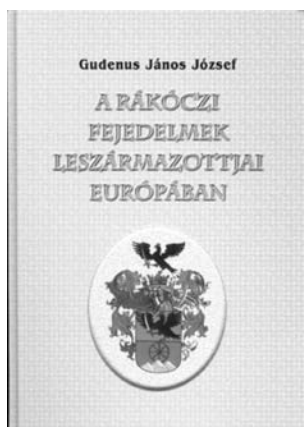
Formátum: A/4, 188 old., színes melléklettel. Fogyasztói ára: Ft. 2.800,-

A királyi könyvek

1867 után a királyi udvar átadta Magyarországnak a magyar vonatkozású kancelláriai királyi könyveket. Ezekben feljegyezve találhatók 1527-től kezdve a királyi adományok, rangemelések, címerek, előnevek, stb. Ezeket ma az Országos Levéltár őrzi és csak mikrofilmen kutathatók. A századfordulón két főlevéltáros elkészítette a könyvek tartalomjegyzékét 1867-ig bezárólag. 1930-ban Gerő József folytatta a tartalomjegyzéket 1867-től 1918-ig. A jelenlegi reprint kiadás egy kötetben tartalmazza: Dr. Illésy János–Pettkó Béla: „A királyi könyvek jegyzéke a bennük foglalt nemesség, cím, czímer és honosság adományozásoknak 1527-1867.“, Dr. Gerő József: „A királyi könyvek az I. Ferenc József és IV. Károly király által 1867-től 1918-ig adományozott nemességek, főnemességek, előnevek és címerek jegyzéke“ című könyveket.

Formátuma: A/5, 528 oldal, fűzött, kemény táblakötésű. Fogyasztói ára: 2.400,-Ft

Gudenus János József: A Rákóczi fejedelmek leszármazottjai Európában

Zarándy A. Gáspár volt az első, aki jelen munka témakörével foglalkozott: a Turul 1903-as évfolyamában a Rákóczi utódokat próbálta feltérképezni több-kevesebb sikerrel. Mivel II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem ága hamarosan elenyészett, a Rákóczi utódok egyedül nővérének, Rákóczi Julianna grófnőnek leszármazottjaiban élnek. A leszármazás két fő vonalon vezethető: az I. Fővonal, az ún. Aspremont-Erdődy, és a II. Fővonal az ún. Aspremont-Wolkenstein. Jelen munka szerzője ezen belül az eddig fel nem tárt ágakat is kutatta, valamint az eltelt 100 esztendő változásait követi az újabb nemzedékekkel. Összességében mintegy 1300 utódot sikerült összegyűjteni.

A leszármazottak zöme magyar és német család, de más európai népek is képviseltetik magukat, így például angol (Garfield), cseh (Nadherny-Borutin), francia (Orens), horvát (Draskovich), lengyel (Czarkowska Golejewska), olasz (Ferri), spanyol (Hoyos), svéd (Lilliestierna), szlovák (Kubinec), ukrán, (Kirpicsenko) zsidó (Neuman) és egyebek. A leszármazottak között van számos első és második világháborús hősi halott, püspök (gr. Batthyány Vilmos nyitrai és gr. Széchenyi Miklós győri), miniszter (gr. Batthyány Tivadar), festőművész (gr. Széchenyi Péter), operaénekes (Zempléni Mária) és zongoraművész (Varasdy Emmi) is. Mivel a leszármazottak csaknem teljes egészében fel vannak tárva, a családfa-értékeléssel méltán hasznosíthatja azt a genetika tudománya is: követhető a férfiak és nők aránya, átlagos életkora, stb. A Rákóczi utódokban pl. feltűnően sok az ikerszülések száma (összesen huszonnyolc ikerpár). A kötetben illusztrációként ezúttal nemcsak családi címereket közlünk, hanem bemutatunk néhány portrét az érintett leszármazottakról, régiekről és maiakról.

Formátum: A/4, 173 old. Fogyasztói ára: Ft. 3.500,-

Szluha Márton: Felvidéki nemes családok II. . Sáros, Turóc vármegye.

A nemes családok leszármazását taglaló újabb kötet, amely két megye nemes családjait taglalja egy kötetben. A kötetet számos színes címer, kastély, kúria fotója gazdagítja, valamint névjegyzék teszi könnyen áttekinthetővé.

Formátum: A/4, 886 oldal, fűzött. Fogyasztói ára: Ft. 11.000,-

Szluha Márton: Liptó vármegye nemes családjai

A kötet Horánszky Pál azonos című, H-betűig elkészített és megjelent művét alapul véve, azt folytatja, kiegészíti és korszerűsíti. 8 old. színes címermelléklet gazdagítja a könyvet.

Formátum: A/4, 800 old.

Fogyasztói ára: 6.500,- Ft

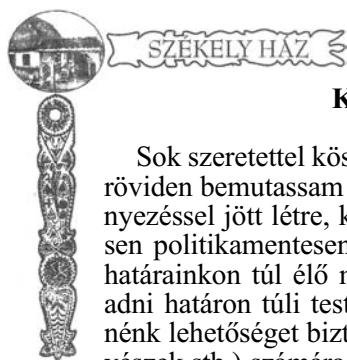
Pálmai József: Udvarhely vármegye nemes családjai

Székelyudvarhelyt 1900-ban megjelent kiadvány reprintje. A könyv előszavában gróf Lázár Ádám, Udvarhely vármegye főjegyzője a következőket írta: „A művelődés hatása annyira átalakította életünket, hogy csak egy fél századra is visszatekintve azt kérde a mai kor gyermeke, hogy mit akarnak azon kevés tízezrek, kik még most is zörgő kutyabőrt keresgélnek a levéltárak rejtekeiben? Hisz ma már a vezetés többé nem képez nemesi privilégiumot, mert megosztott rajta a szellemi és pénz arisztokrácia.

Távol legyen tőlem, hogy egy pillanatig is az avult kizárólagosságot ápoljam, mert senki sem ismeri el készségesebben a szellemi tőke fölényét és hivatottságát mint én, de egyszersmind a legnagyobb erélylyel tiltakozom a polypszerű tőkének mindazon törekvése ellen, mely az aranyak fényességével és szép hangú csengésével akarja tullármázni a hivatottabb tényezőket; mert elvégre is a nemesi rend adta át a hódító csatáival megszerzett Hazát a kulturális fejlődésnek és ez hívta segélyül a szellemi arisztokráciát, hogy az a szédületes világ versenyben biztosítson megmaradást részünkre, kik immár ezerével multa tekinthetünk vissza.”

Formátum: B/5, 268 o., kemény kötés. Fogyasztói ára: Ft. 2.500,-

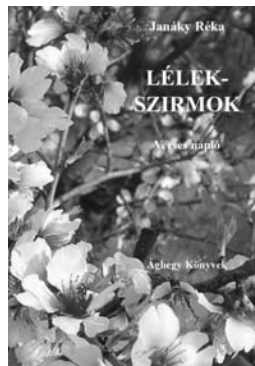
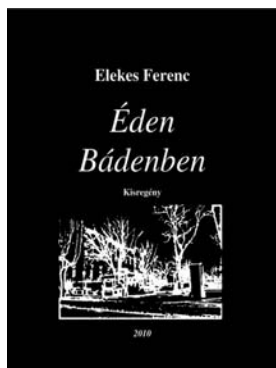

Kedves Olvasó, Kedves Érdeklődő!

Sok szeretettel köszöntöm Önt a Székely Ház nevében. Engedje meg, hogy röviden bemutassam intézményünket, mely teljes egészében magánkezdeményezéssel jött létre, külső támogatás nélkül. Legfőbb céljaink, mindezt teljesen politikamentesen: A hazai közvélemény eléggé felületesen tájékozott a határainkon túl élő magyarokkal kapcsolatban, így szeretnénk hiteles képet adni határon túli testvéreink életéről, körülményeiről, küzdelmeiről. Szeretnénk lehetőséget biztosítani minél több határon túli magyar alkotó (írók, művészek stb.) számára a személyes bemutatkozáshoz. A Székely Ház 1998 december 1-én nyitotta meg kapuit, azóta mintegy negyven-ötven alkotóművésznek és majdnem ugyanennyi írónak-költőnek adott lehetőséget a bemutatkozásra. Jeles művészek áldozatkész közreműködése nyomán rendezvényeink mindig magas színvonalúak voltak. A fenti két témán kívül számtalan irodalmi, történelmi megemlékezés megrendezésére biztosítottunk lehetőséget. Jó kapcsolatot tartunk fenn a Rákóczi Szövetséggel, a Magyarok Házával, Erdélyi Magyarok Egyesületével, a Herman Ottó társasággal, Ághegy-Liget Baráti Társasággal (Svédország) stb stb. Rendszeresen részt veszünk a Marosvásárhelyi Napok rendezvényein, valamint az ott évenként megrendezett nemzetközi könyvvásáron is. Immáron évek óta közhasznú alapítványként működünk, szeretnénk figyelmükbe ajánlani néhány kiadványunkat.

Nagy Zoltán, kuratóriumi elnök

Néhány könyv alapítványunk gondozásában